

Lei 9,25

SLAVOMIR NASTASIJEVIC — HANNIBAL ANTE PORTAS

SLAVOMIR NASTASIJEVIĆ

HANNIBAL ANTE PORTAS

EDITURA ALBATROS

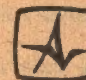

SLAVOMIR NASTASIJEVIĆ

HANNIBAL ANTE PORTAS

ROMAN

În româneşte de VICTORIA FRÎNCU

EDITURA ALBATROS • 1971

Coperta de KALAB FRANCISC

Slavomir Nastasijević
HANNIBAL ANTE PORTAS

Novinsko izdavačko preduzeće
Stožer
Beograd 1958

CAPITOLUL I

Jur că-i voi urî pe romani toată viața.

Hanibal

Drumul care leagă Cartagina de portul ei maritim șerpuia printre tufișuri și boschete dese. Palmierii înalți, crescuți la întîmplare în stînga și în dreapta, își așterneau pe șosea umbrele dese. Iarba luxuriantă începuse să se treacă și răspîndea un miros îmbătător. Soarele dimineții zvînta picăturile de rouă de pe coronițele florilor. Cerul azuriu era proaspăt și luminos ca fața unui copil nevinovat. O adiere molcomă pornită de pe culmile muntoase ale giganticului Atlas plutea parcă peste văi și dealuri, iar apoi, legănînd vîrfurile arbuștilor, se pierdea în coroanele arborilor înalți. Din iarbă își luau zborul păsări pestrițe care ciripeau și prindeau din zbor tot felul de insecte mărunte. În jurul scorburii unui castan bătrîn roiau albinele. Aripioarele străvezii zumzăiau amenințător. Deodată, matca își luă zborul, iar în urma ei mii de sunete gingașe se contopiră într-un cîntec rău-prevestitor[1]. Noul roi zbură peste arbuști, traversă repede pajiștea și dispăru după un deal. În vale se auzea scheunatul cîinilor sălbatici care hăituiau o vulpe.

Pe șosea, de după o cotitură, își făcu apariția un cerșetor orb însoțit de un băiat.

— Zumzăie albinele? întrebă bătrînul.

— Da. Un roi străbate în zbor șoseaua, răspunse băiatul.

— Aud și lătratul cîinilor sălbatici. Hăituiesc un animal. Ciudat și înspăimîntător semn! Zeii să ne aibă în pază! adăugă bătrînul abătut.

---

[1] Popoarele antice considerau roiul de albine care-și lua zborul drept un semn rău-prevestitor (n.a.).

Începură din nou să tropăie cu picioarele lor goale pe drum. Mergeau spre port, grăbindu-se să nu-i ajungă suita de călăreți care pornise din oraș. În razele soarelui matinal firișoarele de colb care pluteau în aer păreau ca de aur. Din depărtare se auzi tropot de copite. Bătrînul și băiatul părăsiră șoseaua și se adăpostiră în spatele unei tufe.

Pe drum se iviră călăreții pompos îmbrăcați. Togile lor de diferite culori le desemnau gradul de noblețe și demnitatea încredințată. Purtau mantii ușoare de purpură care fluturau și săbii pe ale căror teci străluceau pietre prețioase. Curelele lăcuite și țintele aurite ale harnașamentelor luau ochii oamenilor de rînd și ai sclavilor care mergeau în urma suitei formate din trei sute de tineri și magnifici bărbați. Călăreau cu săbiile scoase din teacă, semn că aveau demnitatea de senatori. Astfel dădeau onorul comandantului, iar la nevoie, erau gata să se și apere.

Suita înainta spre port. În urma ei, la distanța cuvenită, mergeau sclavii pe care Hamilcar Barcas[1] îi eliberase, înmînîndu-le el însuși săbii, sulițe și scuturi și din care își formase garda personală. În fruntea lor pășeau Sagarion, libertul aspru și Sosilos din Sparta, filozoful și profesorul de limba greacă al fiului lui Hamilcar, micul Hanibal.

În acest timp, în port, valurile mării legănau încet douăzeci și opt de trireme[2]. Din pîntecele corăbiilor, ieșeau la iveală, de o parte și de alta, ca niște mîini uriașe, cele trei rînduri de vîsle, gata în orice moment să spintece apa. Cîrmacii stăteau la locurile lor. Pe puntea vaselor, centurionii[3] și decurionii[4] își supravegheau soldații.

Comandantul șef al vîslașilor, un numidian voinic pe care-l chema Masiva, își inspecta sclavii, încătușați doi cîte doi la o vîslă și așezați pe băncile fixate în podea.

[1] Barcas — fulger (n.t.).
[2] Triremă — corabie cu trei rînduri de vîsle (n.a.).
[3] Centurion — ofițer care comanda o centurie în armata romană (n.t.).
[4] Decurion — subofițer roman care comanda o decurie formată din zece soldați (n.t.).

Însoțit de doi subalterni care duceau bicele cu trei șfichiuri, Masiva le controla cătușele de la picioare.

Cu pieptul gol, acoperiți de părul și barba crescute în neorînduială, sclavii stăteau la vîsle. Suferințele și umilințele săpaseră pe fața fiecăruia brazde adînci. Ochii unora dintre ei străfulgerau de ură de sub sprîncenele stufoase, în timp ce privirea altora era cu totul indiferentă sau îndobitocită. Zbîrciți și încovoiați, unii uitaseră de mult ce este libertatea. Pe toate corăbiile erau mai mult de o mie de vîslași și tot atîția de rezervă. Cu mîinile și picioarele încătușate, stăteau înghesuiți în încăperile întunecoase din fundul corăbiilor, așteptîndu-și schimbul.

Armata, gata de plecare, se îmbarcase în trireme. Războinicii căliți, veterani ai îndelungatului război cu romanii[1] după care au urmat trei ani de lupte neîntrerupte cu răzvrătiții[2] în care se acoperiseră de glorie, dar și de nenumărate răni, umpluseră nouă vase. Tolăniți pe punte discutau uitîndu-se la mulțimea care se înghesuia în port. În acel loc se afla tribuna iar în fața ei altarul de sacrificiu de care erau legate două juninci albe și două negre, făgăduite zeilor din cer și celor de sub pămînt.

În celelalte corăbii era o altă armată pe care senatorii și negustorii bogați o strînseseră și o echipaseră în schimbul banilor. Recrutați din toate părțile, printre vagabonzi, hoți de buzunare, sclavi fugiți cu gîturile și picioarele jupuite, acești soldați erau niște desfrînați în stare de orice fărădelege. Erau aici libieni, sirieni, egipteni, persani, sciți, pirați iliri, mamertini, dar mai ales mulți numizi, neînfricați războinici a căror cruzime era renumită. Armata aceasta se înfățișa ca o imensă gloată de pirați, hoți și ucigași de tot soiul care se înțelegeau între ei într-o limbă stîlcită, un amestec de punică[3], latină și greacă.

[1] Primul război punic dintre cartaginezi și romani a avut loc între 264—261 î.e.n., cartaginezii fiind înfrînți (n.a.).
[2] Răscoala armatei de mercenari a izbucnit la Cartagina fiindcă senatul n-a putut să-i plătească din cauza pierderii războiului. Hamilcar Barcas a înăbușit-o în sînge (n.a.).
[3] Punic — cartaginez (n.a.).

Lucrul cel mai de mirare era convingerea lor că fac o cinste nemaipomenită senatului, negustorilor bogaţi şi însuşi comandantului Hamilcar, căruia îi fuseseră încredinţaţi să-i ducă în Spania la jafuri şi măceluri. Mercenari desfrînaţi şi necredincioşi, în lipsa altei prăzi, ei ar fi tăbărît asupra senatorilor sau asupra lui Hamilcar, comandantul a cărui glorie nu avea nici o însemnătate în ochii lor; nici zeii din Olimp nu ar fi fost cruţaţi.

Ascultînd cu nepăsare ocările ofiţerilor care făceau apelul şi numărau gloata, unii jucau zaruri, se certau şi se băteau în timp ce alţii, beţi turtă, urlau cît îi ţinea gura străduindu-se, parcă, să înăbuşe sunetul aulosului[1] ce şuiera acompaniat de o tobă pe puntea unei corăbii. Un cîntec deocheat şi sălbatic răsună umplînd de groază inimile bărbaţilor, femeilor şi copiilor care stăteau pe mal aşteptînd cu nerăbdare ca armata asta să se avînte în larg.

În zadar încercau ofiţerii să facă ordine. Atît cuvintele frumoase cît şi înjurăturile lor erau primite în bătaie de joc şi urmate de dispreţul sau rîsul lor neobrăzat. Pe puntea unei corăbii subofiţerii îi loveau cu latul săbiilor în spate pe soldaţii din şleahta asta dezmăţată. Bătaia s-a sfîrşit în hohote de rîs. Un decurion a fost aruncat în mare. Tuşind şi scuipînd apa sărată, a înotat pînă la mal unde a fost întîmpinat din nou de rîsul şi hazul pe care-l făceau sclavii şi mulţimea.

Aceasta era armata pe care Hamilcar Barcas, comandantul oştirii cartagineze, o primise de la senat şi negustorii bogaţi şi cu care trebuia să facă campania militară din Spania, s-o conducă la victorie şi să ocupe cetatea romană Saguntum. Senatul observase că golurile şi hăurile din tezaurul statului nu pot fi umplute cu toate impozitele şi amenzile care se storceau de la popor şi de aceea i-au dat o astfel de armată recrutată, şi aşa, cu mare greutate, dar cu puţini bani.[2]

Numidul Masiva inspecta fiecare vas, intra în pîntecele lui, se urca pe punte şi pe o frînghie îşi dădea apoi drumul într-o barcă. După ce constată că totul este în ordine, iar fiecare la locul lui, se aşeză într-o barcă şi se duse la mal, acolo unde se înghesuia lumea.

[1] Aulos — instrument antic, asemănător surlei sau clarinetului (n.a.).

[2] Este vorba de armata de mercenari (n.a.).

Înarmate cu suliţe şi săbii, sentinelele menţineau ordinea, împingînd înapoi gloata care dădea năvală să fie cît mai aproape de tribună şi altar. Din mulţime se auzeau strigăte şi voci ameninţătoare, fiindcă străjerii, oameni semeţi şi încăpăţînaţi puşi pe gîlceavă, îi loveau cu suliţele în picioare sau îi înghionteau cu mînerul sabiei în şale.

Printre vagabonzi jegoşi, robi înfometaţi cu feţe osoase şi buzele puhave, cerşetori cu ochii holbaţi, hoţi de buzunare, liberţi şi clienţi[1] cu privirea vicleană, putea fi văzută şi cîte o togă colorată a vreunui aristocrat înconjurat de sclavi care-l apărau de năvala mulţimii. Buhăite şi pe jumătate goale, prostituatele se învîrteau prin port, rîdeau cu neruşinare şi se agăţau de toţi oamenii, şoptindu-le tot felul de vorbe deocheate.

Dinspre mare bătea un vînt cald care încingea feţele aprinse ale oamenilor din port ca şi spatele şi pieptul asudat al sclavilor ce terminau de încărcat corăbiile. Praful amestecat cu duhoarea oamenilor îngreunau respiraţia. Sub razele fierbinţi ale soarelui pavimentul de piatră al portului se încinsese, astfel că arşiţa era insuportabilă. Roiuri de muşte zburau şi zumzăiau în jurul altarului, apoi se aşezau pe postamentul care mirosea a carne arsă şi a sînge închegat.

Cînd suita de călăreţi se ivi pe şosea în apropierea portului, mii de capete se întoarseră privindu-i pe senatorii îmbrăcaţi în togi de purpură. În cîteva locuri ordinea fu tulburată. Oamenii dădură buzna în spaţiul liber din dreptul tribunei şi al altarului de sacrificiu. Dar sentinelele se repeziră numaidecît şi, lovindu-i pe toţi fără milă cu latul sabiei în spate, restabiliră într-o clipită ordinea.

Comandantul şi înalţii demnitari ajunseră la tribună şi descălecară. Tinerii, suita lor înarmată, rămaseră pe cai şi se traseră puţin la o parte. Coifurile şi armurile bine curăţate străluceau în soare orbind plebea.

[1] În Roma antică cetăţean dependent de un patrician (n.t.).

Hamilcar se sui la tribuna împodobită cu flori. Mai mult de treizeci de senatori se așezară în spatele lui, după care urma în fund de tot orchestra formată din trompetiști.

În acea vreme[1] Hamilcar Barcas putea să aibă aproape cincizeci de ani. Era bine făcut și vînjos, iar în barba lui neagră tunsă scurt nu se vedea nici un fir alb. De sub sprîncenele subțiri, arcuite, străluceau ochii-i negri, puțin oblici în care se puteau citi șiretenia și neîncrederea în nimeni. Nasul lat și maxilarul inferior puternic prevesteau un caracter despotic. Fața aceasta, aparent liniștită, ascundea o sălbatică neînfrînare și o energie inepuizabilă. Senatorii îl admirau, se temeau de el și-l urau.

În cealaltă extremitate a tribunei stătea cel mai puternic adversar al său în viața publică, Hanno cel Mare, bogătaș, înalt demnitar, șiret și influent, aflat în fruntea partidei aristocratice. Ochii lui vicleni cu sclerotica galbenă se uitau pe furiș la mulțimea pe care o disprețuia din străfundul inimii, la corăbii, la Hamilcar și la partizanii lui.

Cei doi auguri[2] se apropiară de altar și făcură un semn ajutoarelor lor. Patru securi loviră în același timp între coarne cele două juninci albe și pe cele două negre. După ce întinseră animalele în fața altarului, tinerii le spintecară cu cuțitele iar augurii aduseră vasele de argint pentru sînge. După aceea scoaseră măruntaiele animalelor sacrificate.

În timp ce augurii își practicau magia, invocîndu-i pe zei, marele preot se adresă comandantului senatorilor și mulțimii de oameni care urmăreau într-o liniște mormîntală actul sacru:

— Cu pocăință și plecăciune ne rugăm și aducem ofrandă zeiței Bellona[3], două juninci negre. Teribila zeiță și-a întors de la noi fața-i divină și de aceea am pierdut războiul împotriva romanilor. Nenorocirea noastră nu s-a sfîrșit aici. Hamilcar, comandantul glorios atît în luptele

[1] Anul 238 î.e.n. (n.a.).
[2] Augurii erau profeți care citeau viitorul în măruntaiele animalelor sacrificate, în zborul păsărilor etc. (n.a.).
[3] Bellona — Zeița războiului (n.a.).

cîștigate cît și în cele pierdute, a trebuit să înăbușe cu veteranii rebeliunea mercenarilor mișei și necredincioși, cărora li s-au alăturat sclavii însetați întotdeauna de sîngele stăpînilor lor, ațîțați de libienii aflați în stăpînirea noastră. Din cauza acestui război am pierdut Sardinia și Corsica[1], lucru de o importanță capitală pentru noi. În zadar s-a scurs aurul nostru amestecat cu sîngele luptătorilor în ambele războaie. Tezaurele s-au golit, iar din vinele ostașilor s-a scurs aproape tot sîngele. Acum sîntem nevoiți să căutăm alte surse din care să ne tragem seva și puterea. Fie slăviți și lăudați în veci zeii nemuritori! Facă-se voia lor! Ei ne îndreaptă astăzi spre Spania, unde posesiunile noastre se întind deocamdată pînă la Gades. Ginerele ilustrului nostru comandant, Hasdrubal, luptă fără odihnă cu iberii șireți și vicleni pentru a ne apăra granițele. Puterea lui slăbește văzînd cu ochii și de aceea îi trimitem acum oștire și arme, ca să se consolideze.

Marele preot se adresează lui Hamilcar:

— Preamăritule comandant, senatul îți încredințează armata pe care cu greu a recrutat-o și echipat-o. Cu ajutorul zeilor, condu-o spre noi cuceriri și să nu te întorci cu ea acasă fără victorie, fiindcă aici te va întîmpina foametea și sărăcia lucie. Fie ca în curînd din Spania să lunece convoaie de corăbii, fie ca puternicele noastre trireme și vase cu cinci rînduri de vîsle să se întoarcă încărcate cu alimente, aur, argint și sclavi. Aici noi nu vom precupeți să aducem prinos zeilor pentru a-i îmbuna să fie alături de voi pe marea întinsă și în Spania. Nouă ne trebuie o putere cum nu s-a mai văzut pînă acum pe lume pentru ca într-un nou război împotriva romanilor să răzbunăm vechile nedreptăți și să recîștigăm ceea ce am pierdut. Războiul acesta va fi mult mai greu și mai fioros decît primul, fiindcă știm că trebuie să luptăm împotriva unui popor, pe care, după gali, nimeni n-a mai putut să-l învingă. Consulii, pretorii și tribunii lui nu știu ce este oboseala și frica. Exemplul lui Marcus Atilius

[1] Romanii au folosit situația precară a Cartaginei și au ocupat Sardinia și Corsica (n.a.).

Regulus[1] îi îndeamnă la tenacitate și vitejie. De aceea ne rugăm zeiței Bellona să nu-și mai întoarcă de aici înainte aspra sa față de la noi, ci să insufle curaj ostașilor noștri...

Marele preot o imploră ridicîndu-și mîinile către cer:

— Bellona, ai milă de noi și de copiii noștri!

Mii de voci răsunară invocînd-o:

— Bellona... Bellona... Bellona...

Preotul își întoarse către cer fața slabă și osoasă așteptînd să se stingă glasurile oamenilor. După ce se liniști totul, el vroi să-și continue rugăciunea. Dar în același moment din spatele mulțimii aflate în port se auzi tărăboiul făcut de niște soldați beți care întîrziaseră și se întorceau din oraș. Cîntecul lor sălbatic și dezmățat veni să tulbure momentul cel mai sacru al rugăciunii. Preotul și senatorii care se găseau în tribună își ațintiră privirile peste capetele oamenilor din spatele cărora se auzeau vocile.

Hamilcar stătea singur la marginea tribunei uitîndu-se la puhoiul de oameni înmărmuriți de groază și mirare. Toți își ziceau că e un semn rău.

Comandantul se adresă numidului uriaș:

— Masiva, leagă-i și adu-i încoace!

În fruntea a douăzeci de sentinele, numidul își făcea drum cu coatele prin mulțime.

Între timp preotul continuă:

— Ne rugăm zeilor care stăpînesc marea și nemăsuratele ei adîncuri să aibă în pază și să cruțe corăbiile și armata pe care am strîns-o cu atîta greutate. Îl rugăm pe Eol[2] și pe ajutoarele lui să mîne vîntul drept în pînzele vaselor noastre și să le conducă cu bine pînă în Spania. Pentru a-i cinsti și slăvi le aducem drept ofrandă cele două juninci albe!

---

[1] Marcus Atilius Regulus — consul al Romei, luat prizonier de cartaginezi în primul război punic. Trimis de senatul Carta-ginei la Roma pentru a-i determina pe romani să accepte pacea, Regulus pledează pentru continuarea războiului, se reîntoarce în captivitate, unde este torturat și ucis (n.a.).

[2] Eol — zeul vînturilor, mai întîi în mitologia greacă, apoi la toate popoarele antice (n.a.).

Augurii au terminat de invocat divinitățile și de citit în măruntaiele animalelor sacrificate, găsind că semnele sînt favorabile și că armata și comandantul ei vor avea o soartă fericită. Ei întinseră preotului vasul de argint plin de sînge pe care acesta, după ce invocă încă o dată zeitățile mării, îl răsturnă în apă.

Senatorii, paznicii și mulțimea de oameni care se aflau pe țărm urmăreau cufundați într-o liniște profundă ceremonia sacră, dar în inima tuturor se furișase teama provocată de ieșirea soldaților beți care tulburaseră ruga adresată zeiței Bellona, iar acum se certau cu cîțiva subofițeri și veterani ce încercau să-i potolească cel puțin pînă la sfîrșit serviciul divin. Soldații făceau scandal răspunzînd cu imprecații și înjurau cît îi ținea gura; își băteau joc de toate zicînd că ei nu se tem de nimeni și că principalele și, de altfel, singurele lor surse de putere și apărare sînt sabia și sulița.

Numidul Masiva cu cei douăzeci de paznici ajunse la ei. Mercenarii simțiră imediat ce li se pregătește și începură să se dezvinovățească și să dea vina unul pe altul. Cînd auziră însă că trebuie să fie legați, schimbară între ei priviri de îmbărbătare și scrîșnind din dinți, își traseră săbiile din teacă. Lupta nu a durat mult. Înconjurați de sentinele, bătuți, înghiontiți și plini de sînge, unii dintre ei fură omorîți sau răniți; pe ceilalți îi prinseră, îi dezarmară și-i legară. Masiva strînse cu oamenii lui răniți și trupurile muribunzilor care sîngerau și se zvîrcoleau încă și-i aruncară în mare. Ceilalți, vreo douăzeci la număr, fură aduși în fața lui Hamilcar.

Treziți la realitate și conștienți de încălcarea săvîrșită, stăteau abătuți și supuși în fața comandantului. Păreau că s-au trezit pe moment din beție. Cel mai belicos și guraliv dintre ei, fost pirat, își luă inima în dinți și zise:

— Ni se face o nedreptate!... Noi sîntem ostașii slăvitului comandant Hamilcar, căruia zeii i-au hărăzit...

Privirea rece a comandantului îl făcu să înlemnească. Hamlicar spuse numidului:

— Masiva, la toți cîte o piatră de gît și drept în mare!...

După ce dădu acest ordin, se întoarse şi se îndreptă spre tribună. Hanno, sufletul partidei adverse, se apropie de el şi privindu-l cu ochii lui gălbui plini de o ură năprasnică, îl întrebă:

— De ce-i omori? De-abia am reuşit să strîngem armata asta. Dacă ai să continui aşa, toţi o s-o ia care încotro şi tu vei purta singur războiul din Spania.

Hamilcar surîse ironic:

— Pe Melhart[1], protectorul meu, nu pot să mai cred că înţelepciunea este atributul bătrîneţii! Vouă, senatorilor, minele[2] de aur v-au întunecat într-atîta mintea, încît nu mai vedeţi nimic altceva în afară de ele! Aşa-zisa „armată" pe care mi-aţi dat-o este o carne prea ieftină şi prea slabă. Eu am mai multă încredere în sclavii mei decît în soldaţii pe care mi i-aţi încredinţat.

Larma, rîsetele şi înjurăturile deşucheate de pe corăbii, amestecate cu răgetul aulosului şi bubuitul tobelor ajungeau pînă la ei.

— Auzi? continuă Hamilcar. Pentru armata asta nici zeii nu sînt sacri. Închipuiţi-vă că trebuie să ducă un război de cucerire, să lupte în Spania împotriva unor oameni care-şi apără ţara lor.

Comandantul îi întoarse spatele lui Hanno cel Mare şi se adresă marelui preot:

— Serviciul sacru s-a încheiat?

— Cu ajutorul zeilor, da.

— Atunci împărţiţi norodului carnea vitelor sacrificate, iar mie permiteţi-mi să plec.

În acel moment, un copil de nouă ani se strecură printre două sentinele care menţineau ordinea şi dădu fuga la tribună. Era băieţelul comandantului Hamilcar. Văzîndu-l, tatăl surîse:

— Ia uitaţi-vă, micul Hanibal a fugit de limba greacă şi de profesorul lui, Sosilos din Sparta. Îl atrag mai mult sunetele trompetelor, zăngănitul săbiilor şi al topoarelor de luptă... Ce s-a întîmplat? Nu-ţi mai place greaca?

Gîfîind după goana şi emoţiile încercate, micuţul îşi aţinti ochii săi negri asupra tatălui căruia îi spuse:

[1] Melhart — Hercule în mitologia cartagineză (n.a.).
[2] Mină — ban antic (n.a.).

— Am venit să te rog să mă iei cu tine în Spania. Am fugit de Silenos, sclavul căruia i-ai poruncit să mă păzească.

— Şi ce vrei să faci tu în Spania?

— Să lupt.

Un zîmbet lumină faţa lui Hamilcar de culoarea topazului.

Silenos, însă, sclavul pe care băieţelul îl păcălise şi o zbughise, se ciorovăia şi-i înghiontea pe paznici ca să se apropie de altarul unde se aflau tatăl şi fiul, înconjuraţi de senatori.

— Eu sînt sclavul măritului stăpîn! vocifera el. Fiul lui mi-a scăpat din mînă şi a tulit-o. Daţi-mi drumul...

În timp ce paznicii nedumeriţi se uitau unul la altul neştiind ce să facă, sclavul îi îmbrînci şi porni în fugă spre tribună. Tulburat şi înspăimîntat, cu vocea tremurînd, Silenos începu să vorbească:

— Mărite stăpîn, martoră îmi este Rhea[1] că l-am păzit ca pe ochii din cap! În timpul ceremoniei l-am ţinut de gît şi de tunică, dar cu un cuţitaş şi-a tăiat o bucăţică din veşmînt şi mi-a scăpat. Iată...

Sclavul avea în mînă un peticuţ de stofă. Hamilcar şi senatorii izbucniră în rîs. Hanibal se agăţase cu îndărătnicie de teaca sabiei tatălui său şi se uita sfidător la tînărul sclav. Hohotele de rîs ale celor de faţă nu mai conteneau.

Silenos se apropie de micuţ:

— Cere-ţi frumos iertare pentru purtarea ta urîtă şi haide imediat cu mine acasă!

Hamilcar îi zise băiatului:

— Dă drumul la sabie şi să te duci numaidecît acasă! O să te omor în bătaie!

Mititelul răspunse cu o voce tremurîndă:

— Poţi să mă baţi cît vrei că n-am să plîng. Ia-mă, însă, în Spania!

Tatăl căzu pe gînduri. Mîngîindu-i părul buclat, nu-şi mai lua ochii de la chipul arzînd de nerăbdare.

[1] Rhea — zeiţă care personifica natura ca izvor al vieţii (n.a.).

— Dacă eşti aşa de încăpăţînat, am să te iau cu mine. Dar ţine bine minte ce am să-ţi spun... N-o să-ţi mai meargă să fugi de profesorul de greacă. Vor pleca împreună cu tine şi Sosilos din Sparta[1], profesorul tău, şi sclavul Silenos. Ei te vor bate ori de cîte ori n-ai să-ţi înveţi lecţia. Unde e grecul? — îl întrebă pe sclav.

— Este aici în port, printre sclavii tăi cărora le-ai dăruit libertatea. Îl învaţă cum trebuie să trăiască şi să se comporte ca oameni liberi, fiindcă printre ei sînt şi din aceia care s-au născut în robie.

Hamilcar se întoarse către băiat zicîndu-i:

— Te iau în Spania, dar trebuie să juri aici, pe altar, că-i vei urî pe romani cît vei trăi!

Micuţul, de parcă tocmai asta aştepta, se apropie în tăcere de altar, îşi puse amîndouă mîinile pe el şi tare, cu un glas sonor de copil, rosti jurămîntul:

— Jur pe toţi zeii răzbunării că îi voi urî pe romani şi că voi lupta împotriva lor toată viaţa! Dacă voi călca acest jurămînt, Moloh[2] să mă sfîrţece cu dinţi-i de fier şi să mă mistuie în flăcările pîntecului său!

Toţi cei de faţă fură surprinşi de ciudatul legămînt al copilului şi de felul în care fusese rostit. În acel moment însă, nimeni nu-şi putea închipui înfiorătoarea ardoare cu care va fi respectat.

După aceea Hamilcar se adresă voinicului numid:

— Masiva, sclavii mei sînt gata?

— Desigur. Toţi sînt gata să se îmbrace pe corabia ta. Sînt o sută patruzeci la număr... Unii din ei plîng de bucurie că le-ai dăruit libertatea.

— Adu-i pe toţi pe vasul meu. Împreună cu voi să se îmbarce Sosilos, Silenos şi micul Hanibal... Aveţi grijă cu străşnicie de acest copil, căci Melhart mi-e martor, de e să i se întîmple ceva, vă sfîrtec pe toţi!...

Masiva şi Silenos se înclinară adînc şi se depărtară cu paşi mari. În urma lor, băiatul alerga fericit.

[1] Sosilos din Sparta — filozof, a fost profesorul de limba greacă al lui Hanibal, însoţindu-l pe acesta în toate campaniile. Sclavul Slenos a rămas pînă la moarte alături de Hanibal (n.a.).

[2] Moloh — divinitate feniciană căreia i se aduoeau jertfe omeneşti.

La un semn dat, trompeţii aşezaţi în fundul tribunei suflară în trîmbiţe anunţînd plecarea. În acelaşi moment începură să cadă în mare trupurile ostaşilor condamnaţi. Paznicii îi aruncau de pe mal unul cîte unul. Se scufundau imediat fiindcă fiecare avea de gît o piatră legată cu sfoară. Tovarăşii lor, înmărmuriţi de groază, priveau de pe punţile corăbiilor această scenă, simţind din plin că Hamilcar Barcas preluase comanda lor.

Senatorii încălecaseră şi stăteau pe ţărm aliniaţi pe două rînduri, în aşteptarea momentului cînd corăbiile vor porni în larg. În sunet de trompete Hamilcar se sui în barcă şi făcu un semn vîslaşilor.

Ajuns la corabia sa, se urcă pe scara de frînghie şi rămase pe covertă.

Sunetul trîmbiţelor se stinse.

Din pîntecele fiecărei trireme se auzea un bubuit ritmic. Tobele dădeau tactul vîslaşilor. Lopeţile scîrţîiră în lăcaşurile lor începînd să spintece apa. Douăzeci şi opt de corăbii se puseră în mişcare. În patru rînduri de cîte şapte, triremele se depărtau de mal mai întîi încet şi apoi din ce în ce mai repede.

Senatorii îşi întorceau caii. Însoţitorii îi înconjurară. Întreaga suită porni spre oraş. Atunci mulţimea de oameni, ca nişte animale înfometate, se îmbulzi spre altarul unde se aflau junincile sacrificate. Înghesuindu-se, bătîndu-se, trîntindu-se unii pe alţii şi călcîndu-i în picioare pe cei căzuţi, îmbucătăţiră într-o clipită, cu săbii şi cuţite, vitele înjunghiate.

După ce au terminat de făcut şi acest lucru, iar din animalele sacrificate nu mai rămase nimic, oamenii începură să se împrăştie. Tot portul rămase în curînd pustiu. Soarele îşi pironise razele pe plăcile de piatră. Aerul vibra de zăduf. Roiuri de muşte zumzăiau tăbărînd pe sîngele închegat din jurul altarului.

În larg, de patru ori cîte şapte corăbii se depărtau tot mai mult. Vîslele, ca aripile unui monstru, se mişcau neîncetat pe ambele laturi, mînate parcă de o singură voinţă.

Vîntul aducea din cînd în cînd ecoul ritmicelor bătăi de tobă din pîntecele corăbiilor.

O armată bine plătită trebuie să fie în toate privințele bună.

Hamilcar Barcas

Hamilcar Barcas spunea că o armată bine plătită trebuie să fie în toate privințele bună. De aceea, imediat după sosirea în Spania, el luă toate măsurile pentru ca mercenarii primiți de la senat să devină ostași adevărați. Unii muriră sub loviturile biciurilor, alții atîrnau spînzurați prin copacii din apropierea taberei, avertizîndu-i pe toți că armata și disciplina sînt unul și același lucru, că una fără alta nu pot exista. De altfel, Hamilcar mai spunea că soldatul este ca și un om mort, că este absolut indiferent cînd și cum va muri.

În acest fel, în scurt timp soldații desfrînați și pe jumătate sălbatici de mai înainte, deveniră războinici ascultători și supuși, gata oricînd ca atunci cînd comandantul clipește din ochi să atace un dușman de zeci de ori mai puternic decît ei, fiindcă se temeau de moarte mai puțin decît de Hamilcar. La auzul numelui lui păleau, iar inima își oprea bătăile. De aceea faima acestei armate se răspîndi cu repeziciune în Spania. Luptînd aproape fără încetare cu triburile autohtone de olcazi, vaccei, carpetani și alții, împing granițele posesiunilor cartagineze spre nord, ajung pînă la rîul Ebru, ocolesc însă orașul Sagunt și cîmpurile lui, respectînd în aparență pacea încheiată cu romanii după primul război punic[1].

Cei din Sagunt erau aliații romanilor și de aceea orașul lor îi sfida pe cotropitorii cartaginezi care se uitau cu lăcomie la cîmpurile bogate, la turmele de oi și de porci, la cirezile de vaci și de boi și la hergheliile de cai. A te atinge de acest belșug însemna să te războiești iarăși cu romanii. Hamilcar știa bine cîtă armată, și nu orice fel de armată, îi trebuia pentru un nou război. Pentru asta

[1] Caius Lutatius, consul al Romei, a încheiat această pace cu Hamilcar (n.a.).

se pregătea de ani de zile. Își îndesea rîndurile oastei sale, recrutînd soldați băștinași din triburile pe care le supuse în Spania, îi instruia, atrăgîndu-i de partea sa prin ațîțarea poftelor lor nesăbuite de a prăda. În afară de astea, din Africa soseau necontenit numizi, nubieni, negri și corcituri din Utica și Hadrumetum, luptători puternici care călăreau cai nărăvași, pregătiți atît pentru lupte colective cît și pentru încăierări corp la corp, dar înainte de toate cruzi și dornici de jaf.

Zeci de mii de sclavi munceau în minele de argint, nichel și cupru. Spania își deschisese porțile și bogățiile ei naturale curgeau din abundență. Cartagina flămîndă își trăgea seva necesară vieții din această țară bogată. Corăbiile încărcate cu alimente, metale, lînă, ulei, vin, cereale, vite și sclavi, plecau fără contenire spre Africa de unde aduceau soldați noi, arme și cai buni.

Cartagina se pregătea astfel fără preget și cu o perseverență pentru a se răfui cu Roma.

În al nouălea an de la debarcarea în Spania, Hamilcar fu însă omorît. Romanii sau adversarii lui din Cartagina să fi tocmit ucigași de meserie? Sau poate cineva, vrînd să se răzbune, a tras pumnalul și i l-a împlîntat în inimă? Nu se știe[1].

Întîmplarea produse panică și dezordine în armată. În Spania, atît adversarii cît și aliații nesiguri ai cartaginezilor, începură să se agite. Actele de indisciplină deveneau tot mai frecvente. La orizont se profila parcă o revoltă generală.

Hasdrubal, ginerele lui Hamilcar, reteză însă de la rădăcină dezordinea, luă cu hotărîre conducerea armatei rămasă fără căpetenie care număra în vremea aceea mai mult de o sută de mii de oameni.

În cei cîțiva ani de ocîrmuire, noul comandant începu să-i atragă de partea sa pe șefii și înalții demnitari ai triburilor iberice. Pe unii reuși să și-i facă prieteni, oferindu-le daruri și purtîndu-se frumos cu dînșii; pe ceilalți, care perseverau în a fi dușmani declarați ai cartaginezilor, îi ucidea mișelește. Hasdrubal a continuat în

[1] Hamilcar a fost omorît în anul 228 î.e.n. (n.a.).

Spania tactica lui Hamilcar și a consolidat din punct de vedere numeric armata. Pe lîngă aceasta, a ridicat pe țărmul mării orașul Cartagina Nouă[1] devenit principala bază a vapoarelor care navigau între Spania și Africa. Tot aici i-a primit, cu false onoruri, pe legații[2] cu care urma să sancționeze tratatul încheiat de Hamilcar și să stabilească granițele dintre posesiunile punice[3] și romane din Spania. Rîul Ebru delimita interesele unui popor de ale celuilalt. Băștinașii, deși aliați nesiguri, se îngrămădiră în armata Cartaginei. Totodată, Hasdrubal garantă securitatea absolută a cetățenilor Saguntului, care păzeau cu strășnicie interesele Romei în Spania.

Văzînd brusca restabilire și ridicare a Cartaginei, la Roma, deși cuprinși de groază, mulți țineau cu disperare de acest tratat. Li se părea că eventualitatea unui nou război era înlăturată. Unii senatori priveau însă cu seriozitate brusca consolidare a vechiului adversar și urmăreau cu mare neliniște în suflet evenimentele din Spania.

Într-o zi, în cursul unei ceremonii cu prilejul căreia se aduceau jertfe marelui și invincibilului Hercule la Cartagina Nouă, un sclav îl străpunse cu sabia pe Hasdrubal[4], în văzul majorității armatei sale. Ucigașul înșfăcat spuse rîzînd că l-a omorît pe comandantul oștirii fiindcă acestea, la rîndul lui, i-a prins prin înșelăciune stăpînul și l-a omorît. Cu oasele zdrobite pe patul de tortură, sclavul ucigaș și-a bătut joc de călăi pînă la ultima suflare.

Astfel și-au încheiat viața doi dintre cei mai remarcabili membri ai partidului lui Barcas, Hamilcar și Hasdrubal, ginerele acestuia. Al treilea, Hanibal, fiul lui Hamilcar, avea pe atunci douăzeci și cinci de ani. În fața lui se așternea drumul spre glorie.

---

[1] Astăzi Cartagena, oraș în sud-estul Spaniei, port la Marea Mediterană (n.t.).

[2] Legat — în Roma antică, trimis al senatului (n.t.).

[3] Strămoșii cartaginezilor erau fenicienii și de aceea au fost numiți puni (Phoeni) (n.a.).

[4] Hasdrubal a fost ucis în anul 221 î.e.n. (n.a.).

După omorîrea lui Hasdrubal, în senatul Cartaginei vechiul adversar al partidului barcizilor, Hanno cel Mare, își făcea auzit cu putere glasul:

— Onorați senatori, mă adresez vouă cu rugămintea de a medita adînc asupra stării în care se află statul și armata noastră. Cei care au adus vestea morții lui Hasdrubal afirmă că războinicii din Spania intenționează să-l proclame comandant suprem al armatei pe un tînăr de douăzeci și cinci de ani. Îl laudă și-l preamăresc, și-i ridică în slăvi vitejia. În nebunia lor, ei îi compară cu Agatocle[1] și Alexandru Macedon. Noi știm bine că barcizii sînt avizi de glorie, fără scrupule și cu obrazul gros. Neobrăzați cum sînt, îl vor asemui pe acest tînăr lui Teseu sau Ahile, de parcă idolul lor ar fi coborît printre ei din Olimp... Tatăl lui a fost ginere de rege și împrejurări întîmplătoare i-au înlesnit să se acopere de glorie în două războaie lipsite de glorie. Asta înseamnă că fiul lui, care în afară de obrăznicie și desfrînare nu mai are nici o altă calitate, trebuie să devină conducătorul unei armate care numără peste o sută de mii de războinici?... Tînărul Hanibal nu are demnitate nici cît un subofițer de rînd. Acoperit cu mantaua de soldat, el doarme pe pămînt printre sclavi și ostași de rînd. Va permite oare senatul ca un astfel de om să se așeze în fruntea armatei? De la această tribună, eu vă întreb pe voi, onorați senatori: există oare pe lume o armată care ar putea să fie disciplinată sub conducerea unui asemenea om și ce fel de rezultate se pot aștepta de la ea?... Cred că acest tînăr trebuie să fie ținut acasă sub pază, și cu nici un chip să nu ne încredem în bunele lui intenții, fiindcă face parte din familia acelora care au știut să pună mîna pe putere prin forță și tot felul de înșelăciuni. Pe Hanibal trebuie să-l constrîngem să înțeleagă un lucru pe care-l știu toți prea bine: că gloria tatălui său nu este și a lui și că nu oricine poate deveni comandant de oști, oricît ar fi de insolent și oricît s-ar cramponal... Oare el să conducă o armată în stare să lupte împotriva poporului care i-a dat pe Mucius Scaevola, pe Iunius Bru-

---

[1] Agatocle, tiran al Siracuzei (316—296 î.e.n.) care a înlăturat conducerea oligarhică și a fost ales strateg autocrat (n.t.).

tus, pe Atilius Regulus și pe atîția alții care au mers la moarte ori de cîte ori patria le-a cerut-o?!

După ce Hanno și-a încheiat cuvîntarea, în senat se produse o rumoare la care nimeni nu se aștepta. Vocile amenințătoare ale barchiștilor umplură sala. Strigătele, ripostele și rîsul batjocoritor aproape că-i aduse în stare pe partizanii lui Hanno să-și tragă săbiile din teacă. Totuși, prestanța cîtorva senatori mai în vîrstă potoli gălăgia. Activitatea senatului dură extrem de puțin în acea zi. Hotărîrea a fost repede adoptată. În cursul dezbaterilor minoritatea, formată din cei mai de vază senatori, a cerut ca lui Hanibal să nu i se încredințeze nici o autoritate. Dar partida mai numeroasă triumfă, învingîndu-o pe cea a aristocraților. S-a hotărît ca Hanibal să preia comanda asupra întregii armate din Spania.

Se spune că Hanibal a rîs cînd a auzit cum i s-a hotărît soarta în senat, fiindcă armata îl și alesese drept comandant suprem. Astfel cîteodată evenimentele anticipează hotărîrile și iau un curs pe care nimeni nu-l poate opri. Soldații îl divinizau pe tînărul războinic neînfricat și plin de temperament. Așa de mult semăna fiul cu părintele său, încît veteranii emoționați îl priveau cu ochii în lacrimi, spunînd că Hamilcar s-a reîntors printre ei. Ostașii în vîrstă vedeau în Hanibal aceeași fermitate, putere și clarviziune. Ei au fost de atîtea ori de față cînd Hasdrubal, în calitatea sa de comandant, îl trimitea în cele mai primejdioase misiuni în fruntea soldaților care, sub comanda lui, luptau cu dușmanul pînă la autonimicire. Veteranii încercați știau bine că în toată armata asta atît de numeroasă nu există nici un om care s-ar putea măsura cu Hanibal în ceea ce privește curajul de a înfrunta primejdii de tot felul. De aceea nu e de mirare că armata l-a proclamat comandant pe tînărul războinic înainte de a sosi hotărîrea senatului.

Hanibal era cumpătat la mîncare și la băutură. Mînca și bea doar atîta cît avea neapărată nevoie. Suporta frigul și căldura mai bine decît oricine. Deseori putea fi văzut făcînd exerciții de luptă cu armele și cu pumnii alături de ostași de rînd. Îmbrăcămintea îi era simplă și nu se deosebea cu nimic de cea a soldaților. Mîncarea

lui era tot simplă, la fel cu a celorlalți ostași. Dormea pe pămînt fără să ia în seamă agitația și gălăgia din tabără.

Magistrul său, filozoful Sosilos din Sparta, îi spunea lui Hanibal:

— Cine vrea să se ridice deasupra tuturor și să fie primul, trebuie să se obișnuiască cu de toate și să servească drept exemplu în ceea ce privește felul de a trăi, a lupta și a muri. Conducătorul trebuie să fie întotdeauna gata să uite de sine, să rabde și să suporte chinuri, fiindcă cei care merg după el îi urmăresc cu atenție fiecare faptă.

Hanibal era tot mereu cel dintîi dintre călăreți și infanteriști. Intra primul în bătălie și se întorcea ultimul de pe cîmpul de luptă.

Acestea erau calitățile tînărului erou pe care mulți le admirau, temîndu-se însă de defectele lui. Hanibal era nemilos pînă la cruzime. Nu respecta nici o lege omenească, cuvîntul dat nu și-l ținea. Nestatorniciei lui în credință, care i se părea un lucru obișnuit și natural, i se dusese de mult vestea. Perfidia și viclenia erau considerate de el calități. Atît de înzestratul, invincibilul comandant și strateg avea, în ce privește cinstea, păreri și simțăminte cu totul false.

Cu astfel de calități și defecte, tînărul Hanibal a luptat trei ani sub conducerea lui Hasdrubal, iar faima lui s-a răspîndit pretutindeni, încît a devenit un adevărat idol al cruzilor războinici.

*

Doi osteni se remarcau îndeosebi în armata lui Hanibal, amîndoi destoinici conducători de detașamente mai mici. Unul era libertul lui Hamilcar, Sagarion. Cîțiva ani a fost ajutorul supraveghetorului sclavilor din mina de argint, pînă într-o zi cînd cruzimea lui îi făcu pe robi să-l bată, lăsîndu-l aproape mort. Vinovații au fost prinși și condamnați cu toții la moarte. La rugămintea lui Sagarion însă, Hanibal încuviință ca executarea pedepsei să fie amînată pînă la însănătoșirea libertului rupt în bă-

taie. Șase săptămîni au așteptat sclavii pînă să-și primească pedeapsa. Atunci Sagarion a răstignit pe cruce cu propria-i mînă douăzeci și patru de rebeli, după ce mai întîi le-a zdrobit picioarele de la genunchi în jos. Hanibal îl îndrăgi, îi aduse laude în public pentru fapta sa și-l numi mai marele călăilor. Peste un an îl ridică la rangul de centurion și-i dădu un detașament de cinci sute de călăreți.

Al doilea era un grec din Sparta, întunecat, tăcut și neînfricat pînă la moarte. Nimeni nu știa cum îl cheamă, dar datorită însușirilor lui, toți îi ziceau Gips[1]. El a intrat în grația comandantului în urma săvîrșirii unei fapte deosebite. A plecat noaptea în tabăra barguzilor[2], a pătruns în cortul căpeteniei lor, Brix, dușman fățiș al Cartaginei, și l-a înjunghiat. Netulburat de nimeni, spartanul se întoarse, se opri în cortul lui Hanibal și aruncă capul lui Brix la picioarele stăpînului său.

Triburile iberice ca și cetățenii Saguntului pricepură de îndată firea acestor doi oșteni și în același timp, prin intermediul lor, intențiile comandantului punilor.

Într-o zi Hanibal îi chemă pe cei doi soldați în cort și le spuse cu nepăsare de parcă ar fi fost vorba de cel mai simplu lucru:

— Alegeți-vă dintre ostași fiecare cîte două mii de călăreți cu care o să-i atacați pe olcazi și turdetani[3]. Nici unul dintre războinicii voștri nu are voie să-și ia mîncare nici măcar pentru o zi. Cine vrea să mănînce n-are decît să se străduiască, să ia de la dușmani. Dacă aflu că vreun ostaș a luat chiar și o firimitură de pîine, am să dau ordin să i se aplice douăzeci și cinci de lovituri. Aceasta este valabil și pentru voi doi. Vă ordon să-i măcelăriți și să-i pustiiți fără milă pe dușmani, pentru ca vaietele lor să ajungă pînă la urechile celor din Sagunt și să le stea inima în loc de groază. Cred că v-am spus tot... În afară de aceasta, anunțați-i pe oșteni că-i dau patru mine de aur acelui care-mi va aduce capul lui Falcon, conducătorul turdetanilor răsculați sau al celtului

[1] Γύψ — erete în elină (n.a.).
[2] Barguzii — un trib din Spania.
[3] Triburi din Spania.

aceluia roșcovan, căruia i se zice Cota. Am auzit că amîndoi se află cu detașamentul lor în apropiere de Dertosa.

Cu fețele posomorîte, cei doi războinici se îndepărtau tăcuți de cortul lui Hanibal.

În aceeași zi, cele două detașamente, fiecare avînd cîte două mii de călăreți, plecară în incursiune.

Sagarion lovi pe la nord-vest pustiind ținutul olcazilor. Potrivit înțelegerii trebuia să ajungă pînă la rîul Ebru și, mergînd în josul apei, să se întîlnească cu ceata lui Gips. Pe unde a trecut, Sagarion a pustiit totul. Incendii și cadavre de oameni însemnau drumul parcurs de rău-famatul centurion. Olcazii înnebuniți de groază își puneau la adăpost femeile și copiii în munți, iar ei fugeau care încotro din fața dușmanului, și, ținînd legătura cu ajutorul fumului, se afundau tot mai mult, atrăgîndu-i pe dușmani după sine. Pe drum își întăreau armata și deveneau tot mai înverșunați. În orice noapte improvizau atacuri cu grupuri mici de luptători, tulburîndu-i și făcîndu-i să turbeze pe dușmani. Oamenii lui Sagarion auzeau zi și noapte, din față și din spate, din păduri și lunci, bubuitul tobelor și al timpanelor care-i neliniștea și înfricoșa.

Zilele treceau, dar o ciocnire mai mare nu se produsese. Dacă grupuri mai mici sau patrulele de recunoaștere cartagineze se rupeau de grosul trupei și se depărtau puțin de ea, dispăreau fără urmă. Într-o noapte trestiile uscate cu care era îngrădită tabăra lui Sagarion fură cuprinse de vîlvătăi. Toți soldații lui ar fi murit înecați de fum sau arși de vii dacă din cerul posomorît n-ar fi turnat o ploaie cu găleata și nu ar fi stins incendiul.

În asemenea condiții înainta armata cartagineză lăsînd în urmă leșurile ostașilor săi și ale dușmanilor. Haite de hiene, șacali și cîini sălbatici se țineau pas cu pas după războinici; schelălăiau și, ghiftuiți, gîfîiau și se tîrau mai departe după detașament.

Olcazii, părăsindu-și țara, dădeau foc alimentelor și nutrețului pentru vite. Așa se face că Sagarion, care-și pierduse o bună parte a ostașilor fără să fi dat vreo luptă

mai importantă, negăsind aproape nimic de mîncare pe tot drumul, imprimă marşului un ritm accelerat şi ajunse la Ebru înainte de timpul stabilit. Aici soldaţii lui dădură buzna în stufărişul şi mlaştinile de pe malul rîului după peşte ca să mănînce cît de cît.

Înainte de căderea nopţii, armata îşi aşeză tabăra şi, cînd se întunecă, oştenii, care cum nimeriră, se lungiră pe pămînt şi se cufundară în somn. Rîul şi malurile-i acoperite de arbuşti înalţi erau năpădite de o beznă adîncă.

După ce trecu de miezul nopţii, olcazii atacară impetuos tabăra. Năvăliră în acelaşi timp din toate părţile, urlînd şi chiuind sălbatic. Pe cînd se luptau şi se luau de piept cu duşmanii pe întuneric, se produse o dezordine aşa de mare încît se amestecară de nu se mai ştia cine pe cine gîtuie, îneacă şi înjunghie. În zori grămezile de leşuri rămăseseră singurele martore ale grozăviei petrecute în noaptea trecută lîngă rîu.

Înconjurat de cei ce supravieţuiseră, Sagarion înainta încet şi cu prudenţă prin ceaţa deasă care stăruia deasupra rîului. Cu mîna pe garda sabiei, tresărea la cel mai mic foşnet care se auzea din stufărişul şi arbuştii de pe mal. Palizi, cu ochii înfricoşaţi, cei trei sute de soldaţi care-i mai rămăseseră, se uitau unul la altul, rupţi de oboseala luptei din noaptea trecută, şi, din şaua cailor istoviţi, scormoneau cu privirea împrejurimile, gata în orice moment să dea bir cu fugiţii. Toţi simţeau că duşmanul nevăzut este pe undeva, pe aproape. Ştiau bine că le dă tîrcoale prin ceaţa şi arbuştii deşi. De aceea fiecare războinic îşi ţinea arcul pregătit cu săgeata pe coardă, aşteptîndu-se să audă din moment în moment bubuitul scuturilor şi urletele inumane ale barbarilor.

Iată însă că spartanul trecu cu ceata sa pe lîngă oraşul Sagunt. Locuitorii îi priveau de pe ziduri înjurîndu-i în gura mare, fiindcă, conform înţelegerii, armata punilor nu avea voie să se apropie de oraş mai mult de cinci mii de paşi. Călăreţii lui Gips se şterseră aproape de zidurile de incintă ale oraşului, aruncîndu-le locuitorilor cîteva ocări.

Ceata aceasta de luptători năvăli peste turdetani cu care s-au bătut împingîndu-i către munţi şi trecători. Ambele părţi s-au nimicit reciproc, unii căzînd în ambuscadele altora, organizînd incursiuni nocturne. Oamenii lui Gips se străduiau din răsputeri să pună mîna, viu sau mort, pe Falcon, comandantul turdetanilor, fiindcă fiecare vroia să obţină cele patru mine de aur promise pentru capul lui.

Conducătorul turdetanilor, Gonco Brevicalo, zis Falcon[1], avea pe atunci în jur de douăzeci şi şapte de ani. Mic de stat, dar lat în umeri, era sprinten ca o panteră. Putea să sară din cea mai mare goană de pe un cal pe altul, stîrnind admiraţia tuturor. În ciuda vitejiei şi calmului de care da dovadă în toiul luptei, ochii lui verzi străluceau de bunătate ca ai unui copil nevinovat. Mulţi credeau că e lipsit de judecată, deşi ştiau bine cu cîtă siguranţă şi iscusinţă urmăreşte desfăşurarea luptei. Căpeteniile turdetanilor îl lua drept bufon, fiindcă războinicul putea să călărească de-a-ndăratelea, să tragă cu arcul din goana mare în urmăritori şi să-i nimerească cu exactitate. De altfel, căpeteniile îl considerau rebel, căci nu li se supunea nici lor, nici lui Hanibal, cu care voiau să se alieze. De două ori l-au prins şi l-au pus în lanţuri şi tot de două ori le-a scăpat, luînd cu el cîteva zeci de tineri nemulţumiţi, răzvrătiţi şi dornici de pradă.

Falcon avea un detaşament de cinci sute de călăreţi cu care se retrăgea din faţa spartanului Gips; alţi turdetani, încă de două ori pe atîta, stăteau ascunşi în pădurile dese, în gropile şi în şanţurile din Munţii Iberici.

Dintre cei cinci sute de luptători, Cota roşcovanul şi Decius, un cetăţean roman, se remarcau în mod deosebit.

— Ei sînt aripile mele — spunea Falcon. Fără ei nu aş putea să zbor.

Primul era un celt voinic şi osos din tribul lui Ducarius Aquitanus care sălăşuia la poalele Pirineilor, pe malurile rîului Segra. Cota dezertase din tabăra lui Hasdrubal şi devenise un duşman înverşunat al cartaginezilor şi al prietenilor lor pentru că Maharbal îi ucisese

[1] *Falco-onis*=şoim, în limba latină (n.a.).

fratele. Celtul călărea un armăsar cu o coamă bogată, pe jumătate sălbatic și atît a de nărăvaș că nimeni altcineva nu i se putea urca în scară. Războinicii se uitau plini de uimire la animalul care în toiul bătăliei mușca zăbala și se năpustea acolo unde încăierarea era mai mare, trîntindu-i pe toți oștenii la pămînt. Lui Cota îi servea drept armă o secure cu două tăișuri ale cărei lovituri despicau platoșele, îngrozindu-i pe dușmani. Soldații din Spania și Africa îl considerau strigoi pe celtul roșcovan, ceea ce îi făcea să nici nu-l poată suferi, să-l privească înspăimîntați, iar în timpul luptelor să-și caute un loc cît mai departe de oșteanul stăpînit de furie. Despre calul lui se zicea că a fost cîndva pasăre, transformată apoi de Erinii[1] în cal. Se povestea iarăși în șoaptă că l-a fătat o iapă din infern, care răsare, noaptea, după bătălie și sfîrtecă trupurile oștenilor căzuți pe cîmpul de luptă. Oamenii bătrîni susțineau cu tărie că roșcovanul Cota murise o dată, că fusese înmormîntat fără onorurile cuvenite și că s-a sculat din groapă, intrînd din nou printre oștenii vii.

Al doilea războinic, Decius, era cetățean roman. Pe vremea lui Hasdrubal a fugit din robia în care întîmplător căzuse. În Creta, ca naufragiat, puseră mîna pe el pirații iliri și-l vîndură negustorilor cartaginezi. Mai întîi a fost sclav la galere. Chinuit și persecutat, el suportă, ca cetățean roman, cele mai mari umiliri și suferințe. Mai tîrziu a fost transportat în Spania, unde a muncit într-o sărărie de pe malul mării. Aici a încercat să fugă, dar a fost prins împreună cu șase tovarăși, încătușat și dus la Cartagina Nouă, unde a robit la o moară. Cu pieptul și gîtul plin de răni și cu corpul brăzdat de loviturile de bici, Decius căzu bolnav de moarte. Supraveghetorul sclavilor dădu ordin să i se scoată cătușele și să fie aruncat să moară în spatele morii. Dar în aceeași noapte sclavii își desfac cătușele, îi omoară pe paznici, îl iau pe Decius, care mai trăia încă, și fug. Urmăritorii n-au putut să-i prindă, fiindcă fugarii ajunseseră la turdetani, care în acea vreme cutreierau și jefuiau împrejurimile

[1] Erinii — zeițele răzbunării (n.a.).

Cartaginei Noi. Spre uimirea tuturor, Decius se însănătoși și, drept recunoștință, îi oferi prietenia sa lui Falcon, conducătorul turdetanilor, pe care-l consideră de aici înainte frate.

Împreună cu călăreții lui, Falcon se retrase cu iscusință din fața dușmanului, pierzîndu-și urma. Răspîndiți prin pădurile de plopi și sălcii, oamenii lui răsăreau prin surprindere, acolo de unde nimeni nu se aștepta să apară, întotdeauna în grupuri mai mici, atacau fulgerător și dispăreau. De abia după cinci zile se porni adevărata bătălie. Turdetanii se năpustiră asupra urmăritorilor din cîteva puncte, dar mai ales din spate. Lupta a fost scurtă, dar cumplită. Gips pierdu aici aproape șase sute de oameni. Spartanul își dădu seama că Falcon îi este din toate punctele de vedere superior.

Astfel cartaginezii și turdetanii se îndreptau către meandrele făcute de rîul Ebru aproape de vărsarea în mare. La nord-est de Dertosa, chiar la mijlocul cotului, Gips își așeză tabăra. Patrulele, trimise în toate părțile, se întoarseră fără să fi observat vrăjmașul. Noaptea le-a adus, însă, o surpriză de alt ordin, cu totul și cu totul neașteptată, iar pentru spartan de necrezut. După ce soldații cartaginezi obosiți se cufundară în somn, se auzi mai întîi o forfoteală, apoi tropăitul copitelor de cai, strigăte, larmă. După aceea totul se liniști.

În acea noapte trei sute de vaccei[1] fugiră din tabăra cartaginezilor. Cît ai clipi din ochi, ei se făcură nevăzuți dincolo de defileurile șerpuitoare și mlăștinoase, acoperite de păduri. Gips trimise imediat urmăritori cu ordinul ca toți vacceii să fie trecuți prin sabie. În zadar. Pe întuneric și ceață, grupa de urmărire se întoarse doar cu jumătate din efectiv în tabără. Dușmanii nevăzuți trăgeau cu arcul din desiș în călăreții cartaginezi. Oamenii lui Falcon îi omorau de aproape.

Fără să mai aștepte pînă la ziuă, Gips își ridică tabăra și la miezul nopții porni în susul apei pentru a se întîlni cît mai repede cu Sagarion. În zori încă o sută de vaccei părăsiră detașamentul lui.

[1] Trib din Spania (n.a.).

Sagarion și spartanul s-au întîlnit pe malul drept al Ebrului și au constatat cu groază că din patru mii de războinici cu care plecaseră din tabără au mai rămas doar cu un sfert.

După ce au răstignit pe cruci douăzeci și șapte de turdetani capturați, cei doi războinici hotărîră să se întoarcă în tabăra lui Hanibal prin țara carpetanilor, pasămite, aliații lor.

Fără să-și scape din vedere dușmanii, oamenii lui Falcon se țineau după ei la o distanță mai mare, călcîndu-le pe urme. Astfel ajunseră la locul unde făcuseră ultimul popas cartaginezii. Aici găsiră crucile pe care erau răstigniți tovarășii lor. Cu piepturile străpunse, toți muriseră.

— Așa se poartă Gips și Sagarion cu cei care-și apără țara și libertatea! — zise Falcon scrîșnind din dinți.

Cota roșcovanul adăugă:

— Stăpînul lor își caută comandanți pentru oastea lui printre tîlhari și foști pirați care ar fi meritat de sute de ori pînă acum să fie decapitați de călăi! — Războinicul roșcovan continuă fără să ridice tonul: Pentru fiecare din acești douăzeci și șapte de turdetani răstigniți vom sfîrteca de două ori pe atîta numizi și libieni aflați în captivitate la noi. Le vom azvîrli la cîini măruntaiele, rărunchii și inima.

Războinicii se uitau cu amărăciune la trupurile tovarășilor lor care atîrnau pe cruci.

— Pînă acum dușmanii ni i-am omorît în luptă. Captivii puteau fi răscumpărați sau îi eliberam noi, spuse Decius. De acum încolo nu va mai fi așa. Celor care vor cădea în captivitate le vom zbura imediat capul de pe umeri sau li-l vom pune în ștreang.

Pe cînd războinicii își coborau de pe cruci tovarășii morți, din pădure ieșiră bărbați, femei și o mulțime de copii. Erau turdetanii din tribul lui Falcon, care aduseră vestea că maimarii lor au hotărît să se supună lui Hanibal și că cele șapte căpetenii au luat cu ei tot aurul și argintul pe care-l aveau ca să i-l predea personal și să-i ofere ajutor în oameni și alimente!

Falcon zise, întorcîndu-se spre trupurile mutilate ale oamenilor lui:

— Uitați-vă! ... Iată ce face Hanibal, omul pe care căpeteniile noastre îl iau drept prieten! Ba, pe deasupra îi mai duc în dar și aur și argint! ...

Un bătrîn se desprinse din mulțime și tremurînd de emoție îi spuse lui Falcon:

— Pentru rușinea pe care o suportăm, zeii să-i ucidă pe maimarii noștri! Dușmanii, blestemați fie ei în veci, au ucis sub ochii lor în satul nostru mai mult de o sută de bărbați și femei ... Au omorît-o și pe mama ta ...

Falcon tresări și se îngălbeni la față, iar ochii i se scăldau în lacrimi.

— Dar sora mea Lucia a rămas în viață? — întrebă el cu o voce abia perceptibilă.

Bătrînul îi răspunse oftînd:

— Da, trăiește, dar a fost luată în robie. Pe ea și pe încă douăzeci și patru de fete le-au luat tîlharii spartanului ăluia, căruia-i zic Gips. Să aibă milă zeii de noi și să trimeată o ciumă peste el și peste tot neamul lui!

Ținîndu-și capul între mîini, Falcon rămase o vreme dus pe gînduri. Între timp, niște femei descoperiră că turdetanii răstigniți sînt fii și rubedenii de-ale lor și începură să bocească, implorîndu-i pe războinici să-i răzbune.

Cota roșcovanul se aruncă pe cal și strigă:

— După mine, să-i urmărim! ...

Falcon tresări și se adresă bătrînului:

— Îngropați-i pe oamenii ăștia după datină!

Toți săriră pe cai și o luară după Cota, care nu se mai vedea.

Gonind întins îi ajunseră pe maimarii turdetanilor care duceau aurul și argintul cartaginezilor. Înfricoșătorul celt își trase securea de la brîu gata să-i spintece pe toți, dar Falcon interveni și-i opri pe războinici de la măcel. Se întoarse apoi către căpetenii:

— Mulțumiți-le zeilor că Falcon nu vrea să-și pîngărească neamul, căci altfel capetele v-ar sta acum unde vă stau picioarele! Pe mine m-ați declarat trădător fiindcă lupt împotriva hoților și ucigașilor lui Hanibal,

iar voi vă înfrățiți cu ei! Țineți bine minte ce vă spun: intrați sau nu ca aliați în armata cartaginezilor, eu tot am să lupt împotriva voastră precum împotriva celor mai cumpliți dușmani. Pe voi am să mă răzbun pentru moartea mamei și dezonoarea sorei mele. Și acum, dați-ne aurul și argintul pe care l-ați luat cu voi sau, dacă nu, vă legăm de copaci și vă lăsăm pradă lupilor și șacalilor.

— Aurul nu este al tău — se împotrivi unul dintre căpetenii.

— Dacă e vorba să i-l duceți lui Hanibal, atunci n-o să fie al nimănui! — se răsti Decius și sări de pe cal. După exemplul lui, încă cîțiva războinici descălecară și începură să împingă căpeteniile una într-alta, fluturîndu-le deasupra capetelor ștreangurile. Astfel îi puseră pe fugă, iar aurul și argintul aflat în patru săculețe rămase în drum.

Nimănui nu-i veni în minte să urmărească căpeteniile turdetanilor, care, temîndu-se pentru viețile lor, dispărură repede după o cotitură de unde se întindea o pădure mare.

După ce luară aurul și argintul, o sută cincizeci de talanți[1] în total, Falcon și tovarășii lui porniră în galop pe urmele dușmanilor, gonind pînă la ultima răspîntie caii sleiți de puteri. Soarele stătea să apună cînd îi zăriră pe călăreții puni a căror coloană dezordonată era la un pas de tabăra lor.

Turdetanii își dădură seama că n-avea rost să meargă mai departe.

Gips și Sagarion împreună cu cei o mie de soldați care le mai rămăseseră, s-au întors în tabăra lui Hanibal, trecînd prin ținutul carpetanilor. Scopul expediției lor fusese să intimideze și să înfricoșeze toate triburile băștinașe, dar în același timp să zdruncine încrederea pe care cei din Sagunt o aveau în ei înșiși. Planul le-a eșuat însă, în întregime, căci frica n-a intrat în inima nimănui.

Așa a început războiul dus de Hanibal.

---

[1] Talant — lingou de aur în valoare de 6 000 de dinari de aur (n.a.).

CAPITOLUL III

În curînd toți cei ce trăiesc în această țară vor fi nevoiți să intre în luptă.

Falcon

Într-o zi, o oaste formată din o mie cinci sute de oameni călări se ivi sub zidurile orașului Sagunt. Comandantul ei se desprinse din mulțime și dădu pinteni calului pînă la poarta cea mare. Pe ziduri, mai mult de treizeci de arcași își ridicară arcurile și-și îndreptară săgețile asupra războinicului. Dar dintr-un turn înalt un centurion îi făcu semn cu mîna și-l întrebă pe călăreț:

— Cine ești? Ai cui sînt oamenii ăștia?

— Deschideți-mi poarta și lăsați-mă să mă înfățișez mai-marilor voștri. Eu sînt Falcon, conducătorul turdetanilor.

Comandantul străjii dădu ordin sentinelelor să-și lase arcurile jos și să deschidă poarta. Falcon intră în cetate. Cînd îi zăriră pe războinici cetățenii începură să se agite; discutînd aprins între ei, unii se arătau nemulțumiți fiindcă turdetanii erau niște aliați nestatornici.

Aurelius Bibaculus, comandantul suprem și magistratul cetății, îi convocă imediat pe senatori să se sfătuiască.

După ce s-au adunat toți și a început dezbaterea, magistratul cetății îi dădu cuvîntul lui Falcon:

— Onorați senatori, iată, sub zidurile cetății, pe cîmpia largă din fața ei se află oastea mea, în total o mie cinci sute de oameni care strîng în mînă frîiele cailor lor. Sînt oșteni rămași fără nimic pe lumea asta, căci dușmanul neîndurat le-a pustiit țara, le-a ucis nevestele și copiii sau i-a luat în captivitate. Crudul vrăjmaș atacă fără să țină seama de nimic, înrobește și jefuiește, călcînd în picioare toate legile omenești. Războinicii mei sînt acei turdetani care n-au vrut să se supună lui Hanibal. Am adus cu noi aur și argint în valoare de o sută cincizeci de talanți. Vi-i punem pe toți la dispoziție, împreună cu brațele noastre de fier, pentru apărarea ora-

șului. De la vaccei care au dezertat din armata lui, am aflat ce planuri are Hanibal. Jurîndu-se pe toți zeii, ei mi-au spus că Hanibal se pregătește să atace Saguntul, că le-a vorbit despre asta și soldaților, îndemnîndu-i să se lupte cu vitejie. Cu aceeași ocazie le-a promis ca recompensă toată prada din orașul cucerit și cîte trei sclavi de fiecare oștean.

În sală se produse rumoare. Se auzeau vociferări: „Nu este adevărat", „Minciuni", „Turdetanii sînt intriganți și trădători".

Un senator strigă cît îl ținu gura:

— Unde-ți sînt vacceii?... Adu-i încoace să ne spună și nouă ce-au auzit!...

Falcon răspunse:

— Vacceii, cam patru sute la număr, au fugit din oastea lui Hanibal, au stat la noi doar o jumătate de zi și au plecat la barguzi.

— A, deci, nu mai sînt! S-au evaporat!... zise surîzînd senatorul.

Toți cei din sală izbucniră în rîs. Falcon așteptă să se potolească gălăgia și continuă.

— Am auzit aici rîsete și vociferări... Acest lucru dovedește cît sînt de proști acei care nesocotesc gravitatea situației în care se află acum orașul. Credeți oare că vă va cruța tocmai pe voi acela care nu șovăie să se războiască cu romanii?... Eu vă conjur spre binele vostru: pregătiți-vă de război! Procurați-vă hrană pentru oameni și animale. Dați de veste agricultorilor să-și lase plugurile și sapele, să intre în cetate înainte ca vrăjmașul să se apropie de zidurile ei. Asigurați-vă zidurile și turnurile. Acuma cît mai este timp, trimiteți soli la Roma și cereți să vă apere, fiindcă trebuie să treacă multe zile pînă să vă sară în ajutor aliații voștri, romanii. Împreună cu oamenii mei, eu aș fi putut să trec în tabăra lui Hanibal. M-ar fi primit cu bucurie, deși a pus preț pe capul meu. Asta fiindcă este omul care prețuiește mai mult ca toate vitejia. Nu m-am dus însă la el. Am venit la voi întrucît vreau să lupt pentru voi, împotriva lui și a generalilor lui care sînt toți niște tîlhari. M-am gîndit fără îndoială și la libertatea orașului vostru, dar

ceea ce m-a mînat încoace este dorința de răzbunare. Gips Spartanul, un centurion de al lui Hanibal, mi-a ucis mama iar pe sora mea a făcut-o sclavă și a luat-o cu el. De aceea n-am să mă las pînă n-o să-i văd capul nelegiuit la picioarele mele. Am să-l urmăresc pînă și în Hades[1], dacă așa vor voi zeii.

Neîncrederea manifestată la început de către auditoriu față de Falcon dispărea din ce în ce mai mult. Dar doi dintre senatori nu s-au lăsat convinși și nu și-au schimbat părerea pe care o aveau despre turdetani și șeful lor. Era vorba de Alco din Sagunt și Alorcus Spaniolul, amîndoi tineri, belicoși, pe deasupra nerăbdători și puși pe sfadă. Cînd auzi că unii dintre senatori propun să se deschidă poarta turdetanilor pentru a intra în cetate, Alco din Sagunt sări în sus și, agitîndu-și mîinile deasupra capului, făcu semn că are ceva de spus:

— Nu-i cred pe turdetani și pe șeful lor, Falcon! Perfidia iberică amestecată cu nestatornicia și viclenia celților îl vor sluji mai repede pe Hanibal decît pe oricare altul. Aceștia sînt oameni în care nu poți avea încredere și pe care este cu neputință să ți-i faci aliați. Conducătorul lor, Gonco Brevicalo, zis Falcon, nu este cu nimic mai bun decît ei. De patru ori s-a bătut domnia-sa cu carpetanii și vaccei și tot de atîtea ori a încheiat alianțe cu ei, devenindu-le prieten! Mă adresez dumneavoastră, onorați senatori, și vă întreb: — Se află oare în această sală măcar un magistrat care ar putea afirma cu tărie că prin gura acestui om nu vorbește trădarea? Eu nu cer să-i declarăm vrăjmași pe el și pe oamenii lui, dar sînt departe de a-i considera prieteni. În loc de alte vorbe, le dau un sfat: să înceteze de a ne mai pune la cale pe noi să transformăm pacea trainică încheiată cu Hanibal într-un război. Noi nu vrem să ni-i facem dușmani pe cei care sînt de zece ori mai puternici ca noi. Turdetanii n-au decît să-și ia tălpășița! Să facă bine să plece din cetatea noastră!... Falcon pomenea de niște aur și argint pe care l-ar fi adus, pasămite, să

[1] Hades — infern, iad (n.a.).

ni-l dea nouă. Noi n-avem nevoie de banii ăştia. Mai bine să-i ducă altcuiva.

Alco din Sagunt îşi încheie cuvîntarea. Toţi senatorii îşi aţintiseră privirile asupra lui Falcon. Se aşteptau ca tînărul să sară ca ars şi să înceapă să se apere. Rămase însă impasibil de parcă suspiciunea şi acuzaţiile nu s-ar fi referit la el. Nu putu totuşi să se abţină:

— Am venit în cetatea voastră ca prieten şi aliat. V-am oferit ajutorul nostru, atrăgîndu-vă totodată atenţia asupra primejdiei de moarte care vă ameninţă. Treaba voastră dacă vreţi să respingeţi propunerile noastre iar bunele mele intenţii să le consideraţi drept un act de trădare. Nici zeii nu-l pot ajuta pe cel ce-şi pune singur ştreangul de gît! Vă repet: Hanibal va devora toate oiţele naive asemenea vouă!

Alorcus Spaniolul ceru cuvîntul:

— Mai înainte, în calitate de sol al acestui senat, am fost de cîteva ori la turdetani, dar nu am auzit niciodată ca Falcon să fi avut mamă şi soră. Am amintit întîmplător acest lucru. Prietenul nostru Alco şi-a exprimat neîncrederea faţă de aceşti venetici şi de şeful lor. Mă alătur şi eu acestei păreri şi-l sfătuiesc pe Falcon să părăsească imediat sala şi să iasă din cetate. Sîntem convinşi că Hanibal nu ne va ataca, fiindcă respectă prevederile tratatelor încheiate aşa cum le-au respectat şi predecesorii lui, Hamilcar şi Hasdrubal.

Falcon îi răspunse concis:

— În curînd în această ţară nu va mai rămîne nimeni care să nu fie nevoit să lupte. Alco şi Alorcus zic că mă aflu printre voi ca trădător. Îi rog şi pe ceilalţi senatori să se pronunţe, fiindcă în acest moment eu sînt reprezentantul celor o mie cinci sute de războinici care mă aşteaptă sub zidurile cetăţii, nerăbdători să afle ce aţi hotărît în privinţa noastră. Mă adresez, deci, senatorilor, comandantului şi magistratului cetăţii să delibereze dacă li se poate da crezare celor doi membri ai senatului care mă acuză într-un mod atîta de nemilos şi de nelegiuit!

După o consultare care dură mai mult ca de obicei, senatul a luat hotărîrea ca turdetanii să fie lăsaţi să intre în oraş, ca prieteni şi aliaţi ai cetăţii Sagunt.

Falcon mulţumi, după obicei, senatorilor şi, întorcîndu-se către cei doi defăimători, le zise:

— Alco din Sagunt şi Alorcus Spaniolul sînt atotputernici în vorbe. Sper că vor şti să se dovedească la fel de tari şi în duel?! Sînt încredinţat că nici unul dintre cei de faţă nu va dezaproba provocarea mea, fiindcă este o îndrăzneală prea mare să faci pe cineva trădător. O să ne batem mîine, aici, în forum, sub privirea tuturor cetăţenilor. Pe viaţă şi pe moarte ne vom lupta!

— Falcon este un lăudăros. Il voi ucide cu mîna mea! — zise Alco.

— Iar eu am să intru primul în luptă — adăugă Alorcus.

— N-aveţi nici o grijă, o să fie treabă pentru amîndoi — îi linişti Falcon. — Cu unul dintre voi se va bate Cota roşcovanul.

— Zei, înduraţi-vă de Alco şi Alorcus! se amestecă în vorbă un senator mai tînăr. Ceilalţi făcură haz cu toţii la gîndul că duelul de mîine le va procura o distracţie grozavă.

A doua zi însă duelul nu mai avu loc. În zori, de pe zidul de incintă răsunară trompetele anunţînd că vrăjmaşii se apropie. Comandantul suprem şi senatorii se avîntară către cel mai înalt turn de unde puteau scruta pînă departe în zări. La orizont se vedeau o mulţime de călăreţi şi de pedeştri. Tot acest puhoi înainta în direcţia cetăţii, învăluit în norii de praf stîrniţi asemenea unei dihănii uriaşe. Cultivatorii fugeau din faţa duşmanului cu sufletul la gură, părăsindu-şi cîmpurile şi ogoarele. Totuşi, o parte dintre călăreţi se apropiau şi-i ajungeau din urmă; lăncile zburau atunci, străpungîndu-i pe bieţii oameni. Ţipetele şi chemările în ajutor amestecate cu tropăitul cailor şi freamătul oamenilor ajungeau valuri-valuri pînă la zidurile de incintă ale cetăţii.

Aurelius Bibaculus, magistratul oraşului, ordonă să fie deschisă poarta. Ceata turdetanilor care înnoptase pe cîmp, urmată de o mulţime de cultivatori, bărbaţi, femei şi copii surprinşi de duşman pe ogoare, au intrat în cetate. Poarta făcută din grinzi groase de stejar, prinse între ele cu scoabe uriaşe se închise bubuind. Cei care,

aflîndu-se departe, n-au putut intra, au pierit de sabia dușmanilor.

Armata punilor se apropia de oraș desfășurată într-un front larg. În fruntea tuturor, călare pe cai mari, se aflau numizii conduși de Maharbal, fiul lui Hamilco; aprigii războinici, mai mult de zece mii la număr, purtau armuri și coifuri pe cap. În urma lor venea o mulțime nesfîrșită de alți călăreți: sarmați înarmați cu săbii scurte, cu lănci și scuturi mici și rotunde, apoi libieni cu arcuri lungi și sulițe scurte, făcute anume pentru a putea fi aruncate la mare depărtare, numite falarici. La șold purtau tolbe umplute vîrf cu săgeți. În spatele lor se aflau praștierii din Insulele Baleare, luptători voinici și puternici, lați în șele, cu mîinile descoperite pînă la umăr pe care jucau mușchii puternici. Aripile și ultima linie a frontului erau formate din băștinași din Munții Iberici, care, pe jumătate sălbatici, cu părul și barba crescute la voia întîmplării, mergeau călare pe cai neînșeuați. Printre ei erau amestecați și negrii din Africa, îmbrăcați în straie galbene și roșii cu care ceilalți schimbau priviri pline de ură, dar disciplina de fier care domnea îi împiedica să se ia la trîntă, așa că mergeau, în aparență, liniștiți ca o haită de lupi.

La mijloc era masată pedestrimea. Sulițele lungi și scurte fluturau deasupra capetelor oamenilor și cailor. O trupă de cavalerie formată din indigeni din Spania meridională reprezenta ariergarda: aceștia erau luptători de statură mică, cu ochi mari de culoare deschisă, negricioși și frumoși, care nu se amestecaseră încă cu celții. Toți se înrolaseră în armata lui Hanibal fiindcă li se urîse să trăiască sub jugul Romei.

Uriașa oaste a lui Hanibal înainta spre orașul Sagunt în pîlcuri fără sfîrșit. Era formată din puni din Cartagina și Hadrumetum, din mulatrii din Utica, numizi, libieni, greci, negri din Africa și nenumărați indigeni. Puternicul comandant cartaginez vroia ca dintr-o lovitură să-și înspăimînte, să-și deruteze și paralizeze inamicul. De aceea și-a pus în mișcare o sută cincizeci de mii de războinici.

La trei aruncături de săgeată depărtare de oraș călăreții se opriră și descălecară. Pedeștrii se răspîndiră în toate părțile și începură imediat să-și întindă corturile și să facă streșini și adăposturi din ramuri de copac.

Locuitorii cetății Sagunt se uitau de pe ziduri la armata inamică, spunîndu-și înfricoșați că nu pot cuprinde cu ochii mulțimea de corturi. Larma fără sfîrșit a oamenilor, răgetul animalelor și nechezatul cailor ajungeau pînă la urechile lor.

Ordinul comandantului cetății se transmitea din gură în gură de-a lungul meterezelor, a zidurilor și turnurilor. Luptătorii, înarmați cu lănci, săbii, arcuri și cu snopi de săgeți, își ocupaseră locurile lor. Aurelius Bibaculus se îndrepta grăbit către senatul cetății, care începu să delibereze imediat.

Fără să mai piardă timpul cu discuții și dispute fără rost, senatorii, comandanții corpurilor mai mari și ofițerii luară imediat hotărîrea de a trimite neîntîrziat soli la Roma, care să raporteze senatului și poporului roman că Hanibal a călcat tratatul de pace. Solii au primit poruncă să ceară ajutor imediat, fiindcă orașul era încercuit de o uriașă armată inamică.

Înainte ca dezbaterea senatului să ia sfîrșit, cei doisprezece războinici aleși, conduși de Multon Sabinul, săriră pe cai și zburară pe o poartă dinspre mare a cetății, ieșind înainte ca dușmanul să fi reușit s-o încercuiască în întregime.

Senatorii au mai hotărît să se aducă la cunoștința armatei și a tuturor cetățenilor că orașul nu se va preda, ci dimpotrivă, se va apăra pînă la ultima suflare. Acela care va îndrăzni să pronunțe cuvîntul „predare" va fi executat în forum, sub ochii tuturor.

Cetatea Sagunt se afla la o mie de pași depărtare de malul mării și era locuită de oameni care proveneau din insula Zacynthos, amestecați cu refugiați din Ardeea. În cursul anilor, datorită vredniciei și iscusinței, situația lor s-a consolidat într-atîta, încît au făcut din orașul lor o cetate invincibilă. Poveștile despre bogăția lor făcuseră înconjurul întregii Spanii, a Africii de nord și a Italiei. Zidurile puternice și groase, precum și turnurile

înalte îi făceau să se înspăimînte pe cei ce aveau de gînd să le atace cetatea, sporind în același timp calmul și vitejia cetățenilor bine aprovizionați și înarmați. Saguntul îi sfida pe toți dușmanii, iar locuitorii lui, printre care erau și italici de neam rutulic, treceau drept aliați de nădejde ai Romei.

Armata lui Hanibal distrusese totul pe unde trecuse. Țăranii de pe ogoare care nu reușiseră să se adăpostească în oraș fuseseră uciși, luați în sclavie sau puși pe fugă. Dușmanul le dărîmase sau incendiase căsuțele și colibele, mînîndu-le vitele la coada coloanei. În aceeași zi după-masă, un pîlc de șase călăreți ieși din tabăra adversă și o porni la trap către cetate. Cînd ajunseră la o aruncătură de săgeată de zidurile Saguntului, se opriră, iar conducătorul lor începu să facă semne cu mîinile și să strige cît îl ținea gura că vine în calitate de sol.

— Mărețul și invincibilul Hanibal, urmașul zeului Melhart, multîndrăgit de Astarte și Tanit[1], de Iupiter și Marte, m-a ales pe mine ca pe cel mai bun din toată armata lui. Este un om de care se tem toți, în afară de mine.

Aurelius își duse mîinile pîlnie la gură și strigă:

— Apropie-te și spune ce dorești! Războinicii mei nu-și ucid solii!

Trimisul își îmboldi calul încă cîțiva pași și se opri. Oamenii lui nu se clintiră din loc. Se întoarse către ei, așteptînd parcă să-l încurajeze, mai făcu încă vreo zece pași și-și opri calul. De pe ziduri senatorii și războinicii se uitau la ciudatul sol, arzînd de nerăbdare să-i audă cuvintele.

Falcon nu se putu abține însă:

— Hei, tu, care nu te temi de nimeni în afară de Hercule și de Hanibal, împinge-ți mîrțoaga ta cu picioare noduroase și fără un dinte în gură și zi ce ai de zis sau îți trimit de aici o săgeată drept în cojocul păduchios!

Un războinic din suită își propti vîrful săbiei în crupa calului pe care se afla solul. Animalul sări în două picioare, zvîrli de cîteva ori din copite și cît ai clipi din ochi fu lîngă zidurile cetății.

— Să știți că dacă o singură săgeată își va lua zborul din mîna voastră spre mine — zise cu o voce sugrumată de groază trimisul — măritul meu stăpîn va da foc și va dărîma pînă la temelie cetatea voastră... Vă aduc un ordin... Vă spun imediat... La drept vorbind, nu pot să vă spun, fiindcă nu știu să citesc... Și la o adică de ce să spun eu, cînd totul este scris aici pe acest papirus... Dacă n-o să faceți tot ce cere de la voi stăpînul meu, cu ajutorul zeilor, o să vă nimicească pe toți...

Călărețul învîrtea sulul de papirus deasupra capului, apropiindu-se cu tot mai mult curaj de poartă. În momentul acela, cei de pe ziduri observară că solul este îmbrăcat într-o tunică din cale afară de bălțată iar pe cap avea o căciulă galbenă. La șold îi atîrna o sabie de lemn.

Falcon turdetanul spuse atunci senatorilor:

— Asta este Siva din Sidon, saltimbancul care-l distrează pe Hanibal și pe generalii lui. Ia uitați-vă ce fel de sol vă trimite inamicul! N-a găsit nimic altceva mai bun ca să vă înjosească.

Deși era foarte aproape de zid, Siva își duse mîinile pîlnie la gură și răcni din răsputeri:

— Berbecii, turnurile, catapultele și balistele noastre sînt puse la punct și așteaptă să vă atace orașul... Vai de voi!... Auziți ce vă spun?

— Nu, nu auzim! Răcnește mai tare fiindcă noi, cei de pe ziduri, sîntem cu toții surzi! — îi răspunse în zeflemea Decius.

Nebunul își trase sabia de lemn și, învîrtind-o deasupra capului, își holbă ochii și urlă să-și spargă pieptul și mai multe nu:

— Predați-vă!

Cetățenii izbucniră în hohote de rîs.

— Dă-te mai aproape și dă-ne acel papirus! — îi zise Aurelius.

Un oștean de pe zid întinse lancea lungă pe care o avea în mînă iar solul cu fes galben în cap înfipse sulul în vîrful ei.

[1] Astrate și Tanit — zeități feniciene (n.a.).

Hanibal cerea locuitorilor cetății să-l predea pe Falcon și pe turdetani împreună cu aurul și argintul aduslor de aceștia. Pe lîngă aceasta mai cerea ca senatul cetății Sagunt să-i trimită cinci sute de ostateci și o mie de talanți drept pedeapsă că le-a permis rebelilor, dușmanii lui, să intre în oraș.

Comandantul, senatorii și cetățenii de vază ai Saguntului se uitară unii la alții, înțelegîndu-se din priviri:

— Faceți așa cum vi s-a poruncit sau nu? răcni Siva.

— Nu! îi răspunse Aurelius.

— Hm! începu să se scarpine saltimbancul în cap, rămînînd cu gura căscată la zidul din fața lui. În cele din urmă reluă:

— Nu vreți să faceți ce vi se poruncește? Cum așa? îi întrebă el.

— Foarte bine!

— Va să zică, voi nu vă temeți de Hanibal?

— Nu!

Siva se zăpăci cu totul, fiindcă nu se aștepta la un asemenea răspuns.

— Nu vă cred! Toți se tem de el, în afară de mine. Oamenii de pe ziduri credeau că o să plece, dar el căzuse pe gînduri.

— Ai auzit care este răspunsul nostru. Acuma șterge-o din fața zidului! țipă la el Cota.

Dar Siva, cu fața schimonosită, se holba la zidul din față. Părea că nu aude și că nu înțelege ceea ce i s-a spus. Deodată începu să mormăie într-una aceleași cuvinte:

— Cinci oameni spînzurați de poarta cetății va arăta celor care nu se tem calea supunerii.

Falcon luă un bulgăre de pămînt, îl aruncă înspre el, nimerindu-l în cap. Saltimbancul se dădu înapoi, îi privi nedumerit pe cei de pe ziduri și răcni atîta de tare încît se sperie și calul, care se ridică în două picioare, zvîrli de cîteva ori din copite, aruncîndu-și, în cele din urmă, călărețul din șa. După ce se rostogoli de cîteva ori pe pămînt, Siva sări în picioare și alergă urlînd la ai săi. Pe ziduri, oamenii rîdeau în hohote.

Cînd solul cu căciula galbenă ajunse la tovarășii săi, aceștia îi aduseră calul care ajunsese înaintea lui acolo și el încălecă. Cei de pe ziduri văzură apoi cum saltimbancul dădea din mîini, vrînd parcă să le explice ceva; din cînd în cînd își pipăia capul unde i se ridicase, fără îndoială, un cucui.

— Eu sînt prima victimă a acestui groaznic război — striga el la ai săi. Dușmanii mi-au spart capul. N-o să-mi pară rău dacă pier... O să se știe cine am fost eu!

După ce termină ce avea de spus, dădu din nou pinteni calului și își făcu iarăși apariția lîngă zid.

— Ce mai vrei acum — strigă cineva din mulțime.

— Nu mi-ați spus ce să-i transmit lui Hanibal.

— Spune-i că este un porc! îi răspunse Falcon.

— Hm... Siva căzu pe gînduri. — Bine, am să-i spun. Deodată își aduse parcă aminte de ceva și întrebă:

— Și eu ce sînt?

— Tu ești fratele lui!

— Foarte bine. Am să-i transmit toate acestea — zise saltimbancul foarte serios, dădu bice calului și o porni către cei ce-l însoțeau, ferm convins că a îndeplinit așa cum trebuia porunca stăpînului său.

Decius adresă lui Cota și lui Falcon următoarele vorbe:

— Hanibal își bate joc de noi, dar are să moară de rîs cînd Siva o să-i spună că e porc.

*

Solul desemnat să meargă la Roma, Multon Sabinul ajunse repede la țărm împreună cu însoțitorii săi. În port se adunaseră opt comandanți de corăbii care primiră ordinul senatului scris pe papirus. După o scurtă deliberare hotărîră ca vasul cel mai mare să pornească cu solii la Roma. Celelalte corăbii trebuiau să plece imediat la Tarraco, unde aveau de așteptat alte ordine. Li s-a dat poruncă să navigheze mai departe de țărm pentru a nu cădea în mîinile dușmanului care va ocupa cu sigu-

ranță toate locurile de acces din vecinătatea mării, pînă la rîul Ebru.

Pregătirile au durat puțin, fiindcă comandanții erau conștienți de faptul că în orișice moment puteau fi atacați. În mai puțin de o jumătate de oră toate vasele erau în larg. Dar imediat după ce se depărtară de țărm se iviră călăreții lui Hanibal care se opriră în port. De aici se uitau la corăbiile care lăsaseră malurile, înjurînd și făcînd semne amenințătoare cu sulițele și săbiile lor pînă cînd dogoarea și fumul care ieșea din magaziile, debarcaderele și barăcile incendiate de marinari la plecare îi alungă din acel loc.

Cele șapte trireme se îndreptau spre Tarraco, iar a opta, cea mai mare și mai solidă pe care se îmbarcaseră solii, înainta cu viteza maximă spre răsărit. Purtată ca gîndul de sclavii puternici și odihniți de la vîsle, ca și de vîntul prielnic, corabia ajunse în Insulele Baleare pe care le ocoli, fiindcă erau locuite de aliați de ai cartaginezilor care jinduiau de mult să pună mîna pe bogățiile celor din Sagunt. În a opta zi vasul atinse Insula Corsica și după încă alte patru ancoră în portul Ostia. Aici solii debarcară și se suiră pe caii lor. La vremea primei făclii ajunseră în fața porții de răsărit a Romei. Erau ultimii călători cărora straja le dădu drumul să intre în oraș în acea zi.

Consulii de atunci ai Romei, Publius Cornelius Scipio și Titus Sempronius Longus, amîndoi sănătoși, puternici și viteji, erau renumiți ca oameni autoritari și intransigenți. Serioși și energici, aveau de dus la îndeplinire îndatoriri importante: în anul viitor trebuiau să organizeze alegerea noilor consuli și să pună capăt răscoalei galilor din valea Padului izbucnită din cauza italilor care se așezaseră acolo. Triburile galice răsculate, albigenzii, ligurii, insubrii și în cele din urmă și boiii, pe malul drept al rîului, au început prin a-i ataca, ucide și maltrata pe arpentori.

În zadar a încercat senatul să aplaneze conflictul prin intermediul celor șase soli trimiși acolo. Galii i-au pus în lanțuri și numai amenințarea tribunului Marcus Minucius, cum că-i va ucide pe cei o sută de gali ostateci la

Cremona, i-a determinat să-i elibereze pe trimiși fără însă să le fie înapoiați prizonierii.

Astfel, în loc ca răscoala începută prin omoruri izolate, ambuscade și atacuri nocturne să se potolească, ea se extinse și consulii se văzură nevoiți să trimită legiune după legiune în Galia. De aceea, amîndoi consulii intenționau să pornească asupra rîului Pad. Încă cîteva împrejurări îi sileau să pună capăt războiului cît mai repede. La Roma se vorbea în primul rînd că Hanibal nu respectă tratatul de pace, înnoit și întărit de Hasdrubal. Din Spania soseau una după alta vești întemeiate, deși destul de exagerate. Se mai zvonea că Hanibal intenționează să poarte războaie nu numai în Spania ci și în Italia, că are gata pregătită armata ce trebuie să atace cetatea Sagunt.

Toate aceste vești primite cu rezervă la început, au fost cu timpul confirmate și întărite mai ales în urma unei întîmplări cu totul neobișnuite. Printre insubrii răsculați, oștenii tribunului Romei, Manlius Corbulo, au prins cîțiva oameni care s-au dovedit a nu fi gali: interogați și schingiuiți, toți au recunoscut că sînt din Hadrumetum și că au fost trimiși din Spania de Hanibal pentru a aduce galilor răsculați aurul necesar întețirii războiului împotriva romanilor. Unii dintre ei afirmau că iscoadele lui Hanibal sînt împrăștiate prin Galia, chiar și în Italia. Se pare că aceștia nu au fost străini de cele petrecute cu Anius Geminius, pretorul devenit celebru în urma bătăliei de la Erix. Într-o dimineață acesta fu găsit înjunghiat în așternut.

Un al doilea fapt veni să îngrijoreze senatul și pe cei doi consuli, aproape la fel de mult ca primul. Vicleniii aliați ai Romei refuzară să le mai dea ajutorul făgăduit, două mii de pedeștri și trei sute de călăreți, folosind diverse pretexte: cum să aștepte să treacă aratul, apoi semănatul, după aceea seceratul și culesul viilor și în cele din urmă pescuitul din pragul iernii. Exemplul lor fu urmat de Pandosia și Conossa.

Dar toate fură date uitării atunci cînd vestea că Hanibal asediază Saguntul căzu ca un trăsnet pe capul senatorilor și al poporului roman.

— Războiul acesta o să fie mai sîngeros decît primul, cel purtat de Hamilcar! — se șoptea în senat, în palatele fastuoase; în temple, pe străzile și fortificațiile orașului, prin circiumile de la periferie ca și în speluncile din Subura[1]. Acelaș lucru îl discutau și clienții din forum, vagabonzii și sclavii.

Cea mai mare ciudățenie era că nimeni nu cunoștea sursa acestor știri așa cum nu știau cine le-a răspîndit în Italia și cum au ajuns pînă la Roma. Zvonul își luase zborul cu mult înainte ca Hanibal să fi pornit cu armata asupra cetății Sagunt. Totuși mulți au constatat cu uimire că răscoala galilor căpăta proporții paralel cu răspîndirea știrilor. Ambele fenomene luau o extensiune din ce în ce mai mare.

Printre senatori se conturară două idei: unii considerau necesar să fie trimiși în Spania cîțiva oameni care să cerceteze adevărata stare de fapt, în timp ce alții fură de părere că evenimentele nu trebuie anticipate, pentru a nu se precipita provocarea unui război de o amploare așa de mare. Cei ce împărtășeau al doilea punct de vedere considerau că trebuie să fie așteptați solii aliaților lor din Spania, care vor veni cu siguranță dacă situația este gravă.

Oratorii se perindau la tribuna senatului în dorința de a-și pune în evidență care mai de care puterea de convingere. Dar nerăbdarea, incertitudinea și teama puseseră stăpînire pe toți. Unii cereau să fie întreprinse acțiuni urgente în timp ce alții șovăiau. Totuși se formulă hotărîrea de a trimite soli în Spania pentru ca, de este cu putință, să fie împiedicată izbucnirea războiului. Dacă însă se va constata că tratatul a fost într-adevăr încălcat, atunci vor cere senatului cartaginez să le fie predat Hanibal, să-l aducă la Roma și aici să fie judecat. Solii aleși, Publius Valerius Flaccus și Quintus Bebius Tamphilus, să plece în Spania, să se oprească la Sagunt și să se întîlnească cu Hanibal, iar de aici să plece la Cartagina.

---

[1] Subura — cartier rău-famat al Romei (n.a.).

Trecură însă trei săptămîni fără ca solii să fi plecat în Spania, nu din vina lor, ci din pricina șovăielii senatului. Între timp ajunseră la Roma trimișii cetății Sagunt. Ei au confirmat exactitatea zvonurilor despre situația din Spania, care circulau de mai bine de șase săptămîni. Chiar atunci gărzile pretorienilor prinseră în forum un egiptean care ghicea soarta oamenilor în firișoare de nisip. Vrăjitorul spunea că Saguntul a și căzut în mîinile lui Hanibal. Torturat, egipteanul dădu la iveală o întreagă bandă de iscoade și provocatori, fiind astfel prinși vreo treizeci de spioni. Înainte de a le fi retezate capetele, toți au mărturisit că Hanibal lansează în mod regulat știrile înaintea evenimentului pentru ca în acest fel să semene deruta, șovăiala și groaza în rîndurile adversarilor.

Multon Sabinul declară în senat că Hanibal asedia Saguntul cu o armată de o sută cincizeci de mii de oșteni, după ce mai înainte pustiise ogoarele aliaților Romei, iar pe cei ce se aflau pe ele îi ucisese, îi făcuse sclavi sau îi izgonise în cetate.

— Noi, solii, de-abia am reuști să ieșim din cetate înainte ca dușmanul să ne fi împresurat cu totul. Călărind cei mai iuți cai am ajuns în port, ne-am îmbarcat în cea mai mare grabă pe o corabie și am pornit spre Roma... Acum vă rugăm: dacă senatul și cei doi consuli ai Romei ne mai consideră aliați pentru care trebuie să se facă ceva, atunci trimiteți ajutor la Sagunt cît mai este vreme! Apărarea noastră este puternică, dar inamicul are de zece ori mai mulți războinici. Zidurile orașului sînt solide și înalte, dar nu există pe lume o cetate care ar putea rezista unui asemenea puhoi!

În sală se produse rumoare. În agitația generală se auzeau exclamații: „O sută cincizeci de mii de soldați!" ...„Războiul cu galii"... „Saguntul este bine apărat".

Cu acestea, consiliul luă sfîrșit. Apoi senatul a mai amînat un timp plecarea solilor săi în Spania, iar cît privește ajutorul pe care-l ceruse Saguntul, nimeni n-a scos o vorbă.

Dintre turdetani se remarcă Cota roşcovanul.

Hanibal a dat ordin ca Saguntul să fie atacat din toate părţile. Soldaţii cartaginezi se năpusteau la adăpostul maşinilor de asediu. Căsuţele mobile se deplasau pe roţile lor, de parcă se rostogoleau pe un cîmp neted şi ajungeau la ziduri. Sub acoperişurile lor făcute din grinzi groase de pin se ascundeau războinicii. Acoperiţi, ei dădeau cu berbecii în ziduri şi porţi în timp ce arcaşii îi apărau trăgînd în duşmanii de pe metereze. Catapultele şi balistele împroşcau mari grămezi de pietre şi suliţe lungi în vîrfurile cărora ardeau ghemotoace de cîlţi muiaţi în răşină.

Între cele două turnuri înalte zidul mare ieşea în afară. În faţa lui se întindea cîmpul neted. Duşmanul pornise în iureş din toate părţile, dar îşi concentrase toată atenţia asupra acestui zid. Opt berbeci izbeau fără încetare în el, dar saguntinii căţăraţi în cele două turnuri îşi încordau arcurile dînd drumul oblic săgeţilor, doborîndu-i astfel pe asediatorii de sub acoperişurile căsuţelor.

Locuitorii cetăţii se apărau cu înverşunare, fiindcă zidul acesta era grozav de înalt şi foarte solid, iar din cauza cîmpiei, accesibil inamicului.

Trei săptămîni, zi de zi, cartaginezii au atacat, iar Saguntul s-a mulţumit doar să le respingă asalturile. Peste tot răsuna freamătul luptei, zăngănit de arme, înjurături, urlete, strigăte de ajutor ale răniţilor şi lovituri de berbeci în ziduri. Hanibal şi generalii lui credeau că vor cuceri cît ai bate din palme cetatea cu puhoiul lor de oameni, care o asaltau năprasnic, dar timpul se scurgea şi luptele deveneau din ce în ce mai aprige. În oraş nimeni nu se gîndea la predare.

De cîteva ori, în nopţile cu lună plină, punii au atacat iarăşi fortăreaţa. De aceea războinicii dinăuntru vegheau cu străşnicie pe ziduri. În timp ce unii dormeau, ceilalţi stăteau gata să răspundă duşmanului. Femeile s-au dovedit a fi extrem de dîrze în apărarea cetăţii. Ţinîndu-şi

copiii în braţe, ele îi îmbărbătau în permanenţă pe războinici, îndemnîndu-i la tenacitate şi vitejie. Cele mai curajoase şi mai voinice luptau umăr la umăr cu bărbaţii, stîrnind admiraţie şi însufleţire, murind sau căzînd rănite alături de ceilalţi. Dintre ele, Venilia, minunata fiică a comandantului cetăţii, Aurelius Bibaculus, a dovedit un curaj deosebit. Sus pe ziduri, ea trăgea cu arcul şi arunca falarici, încît duşmanii care o observaseră de jos, se străduiau să o răpună.

În cetate mîncare era din belşug, iar negustorii bogaţi îşi deschiseseră pivniţele pline de vin, astfel că în timp ce Hanibal dimpreună cu generalii lui se entuziasmau, aşteptînd din moment în moment predarea, apărătorii se duceau la luptă ca la nuntă. Nici unul dintre demnitarii Saguntului nu se aşteptase ca oamenii să se apere cu atîta însufleţire. Războinicii scoteau imediat din luptă pe cei morţi şi răniţi, aşezîndu-se în locul lor.

Într-o zi, pe cînd bătălia era în toi, poarta de mijloc a cetăţii se dădu în lături. Cei o mie de călăreţi ai lui Falcon năvăliră furtunos în cîmp. Punii nu bănuiră că e vorba de o incursiune şi, zăpăciţi şi înspăimîntaţi, rupseră rîndurile, luînd-o la fugă pîlcuri-pîlcuri. Turdetanii se năpustiră asupra pedeştrilor, arcaşilor şi praştierilor din Insulele Baleare. Bătîndu-se cu ei şi făcîndu-i una cu pămîntul, pătrundeau tot mai adînc, pînă ce ajunseră în cele din urmă aproape de tabăra duşmanului.

Maharbal se hotărî să stăvilească deruta ca şi lărgirea breşei create. Cu trei mii de călăreţi, numizi, el atacă dinspre stînga, pentru a închide turdetanilor drumul de întoarcere în cetate. Risipind şi culcînd la pămînt pedestrimea cartagineză care alerga înnebunită pe cîmp, călăreţii numizi ajunseră aproape de zidurile cetăţii, făcură stînga împrejur, se desfăşurară în formă de semilună şi năvăliră asupra turdetanilor ce se aflau în bătaia săgeţilor din tabăra adversă. Apărătorii de pe zidurile cetăţii avură impresia că Falcon şi războinicii lui, prinşi între cele două fronturi ale inamicului, sînt pierduţi. Totuşi, săgeţile trimise din tabăra cartagineză nu le pricinuiră prea multe pagube, fiindcă turdetanii aveau pe ei armuri şi coifuri. Falcon ordonă retragerea. Călăreţii împrăştiaţi

se lipiră de spinarea cailor, se întoarseră spre cetate și căzură în pîlcuri asupra cavaleriei lui Maharbal. Atunci se dezlănțui o luptă cruntă, fiindcă era dusă corp la corp în duelurile individuale. Cîmpul de bătălie era dominat de înverșunarea și cruzimea cu care se înfruntau.

Călărimea punică termină repede încercuirea și începu să-i preseze tot mai mult pe adversari. Turdetanii se luptau cu înfrigurare. Între timp însă, pe partea orașului zburară alți călăreți sub comanda lui Aurelius Bibaculus. Bătrînul războinic, în fruntea a trei mii de oameni călări, s-a grăbit să-i vină în ajutorul lui Falcon.

Cei din Sagunt căzură drept în spatele punilor. Atacați din două părți, războinicii lui Maharbal începură să șovăie și o rupseră la fugă, care de unul singur, care în pîlcuri. Falcon și luptătorii lui porniră după ei pe cîmp, obligîndu-i să se bată cap în cap, lovindu-i cu săbiile și topoarele de-i dureau mîinile de oboseală. Călăreții lui Aurelius își încordară arcurile și făcură mare prăpăd în rîndul dușmanului îngrozit.

Dintre turdetani se remarcă Cota roșcovanul. Armăsarul lui cu coamă bogată a intrat în cele mai mari încăierări. Ațîțat de vălmășagul luptei, spărgea rîndurile dușmanilor, depășindu-i pe ai săi. Cota se bătea cu securea cu două tăișuri, contrar obiceiurilor tribului său[1]. Loviturile lui răpuneau atît caii, cît și călăreții. Locuitorii și războinicii de pe ziduri urmăreau entuziasmați cum fug din fața lui grupuri întregi de călăreți dușmani. Atunci cînd securea-i lovea armurile inamicilor, se auzea pînă în cetate, iar în urma lui rămîneau semănate cadavre de oameni și cai.

La stînga și la dreapta lui făceau prăpăd Falcon și Decius.

Maharbal striga cît îl ținea gura la numizii săi, amenințîndu-i, deși alături de el călărea trompetistul ce transmitea ordinele comandantului prin semnale de trîmbiță. Aproape trei sute de călăreți stăteau pavăză în jurul generalului. Ceilalți, încercuiți și împrăștiați în cete,

[1] Celții foloseau de obicei în luptă sabia sau securea cu un singur tăiș (n.a.).

se străduiau din răsputeri să ajungă la căpetenia lor. Unii au reușit, alții au căzut sub sabia dușmanului.

Între timp Decius se rupsese de tovarășii lui în fruntea a o sută de oșteni călări. Cu toții porniră pe urmele unui pîlc de dușmani care fugeau înnebuniți din fața lor, îi ajunseră și-i surpară unul după altul de pe cai, pînă cînd fugari și urmăritori dispărură după un deal acoperit de arbuști.

Maharbal, deși își pierduse o bună parte din războinici, nu se retrăgea. Strînși cu toții în jurul lui se băteau cu înverșunare, deplasîndu-se încet și aproape pe neobservate către cetate. Turdetanii, din a căror strînsoare cete mai mici sau mai mari de dușmani reușiseră de cîteva ori să se îndepărteze sau să se retragă, evitînd împresurarea, făcură în cele din urmă un cerc de fier în jurul lui Maharbal. Strigătele de bucurie ale cetățenilor și oștenilor de pe ziduri salutară izbînda lui Falcon și a turdetanilor. Maharbal, comandantul cavaleriei lui Hanibal și, în același timp, cel mai capabil general al lui, era încercuit de cel puțin cinci sute de călăreți.

— Maharbal este încercuit! ... Prindeți-l viu! ... Prindeți-l viu! ... exclamau soldații de pe ziduri.

Aurelius împreună cu oamenii săi întrerupseră urmărirea adversarilor, sărind în ajutorul turdetanilor.

Cota roșcovanul îl observă din depărtare pe Maharbal în grămada de soldați puni. Uriașul numid dădea ordine cu glasu-i tunător luptătorilor săi încercuiți. Aceștia, capabili să manevreze și într-o situație atîta de grea, se așezară în linie de luptă pe trei părți, formînd un triunghi în jurul comandantului. Cota slobozi strigătul său de luptă și dădu pinteni armăsarului. Calul sări de cîteva ori în loc și își făcu vînt, intrînd în ceata inamică. Lovind în stînga și în dreapta, celtul ciolănos croia drum războinicilor lui care năvăleau ca o haită de lupi. Călăreții puni derutați și uluiți se împrăștiau la stînga și la dreapta, înghesuindu-se și călcîndu-se în picioare unii pe alții. Breșa făcută se lărgea tot mai mult. Oricine ieșea în calea războinicului roșu, cădea sub loviturile lui. Pe unii îi arunca din șa cu coifurile sfărîmate sau cu umerii despicați, alții se rostogoleau sub caii uciși. Mulți nu-

mizi, luptători vestiți, dădură înapoi ferindu-se din calea lui. Doi, însă, îi ieșiră în întîmpinare și anume Numerius libertul și Casca din Utica, oșteni strașnici și de neînvins în dueluri, care își căpătaseră faima încă din timpul lui Hamilcar. Fără să țină seama de onoarea și renumele lor, Casca și Numerius îl asaltară împreună pe celt. Numerius își învîrti securea deasupra capului, iar Casca își îndreptă sabia spre vintrele adversarului. Cele două securi se izbiră, zăngănind înfricoșător. Armăsarul lui Cota sări în lături, iar sabia lui Casca nu-l străpunse. În saltul următor cei doi dușmani ridicară în același timp armele. Celtul își încleștă din nou securea. Casca rămase doar cu mînerul sabiei în mînă, căci lama îi zburase prefăcută în bucățele. Securea lui Numerius spintecă scutul și armura războinicului roșcovan, rănindu-l grav la umărul stîng. Atunci Cota îl pocni cu scutul în cap pe Casca. Războinicul se clătină în șa și se prăvăli în brațele soldaților săi, care-l duseră leșinat la ceata de călăreți puni. Celtul se năpusti înverșunat asupra lui Numerius. Armăsarul se ridică de cîteva ori în două picioare, nechezînd ca o fiară sălbatecă, apoi lovi cu copitele din față calul adversarului. Numerius se apăra cu dibăcie, respingînd năprasnicele lovituri de secure, dar simți că mîna dreaptă îi amorțește și i se înțepenește tot mai mult. Un al treilea luptător de al lui Hanibal, renumitul în dueluri Pamfilius Sardul, care se afla la cîțiva pași de cei doi, văzînd că tovarășul lui dă semne de oboseală și-și pierde încrederea în sine, își pregăti arcul și săgeata pentru a-l salva pe Numerius. Nu ajunse însă să dea drumul săgeții. Războinicul roșu făcu vînt toporului pe care-l aruncă cu toată puterea în pieptul sardului. Pamfilius gemu, își desfăcu mîinile și se prăbuși de pe cal. Sîngele îi țîșni din gură stropind iarba strivită de atîtea picioare. Cota își trase sabia fulgerător de repede, se năpusti asupra lui Numerius și-i străpunse vintrele.

Aproape pe tot cîmpul, bătălia se transformase în încleștări corp la corp. Numidul Grumion, vestit pentru trîntele și puterea pumnilor săi, năvăli asupra lui Falcon, după ce mai înainte omorîse șase turdetani. Înfiorătorul războinic, vrînd să facă dovada vitejiei și iscusinței sale, încercă să-l prindă viu pe adversar. Dar sprintenul Falcon evită îmbrățișarea de moarte și își implîntă pieziș sabia în gîtlejul inamicului. Sîngele șiroia ca atunci cînd înjunghii un taur și stropea totul în jur.

Războinicii îngrămădiți pe zidurile cetății urmăreau bătălia de afară care se da între cele două armate formate din cei mai buni luptători. Era un spectacol extraordinar, completat de zăngănitul armelor, de gemete și de voci neomenești. Cai fără călăreți se învîrteau pe cîmpul de bătaie. Alții se uitau la pedeștrii lor care ieșiseră la poartă pentru a sfărîma și da foc carelor de asediu părăsite de dușmani.

Cota roșcovanul se afunda tot mai mult în rîndurile armatei dușmane. Deși rănit la umărul stîng, fără scut și plin de sînge, războinicul vroia să-l prindă viu sau mort pe Maharbal. Cînd văzu că este destul de aproape de el, slobozi chiotul său de luptă și se repezi cu și mai multă furie asupra dușmanului. Doisprezece turdetani îl apărau din părți. Deodată, însă, dintr-un turn înalt al cetății răsună goarna. Toți războinicii din Sagunt știau prea bine ce înseamnă acest semnal. El le atrăgea atenția luptătorilor că pericolul este extrem de mare. Locuitorii și oștenii rămaseră consternați. Cei de pe ziduri strigau făcînd semne cu mîna, căci toți observaseră cavaleria care pornise din tabăra lui Hanibal, o mare de oameni și cai. Ochii ageri îl puteau zări în depărtare pe Hanibal călărind în fruntea tuturor. Cavaleria lui gonea într-un nor de praf, dispunîndu-se într-o imensă semilună care amenința să-i prindă între extremitățile sale pe toți turdetanii și luptătorii din Sagunt împrăștiați pe cîmp.

— Ehei! . . . Gonco Brevicalo, ține-te bine! . . . Puneți mîna pe Falcon! . . . striga o voce tunătoare. Era Maharbal care-și îmbărbăta oștenii. Căpetenia turdetanilor ordonă luptătorilor săi să se retragă imediat și, dînd bice calului, porni în goană spre cetate. Turdetanii zburară după el. Dușmanii se luară îndată după ei. Larg deschisă, uriașa poartă a orașului începu să-i înghită pe călăreți, mai întîi unul cîte unul, apoi în cete mai mici sau mai mari.

Aurelius gonea din lături spre cetate. Războinicii lui, înghesuindu-se unul peste altul, se învălmășiră și creară dezordine în fața porții. Oamenii lui Maharbal i-au ajuns și, mîniați din cauza înfrîngerii suferite, s-au năpustit cu furie asupra fugarilor. Pe mulți dintre ei i-au omorît iar pe alții i-au prins cu lațul. Orbiți de tumultul luptei, numizii s-au retras aproape de intrare. Arcașii înșiruiți pe ziduri îi acoperiră cu o ploaie de săgeți, derutîndu-i și îndepărtîndu-i în același timp.

Cînd Hanibal ajunse cu cavaleria lui, poarta era închisă și toți luptătorii din cetate în afară de orice pericol. Numizii își încordară arcurile și începură să tragă din șa în apărătorii de pe ziduri. Locuitorii, ascunși în spatele parapetelor, aruncau falarici[1] cu cîlți aprinși în vîrf. Luptătorii cădeau străpunși de săgeți, iar caii se ridicau, nechezînd, în două picioare, își zvîrleau călăreții din șa și alergau turbați pe cîmp, cu aprinsele falarici împlîntate în șale sau în crupe.

În acest timp Falcon își număra în forum oamenii și constata că-i lipsesc vreo patru sute de luptători, iar două sute erau răniți. Zadarnic i-a întrebat pe tovarășii lui ce s-a întîmplat cu Decius și Cota. Toți se priveau cu nedumerire, dar nimeni n-a putut să spună ceva precis despre cei doi dispăruți. Falcon era convins că și ei pieriseră sau fuseseră luați prizonieri alături de ceilalți oșteni. Își aducea aminte că-l văzuse pe războinicul roșcovan, năpustindu-se asupra cetelor de numizi din jurul lui Maharbal. Observase și grupul de turdetani care-l însoțeau. La asta se reducea totul. Pe Decius îl pierduse din vedere încă de la începutul bătăliei.

Falcon dădu voie oamenilor săi să plece, și o luă încetișor către poarta mare de unde se auzea gălăgia și vaietele răniților. Poate pentru prima dată în viață neînfricata căpetenie a turdetanilor simți că-și pierde încrederea în sine. Îl durea inima pentru pierderea unui număr așa de mare de luptători printre care și cei doi prieteni foarte apropiați, atîta de îndrăgiți de el. Comandase singur ieșirea din cetate, deși nimeni nu-l silise să facă așa ceva. A vrut să le arate celor din Sagunt cum știu să lupte turdetanii pentru cetatea și libertatea lor. Și-a zis că-i va pedepsi pentru toate bănuielile avute față de el și de tovarășii lui. Falcon își dădu seama cu amărăciune cît de scump l-a costat această hotărîre.

Cu privirea întunecată și cu sufletul întristat, războinicul mergea pe îndelete spre poarta mare. Pe neașteptate răsună din spate o voce sonoră:

— Falcon a demonstrat astăzi cum trebuie să se bată fiii Victoriei!

Războinicul se întoarse și o văzu pe Venilia, fiica lui Aurelius Bibaculus, comandantul cetății. Era o fată frumoasă și voinică, cu părul blond și ochii albaștri, care se distingea prin noblețea mișcărilor ca și prin purtarea-i curajoasă. Se spunea că după mamă descinde din sabini[1], iar după tată din rutuli. Pentru tragerea ei de inimă, războinicii o supranumiseră Vica Pota[2]. Putea fi văzută deseori cu prietenele ei sus, pe metereze, trăgînd cu arcul și aruncînd falarici aprinse asupra dușmanului. Venilia a luptat alături de oștenii de rînd pînă într-o zi, cînd o săgeată trimisă de inamic i-a străpuns brațul. De atunci, la ordinul tatălui ei, nu s-a mai suit pe ziduri, alături de ceilalți oameni care apărau cetatea. Mulți războinici viteji, măsurîndu-și puterea în fața ei, suspinau și se uitau cu coada ochiului la minunata amazoană[3]. Tatăl ei, însă, promisese că o va da celui mai bun și mai curajos bărbat, dacă zeii vor vrea ca cetatea să scape de asediu.

Uitîndu-se cu ochii-i luminoși la războinic, ea continuă:

— Cu turdetanii tăi ai ajuns pînă în tabăra adversă. Urmărindu-vă asalturile, am crezut cu toții că-l veți prinde viu pe Hanibal în persoană sau cel puțin pe unul dintre generalii lui!

---

[1] Falarică — suliță învelită cu cîlți și unsă cu smoală — era folosită la incendierea clădirilor, a berbecilor etc. (n.t.).

[1] Vechi locuitori ai Italiei (n.a.).
[2] Vica Pota — veche divinitate a victoriei la latini, identificată mai tîrziu cu Victoria și cu Nike în mitologia greacă (n.a.).
[3] Amazoane — un trib scit de femei războinice de pe țărmurile Mării de Azov (n.a.).

Falcon zîmbi îndurerat și-i zise:

— Am plătit scump eroismul meu de astăzi. Patru sute de oameni de ai mei au pierit, iar printre ei și cei mai buni prieteni, Cota roșcovanul și Decius.

— Cum? Celtul roșcovan a murit?

— A murit sau a fost luat prizonier.

— Dar Decius, romanul acela mărunt care a fugit din captivitate de la Hasdrubal?

— Și cu el s-a întîmplat la fel, îi răspunse războinicul cu ochii în lacrimi. N-o să-i mai văd niciodată.

Fata oftă și zise în șoaptă:

— Dacă mor astfel de viteji, sîntem pierduți!

— Totul stă în puterea zeilor, spuse Falcon care-și continuă drumul cu capul în pămînt.

Venilia îl urmări un timp cu privirea, gata să izbucnească în plîns. După aceea porni încet către casa lor aflată în mijlocul unei grădini fermecătoare, plină de măslini și de portocali. Trecînd prin fața templului de marmoră închinat Iunonei, fata își împreună mîinile și-i adresă o rugă fierbinte:

— *O, Magna Sospita*[1], *da salutem nobis infelicibus*[2]!

*

După ce i-a pus pe fugă pe dușmani, urmărindu-i încă cîteva mii de pași după dealul acoperit de păducei, centuria condusă de Decius s-a îndreptat spre cetate, fiindcă și războinicii aceștia auziseră trompeta care-i anunța că trebuie să se întoarcă înapoi. Era însă prea tîrziu pentru ei. Decius ieși din spatele desișului și văzu o mulțime de călăreți inamici. Războinicul se înapoie imediat la ai săi care-l așteptau dincolo de colnic. Îndată le aduse la cunoștință cele văzute, zicîndu-le:

— Cavaleria dușmană a ocupat tot cîmpul, tăindu-ne drumul de retragere în oraș. Acolo nu mai putem merge,

[1] Iuno Sospita — Iunona salvatoare (n.a.).
[2] O, mărită maică salvatoare, izbăvește-ne pe noi, nenorociții (în original în lat.).

dar putem ataca în schimb tabăra inamică. Dacă vom lovi prin surprindere, vom izbîndi fiindcă ei nu se așteaptă la așa ceva. Acum toți ochii sînt ațintiți la lupta din jurul cetății și, cu siguranță, vigilența în tabără a slăbit... Vom străbate pădurea mare și ne vom apropia pe furiș de marginea castrului dușman... Oșteni, tovarăși și prieteni ai mei, să știți că incursiunea este periculoasă. Dacă vreunuia din voi îi este frică, mai bine să rămînă aici și să ne aștepte în vale, la pîrîu...

Războinicii tăceau.

— Deci, mergem cu toții? îi întrebă Decius.

— Cu toții! răspunseră cîțiva dintre ei.

Soarele se apropia încet de asfințit. Razele lui cădeau oblic pe copaci, alungindu-le din ce în ce mai mult umbrele. Deasupra cetății pluteau nori de praf mărunt asemenea unui văl ușor de ceață prin care se întrezăreau acoperișurile caselor înalte, templul de marmoră al Iunonei și turnurile suspendate parcă deasupra zidurilor. Din depărtare ajungeau pînă la ei semnalele trompetelor, gălăgia oamenilor, nechezatul cailor și loviturile berbecilor cu care izbeau în ziduri dușmanii.

Călăreții lui Decius se îndepărtau în goană de colina acoperită cu arbuști. Descriind un arc mare, ei înaintau spre pădurea dincolo de care se întindea tabăra inamică. Cînd intrară în pădure, războinicii își încetiniră mersul, obligați să ocolească trunchiurile groase ale stejarilor și fagilor. Tufele dese din cale începură însă să-i împiedice serios, astfel că descălecară și-și duseră caii de căpăstru. Mergînd încet la vale ajunseră la un pîrîu. Decius și încă doi războinici trecură frîiele cailor lor altor tovarăși și plecară în recunoaștere. De cealaltă parte a pîrîului pădurea fusese tăiată, iar colnicul în spatele căruia se întindea tabăra dușmană, rămăsese acoperit doar de tufe dese. Poteci se încrucișau prin lăstăriș, dovedind fără tăgadă că fuseseră bătute de mulți.

Cei trei prieteni porniră în josul apei, ascunzîndu-se în spatele tufelor. Decius mergea înainte și tocmai se pregătea să treacă pe malul dimpotrivă, cînd deodată auzi aproape de tot niște glasuri de femei. Oșteanul porni de-a-bușilea mai departe și ajunse la o cotitură, unde pî-

rîul făcea o meandră. Culcat pe burtă, zări de aici trei fete care spălau rufe, vorbind încet între ele:

— Blestematul de spartan ne va nenoroci pe toate înainte de a ne vinde, zise una dintre ele.

— Eu am hotărît să mă omor înainte de a mă atinge el, adăugă a doua cu glasul înecat de plîns. Am făcut rost de un cuţit. Nu mă despart niciodată de el, îl ţin în sîn.

— Dacă ai făcut rost de un cuţit, împlîntă-l mai bine în el. O să fie un duşman mai puţin, spuse cea de a treia fată, ridicîndu-se.

Decius se abţinu să nu chiuie de bucurie, căci o recunoscuse pe Lucia, sora lui Falcon. Fata, bine făcută, cu părul negru şi lung, stătea dreaptă şi mîndră ca o zeiţă. După cîteva clipe, ea zise celorlalte două:

— Paznicul nostru este pe aproape. Vorbiţi în şoaptă.

Tînărul începu s-o strige încetişor:

— Lucia . . . Lucia . . .

Fetele tresăriră, uitîndu-se de jur împrejur.

— Lucia . . . o strigă din nou Decius.

Fata îl descoperi în spatele tufişului, tresăltă şi păli. Dar imediat îşi duse degetul la buze, făcîndu-i semn atît lui cît şi prietenelor să tacă. Uitîndu-se cu băgare de seamă în jur, Lucia sări pîrîul şi dispăru după tufărişul unde războinicul o aştepta cu braţele deschise.

— Salvează-mă sau omoară-mă, numai să nu încap pe mîinile ticăloşilor lui Gips! îl imploră fata care tremura de emoţie.

În acel moment, pe partea cealaltă a pîrîului, din spatele tufelor, ieşi paznicul, ţinînd un arc lung în mînă.

— Iată-l pe Lanicus, fiara cea mai sîngeroasă dintre toţi oamenii lui Gips. El ne va ucide pe amîndoi! îi zise în şoaptă Lucia.

Între timp, cele două prietene ale ei, văzîndu-l pe păzitorul care se întorsese şi, dîndu-şi seama că scăparea lor este dincolo de pîrîu, aruncară rufele şi o luară la fugă spre Decius. Lanicus scoase în grabă o săgeată din tolba de la şold, şi după ce o potrivi pe coardă, le strigă:

— Nimeni încă n-a reuşit să fugă de săgeata mea. Dar deodată, dădu drumul arcului, începu să se împleticească,

să-şi ducă mîinile la gît şi să horcăie. Apoi se întoarse pe loc şi căzu pe spate. Săgeata unuia dintre tovarăşii lui Decius îi străpunsese gîtul.

Plîngînd de bucurie şi emoţie, fetele îl îmbrăţişau pe Decius şi pe cei doi tovarăşi ai lui care erau acuma lîngă ele.

— Salvaţi-ne! . . . Salvaţi-ne! . . . Să fugim imediat! . . . murmurau fetele.

Porniră cu toţii să urce prin pădure.

— Unde este fratele meu? . . . Trăieşte? întrebă Lucia.

— Trăieşte . . . cel puţin cît am fost eu cu el . . . Luptă de partea saguntinilor. Se află în cetate, îi răspunse Decius.

— Lăudaţi fie zeii! Mă temeam că n-o să-l mai văd niciodată!

N-au făcut nici cincizeci de paşi, cînd deodată, oşteanul care mergea în urma tuturor se uită în jur şi zări printre copaci un grup de călăreţi pe malul opus al pîrîului. Să tot fi fost cincisprezece. El îi atrase atenţia lui Decius, şi, cît ai clipi din ochi, toţi se ascunseră după copaci.

În urma călăreţilor, legaţi cu funii de şa, se tîrau şase robi. Oştenii inamici se aflau cam la o sută de paşi depărtare de pîrîu.

— Sînt oamenii lui Gips, le şopti Lucia. În fiecare zi trec pe aici fiindcă acesta este drumul spre locul de execuţie . . . Uitaţi-vă acolo, în susul pîrîului. Vedeţi cei patru stejari singurateci de pe pajişte? Acolo unde zboară acum un stol de ciori . . . Mai zăriţi altceva?

Războinicii tăceau, deşi văzuseră cu toţii printre trunchiurile groase ale copacilor, într-un luminiş cu patru stejari, oameni legaţi sau răstigniţi pe cruci. Unii atîrnau spînzuraţi de crengi, alţii cu mădularele retezate zăceau aruncaţi în grămezi.

În timp ce toţi ceilalţi aveau ochii îndreptaţi spre locul de execuţie, Decius îi urmărea cu privirile pe călăreţi şi pe sclavi. Cînd convoiul trecu printr-un luminiş, romanul gemu şi se făcu palid ca ceara la faţă. Cei ce-l însoţeau tresăriră. Sclavii pe care-i duceau la locul de execuţie erau turdetani, iar printre ei se afla şi Cota roş-

covanul. Deşi plin de sînge, războinicul mergea mîndru şi cu capul sus. Tovarăşii lui se poticneau, tîrîndu-se în urma cailor. Convoiul era încheiat de doi oşteni cartaginezi care ţineau de căpăstru armăsarul lui Cota. Calul se smucea, ciulea tot timpul urechile şi se ridica în două picioare.

— Vor să omoare şi calul, zise Decius tovarăşilor săi.

— Da, ai dreptate, căci ei cred c-a fost prăsit dintr-o iapă din infern, adăugă Lucia.

Maimarele călăilor, Scrofa, o namilă de om cu gîtul strîmb şi picioarele groase ca doi vălătuci, mergea pe jos alături de Cota, pe care-l şfichiuia cu biciul şi cu vorba:

— Diavol roşcat, n-o să-ţi ajute nici stafia din infern! Te vom ţintui aşa de bine pe cruce, încît n-o să te poţi preface în strigoi!... Aici vei ţine de urît turdetanilor tăi. După aceea, ne vom împlînta sabia în coastele mîrţoagei, iar din maţele ei vom face corzi de arc.

Cota tăcea. Păşea încet cu mîinile legate la spate, uitîndu-se la Scrofa ca un lup căruia îi este silă să sfîrtece o javră de cîine.

Convoiul dispăru în spatele tufelor.

Decius, împreună cu cei ce-l însoţeau, ajunseră în goană la tovarăşii lor. Războinicii fură surprinşi la vederea fetelor. Lucia şi prietenele ei îi cunoşteau pe mulţi dintre dînşii, fiindcă aproape toţi erau turdetani.

— Trei oşteni să se dea imediat jos de pe cai! strigă Decius. Fetele trebuie să meargă călare pînă la Tarraco!

Trei dintre războinici descălecară imediat, întinzînd fetelor frîiele cailor lor.

Romanul hotărî ca cincizeci de oşteni să le însoţească. Toate trei se aruncară imediat în şa; mica oaste porni la drum, îndepărtîndu-se tot mai mult de pădure.

— Să ne aşteptaţi la Tarraco! le strigă din urmă Decius, adresîndu-se apoi celor rămaşi cu el:

— Turdetani, atacul asupra taberei inamice se amînă. Acum avem treburi ce nu suferă nici o întîrziere. Trebuie să eliberăm cîţiva prizonieri pe care punii îi duc la locul de execuţie. Porniţi după mine în cea mai perfectă linişte!

Călăreţii cartaginezi din escorta prizonierilor turdetani mergeau pe poteca bătătorită, prin lăstărişul înalt deasupra căruia se vedea pajiştea cu cei patru stejari singuratici. Aici era locul de execuţie, iar la două sute de paşi, peste deal, se întindea tabăra punilor.

Stolul de ciori se avîntă în sus, bătînd din aripi. Fără să se îndepărteze de acest loc, păsările se învîrteau deasupra stejarilor, coborau pe crengile înalte şi croncăneau fără încetare. Cîţiva cîini vagabonzi, cu coada între picioare şi ochii tulburi, o şterseră în lăstărişul des de lîngă pîrîu.

Prizonierii turdetani se uitau cu durere şi groază la leşurile care răspîndeau o duhoare insuportabilă. Călăii descălecară şi-şi acoperiră imediat gura şi nasul cu basmale.

Pe cruci erau răstigniţi cîţiva oameni încă în viaţă. Numizii le străpunseră piepturile cu sabia, îi coborîră de pe cruci şi-i aruncară lîngă pîrîu. În acest timp, alţii tăiau scurte bucăţi de sfoară cu care urmau să prindă de cruci mîinile şi picioarele nenorociţilor. Ceilalţi se apropiară de prizonieri, începînd fără întîrziere să le lege mîinile la spate. După aceea îi trîntiră la pămînt cu faţa în jos, pregătindu-se să-i biciuiască, fiindcă astfel începea în mod obişnuit supliciul celor osîndiţi la răstignirea pe cruce.

Unul dintre călăi, o namilă de om cu părul încîlcit şi barba deasă şi ţepoasă, se apropie de victime, învîrtind deasupra capului biciul cu trei şfichiuri. Pe faţă i se întipărise rîvna şi satisfacţia cu care-şi împlinea zi de zi meseria. Îndreptîndu-se spre un prizonier, zise însoţitorilor săi:

— Hei, flăcăi, acum o să vedeţi voi cum taie carnea noul meu bici cu trei şfichiuri făcut din piele de bou.

— Opreşte-te! îi zise Scrofa, maimarele peste călăi: — Dă-i biciul acestui mulatru care astăzi ia parte pentru prima oară la executarea pedepsei cu moartea. Şi el trebuie să înveţe meseria.

Tînărul mulatru, saşiu, cu urechi clăpăuge şi buze groase, se strîmbă, întinse mîna, luă biciul şi întrebă:

— Pe cine trimitem întîi pe lumea cealaltă?

— Indiferent, îi răspunse Scrofa. Pe diavolul roșcovan îl lăsăm ultimul. Fiindcă este căpetenia lor, lui îi vom sfărîma mîinile și picioarele cu piatra. Merită această cinste. O să-l legăm la rădăcina unui copac, să-l poată înhăța hienele chiar în noaptea asta.

Scrofa rostea aceste cuvinte cu siguranța unui om iscusit, care-și cunoaște bine meseria. După ce-l lovi pe un prizonier cu piciorul în coaste, scuipă într-o parte și-i zise tînărului mulatru:

— Ia-i pe rînd... La fiecare cîte cincizeci de lovituri.

Mulatrul lipsit de experiență făcu vînt biciului, dar nu apucă să atingă victima. Pe neașteptate începu să dea din mîini ca un înecat, se clătină pe picioare și căzu. În același timp se răsturnă și Scrofa, care stătea pe o buturugă. În cîteva clipe ceilalți, străpunși de cîte două sau trei săgeți, fură doborîți la pămînt. Numai unul reuși să treacă împleticindu-se în spatele colinei.

La marginea pădurii, dincolo de pîrîu, apărură călăreții lui Decius. Descălecară repede și se duseră în fugă la prizonierii care zăceau pe pămînt cu mîinile și picioarele legate. O parte din salvatori le-au tăiat legăturile, iar ceilalți au pornit să prindă caii rămași de la dușmani.

Cota roșcovanul le zise:

— Ați sosit tocmai atunci cînd trebuia, deși nu vă așteptam!

Cei doi prieteni se îmbrățișară.

Cota șuieră. Armăsarul lui, pe care în zadar încercau să-l prindă oștenii lui Decius, veni imediat și se opri în fața stăpînului, mișcîndu-și capul.

Turdetanii se apucaseră să strîngă armele inamicilor uciși, pe care, după ce le-au legat bine, le-au aruncat pe cai.

Între timp însă, pe colină se iviră punii, strigînd și încurajîndu-se unii pe alții. Încordîndu-și arcurile începură să se rostogolească la vale. Turdetanii dădură bice cailor, traversară pîrîul și dispărură în desișul pădurii. Printre urmăritori se aflau mulți negri din Africa. Urlînd cît îi țineau puterile, ei au coborît pînă la pîrîu trimițînd săgeată după săgeată. Și-au dat însă seama că urmărirea

devine imposibilă, fiindcă se lăsa întunericul. Turdetanii au străbătut repede pădurea. Cînd au ajuns în cîmp deschis, noaptea învăluise totul. Atunci porniră în coloană către Tarraco, fără să se mai grăbească, deoarece nimeni nu mai putea, desigur, să-i urmărească.

CAPITOLUL V

Hanibal a jurat că nu va lăsa nici urmă de suflare omenească în Sagunt.

La Sagunt luptele erau din ce în ce mai sîngeroase. Locuitorii opuneau o rezistență la care nimeni nu s-ar fi așteptat și de care se minunau ei înșiși. Acest lucru îi făcea mai dîrzi și mai curajoși. Hanibal spera să pătrundă ușor în cetate dacă va reuși să năruie marele zid dintre cele două turnuri care se înălțau cu mult deasupra celorlalte. Dar oamenii apărau cu perseverență tocmai acest zid. Falaricile ardeau în zbor, cădeau pe carele de asediu, cărora le dădeau foc, nimicindu-le. Inamicul aducea altele noi și continua să spargă zidul.

La două luni după începerea asediului, zidul a fost totuși dărîmat; între cele două turnuri construcția se năruia bubuind. Hanibal socoti că dacă ar mai depune încă puțin efort, ar putea să pătrundă prin spărtura făcută și să cucerească cetatea. Strigătele de luptă ale punilor deveniseră de zeci de ori mai puternice în norul de praf, în timp ce vocile năucite ale celor ce apărau cetatea au creat panică printre locuitorii ei. Cartaginezii năvăleau grămadă în deschizătura făcută, înghesuindu-se care mai de care să pășească primul în cetate, fiindcă Hanibal promisese războinicilor săi toată prada de război. Dar, spre surprinderea inamicilor, saguntinii au făcut din trupurile lor un zid, înlocuindu-l pe cel ce se prăbușise și respingînd astfel primul iureș. Nici o săgeată sau falarică de a lor nu a fost aruncată în zadar. Punii cădeau unii peste alții în

fața deschizăturii astupate în curînd de cadavrele lor, pe cînd apărătorii cetății nu dădeau nici un pas înapoi.

În aceeași zi, la amiază, Hanibal însuși a pornit la atac în fruntea pedestrimii sale. Striga și încuraja în toate părțile, năvălind asupra spărturii ca un soldat de rînd. Lupta s-a prelungit pînă aproape de asfințitul soarelui. Atunci cînd cei din apărare au crezut că inamicii frînți de oboseală se vor retrage, punii și-au adus în ajutor catapultele și balistele. Sulițele și pietrele trimise de ele îi împroșcau pe apărătorii cetății, creînd breșe serioase în rîndurile lor. Cetățenii mureau, cei vii îi dădeau la o parte pe cei morți sau luptau pe cadavrele lor. Alți războinici odihniți luau în permanență locul celor răpuși; aceștia își încordau cu înverșunare arcurile, aruncau falarici, iar praștiile lor plouau cu pietre asupra dușmanilor, respingîndu-le atacurile.

Hanibal și generalii lui spumegau de furie, căci nici unul dintre ei nu s-a așteptat ca saguntenii, oricît de viteji ar fi, să poată apăra cu trupurile lor spărtura din zid lată de vreo cincizeci de pași și să respingă iureșuri atît de năprasnice. Spre consternarea întregii oștiri inamice, la căderea nopții, războinicii de pe ziduri au început să arunce făclii aprinse. Cînd flăcările lor luminară cîmpul de bătaie, apărătorii cetății chiuiră și, sărind peste cadavre și grămezi de piatră rămase din zidul năruit, ieșiră în cîmp, unde, apărați de scuturile lor mici și rotunde, se năpustiră cu toată puterea asupra dușmanului. Pedestrașii împinseră înapoi infanteria vrăjmașă prin mijlocul căreia își croiră drum și se amestecară cu cavaleria. Strecurîndu-se pe sub burțile cailor, își atacau cu înverșunare dușmanul; mulți dintre ei mureau pe cînd înjunghiau cu pumnalele caii adversarilor. În același timp, pe poarta de nord ieșiră călăreții lui Aurelius, iar prin cea de sud turdetanii lui Falcon. Saguntinii n-au avut însă răbdare să se aștepte unii pe alții și cum zburau în afara zidurilor cetății, se năpusteau singuri sau în cete mai mici asupra dușmanului. Atacați din trei părți, punii au început mai întîi să se retragă în ordine, apărîndu-se la întîmplare; prinși însă în strînsoarea celor două corpuri de cavalerie

masate pe laturi, și-au stricat rîndurile și au rupt-o la fugă. Lupta s-a deplasat astfel din spațiul luminat.

Nici Hanibal, nici generalii lui n-au putut să-și domolească războinicii care urlau și fugeau înnebuniți, aruncîndu-și armele. Călăreții din Sagunt apăreau din întuneric ca niște fantome ce străpungeau cu sulițele și tăiau cu săbiile, făcînd prăpăd printre dușmani. Cîteva mii de puni au pierit sau au fost răniți în acea noapte. Ceilalți s-au menținut cu greu în tabăra lor. Puhoiul de fugari l-a purtat și pe Hanibal.

Neînfrînatul comandant al armatei cartagineze s-a luat cu mîinile de păr și, invocînd toți zeii din Hades, s-a jurat că nu va lăsa nici urmă de suflare omenească în cetate. Mînia lui ajunse la culme cînd își aminti cu cîtă ușurință concepuse asediul și atacul cetății Sagunt. Crezuse că locuitorii ei se vor speria imediat de armata-i atît de numeroasă și-și vor preda orașul fără luptă. De aceea le-a și trimis pe Siva din Sidon bufonul, în chip de sol. A vrut să-i umilească, dar pînă la urmă lucrurile s-au petrecut în așa fel, încît l-au umilit ei pe el.

Hanibal se plimba ca un leu în cușcă prin fața cortului său. Sufletul lui de războinic călit era cuprins de o suferință fără margini. Puternicul general își aducea aminte că și pe el pusese stăpînire frica în acea noapte, la fel ca și pe ceilalți. Toți fugeau mînați parcă de fantomele din Hades. La acest gînd, lui Hanibal îi năvăli tot sîngele în cap și rușinea începu să-l chinuie.

Atunci cînd zidul fusese, în sfîrșit, năruit, iar el era sigur că adversarul nu va mai putea să opună nici un fel de rezistență, iată că deodată, ca printr-o minune, ei se apără în continuare. Marele general recunoștea în sinea sa că el, el însuși, nu ar fi fost în stare să insufle atîta curaj și bărbăție luptătorilor săi. Rămăsese uluit în fața atacurilor atîta de îndrăznețe pe care le lansau cei din cetate prin spărtura din zid și spumega de furie, văzînd că cele mai bune cohorte ale lui fugeau din fața lor, urmărite pînă la intrarea în tabără, iar armata cuprinsă de panică îl trage și pe el în fuga-i nebunească.

Hanibal știa bine cît este de puternic orașul Sagunt, dar nu crezuse că vitejia și puterea de sacrificiu a locuitorilor săi sînt mai tari decît zidurile și turnurile ce-l înconjoară. Numai într-o zi pierduse în jurul cetății și pe cîmpul de bătălie aproape patru mii de oameni. Crudul general nu ar fi regretat dacă ar fi pierdut de cinci ori mai mulți războinici, numai să nu i se știrbească renumele. Pierderea autorității în fața armatei înseamnă dezastru pentru oricare conducător de oști. Hanibal era pe deplin conștient de acest lucru, căci hotărîse să cucerească cu orice preț cetatea.

În cort se aflau generalii săi: Maharbal, Hanno, fiul lui Bomilcar, Hasdrubal[1], Colontai cel Gras, Mago, Sosilos din Sparta și alții. Toți se uitau în tăcere la Hanibal, străduindu-se să-i descifreze gîndurile. Doar pe fața lui Colontai cel Gras se puteau întrezări hohotele de rîs care urmau, parcă, să-l zguduie dintr-o clipă într-alta. Era un luptător formidabil, învingător în toate duelurile, deși părea blajin și fără nici o însemnătate.

În fața cortului ardea un foc mare ce-i lumina pe paznicii care se mișcau ca niște fantome. În noaptea liniștită vălătucii de fum nu se ridicau prea sus, ci intrau în cort, unde oamenii se frecau la ochi de usturime și respirau mai greu. Sclavul Silenos întorcea pe frigare o oaie grasă din care picura pe jăratic seu topit. Mirosul de carne friptă se amestecase cu fumul.

În cort, cel care rupse tăcerea fu Maharbal:

— Falcon și turdetanii! ... Dacă n-ar fi intrat ei în cetate, pînă acuma totul ar fi fost gata!

Hanibal dădu din umeri și se așeză pe patul său tare, acoperit cu piei de oaie. Clipind des din ochi se uita la făclia care, atîrnată într-o furcă, trosnea, aruncînd o lumină verzuie pe fețele bărboase ale războinicilor, ca și pe capul chel al lui Colontai cel Gras.

— Trebuie să-l ucidem pe Falcon! — zise Sosilos din Sparta. În centuria lui Gips se mai află încă un fost pirat poreclit Lora[2]. El îl va ucide pe turdetanul rebel.

[1] Hasdrubal și Mago erau frații lui Hanibal (n.a.).
[2] Lora=oțet (n.a.).

— Așa este! aprobă cu însuflețire Hasdrubal. Îl știu pe tîlharul ăsta!

— Ține-ți gura! îl apostrofă cu dispreț Hanibal. Nu lua vorba din gura altuia!

Spartanul continuă:

— Îl vom trimite pe Lora cu încă cîțiva de ai lui să se predea. Cînd se vor apropia de Falcon, vor scoate săbiile ascunse sub tunici și-l vor tăia pe șeful turdetanilor.

— El ar putea să-l omoare și pe Aurelius, comandantul cetății, adăugă din nou Hasdrubal.

Colontai cel Gras izbucni în rîs. Hanibal însuși zîmbi.

— Ar putea să-i omoare pe toți războinicii din cetate, zise el. Acest Lora al vostru este prea acru, pentru ca Falcon sau vreun altul să vrea să-l înghită. Născociți ceva mai bun!

Amuțiră iarăși cu toții.

Hanno propuse să încerce să-i momească pe turdetani cu aur și să-i omoare.

— Este ridicol ca în acest cort să se vorbească despre un singur om, cînd în cetate sînt cel puțin zece mii asemenea lui! Ei luptă toți ca unul, zise Colontai.

— Dacă aș reuși să-l atrag pe Falcon de partea mea, nici nu mi-ar trece prin minte să-l ucid! El face mai mult decît voi toți la un loc!

La auzul acestor vorbe ale lui Hanibal, fața palidă a lui Maharbal deveni verde, iar ochii îi străfulgerară. Totuși nu spuse nimic. Se obișnuise cu jignirile stăpînului său neînfrînat.

— Să-l omorîm sau să-l atragem de partea noastră, cugetă Mago. Important este să-l smulgem din cetate, fiindcă el este sufletul rezistenței lor ... Luați aminte, sora lui a fost făcută sclavă de către Gips. Poate cu ajutorul ei am reuși ...

— Pe Adad[1], este o idee genială! strigă Hasdrubal.

— Lăsați baltă planurile astea! interveni Hanno. Fata nu se mai află în robie. A fost eliberată ... Răpită, poate ....

[1] Adad — zeitate feniciană (n.a.).

— Cum? tresări Hanibal.

— A fugit. Atît pe ea cît și pe Cota roșcovanul i-au eliberat turdetanii.

— Grozavă armată! izbucni Hanibal. Ce mai războinici, cărora le fug sclavii!... Să-mi aduceți de îndată paznicii și călăii aici!

— Este imposibil, îi răspunse Hanno. Turdetanii i-au ucis pe toți. L-au omorît și pe gîdele Scrofa.

Hanibal se luă cu mîinile de păr.

— L-au ucis pe Scrofa! Cel mai bun călău al meu, maimarele tuturor călăilor!

Colontai surîse. Hanibal îi aruncă o privire ucigătoare și-i zise:

— Zeii m-au pedepsit, făcîndu-mă tovarăș cu acest nebun gras! De ce rîzi, prostule?

— Mă uit la tine cum te roade disperarea că ai pierdut un călău, de parcă n-ai putea să găsești alți o sută printre atît de numeroșii tîlhari din oastea ta, îi răspunse Colontai.

Hanibal căuta cele mai potrivite cuvinte pentru a-i face praf pe toți cei de față. În cele din urmă izbucni în rîs:

— Falcon ăsta este un flăcău pe cinste! — zise el. Locul lui este fie în tabăra mea, fie în Hades... Fără îndoială... Aduceți-mi-l, dară, pe acel pirat acru, să văd cum arată...

Mago ieși în fața cortului și-i strigă pe paznici cărora le spuse cîteva cuvinte. Puțin după aceea Gips spartanul sosi însoțit de Lora. Paza îi lăsă să treacă.

Lora era un războinic în toată puterea cuvîntului, cu capul înfipt puțin într-o parte pe trupul îndesat. Sub fruntea îngustă avea doi ochi negri, lipsiți de strălucire, duși în fundul capului.

— Tu ești Lora? îl întrebă Hanibal.

— Da! răspunse acesta.

— Niciodată nu te-am văzut pînă acum.

— Eu însă te-am văzut — îi zise războinicul în timp ce-și ștergea colțurile gurii unsuroase cu degetul mare și cu arătătorul.

— De cîte ori ai fost rănit?

— De nouă ori și întotdeauna din față!

— Înseamnă că nu a fugit! adăugă Hasdrubal.

Hanibal continuă:

— Îl cunoști pe Falcon?

— Îl știu și pe el, și pe Cota, și pe Decius, și pe toți turdetanii care și-au trădat tribul!

— Foarte bine... Tu trebuie să-l ucizi pe Falcon!

— Dacă trebuie, am să-l ucid și pe el, și pe oricare altul, răspunse Lora cu indiferență.

Hanibal îl bătu pe umăr:

— Haide, haide, și cînd te întorci, te fac gîde!

Pe fața lui Lora se observă o grimasă, un fel de zîmbet în jurul gurii și al ochilor. Din cauza mutrei sale făcute pungă, războinicul s-a ales cu porecla de „Lora“, fiindcă lăsa impresia că a gustat ceva acru.

Aproape totul, tabăra, oamenii și cîmpul de bătaie semănat cu cadavre, oșteni și cai măcelăriți, se cufundase în bezna nopții. Ici și colo se auzeau văicărelile celor răniți grav, cărora nimeni nu le venea în ajutor. La o vreme, luna apăru pe cer și lumină fantomatic cu strălucirea-i lipsită de viață locul bătăliei, cetatea Sagunt și zidul năruit. Din spatele spărturii, ochii trezi ai paznicilor scrutau depărtarea îndreptați spre tabăra dușmană, iar urechile lor prindeau din zbor zgomotele care veneau dintr-acolo.

▪

Punii atacau cu impetuozitate orașul. Cei dinăuntru respingeau ziua asalturile dușmanilor, iar noaptea făceau incursiuni, stînjenindu-i chiar și în tabăra lor. Sufletul acestor atacuri nocturne era Falcon cu turdetanii lui, și în afară de el un fost sclav din Eritreea, Gerion pe nume, căruia Aurelius îi dăruise libertatea.

— Toți turdetanii prinși să fie răstigniți pe cruce, iar pentru capul lui Falcon dau patruzeci de mine de aur! repeta în fiecare zi Hanibal.

Timpul trecea iar orașul, ca o cetate fermecată, îi sfida pe asediatori. Pe lîngă aceasta, Cota roșcovanul și

Decius, în fruntea a cinci sute de călăraşi, atacau în fiecare noapte popasul punilor făcîndu-se apoi nevăzuţi. Loveau de fiecare dată în alt loc, căci tabăra lui Hanibal se întindea pe un spaţiu imens în jurul oraşului. În zadar le întindeau curse numidizii şi libienii, cei mai vicleni luptători; în zadar încolţeau ca nişte lupi mica oaste. N-au fost în stare să prindă nici măcar un om în carne şi oase. În cele din urmă, Hanibal le-a promis cîte trei mine de aur pentru fiecare turdetan luat prizonier din acest mic pîlc. Intenţiona să-i supună la cele mai mari torturi pe captivi pentru a afla unde se ascund ceilalţi. Zadarnic. Cota şi Decius a ordonat oamenilor lor să-i salveze pe răniţi, iar dacă acest lucru nu este cu putinţă, să-i ucidă. De aceea, după fiecare atac, lăsau în urmă numai morţi.

Războinicii lui Cota omorau şi oameni şi cai, puneau pe fugă depozitele ambulante ale punilor, le răpeau vitele. Celtul roşcovan nimicea tot ce aparţinea duşmanului, înspăimîntîndu-i de moarte pe mulatrii din Africa, pe sarmaţi şi pe prăpăstioşii piraţi iliri. Toţi aceştia erau convinşi că puterea omenească rămîne neputincioasă în faţa lui Cota.

În cetate, Falcon a aflat de la cîţiva prizonieri greci că Decius şi Cota s-au întîlnit şi luptă împreună. Războinicul s-a bucurat atît de mult încît le-a dăruit grecilor libertatea.

Într-una din zile, pe cînd cetatea era din nou asaltată, din oştirea lui Hanibal au dezertat opt soldaţi în fruntea cărora se afla Lora, piratul de altădată. Ei îşi aruncară armele şi dădură să treacă prin spărtura din zid. Turdetanii, care apărau acest loc, i-au prins şi i-au dus la căpetenia lor. Războinicii lui Hanibal se apropiară de Falcon, dar îşi traseră cu stîngăcie săbiile ascunse sub tunici. Descoperiţi la timp, ei căzură răpuşi de săbiile şi suliţele turdetanilor.

— Asta se numeşte luptă cinstită! — surîse Falcon. Sînt fericit că Hanibal mă preţuieşte aşa de mult!

În aceeaşi zi cele opt capete ale oştenilor puni omorîţi au fost aruncate de pe ziduri de către turdetani, în

mijlocul celei mai numeroase cete de asediatori, acolo unde luptau numizii lui Maharbal.

Trei zile în tabăra lui Hanibal nu s-a discutat altceva decît faptul că aliaţii Cartaginei din Spania, oretanii şi carpetanii, s-au ridicat la arme cu intenţia de a veni în ajutorul celor din Sagunt. De aceea Hanibal a convocat consiliul generalilor, cărora li s-a adresat cu aceste cuvinte:

— V-am chemat la consiliu, începu el, fiindcă am auzit că şi voi, ca şi cei din senat, îmi reproşaţi în spate că fac totul de capul meu. Oretanii şi carpetanii se pregătesc să ne trădeze şi să ne atace. I-au pus la cale Cota roşcovanul şi cetăţeanul ăla roman care a fugit din captivitate pe timpul lui Hasdrubal[1]. Doresc să aud părerea voastră. Spuneţi tot ce credeţi că ar fi bine să facem şi ne-ar fi de folos într-o astfel de situaţie.

Maharbal vorbi primul:

— Avem în armata noastră aproape şapte mii de carpetani, cu siguranţă, la curent cu ceea ce se petrece în tribul lor. Ce să facem cu ei? Sînt de părere că vor fugi cu toţii.

— Nu se va întîmpla aşa ceva! se împotrivi Sosilos din Sparta. Îi vom arunca în lanţuri şi-i vom vinde ca sclavi negustorilor din Siria şi Palestina, care nu se deslipesc din tabăra noastră, aşteptînd căderea Saguntului pentru a cumpăra robi.

— Nu! riposta Hasdrubal. Părerea mea este că trebuie să ucidem din zece carpeteni unul.

— Eu i-aş măcelări pe toţi! adăugă Sagarion, dînd din umeri. Pe el Hanibal l-a chemat în ultimul moment la sfat.

Hanno, fiul lui Bomilcar, crezu de cuviinţă că ar fi bine să trimită soli la triburile răsculate, fie pentru a-i recîştiga de partea lor pe şefi, îmbiindu-i cu daruri multe, fie pentru a-i prinde şi omorî. Războinicul zise în încheiere:

[1] Decius (n.a.).

— Am putea să-i trimitem la ei pe Gips și Sagarion. Vor ști cu siguranță să-i învețe pe rebeli cum trebuie să-și țină cuvîntul dat!

Consiliul nu a durat mult, fiindcă generalii lui Hanibal nu erau obișnuiți să țină sfat. La sfîrșit Hanibal puse cap la cap observațiile și scurtele lor cuvîntări:

— Cred că este bine să ne însușim propunerea lui Hanno, zise el. Sosilos din Sparta să meargă ca sol la rebeli și să le ducă daruri. Gips și Sagarion să plece cu el în fruntea a opt sute de călăreți aleși dintre războinicii puni. Dacă trimisul nu reușește să recîștige de partea noastră căpeteniile răsculate ale aliaților, atunci cel puțin să-i tragă pe sfoară pînă la cucerirea cetății Sagunt. Sînt sigur că după aceea o să-i treacă orișicui pofta de a se răzvrăti. Cu carpetanii de aici, din tabără, ne vom purta frumos, dar la cel mai mic semn care ar da în vileag vreo pregătire de fugă, îi vom măcelări... Sper că este limpede cîtă importanță are cucerirea neîntîrziată a cetății. Ordon ca mîine cetatea Sagunt să cadă în mîinile noastre!

Oștenii tresăriră, începură să se uite unul la altul, să dea din cap, dar nimeni nu îndrăzni să facă vreo observație.

A doua zi în zori, Sosilos, însoțit de opt sute de călăreți, plecă la oretani și carpetani. În stînga și în dreapta lui se legănau în șa Sagarion și Gips.

În tabără trîmbițele anunțau armata că începe asaltul cetății. Din toate părțile se bulucіră pîlcuri-pîlcuri de războinici care porniră în iureș asupra orașului. Atacul punilor era atît de năprasnic, încît se părea că cei dinăuntru nu-i vor putea rezista. Marile turnuri de asediu întreceau în înălțime zidurile. Straşnici arcași din ele îi doborau pe apărători. Crezînd că nimeni n-a mai rămas în viață pe ziduri, cartaginezii întinseră din turnurile lor scînduri groase și începură să sară în cetate. Dar locuitorii orașului, răsărind ca din pămînt, se repeziră la ei și-i uciseră pînă la ultimul. Apoi se aburcară pe zid, aruncară scîndurile și dădură foc cu falaciri turnurilor de lemn.

Și în dreptul spărturii din zid bătălia era mai aprigă ca de obicei. Îmbărbătîndu-și luptătorii, Hanibal se apropie de zid. Un soldat din Sagunt îl recunoscu în mulțimea de pedeștri și, chemîndu-l în ajutor pe Apolo, își îndoi arcul din răsputeri. Săgeata zvîcni de pe coarda întinsă, nimerindu-l pe comandantul punilor. Hanibal începu să-și tîrască piciorul și, după ce se opinti de cîteva ori, căzu. Săgeata îi străpunsese coapsa. În mijlocul cartaginezilor se produse dezordine și panică.

Un soldat cu o voce tunătoare strigă de pe zid:

— Moare Hanibal! . . .

Falcon, care observase învălmășeala din rîndul dușmanilor, strigă oamenilor săi că va da patru talanți de aur aceluia care va pune mîna pe Hanibal. Turdetanii năvăliră puhoi prin spărtura din zid în cîmp.

Dar călăreții lui Maharbal îl prinseră de umeri pe comandantul lor și, încadrat din toate părțile de cîte doi oșteni, îl scoaseră din luptă. Ceilalți aținură drumul turdetanilor, oprindu-i pe loc. Meritul revenea grăsanului Colontai și libienilor săi.

Hanibal ajunse cu bine în tabără.

Șase săptămîni după cele întîmplate, cetatea n-a mai fost luată cu asalt; asedierea însă a continuat. În răstimpul acesta rana lui Hanibal s-a vindecat, iar locuitorii cetății au ridicat un zid nou în locul celui dărîmat.

*

Între timp, lui Hanibal i-a parvenit știrea că solii Romei au ajuns în Spania, că se află pe niște corăbii ancorate în port, la Cartagina Nouă și că nu vor să debarce pînă nu iau legătura cu el. Hanibal își trimise crainici prin intermediul cărora aduse romanilor la cunoștință că nu poate în nici un caz să garanteze pentru viețile lor dacă vor porni spre tabăra punilor, trecînd prin cumplita învălmășeală a luptelor ca și prin mijlocul triburilor răzvrătite. În afară de aceasta, crainicii aveau poruncă să-i înștiințeze că în acest moment hotărîtor, lui

Hanibal nu-i ardea să asculte solii și să-și piardă vremea discutînd cu ei.

Știa el prea bine că trimișii Romei n-o vor apuca spre tabăra punilor, ci se vor îndrepta imediat spre Cartagina. De aceea, Hanibal expedie în grabă solii care trebuiau să ajungă în senat, la șefii partidei Barcas. Era neapărată nevoie ca aceștia să fie pregătiți de a-i împiedica cu orice preț pe Hanno cel Mare și pe adepții lui să le facă pe plac, oricît de neînsemnat ar fi lucrul pe care l-ar cere romanii.

Solii Romei, Publius Valerius Flaccus și Quintus Fabius Tamphilus, porniră, fără a sta la îndoială, către Cartagina, după ce spuseră crainicilor că nu mai au nimic de transmis lui Hanibal.

În senatul cartaginez Valerius Flaccus expuse pe scurt acuzațiile aduse lui Hanibal. Aminti de tratatul încheiat între Hasdrubal și consulul Romei, Gaius Lutatius. De asemenea, ceru ca Saguntul să fie imediat despresurat, ca Hanibal și generalii lui să le fie predați lor pentru a-i duce la Roma, unde ar trebui să fie judecați ca urmare a încălcării tratatului de pace.

La terminarea cuvîntării solului roman, senatorii se cufundară într-o tăcere mormîntală. S-ar fi crezut că toți își dau seama de gravitatea situației în care se află. Săgetîndu-i cu privirea pe adversarii săi așezați în bănci, susținători ai familiei Barcas, Hanno cel Mare se ridică și începu să vorbească:

— Fiindcă nici unul din cei ce poartă vina pentru situația dificilă creată de favoritul lor, Hanibal, nu binevoiește să urce la tribună, am să iau eu cuvîntul... Subliniez de la bun început că susțin respectarea necondiționată a tratatului de pace reclamată de prestigiul acestui senat. Sînt încredințat că mulți din ascultători mă dezaprobă, pentru că au primit un alt ordin de la Hanibal... De la această tribună eu îi conjur pe senatori să împiedice transformarea războiului împotriva cetății Sagunt într-un război contra romanilor! La timpul potrivit am atras atenția și am rugat senatul ca în fruntea armatei să nu fie numit fiul lui Hamilcar, căci nu numai sufletul răposatului tată ca și al urmașului său nu vor avea astîmpăr, ci oricare altul prin vinele căruia curge sîngele familiei Barcas nu se va împăca și nu va respecta tratatul întărit și semnat de către noi și romani. Înconjurat de legiuni, Hanibal seamănă război după război, iar încuviințarea voastră îl ajută să întețească focul aprins! Faptele voastre au provocat incendiul în care ardeți acum! Armata voastră împresoară cetatea Sagunt, iar în curînd legiunile romane vor năvăli asupra Cartaginei, protejate de zeii cu ajutorul cărora au răzbunat în războiul trecut călcarea tratatului de pace. Hanibal, răsfățatul vostru, nu permite solilor să i se înfățișeze în tabăra sa, violînd sub ochii voștri un drept respectat chiar și de barbari! Repudiați, trimișii celui mai puternic stat din lume, au venit aici să-l ceară pe cel vinovat de toate nenorocirile. Luați aminte, onorați senatori!... Solii Romei acționează cu răbdare și blîndețe, pe potriva demnității celor mari și atotputernici. De grăbit nu se grăbesc, dar de se vor decide să declare război, vor fi cu atît mai neîndurați și ei, și poporul pe care-l reprezintă aici. În primul război dus împotriva lor ne-au înfrînt. Am fost răpuși fiindcă puterea noastră nu era pe măsura forței lor. În afară de aceasta, zeii au pedepsit josnicia generalilor noștri. Vă amintesc că atunci a luptat Hamilcar însuși, iar acum... numai fiul lui! Este limpede pentru toți că Hanibal își tîrăște carele de asediu, apropiindu-le de Cartagina și de zidurile ei. Dărîmăturile cetății Sagunt vor cădea în capul vostru, iar războiul început cu saguntinii trebuie să-l continuăm cu romanii. Gîndiți-vă bine: îl predăm sau nu pe Hanibal?... Eu îl blestem și-i doresc să fie alungat la capătul pămîntului, de unde într-un an de zile nimeni să nu-i mai poată auzi nici vocea!... Propun ca solii noștri să fie imediat trimiși la Roma pentru a da satisfacție senatului, iar alții să plece în Spania cu ordin pentru Hanibal de a ridica de îndată asediul cetății Sagunt. Mai propun să li se plătească saguntinilor despăgubiri pentru pierderile materiale și omenești suferite, iar Hanibal, conform înțelegerii, să fie predat romanilor. De nu vom face aceste lucruri, ne îndreptăm direct spre prăpastie! Pe ruinele Cartaginei au să urle lupii...

Hanno își sfîrși cuvîntarea.

Senatorii, aproape toți de partea lui Hanibal, începură să protesteze uluiți, acuzîndu-l pe Hanno și făcîndu-l trădător, fiindcă a vorbit cu mai multă asprime decît solul Romei, Valerius Flaccus.

După multe certuri, învinuiri și jigniri aduse vorbitorului, solilor li s-a răspuns că războiul a fost provocat de cei din Sagunt, iar nu de Hanibal; prin urmare, senatul roman greșește, expunînd primejdiei prietenia cu cartaginezii.

Solii n-au dat nici o replică răspunsului atîta de neobrăzat pe care l-au primit. Părăsind senatul, ei se îndreptară spre corabia care-i aștepta în port gata de plecare. La puțin timp după aceea, porniră către Roma.

CAPITOLUL VI

Deliberante Romā, Saguntum periit.[1]

Cu daruri, promisiuni și amenințări, Sosilos din Sparta i-a pus în derută pe oretani și carpetani șase săptămîni, ținîndu-le astfel pe loc și armata. Vorbele lui frumoase i-au atras așa de mult pe unii dintre șefi, încît erau gata să pornească la luptă unii împotriva altora. Gips și Sagarion pîndeau momentul cel mai potrivit pentru a se amesteca în gîlceavă.

În acest timp atacurile asupra cetății Sagunt fuseseră reluate. Punii dădeau zilnic asalt după asalt, iar locuitorii ei, după asediul atîta de îndelungat, rămăseseră fără hrană. Senatorii și generalii schimbau priviri pline de semnificație, lăsau capul în jos și făceau pauze tot mai lungi în cursul discuțiilor lor. Cîteva zeci de mii de războinici și tot pe atîtea femei și copii au găsit de mîncare aproape opt luni în cetate, dar în cele din urmă

[1] În timp ce Roma delibera, Saguntul a pierit (în original în latină).

alimentele au dispărut. În ultimele douăzeci de zile, oștenii primiseră cîte o jumătate de porție, apoi un sfert. Încît pe nesimțite, foamea intrase în toate casele, se făcea simțită pe străzi, își arăta colții deasupra soldaților istoviți; ca un balaur, ea înghițea zi de zi copiii mici, femeile și bărbații sfîrșiți.

S-au arătat și semne ciudate ce s-au strecurat în inimile oamenilor: au murit găinile sfinte din templul Iunonei și, în aceeași seară, după asfințitul soarelui, de pe acoperișul lui și-au luat zborul în triluri rău-prevestitoare doi cuci. Trei zile mai tîrziu, pe la amiază, un uliu înhăță în mijlocul forumului un porumbel, ducîndu-l în gheare spre tabăra punilor. Toate acestea s-au transmis cu asiduitate din gură în gură, îngrozindu-i și mai mult pe asediați.

Într-una din nopțile de vremelnică liniște, Alco din Sagunt și Alorcus Spaniolul ieșiră pe ascuns din cetate și se duseră în tabăra lui Hanibal, zicîndu-și că rugămințile lor îl vor îndupleca pe dușman să-i cruțe pe locuitorii cetății. Hanibal ascultă plîngerile și implorările lor de a avea milă cel puțin de femeile și copiii din Sagunt, apoi le răspunse fără pic de mînie:

— Voi, cei din Sagunt, l-ați primit în cetate pe cel mai înverșunat dușman al meu, pe Falcon cu turdetanii care s-au rupt de căpeteniile lor. Atunci cînd au auzit că șefii lor intenționează să se alieze cu mine, au început să-i atace, le-au luat aurul și argintul cuvenit mie și vi l-au adus vouă. Acum vă cer ca acești trădători să fie pînă la ultimul răstigniți pe cruce în văzul oștii voastre și a mele, iar aurul și argintul să-mi fie predat mie. După aceea locuitorii cetății pot ieși din oraș cu condiția de a nu lua nimic altceva decît hainele de pe ei. Armele, aurul, argintul și toate lucrurile de preț mi le veți preda mie.

În zadar au încercat solii improvizați să-i demonstreze crudului dușman că ceea ce le cere el este totuna cu moartea. Hanibal și-a menținut cu fermitate pretențiile.

Convins că la întoarcerea în cetate îl așteaptă în mod inevitabil moartea, Alco din Sagunt îi ceru lui Hanibal

permisiunea de a putea rămîne în tabăra lui, permisiune ce-i fu acordată. Alorcus se întoarse, însă, acasă. Santinelele îl dezarmară și-l escortară pînă în forum. În jurul lui se strînseră senatorii și locuitorii orașului, toți palizi și istoviți de foame și de eforturile impuse de război.

Aurelius i se adresă lui Alorcus:

— Din al cui ordin ați plecat, tu și Alco, în tabăra lui Hanibal?

Oșteanul tăcea. Comandantul cetății îi ordonă să spună ce are de spus.

— Eu sînt spaniol, începu să vorbească Alorcus. De aceea pentru mine ar fi fost mai avantajos dacă aș fi rămas la Hanibal și mi s-ar putea aduce în tot cazul mai puține reproșuri decît concetățeanului vostru, Alco, devenit dezertor. Ar fi fost mai potrivit ca în locul meu să se întoarcă el în cetate. Dar l-a înspăimîntat moartea și a rămas în tabăra punilor, iar eu am venit înapoi pentru a vă transmite condițiile impuse de cotropitor cetății voastre. Hanibal cere ca Falcon și toți turdetanii să fie răstigniți pe cruce, iar aurul și argintul pe care vi l-au adus ei să-i fie predat lui.

— Întoarce-te la Hanibal și spune-i să vină să ne prindă și după aceea n-are decît să ne răstignească! replică Falcon.

Alorcus zise în continuare:

— Cetățeni ai Saguntului, de la romani nu puteți aștepta nici un ajutor, fiindcă își trimit fără întrerupere legiunile în Galia, iar armele și zidurile nu vă mai pot folosi la nimic. De aceea nu vă mai rămîne altceva decît să muriți, fie de foame, fie de sabia dușmanului. De la Hanibal eu vă aduc o pace mai mult inevitabilă, mai puțin profitabilă. Vă rog să nu considerați drept pierdere lucrurile fără de care o să rămîneți, ci să socotiți un cîștig ceea ce vi se lasă. Dușmanul vă ia cetatea; vă lasă în schimb cîmpurile. El vă va indica locul unde o să vă ridicați o alta. Tot aurul și argintul, fie că este proprietatea cetății sau a locuitorilor ei, ca și celelalte lucruri de preț, trebuie duse în tabăra lui Hanibal. Acesta vă va cruța pe voi, pe femeile și copiii voștri, dacă acceptați să ieșiți din Sagunt fără nici o armă, numai cu hainele de

pe voi. Învingătorul vostru cere aceste lucruri impuse de altfel și de situația grea în care vă aflați. De vă veți preda, cred că Hanibal va ceda întrucîtva, renunțînd la unele din aceste condiții, iar de nu, veți fi secerați atît voi cît și copiii voștri, în virtutea legilor războiului!

Alorcus spaniolul termină de vorbit. Oamenii care se înghesuiau în forum în jurul senatorilor ascultară în cea mai mare tăcere condițiile puse de adversar. Căpeteniile militare, negustorii bogați și senatorii îl priveau cu indiferență pe Alorcus. Obișnuiți cu vacarmul luptelor la care participau zi de zi, bătîndu-se pe ziduri, în fața spărturii făcute într-unul din ele ori afară, pe cîmp, gata oricînd să îngenuncheze în fața morții, nutreau convingerea că aceasta nu-i va ocoli. Încetaseră să mai spere în ajutorul romanilor, fiindcă solii lor de abia plecaseră din Cartagina. Acum așteptau cuvintele lui Aurelius Bibaculus.

Comandantul cetății se adresă lui Falcon:

— Alungați-l dintre noi pe trădătorul Alorcus!

Gălăgia ce ajungea de pe cîmp pînă la ei se amplifica din ce în ce mai mult. Dușmanul năvălise asupra zidurilor. Tumultul luptei și loviturile de berbec răsunau neîntrerupt. Carele de asediu se ridicau deasupra capetelor oamenilor și ai cailor și se rostogoleau pe cîmp, legănîndu-se pe pămîntul vălurit, asemenea corăbiilor pe mare. Lui Aurelius i se părea că inamicul se grăbește să cucerească cetatea, căci iarna bătea la ușă și s-ar fi putut întîmpla să sosească și ajutorul romanilor.

Aurelius cuprinse cu privirea cele două oști, apoi zise oftînd:

— De-am fi avut mîncare măcar pentru încă o lună de zile!

Stătea într-un turn înalt de unde avea o imagine de ansamblu asupra cîmpului de bătaie. De acolo îi zări pe cei cîțiva turdetani care-i făcură vînt lui Alorcus prin ușița porții imense. Cum ajunse afară, inamicii trimiseră ploaie de săgeți asupră-i. Alorcus se clătină și căzu.

— Trădătorul a pornit sub ochii noștri spre Hades pentru a ne pregăti și nouă locurile, zise bătrînul războinic cu un zîmbet amar întipărit pe față. Apoi se în-

dreptă către senat, unde era aşteptat de negustorii bogaţi şi de senatori. La intrarea în sală o zări pe fiica sa, Venilia. Fata îşi privi cu îngrijorare tatăl şi-l îmbrăţişă. Oşteanul rîse.

— Ce este? îl întrebă Venilia.

— Dezastru, dar în acelaşi timp şi scăpare de chinuri! Vom muri cu toţii ca adevăraţii războinici. Moartea este singura noastră ieşire.

— Dar ajutorul romanilor?

Bătrînul oştean ridică din umeri:

— *Deliberante Roma, Saguntum periit!*

Zicînd acestea, Aurelius intră în sală. Venilia porni în urma lui, hotărîtă ca din această clipă să nu se mai dezlipească de el.

Între timp, senatorii şi negustorii căzuseră de acord ca nimeni să nu încapă viu pe mîinile duşmanilor. Ei îi comunicară hotărîrea luată lui Aurelius.

— Zeii să se milostivească de sufletele voastre! zise comandantul. Saguntinii şi comandanţii lor au făcut tot ce stă în puterea omului pentru a-şi salva cetatea, larii şi penaţii[1]. Opt luni punii au asaltat în zadar Saguntul, iar în acest timp romanii, aliaţii noştri, n-au fost în stare să ne trimeată nici un fel de ajutor! O, de ar da zeii să-i lovească aceeaşi soartă, să-i ajungă şi pe ei în Italia duşmanul ăsta!

Un centurion plin de sînge dădu buzna în sală, gîfîind, şi strigă:

— Duşmanul pătrunde în cetate! ... Oştenii noştri se bat la poarta mare ...

Aurelius zise senatorilor:

— Lăcaşul acesta sfînt în care au deliberat străbunii noştri, nu va mai exista mîine. Saguntul nu mai are nici senat, nici senatori ... Acum sîntem cu toţii luptători de rînd ce merg să moară cu arma în mînă. Astăzi vom cina în lumea întunericului![2]

Ascunsă în spatele unei coloane, Venilia auzi cuvintele tatălui său. Purta armură şi coif pe cap. La şold avea

[1] Lari şi penaţi — zei protectori ai căminului (n.a.).
[2] Acestea sînt cuvintele lui Leonida, regele Spartei, rostite înainte de dezastrul de la Termopile (n.a.).

o sabie scurtă, iar în mînă o falarică. Părăsindu-şi ascunzătoarea, ea se opri în faţa senatorilor cărora li se adresă cu îndrăzneală:

— Rog acest senat ca înainte de a-şi înceta existenţa să aprobe cererea mea. Să fie ultima lui hotărîre ... Vă cer permisiunea de a pleca în tabăra lui Hanibal, ca să-l ucid.

Cu ochii în lacrimi, cel mai bătrîn senator o îmbrăţişă pe fată şi zise cu vocea tremurînd de emoţie:

— Mărite Apolo, străpunge cu săgeata ta inima păgînă a duşmanului nostru, iar tu, slăvită mlădiţă a lui Bibaculus, ia-ţi gîndul, fiindcă nici că poţi ajunge pînă la Hanibal, nici că e momentul potrivit! ...

Senatorii îşi luară rămas bun unul de la altul, se îmbrăţişară şi începură să iasă din sală.

Aurelius plecă cu fiica lui.

— Tîrziu ... Tîrziu ... Am întîrziat, murmura fata.

— Hanibal a alungat sau a vîndut toate femeile din tabără, îi zise tatăl. Te-ar recunoaşte imediat şi te-ar prinde. De altfel, duşmanii pătrund în cetate. Nu are sens să facem nici un fel de planuri.

— Văd ... Este prea tîrziu ... murmură Venilia. Nu mai avem altceva de făcut decît să murim pe pragul casei noastre. Vom merge acolo să ne mai plecăm încă o dată în faţa larilor şi penaţilor osîndiţi la pieire!

Pe lîngă ei zburau în galop călăreţii. Copitele loveau plăcile de piatră, zgomotul se spărgea de zidurile caselor înalte, de pinii şi brazii ale căror coroane vegheau deasupra acoperişurilor. Larma, zăngănitul de arme, vaietele şi strigătele de ajutor ajungeau pînă în centrul cetăţii. Lîngă poarta mare se dădea o bătălie pe viaţă şi pe moarte. Aici totul fierbea, clocotea, se învîrtejea, ca în cazanele iadului. Punii pătrundeau cu încetul, călcînd peste cadavrele luptătorilor lor sau ale inamicilor.

— Îi va costa scump cetatea Sagunt! zise Aurelius.

— După ce ne vom ruga penaţilor pentru a ne uşura sufletele, ne vom duce şi noi acolo să murim! adăugă Venilia.

În faţa casei îi întîmpinară sclavii lor. Tulburaţi, stăteau grămadă în aşteptarea cuvîntului rostit de stăpîn.

— Toţi sînteţi liberi! le zise Aurelius. Dacă vreunul dintre voi reuşeşte să scape cu viaţă din acest haos, să-şi amintească cu plăcere de stăpînul şi de fiica sa, Venilia!

Sclavii îngenuncheară strigînd:

— Stăpîne, vrem să murim cu tine!

Aurelius începu să plîngă:

— Iată, se află aici şi Gerion, libertul meu! De ce ai ieşit din luptă?

Gerion, tînărul de statură uriaşă, cu umeri laţi şi gît puternic, de fel din insula Eritreea, răspunse stăpînului său:

— Atîta timp cît zeii au fost de partea celor drepţi, m-am luptat pe zidurile cetăţii sau în afara lor. Acuma sînt dator să apăr pragul şi casa aceasta, care a dat vreme de o sută cincizeci de ani oameni aleşi!

Ceilalţi sclavi izbucniră toţi într-un glas:

— Bunule stăpîn, vrem să murim lîngă voi doi, cu arma în mînă, căci sclavia ce ne aşteaptă la tîlharii lui Hanibal este mai rea decît moartea!

Se lăsa noaptea. Cîteva case ardeau în flăcări, vîlvătaia se înteţea, luminînd acoperişurile şi coroanele înalte ale copacilor de prin grădini. Punii pătrundeau din ce în ce mai mult în cetate.

*

Războinicii cartaginezi ajunşi primii în piaţa cea mare a cetăţii fură întîmpinaţi de o scenă înfiorătoare. Senatorii şi negustorii bogaţi făcuseră din bunurile lor un rug uriaş unde aruncaseră sculpturi de preţ, mobilă, îmbrăcăminte, mătăsuri, covoare şi lăzi. După ce azvîrleau în foc aurul şi argintul, unii îşi străpungeau pieptul cu sabia, alţii omorîndu-şi mai întîi soţiile şi copiii, săreau apoi în flăcări sau se repezeau cu furie în puhoiul de duşmani unde îşi găseau moartea. Alţii se ferecaseră în casele lor, în timp ce războinicii se băteau fără încetare pe străzi. În curînd vîlvătaia izbucni şi din coşurile de pe acoperişurile unor case. Focul se întindea ca apa. Ici şi colo, punii cucereau casă cu casă. Soldaţii lui Hanibal, dornici să obţină o pradă cît mai mare, dădeau buzna în casele cuprinse de flăcări unde stăpînii acestora îi aşteptau cu suliţele, săgeţile şi săbiile gata să lovească; aici se băteau şi mureau pînă cînd dispăreau, atît unii cît şi ceilalţi sub acoperişurile şi grinzile aprinse ce se prăbuşeau.

Casele se năruiau bubuind. Nori de praf amestecat cu scîntei se învolburau în noapte. Fumul şi para împiedicau pătrunderea rapidă a inamicilor. Doar la răscruci şi în locuri deschise se mai dădeau lupte mai mari, aducînd a dueluri sau a măcel crud. În disperarea lor, locuitorii cetăţii se străduiau să-şi vîndă cît mai scump pielea. De aceea mureau şi duşmani, dar veneau alţii grămadă luptînd pe trupurile camarazilor lor răpuşi.

Era în toiul nopţii, dar în cetate se vedea ca ziua în amiaza mare. Grinzile acoperişurilor în flăcări, pinii, brazii şi ienuperii aprinşi prin grădini luminau ca nişte torţe imense. Prin arşiţa insuportabilă alergau pe străzi femei urlînd, iar bărbaţii cu feţele şi mîinile arse, înnegriţi de fum şi praf, se băteau ca nişte lei cu duşmanii.

La o răspîntie mare stăteau Hanibal, Hanno, fiul lui Bomilcar, Maharbal şi Colontai cel Gras. Lumina sclipitoare a incendiului îi orbea. Lăcrimînd şi înecîndu-se din cauza fumului, aceştia urmăreau desfăşurarea luptelor de pe cele patru străzi care se încrucişau aici. Caii lor jucau în loc, îşi holbau ochii şi ciuleau urechile.

— Mulţi războinici am mai pierdut! zise Maharbal.

— Şi încă mai mor! adăugă Hanno.

— Saguntul a căzut! exclamă cu răceală Hanibal.

— Preţul este prea mare! spuse încruntîndu-se Maharbal.

— Ne mor cei mai buni oşteni! interveni din nou Hanno.

— Saguntul a căzut! le strigă Hanibal. Tăceţi şi lăsaţi-mă să savurez scena jinduită de opt luni de zile.

— Daţi-i pace omului să înghită pe săturate fum şi praf! îi povăţui Colontai pe ceilalţi. Nu-i mai stricaţi plăcerea asta!

Din depărtare zburau săgeţi care treceau şuierînd peste capetele războinicilor. Una se opri în gîtul calului

lui Colontai. Animalul începu să sară în două picioare, urlînd de durere și puțin lipsi să-și arunce călărețul din șa.

Hanibal izbucni în rîs:

— Blestemată săgeată! De-ar fi trimis-o arcul puțin mai bine, ar fi atins cea mai bună țintă din noaptea asta. De mergea cu patru palme mai jos, ar fi avut norocul să străpungă cea mai grasă burtă din toată armata! Dar pe proști și zeii îi ajută. Pe lîngă atîția oșteni care pier, și-ar mai fi dat sufletul încă unul de care n-ar fi fost nici un păcat! ...

Pedestrimea punā se întorcea buluc de pe o stradă. Fugeau ca ieșiți din minți spre răscruce. Colontai se dădu jos de pe calul rănit care se opintea, necheza și în cele din urmă se dădu la o parte.

Un centurion palid ajunse cu sufletul la gură pînă la Hanibal:

— Sîntem pierduți! strigă el. Stăpîne, pleacă de aici!

— Ce s-a întîmplat, fricoșilor? De cine fugiți? îi întrebă Maharbal.

— Pe Melhart, nu-l mai întreba nimic! îl repezi Hanibal. Doar vezi că moare de frică!

— Ce este? ... se răsti Maharbal la centurion.

— Rău ..., răspunse acesta bîlbîindu-se. Numizii s-au năpustit asupra unei închisori, au devastat-o și ...

— Ce?

— În închisoare erau leproși. Au ieșit cu toții și s-au luat după noi!

Hanibal tresări.

— Să fie oare ciumați? întrebă el încet.

— Nu știu ... Cred că sînt leproși.

La răscruce soseau noi avalanșe de pedeștri care se înghesuiau în jurul comandantului și strigau uitîndu-se cu teamă în jur:

— Leproșii ... Leproșii vin după noi ... Toți o să ne molipsim de lepră!

Casele în flăcări luminau strada și oamenii din depărtare. Ceata de leproși se apropia de răspîntie: În frunte mergeau cei mai puternici și mai stăpîni pe picioarele

lor. Îi conducea un bătrîn masiv cu părul și barba albă. Gura lui schimonosită rînjea asemenea unui bot de leu. Ceilalți, cu gîturile strîmbe și cu mîinile și picioarele descărnate, se bălăbăneau după el. În coada convoiului se tîrau în genunchi bărbați și femei care gemeau. Pe trupurile lor înnegrite și crăpate atîrnau zdrențe, toată îmbrăcămintea lor.

— Morții se scoală din morminte ca să se răzbune pe cei vii pentru nedreptatea făcută ... Moarte acelora care ne-au îngropat de vii ... Răzbunare ... Răzbunare ...

Leproșii urlau ca o haită flămîndă de cîini sălbatici.

Apucîndu-și cu mîinile pieptul dezgolit, o femeie țipa cît o ținea gura:

— Atingeți-i ... Atingeți-i cu mîinile pe cei sănătoși ... Dați-le și lor boala! Să vadă cu toții ce înseamnă să fii îngropat de viu! ...

— Îngropați de vii! răsună pe stradă.

— Nu le dați voie să înainteze spre forum! ordonă Hanibal. Puneți mîna pe arcuri și săgeți și ochiți bine! Nici unul dintre ei nu trebuie să rămînă în viață. Hoiturilor lor o să le dăm foc ...

Războinicii își încordară arcurile și fără să mai aștepte să li se comande, începură să tragă. Căzu primul rînd de leproși. Ceilalți pășiră peste cadavre strigînd:

— Zeii se răzbună! ... Zeii se răzbună! ...

Săgețile șuierau neîncetat și se opreau în gloata de leproși. Trupurile celor doborîți stînjeneau înaintarea celor vii, care se tîrau peste cei morți. O casă mare, mistuită cu lăcomie de flăcări, se prăbuși de se cutremură pămîntul și le bară trecerea. Fumul gros, praful și norii de scîntei opri pe loc rostogolirea celor de pe stradă spre răspîntie.

— Înainte, la forum! strigă Hanibal.

Războinicii atîta așteptară. Porniră în goană spre forum, de unde se auzea larmă, zăngănit de arme și gemete. Rămas fără cal, Colontai alergă printre primii, gîfîind ca un bivol. Numizii trăgeau de sfori bărbații legați și femeile prinse la înghesuială, grăbiți să-i scoată afară, dincolo de zidurile cetății. Alții se băteau cu saguntinii care mai opuneau încă rezistență.

Lui Falcon îi mai rămăseseră cam trei sute de turdetani. Toţi erau pe cai şi luptau strîns unul lîngă altul, înaintînd către poarta dinspre mare. Împărţiţi în două, unii îşi croiau drum înainte, iar ceilalţi îi apărau din spate cu săgeţi şi falarici.

Ajunseră astfel aproape de ieşire. Falcon ordonă războinicilor să-şi oprească caii, fiindcă duşmanii se îmbulzeau la poartă ca o haită compactă, înghesuindu-se care mai de care să intre mai întîi în cetate. Aurelius, însoţit de douăzeci de călăreţi, se afla înconjurat aici. Falcon îl observă pe Sagarion şi pe numizii lui, care se băteau cu mica ceată încercuită. În spatele lui Aurelius şi a uriaşului Gerion se afla Venilia, iar lîngă ea cîţiva robi eliberaţi, cu săbii şi scuturi în mîini. Pe caldarîm, de jur împrejur, zăceau morţii şi răniţii. Micul pîlc de luptători respingea atacurile inamicului, doborînd cîte unul, dar rîndurile ei se răreau din ce în ce mai mult. Fata se apăra de săgeţi cu un mic scut rotund iar în mîna dreaptă ţinea o falarică.

O săgeată trimisă de un numid se înfipse atîta de adînc în gîtul lui Aurelius, încît vîrful ei ieşi pe partea cealaltă. Jubilind, acesta ridică din nou arcul cu săgeata îndreptată, de data asta, spre fată. Dar Venilia repezi o falarică ce se opri drept în mijlocul feţei surîzătoare a ucigaşului. Numidul scoase un urlet înfricoşător şi căzu de pe cal. Între timp, soseau aici valuri-valuri de saguntini plini de sînge şi de răni, ce se băteau fără odihnă cu duşmanii.

Turdetanii lui Falcon se năpustiră imediat asupra punilor. Sagarion, comandantul detaşamentului cartaginez, îl recunoscu pe Falcon. Ştiind cît de mare era preţul pus de Hanibal pe capul lui, chiui de bucurie şi porni la atac. Crudul libert făcu vînt din toate puterile securii cu două tăişuri, dar calul lui Falcon sări în lături. Lovitura destinată războinicului căzu năprasnic pe crupa animalului. Sîngele ţîşni din rana imensă şi stropi totul de jur împrejur. Calul răcni ca o fiară înjunghiată; se mai ridică de cîteva ori în două picioare şi începu să se poticnească în jurul duşmanului. Sagarion se pregătea să lovească din nou, dar Falcon profită de ocazie şi sări de pe calul său

în spatele adversarului, îl apucă cu mîna stîngă de gît, iar cu dreapta îi împlîntă sabia în gît. După ce-şi aruncă jos duşmanul mort, rămase pe calul acestuia.

— A murit Sagarion! ţipară derutaţi numizii.

Vreo douăzeci de saguntini rămaşi în viaţă, cărora li s-au alăturat cîţiva sclavi de ai lui Aurelius, se contopiră cu turdetanii şi se năpustiră ca lupii asupra duşmanilor dezorientaţi. Măcelăriră mai mult de jumătate din inamici, iar ceilalţi, biciuindu-şi pînă la sînge caii, fugiră în cetate.

În acest timp, o sută de turdetani lupta cu un puhoi de puni călări şi pedeştri care dădeau buzna de afară pe poarta larg deschisă. Ei i-au bătut pe vrăjmaşi şi le-au ţinut piept pînă în momentul în care spaţiul de trecere a fost înfundat de cadavre de oameni şi cai.

Falcon sări de pe cal şi se duse în fugă la comandantul rănit. Şi Venilia descălecase. Aceasta ţinea pe genunchi capul tatălui său rănit de moarte şi cu ochii în lacrimi încerca să-i scoată săgeata din gît.

Aurelius îl zări pe Falcon şi zîmbi. Cu gura podidită de clăbuci sîngerii, muribundul şopti încet de tot:

— Zeii au avut milă de mine... Mai am încă atîta putere ca să-l pot vedea pe Falcon... Ai venit la timp...

Războinicul se înecă şi-şi pierdu cunoştinţa. Cînd îşi reveni şopti, rostogolindu-şi în orbite ochii sticloşi:

— Uite... Ea este fiica mea Venilia, Vica-Pota. Scap-o dacă poţi... Să fie a ta, fiindcă eşti cel mai vrednic... Dar mai întîi loviţi în puni... pînă...

Aurelius se odihnea pe genunchii fetei.

Venilia sărută buzele însîngerate şi reci ale tatălui ei pentru a-i prinde sufletul.

Aurelius Bibaculus, comandantul cetăţii Sagunt, descendent al vitejilor rutului, zăcea mort. Venilia îi acoperi corpul cu tunica militară şi se cufundă în rugăciune.

În acel moment, la poartă se produse o îmbulzeală grozavă. De afară se auzeau strigăte, tropăitul cailor, văicăreli şi voci înfricoşate. Călăreţii turdetani se dădură înmărmuriţi înapoi, nu-şi mai luau ochii de la întunecata poartă. Afară, în faţa zidurilor, se dădea o bătălie cumplită.

Falcon înşfăcă sabia şi se aruncă pe cal. Gerion, care ţinea de frîu calul stăpînului său mort, se apropie de fată. Ea se înălţă în şa şi, trăgîndu-şi sabia din teacă, strigă:

— Înainte la moarte!... Loviţi în duşman pînă ce armele vă vor cădea din mîinile amorţite! Este ultima dorinţă a tatălui meu şi a comandantului vostru.

Venilia îşi întoarse calul către centrul cetăţii. Falcon o opri:

— Acum nu mai are nici un sens să mergem acolo. Vitejia tă va fi de folos în altă parte... Cred că punii îşi vor întipări bine în minte numele Veniliei, fiica lui Aurelius Bibaculus. O să încercăm să ne strecurăm printre duşmanii de la poarta asta...

Dar la ieşire nu se vedea nimic altceva în afara leşurilor de oameni şi cai. La o depărtare de vreo sută de paşi, turdetanii aşteptau apariţia inamicilor. Ecourile luptei din cîmp străbăteau însă fără întrerupere pînă la ei, dar tot mai slabe şi mai îndepărtate. În cele din urmă începură să intre în goană călăreţi, mai întîi doi, apoi cinci şi în sfîrşit o ceată întreagă. Primii doi erau Decius şi Cota roşcovanul. După ei, călărea înconjurată de patru războinici Lucia, sora lui Falcon. Fata purta armură şi coif, iar în mînă ţinea sabia scoasă din teacă.

Turdetanii îi întîmpinară cu chiote de bucurie pe tovarăşii lor. Falcon îşi îmbrăţişă sora, apoi pe Decius şi Cota.

— Cum de aţi ştiut că o să daţi peste noi tocmai la poarta asta?! îi întrebă căpetenia turdetanilor.

Decius le răspunse zîmbind:

— Am zărit de departe vîlvătăile incendiului şi am înţeles că duşmanul a şi intrat în cetate. Ne-am grăbit să vă venim imediat în ajutor. Ne-am îndreptat loviturile asupra celei mai izolate porţi, ştiind că Falcon are atîta minte să-şi aducă războinicii aici. Dar noi am trimis şi la celelalte trei porţi cîte cinci sute de călăreţi pentru a intra în luptă şi a-i aştepta pe cei care fug din cetate. În fruntea celorlalte trei detaşamente se găsesc oşteni aleşi pe care tu nu-i cunoşti: Ombolt din Segura, olcadul

Sumerius şi Orco, fiul lui Vitellius. Aceştia ni s-au alăturat acum cîteva luni.

Călăreţii lui Falcon se contopiră cu noii veniţi şi în timp ce unii îi respingeau pe puni pe cîmp, în faţa porţii, ceilalţi începură să-i strîngă pe fugarii sosiţi în număr tot mai mare din cetate. De departe se auzea larmă, plînsete şi bubuitul caselor dărîmate care se prăbuşeau în norii de fum, praf şi scîntei. Fumul se învolbura ca un nor negru deasupra cetăţii, căci vremea era liniştită.

Un detaşament de călăreţi numizi hăituia un grup de fugari. Ajungîndu-i din urmă pe ultimii, începură să se amestece printre ei pentru a-i măcelări şi a-i străpunge cu săbiile şi suliţele.

Cota roşcovanul chiui, dînd astfel războinicilor lui semnalul de luptă, apoi îşi şfichiui armăsarul. Animalul sări în loc şi o porni năvalnic. În atingerea lor cu plăcile de piatră, copitele scoteau scîntei. Turdetanii care-şi învîrteau topoarele deasupra capetelor şi urlau cît îi ţinea gura se luară după ei. Înspăimîntaţi, fugarii se dădură la o parte. Adversarii se ciocniră cu toată puterea, iar cele două grupuri de călăreţi nu mai puteau fi deosebite una de alta. Numizii lui Maharbal îşi opriră în loc caii. Vîntul uşor care adie în acel moment împrăştie norul de fum şi inamicii se putură privi. Deodată un glas pătrunzător gemu:

— Vampirul!... Cota roşcovanul!...

Turdetanii se năpustiră cu furie asupra călăreţilor puni. Unii dintre ei se întoarseră imediat spre cetate şi, la adăpostul fumului, o şterseră de pe cîmpul de bătaie; alţii încercară să se apere, dar surprinşi de loviturile rapide, derutaţi şi prinşi la înghesuială, fură măcelăriţi pînă la ultimul. Fugarii saguntini se împrăştiară în goană după caii şi armele lor, apoi se alăturară turdetanilor.

În acest timp Falcon, împreună cu războinicii rămaşi cu el, se apucase să cureţe spaţiul din faţa porţii asupra căreia duşmanii năvăleau de afară în continuu. Decius şi Gerion, laolaltă cu douăzeci de călăreţi şi cîţiva supravieţuitori dintre sclavii lui Aurelius, înconjuraseră pe cele două fete, Lucia şi Venilia. Nu stăteau însă pe loc, ci porniseră către ieşirea, unde turdetanii se străduiau să-şi

facă drum. În urma lor se bulucîră fugarii din cetate, cîteva sute de bărbați, femei și copii, apoi Cota cu războinicii săi. Oștenii lui luau pe cai femeile și copiii fără putere. Refugiații mai sănătoși și mai vînjoși se aruncaseră pe caii înșfăcați de la dușmanii morți; ceilalți o șterseră în goană pe poartă. Mistuiți în întuneric, ei scăpară de o moarte sigură, fugind peste cîmp cît îi țineau puterile.

Pe poarta rămasă liberă, intrară în oraș călăreții și pedeștrii puni, împrăștiați și urmăriți pe cîmp de Falcon și turdetanii lui.

Războinicii lui Falcon porniră în cea mai mare goană spre Tarraco. Călărind pe nerăsuflate, ajunseră în a treia zi la Ebru, nu departe de Dertosa. Aici au trecut cu plutele pe malul celălalt. Fiindcă nu se așteptau să fie urmăriți de dușman, după ce își odihniră puțin caii, se îndreptară mai departe spre Tarraco. Pe drum fură ajunși de pîlcuri de fugari plini de răni, cu mîinile și picioarele arse, de pe care curgeau zdrențele. Aceștia reușiseră să se strecoare prin încercuirea inamică.

Hanibal le-a ordonat războinicilor lui să nu cruțe pe nimeni în cetate. Dar porunca lui era de prisos. Cîți dintre locuitorii de dinăuntru puteau fi cruțați dacă unii, după ce se zăvorau în casă cu nevestele și copiii, dădeau foc adăpostului lor, iar alții se băteau cu arma în mînă pe străzi, nerenunțînd la luptă pînă erau omorîți?

Astfel a căzut cetatea Sagunt pe vremea consulilor Publius Cornelius Scipio și Titus Sempronius Longus.

CAPITOLUL VII

Cartaginezi, în acest nod vă aduc pacea sau războiul. Alegeți ce doriți!

Quintus Fabius

Știrea căderii cetății Sagunt a ajuns la Roma în același timp cu reîntoarcerea solilor romani de la Cartagina. O jale cumplită îi cuprinse pe toți. Apoi fuseseră nimiciți niște aliați demni de toată atenția. Oricărui roman îi era rușine, fiindcă nu exista nici un om care să nu-și dea seama că de această nenorocire s-au făcut vinovați conducătorii lor atunci cînd au minimalizat amploarea războiului. Pe oameni puse stăpînire și mînia împotriva cartaginezilor, împletită în taină cu frica de primejdie, de parcă dușmanul ar fi amenințat Roma. Neliniștea se strecurase în inimi, căci în acest timp se șoptea cum că groaznicul inamic n-amenințase niciodată așa de mult poporul roman și, pe deasupra, spre nenorocul lor, senatul era extrem de nehotărît și lipsit de energie. De la o zi la alta șoaptele se transformau în rumoare, apoi în proteste și strigăte vehemente: Hanibal a nimicit cea mai bogată și cea mai fortificată cetate din Spania; cartaginezul intenționează să treacă Ebrul și să pornească spre Italia; calea îi este deschisă de zvonuri ce iau proporții fantastice; o mulțime de războinici au alergat să intre în armata lui Hanibal, aproape toate triburile din Spania s-au ridicat la arme; Hanibal o să-i pună în mișcare pe galii dornici întotdeauna de război și jaf; o să aibă loc lupte cumplite cu toată lumea. Armata lor, formată din mai bine de douăzeci de nații, va sosi în curînd înaintea zidurilor Romei.

Toate aceste zvonuri rău-prevestitoare circulau printre cetățenii romani, stîrnind frică și panică. Mii de bărbați și femei se adunau zilnic în fața senatului, unde așteptau știri despre evenimentele din Spania și cereau ca adversarul să fie împiedicat să ajungă în Italia.

În astfel de împrejurări a început să se vorbească cum că senatul și cei doi consuli nu sînt pe potriva unui inamic de talia lui Hanibal. Mai întîi au fost numai suspiciuni, apoi acestea s-au transformat în convingeri atîta de puternice, ce au pricinuit conflicte între locuitorii Romei. Cîteodată certurile se terminau cu bătăi, așa că și legiunile au avut de lucru. Ele au fost nevoite, pe de o parte, să apere autoritatea consulilor și a senatului, iar, pe de alta, să vegheze asupra ordinii și siguranței oamenilor. Niște mucaliți se apucară să semene tot felul de vorbe, cum să Sempronius, consulul, este femeie fiindcă, după spusele altora, fusese spîn, iar Scipio un avorton. Despre senatori se povestea că în timpul deli-

berării este treaz numai cel de la tribună, întrucît toți ceilalți dorm. Datorită unor asemenea basme, dezordinea și bătaia au devenit tot mai frecvente pe străzile Romei. Într-o zi, cîțiva soldați beți au făcut bucăți un sclav numid despre care unii ziseseră că este un spion de al lui Hanibal. Trisvirii[1] au stîlcit în bătaie, lăsîndu-le aproape moarte, patru femei care trăncăniseră în forum că Hanibal va cuceri Roma.

Neliniștea se prefăcea din ce în ce mai mult în groază. Multora li se părea că deasupra orașului plutește o primejdie de moarte, ce răsare din zidurile umede și dă tîrcoale noaptea pe malurile Tibrului, că teama de același pericol se citește pe fețele oamenilor, din zi în zi tot mai îngrijorați, că neobrăzarea crescîndă a robilor prevestește furtuna ce avea să se abată asupra lor.

La Roma existau, totuși, și altfel de oameni care dădeau din umeri, fluturînd din mînă cum că primejdia este foarte departe.

Poporul dădea buzna în temple, unde se prosterna la picioarele zeilor, implorîndu-i ca viitorul război să se termine în favoarea romanilor. Pe altarele de sacrificiu aburea sîngele fierbinte al animalelor jertfite. Augurii, profeții și scamatorii de tot soiul stăteau de vorbă cu oamenii cărora în față le arătau semne favorabile, iar în ascuns le dezvăluiau prevestiri dintre cele mai negre.

Dar senatorii trecură energic la treabă fără să mai piardă timpul cu interminabile discuții goale, luară unanima hotărîre ca zarul să arate imediat regiunile în care vor pleca să lupte consulii. Cornelius Scipio primi Spania împreună cu ordinul de a porni cît mai repede și de a-i ataca pe dușmani, fie înainte ca aceștia să treacă Pirineii, fie înainte ca Hanibal să se îmbarce cu armata lui pe vase. Lui Titus Sempronius, cel de al doilea consul, îi reveni Africa și Sicilia. Tuturor, senatului, consulilor și întregului popor roman le era clar că trebuie să treacă în grabă la acțiune. Ambii consuli știau că trebuie s-o ia înaintea lui Hanibal, obligîndu-l să lupte pe un alt pămînt decît al Italiei.

[1] Trisviri — polițiști (n.a.).

La Roma se pregăteau trei armate: două pentru consuli și încă una destinată tribunului Lucius Manlius, în fruntea căreia el trebuia să se îndrepte spre Galia pentru a pune capăt războiului dus cu triburile răsculate.

Sempronius mai primi, în afara armatei de uscat, o sută șaptezeci și două de corăbii de război. Romanii ca și aliații recrutați în Italia alcătuiră cele cîteva legiuni[1] ale lui Scipio, pe care acesta le îmbarcă pe șaizeci de vapoare, gata de a porni spre Spania, dacă cel de al doilea consul ar reuși să-i respingă pe cartaginezi în Sicilia și Italia. Două legiuni de pedeștri și șase sute de călăreți îl așteptau pe Scipio pe malurile Padului, în apropiere de Cremona și Placentia.

Apoi romanii trimiseră o solie la Cartagina formată din Quintus Fabius și cinci patricieni desemnați să-l însoțească pentru a cere lămuriri senatului punic în legătură cu atacarea și distrugerea cetății Sagunt.

Ajunși în Africa, debarcară în portul orașului Cartagina și se duseră drept la senat, fără a mai zăbovi nici un moment.

Senatorii cartaginezi îi întîmpinară cu seriozitate și demnitate pe solii romani, gata să asculte cuvintele lui Quintus Fabius. În aula senatului răsună vocea romanului:

— Sîntem trimișii poporului roman, ai senatului și ai celor doi consuli. Datoria noastră este să vă adresăm cîteva întrebări la care cerem răspunsuri clare. Prima întrebare: dacă Hanibal a atacat cetatea Sagunt, ducînd la îndeplinire o hotărîre a statului sau a făcut-o de capul lui?

Un senator mai tînăr se repezi imediat:

— Pune acum și celelalte întrebări, și-ți vom răspunde la toate deodată!

— Nu! zise romanul. O să auziți celelalte întrebări după ce vom primi răspuns la prima. De acest răspuns depind celelalte!

— Voi, romanii, v-ați purtat întotdeauna cu trufie față de noi, zise cu reproș un senator mai în vîrstă.

[1] Legiune — cea mai mare unitate militară romană formată din 4 500 de soldați (n.a.).

Aceasta este principala cauză a tuturor nenorocirilor petrecute între noi!

Fabius nu răspunse. În senat se aşternu liniştea pe care nimeni nu o tulbură mult timp. Hanno cel Mare, adversarul barchiştilor, lipsea şi nici unul dintre adepţii lui nu avu curajul să vorbească. În cele din urmă, se ridică un bătrîn care, uitîndu-se în jur de parcă aştepta să fie încurajat, zise trimişilor:

— Ascultaţi, voi, romanilor... Şi prima voastră solie a fost pripită şi impertinentă, fiindcă atunci aţi cerut nici mai mult, nici mai puţin, decît să vi-l predăm pe Hanibal. Dar ceea ce ne pretindeţi acum dă în vileag toată abjecţia voastră! Atunci l-aţi învinuit numai pe Hanibal; astăzi cereţi ca noi, senatorii cartaginezi, să luăm asupră-ne răspunderea pentru pieirea cetăţii Sagunt. Vreţi cu tot dinadinsul ca noi să recunoaştem asta, pentru ca, obţinîndu-ne mărturisirea, voi să învinuiţi, cu siguranţă, senatul. Apoi de la noi, senatorii, aţi pretinde să vi se dea satisfacţie, ca de la adevăraţii culpabili. Totul este clar, fără echivoc... Mai bine lăsaţi-vă de imputări şi vicleşuguri de felul ăsta... Mie mi se pare că nu ar trebui să se cerceteze dacă cetatea Sagunt a fost atacată ca urmare a hotărîrii luate de un singur om sau de noi toţi, ci mai degrabă, dacă a fost atacată pe drept sau pe nedrept. Ne-aţi cerut să vi-l dăm pe Hanibal să-l judecaţi la Roma, nu-i aşa? Cu ce drept? Să ştiţi, romani, că noi, cei de aici, sîntem singurii judecători a căror datorie este de a osîndi faptele unui concetăţean! Noi sîntem singurii chemaţi să cîntărim dacă ceea ce a făcut este drept sau nedrept, din voia noastră sau a lui. Noi nu vi-l vom da pe Hanibal la Roma să-l judecaţi, fiindcă ştim prea bine, în primul rînd, că acest proces ar fi o farsă şi în al doilea rînd, că sfîrşitul lui ar fi temniţa mamertină[1]. Cu voi avem de pus la punct o singură chestiune: dacă tratatul încheiat între noi şi voi ne permitea sau nu să atacăm cetatea Sagunt. Cu această

[1] Temniţa mamertină — închisoare din Roma, săpată în stîncă, lipsită cu totul de lumină. Aici erau închişi condamnaţii la moarte prin înfometare. În celula aceasta au murit: Sifax, Iugurta, Vercingetorix şi mulţi alţii (n.a.).

ocazie subliniez că pe senatorii voştri de la Roma îi lasă memoria ori de cîte ori evenimente favorabile vouă o cer. Aşa se face că aţi pierdut din vedere tratatul încheiat de consulul vostru, Gaius Lutatius, cu Hamilcar. Pe atunci Cartagina, măcinată de război şi de răscoala mercenarilor, era slabă, înfometată, iar voi aţi spus cu semeţie că nu recunoaşteţi această convenţie, pentru că n-a primit aprobarea poporului roman. Nu văd de ce trebuie ca noi să respectăm acum tratatul (este vorba de acelaşi tratat), ratificat şi reînnoit de Hasdrubal fără ştirea şi încuviinţarea noastră!... De aceea să nu mai amintiţi de cetatea Sagunt şi de prăpădul ei, nici de Ebru ca linie de demarcaţie între interesele voastre şi ale noastre, ci mai bine daţi la iveală lucrul la care sufletul vostru visează de mult şi după care tînjeşte de ani de zile!...

Cînd vorbitorul îşi încheie cuvîntul, în senat izbucniră ropote de aplauze. În aulă răsunară multă vreme chiote, puternice strigăte de aprobare şi proteste adresate solilor romani. Quintus Fabius şi însoţitorii săi aşteptară cu răbdare să se potolească vacarmul. Atunci romanul se sculă în picioare şi fără să scoată o vorbă, apucă marginea mantiei sale pe care o îndoi pînă cînd făcu un nod. Apoi ridică capul şi rosti aceste cuvinte:

— Cartaginezi, în acest nod vă aduc pacea sau războiul! Alegeţi ce doriţi!

În aulă se făcură auzite glasuri aspre: „N-au decît să ne dea ce vor"!

— Atunci, iată războiul! zise Fabius şi dădu drumul îndoiturii togii.

— Primim! răspunseră aproape într-un glas senatorii.

*

Trimişii Romei părăsiră Cartagina şi se îndreptară cu vaporul lor spre Spania, unde intenţionau să viziteze triburile indigene pentru ca, după împrejurări, fie să le atragă de partea lor, fie să pună la cale despărţirea lor de cartaginezi. Bargusii îi primiră frumos, fiindcă li se

scîrbise de stăpînirea punilor. Prin intermediul lor, Quintus Fabius intră în legătură cu Falcon şi cu turdetanii, ale căror rînduri numărau în vremea aceea aproape două mii de războinici. Solii romani aflară în amănunţime cum s-au apărat şi au pierit cei din Sagunt. După ce aduse mari laude turdetanilor şi căpeteniei lor, Fabius se despărţi de ei, pentru a nu-şi pierde împreună cu însoţitorii săi atributul de soli, înainte de a trece şi pe la celelalte triburi. Dar Multon Sabinul, care li se alăturase încă de la plecarea spre Cartagina, îi părăsi acum şi rămase cu cei doisprezece însoţitori ai săi alături de Falcon.

Volcianii făcură o primire plină de amabilitate trimişilor Romei. În cinstea lor au înjunghiat un bou pe care l-au perpelit la frigare. Dar cînd ajunseră la tratative, cel mai bătrîn dintre ei îi ului pe romani cu cuvîntul său:

— V-am primit cu onorurile ce se cuvin după datina ospitalităţii oricărui călător venit la noi cu gînduri bune. Dar cu ce obraz ne cereţi voi, romanii, să punem mai presus prietenia voastră decît pe cea a cartaginezilor? Voi v-aţi lăsat în plata domnului aliaţii, pe saguntini şi asta nu oricum, ci de parcă i-aţi fi dat voi înşivă pe mîna lui Hanibal. Vă sfătuiesc să vă căutaţi aliaţi şi prieteni acolo unde înfrîngerea cetăţii Sagunt a rămas necunoscută, fiindcă ruinele ei vor servi întotdeauna drept crunt avertisment întregului popor al Spaniei. Fiţi convinşi că în această ţară nimeni nu mai are încredere în credinţa şi alianţa voastră!

Quintus Fabius şi însoţitorii lui mulţumiră volcianilor pentru găzduire; le pieri însă pofta de a mai vizita şi celelalte triburi din Spania. Porniră îndată spre Galia şi debarcară la Massilia[1], cu scopul de a poposi pe la toate triburile galice care în acea vreme nu se răsculaseră încă. Dar solii romani rămaseră surprinşi cînd, oprindu-se la albigenzi[2], dărură şi peste căpeteniile celorlalte triburi. Cu toţii veniseră înarmaţi la sfat şi se uitau cu

[1] Marsilia de azi (n.a.).
[2] Trib galic (n.a.).

ură la romani. Adunarea se desfăşura sub cerul senin, la umbra unui stejar bătrîn. Cînd Fabius se urcă la tribună, mulţimea făcu o gălăgie infernală: zbierau, scoţînd urlete asemenea celor de lup, şacal sau cotoi, băteau cu săbiile în scuturile de metal şi, în sfîrşit, ţipînd cît îi ţinea gura, cereau ca romanii să fie imediat răstigniţi pe cruci, pentru că în urmă cu un an tribunul lor, Albius Soter, a măcelărit la Cremona o sută de prizonieri din Galia.

Cîteva căpetenii mai de vază au reuşit totuşi să potolească larma şi să facă ordine. Atunci Fabius începu să vorbească:

— Am crezut că solia mea a venit printre oameni şi nu în mijlocul unor animale sălbatice. Luaţi aminte, gali, va veni ziua în care şi voi veţi fi nevoiţi să vă trimiteţi soli la alţii! Cu o astfel de comportare nu veţi putea să înspăimîntaţi nici un cetăţean roman! . . . Tribunul nostru a ucis o sută de prizonieri gali, dar a făcut acest lucru din motive serioase. Ştiţi bine cu toţii ce sînt prizonierii şi de ce sînt luaţi şi mai ştiţi, de asemenea, că solii se află sub pavăza zeilor nemuritori. Romanii întrec în privinţa vitejiei, puterii şi a gloriei dobîndite toate popoarele lumii. Nimeni nu poate sfărîma statul şi stăpînirea noastră, de aceea toate triburile trebuie să considere drept un mare noroc prietenia pe care le-o oferim. Noi vă vrem binele, din cauza asta am şi venit. De la voi nu cerem nimic altceva decît să nu îngăduiţi cartaginezilor aflaţi în război cu noi să treacă prin ţara voastră.

Adunarea era acum dominată de hohote de rîs, zgomote, urlete şi schelălăituri. Zăngănitul săbiilor ce loveau scuturile îi asurzea pe toţi. Dar căpeteniile începură să facă semne cu mîinile şi să urle din răsputeri pînă ce potoliră gălăgia, fiindcă solii trebuiau să primească un răspuns, oricum ar fi fost el. Unul dintre şefii de trib se sculă şi, aşteptînd cîteva clipe să se facă linişte deplină, zise trimişilor:

— Pînă acum nu ne-a fost dat să auzim o pretenţie mai nesăbuită şi neruşinată ca asta! Ne cereţi să nu dăm voie războiului să treacă în Italia, ci să-l întoarcem

asupra noastră! Pretindeți ca noi să ne expunem cîmpurile pustiirii, pentru ca ogoarele voastre să rămînă neatinse! ... Ascultați, romani ... Pînă acum voi nu ne-ați făcut nici un fel de bine, dar nici cartaginezii nu ne-au cășunat vreun rău. Noi n-o să punem mîna pe arme ca să luptăm de partea voastră și împotriva punilor!

După ce nici la celelalte sfaturi n-au repurtat nici un succes, solii romani au făcut calea întoarsă la Massilia. Ajunși aici, aflară că Hanibal a atras de partea sa, în afara alobrogilor, toate triburile galice ale căror căpetenii, avide mai ales de aur, s-au lăsat corupte de strălucirea acestuia.

*

Pe malurile rîului Segra, la poalele culmilor împădurite ale Pirineilor, locuiau celții. Femeile lor semănau ogoarele mănoase cu grîu și ovăz, tundeau oile și le torceau lîna. Bărbații se ocupau cu vînatul; prindeau cu lațul cai sălbatici pe care-i domesticeau, apoi îi vindeau, fiind un fel de geambași printre celelalte triburi. De aceea coborau adesea pe cursul inferior al Ebrului, trecînd cu ușurință de pe un mal pe altul cu ajutorul burdufelor umflate. Firi neastîmpărate și lacome de pradă, atacau cîteodată în pîlcuri pe aliații punilor sau ai romanilor, se abăteau pe neașteptate asupra așezărilor lor, ucigînd și jefuind, apoi dispăreau din fața celor ce-i urmăreau, pe caii lor repezi. Lucrul acesta nu-i împiedica însă, să vîndă acelorași triburi cai și arme lucrate de ei cu mult meșteșug.

În satul lor se închinau zeiței Epona, căreia îi aduceau jertfe și daruri hărăzite numai ei.

Herghelii întregi de cai pe jumătate sălbatici, crescuți și păziți de munteni, pășteau iarba izlazurilor ce mărgineau de-o parte și de alta rîul Segra.

Căpetenia acestor triburi era Ducarius Aquitanul, o matahală ciolănoasă; înfățișarea îi era dominată de capul lunguieț, de barba și perciunii zbîrliți.

Într-o bună zi în cătunul lor își făcu apariția Cota roșcovanul. Bărbații și femeile năvăliră din toate părțile pentru a-l vedea pe vestitul războinic și totodată cel mai de vază luptător pornit din rîndurile lor. După avalanșa de salutări cordiale, întrebări pline de curiozitate urmate de scurte răspunsuri, Cota se retrase împreună cu mai marii lor în casa șefului de trib, Ducarius Aquitanul.

Îmbrăcați în bluze de diverse culori și pantaloni din pînză de in, purtînd drept podoabă mărgele de chihlimbar, perle și monede de aur, bărboșii războinici stăteau în jurul focului fără a scoate o vorbă, căci, după obiceiul lor, așteptau ca oaspetele să vorbească primul. În acest timp gustară de vreo cîteva ori din rachiul de secară.

După ce toți își puseră cupele alături, pe pămînt, Cota începu să le grăiască:

— Îl respect pe Ducarius dimpreună cu înțelepții și curajoșii lui oșteni, care știu să cucerească și să păstreze prada. Acestea sînt virtuți cu care este înzestrat capul oricărui celt. Și eu aparțin vrednicului vostru neam și orice cîștig al lui mă bucură, iar pagubele mă întristează. Nu am venit în sat la voi ca sol, ci ca frate și prieten ... Vă cer numai atîta bunăvoință cîtă datorează un om altuia ... În fața trecătorii, la intrarea în această așezare, se află turdetanii lui Falcon laolaltă cu saguntinii care au supraviețuit distrugerii cetății. Ar vrea să ierneze la voi. Pentru asta veți primi șapte zeci de boi, cincizeci de vaci și cinci sute de mine de aur. Apoi ei îi vor jecmăni de vite pe carpetani, olcazi, hergași, ca și pe ceilalți aliați ai lui Hanibal. Să n-aveți nici o grijă ... Cu turdetanii nimeni nu moare de foame.

Războinicii celți dădeau din cap, mîngîindu-și în semn de încuviințare zulufii bogați. Toți acceptară fără nici o șovăială propunerea lui Cota; nici n-au vrut să se tocmească, lucru care la celți reprezenta un obișnuit preludiu al oricărui tîrg încheiat. Încuviințarea lor fu pecetluită de cele două cupe de rachiu pe care le mai bău fiecare după ce Ducarius le umplu cu vîrf din burduf. Astfel luă sfîrșit sfatul lor.

Clătinîndu-se pe picioarele devenite nesigure, Cota roșcovanul ieși în fața casei, își scoase de la subțioară

trîmbiţa şi suflă aşa de puternic în ea, încît copiii care se uitau de departe la calul războinicului, o luară la goană în toate părţile, iar cîinii din tot satul începură să latre.

În curînd oştenii lui Falcon străbătură trecătoarea. Celţii îi primiră într-o larmă nemaipomenită, cu cîntece, cu surle, tobe şi chiote, ceea ce la ei era totuna cu a le ura bun sosit. În cinstea noilor veniţi înjunghiară doisprezece porci graşi şi douăzeci şi patru de oi. Seara se încinse cheful. Petrecerea ţinu pînă ce, de după pereţii abrupţi ai trecătorii, se înălţă luna plină. Atunci războinicii se culcară care pe unde apucă, dar nu mai înainte de a se ruga, toţi într-un glas, zeiţei Epona.

Timp de două săptămîni, turdetanii nu conteniră cu ridicarea colibelor în care se aranjară bine. Apoi Falcon făcu o împărţire a muncilor ce trebuia să fie respectată de toţi războinicii în iarna aceea. Unii duceau caii la păscut şi strîngeau fînul, alţii mergeau la vînătoare şi la pescuit, iar ultimii curăţau armele, ascuţeau săbiile sau făceau arcuri şi săgeţi. Cei mai aleşi războinici au fost desemnaţi să se ocupe, între timp, cu prădarea aliaţilor Cartaginei de la care furau cai şi alte vite.

Falcon îşi organizase oştenii în manipule[1] şi turme[2], deşi erau numai călăreţi. În fruntea lor puse luptători întreprinzători, abili şi setoşi de răzbunare. Ombolt din Segura, Decius, olcadul Sumerius, care a luat parte la bătăliile de la Sagunt, făurindu-şi o faimă trainică, Multon Sabinul şi Gerion, libertul lui Aurelius, erau comandanţii manipulelor şi turmelor. O dilohie[3] formată din vagabonzi şi hoţi de drumul mare i-a fost încredinţată lui Cota roşcovanul.

A fost însă alcătuită şi o ceată de treizeci de fete avînd în frunte pe Venilia, fiica fostului comandant al saguntinilor.

După ce a fugit din Sagunt, Lucia, sora lui Falcon, s-a împrietenit cu Venilia. La Tarraco ele două au strîns laolaltă în cea mai mare taină, treizeci de fete cărora duşmanul le-a distrus toată familia. Acestea se îmbră-

[1] Manipulă — detaşament (n.a.).
[2] Turmă — pluton (30 de soldaţi) (n.a).
[3] Dilohie — unitate formată din 200 de oameni (n.a.).

caseră în armuri şi-şi puseseră pe cap coifuri, iar la brîu işi încinseseră săbiile ca nişte adevăraţi războinici. Pe altarul de sacrificiu, ele jurară Eriniilor[1] că nici una nu o să se mărite pînă n-o să ucidă doisprezece duşmani, punîndu-i la socoteală numai pe cartaginezi dimpreună cu aliaţii lor. Fetele sacrificară o oaie neagră[2] şi-şi pecetluiră astfel legămîntul. Cu mîna pe altar, Venilia chemă spiritul tatălui său şi repetă jurămîntul. Invocîndu-şi rudele dispărute, celelalte prietene se rînduiră una după alta la altar. Apoi tăiară deasupra lui un cocoş[3].

La sfîrşit rostiră toate într-un glas:

— Aceea dintre noi care va călca jurămîntul făcut, să fie biciuită şi alungată din mijlocul nostru!

Cînd legămîntul fetelor ajunse la urechile lui Falcon şi Decius, cei doi se uitară cu mirare unul la altul. Romanul zise văietîndu-se:

— Va să zică, o să mă însor cu Lucia cînd mi-o ajunge barba pînă la brîu şi o să fie albă de tot!

— Muribund, Aurelius mi-a făgăduit-o pe fiica sa, Venilia. Am să mă însor cu ea atunci cînd o să-şi îndeplinească jurămîntul, dacă zeii ne mai hărăzesc şi clipa aceea, căci ne aşteaptă lupte crîncene, îi răspunse Falcon.

Cota se amestecă în vorbă şi adăugă rîzînd:

— Nu vă mai rămîne nimic altceva de făcut decît să puneţi mîna pe nişte duşmani şi să-i duceţi în faţa fetelor. Fiecare ar tăia cîte douăsprezece capete şi cu asta basta: ele şi-ar îndeplini jurămîntul, iar voi v-aţi însura netulburaţi!

— Asta ar însemna să umilim fetele şi să nesocotim Eriniile! îi zise Falcon. Un jurămînt călcat trezeşte întotdeauna mînia zeilor.

În aceeaşi zi, la semnalul dat, toţi războinicii se strînseră în piaţă. Aici Falcon dădu de ştire că fetele şi-au dat una alteia cuvîntul şi s-au legat în faţa Eriniilor să se răzbune pe crudul duşman. Oşteanul care va în-

[1] Erinii — zeităţi ale răzbunării (n.a.).
[2] Zeilor Hadesului li se aducea drept jertfă o oaie neagră (n.a.).
[3] Jertfă pentru îndepărtarea ispitei (n.a.).

drăzni să se atingă de vreuna dintre ele va fi omorît pe loc. Căpetenia turdetanilor zise în încheiere:

— Datoria noastră, a tuturor, este de a respecta jurămîntul lor şi de a le ajuta să şi-l îndeplinească cu demnitate!

În aşezarea celtică a lui Ducarius Aquitanul, fetele făceau zi de zi exerciţii cu armele. Multon Sabinul, maestru de prim rang în mînuirea sabiei şi a securii, nu precupeţea nici un efort pentru a le obişnui cu toate modalităţile de folosire a lor. După mamă, Multon se înrudea cu Venilia şi de aceea le instruia cu multă atenţie şi dragoste. Neîntrecut arcaş, Ombolt le învăţa să trimită săgeţi aducătoare de moarte şi să arunce falarici.

Turdetanii şi-au petrecut iarna cu vînătoarea şi pregătirea pentru luptă. Pe lîngă aceasta, de cîteva ori au făcut incursiuni la carpetani şi vaccei, de unde s-au întors mereu cu o bogată pradă. Odată, Ombolt din Segura cu cei o sută de călăreţi ai lui au dat peste războinicii lui Hanibal, care cutreierau în lung şi-n lat toate ţinuturile din centrul şi nordul Spaniei, ajungînd pînă la poalele Pirineilor. Lupta a fost cumplită: fiecare din cele două cete s-au întors doar cu jumătate din oameni în taberele lor.

Către sfîrşitul iernii, cînd îşi ziceau cu toţii că a sosit vremea ca turdetanii să părăsească satul celţilor, Venilia şi Lucia l-au chemat pe Falcon în coliba lor. După ce-l îmbiară cu lapte, miere şi nuci, Lucia se adresă oaspetelui:

— Frate, ştim că trebuie să le plăteşti celţilor cinci sute de mine de aur. Te întrebăm: ai sau nu ai banii ăştia?

— Drept să vă spun, nu-i am. Averea noastră bănească poate fi de cel mult douăzeci de mine.

Fetele schimbară între ele priviri, războinicul dădu din umeri şi continuă:

— O să-i dau lui Ducarius cît am. Restul o să-l rog să aştepte... Vaci şi boi i-am dat cîte i-am promis, iar cu banii o să vedem...

— Trebuie neapărat să-i plăteşti tot! îi zise Venilia.

— Hm... mormăi nemulţumit oşteanul. Dar cum?

— Nu încape nici o îndoială, datoria trebuie să fie plătită! izbucni Lucia. Iarna se apropie de sfîrşit, zăpezile se topesc şi noi trebuie să plecăm din satul celţilor!

Falcon se sculă şi începu să se plimbe încoace şi încolo prin colibă.

— Mă jur pe toţi zeii că pui la cale o înşelătorie! zise Lucia fratelui ei. Te ştiu eu încă de mic în stare de aşa ceva!

Falcon se uită pieziş la ea, zîmbi şi nu-i răspunse nimic. Lucia aţîţa întruna focul care ardea în mijlocul colibei, iar Venilia stătea tolănită pe patul ei. O buturugă verde sfîrîia pe vatră, umplînd coliba de fum. Falcon se aşeză lîngă foc şi-şi pironi privirea la oala de lut în care fierbea ciorba. Deodată tresări:

— Ştiţi ceva?

— Ce să ştiu?

— Eu n-o să le dau banii ăştia!

— E... şi pentru ce!? îl întrebă Lucia strîmbîndu-şi buzele.

— Pentru că nu-i am!

Fetele izbucniră în rîs. Venilia se ridică într-o rînă şi-i spuse:

— Pînă acuma n-am auzit niciodată în viaţa mea un răspuns atît de convingător!... Viteazule, te-ai gîndit tu însă că celţii ne-ar putea ataca chiar aici în mijlocul aşezării lor?! Cu ei nu e de glumă!

— Aşa e! dădu din umeri războinicul. Ei sînt hoţi şi jecmănitori! E adevărat că o să ne atace!... Numai că noi sîntem mai puternici. O să-i învingem!

— Da, dar asta nu trebuie să se întîmple! zise Lucia. Se cade să loveşti în oamenii care, ca prieteni, ţi-au primit toată oastea în aşezarea lor?! Ce o să spună Cota? Doar el a chezăşuit pentru tine că vei plăti cinci sute de mine. S-au dus vremurile cînd îi atacai şi-i jefuiai după placul inimii pe piraţii iliri de prin lagunele spaniole! Spui lucruri fără noimă! De la puni nu poţi smulge nici măcar un as[1], fiindcă ei se află tocmai la Cartagina Nouă.

— Vă puteţi da seama şi singure — continuă Falcon

[1] *As* — unitate monetară infimă

— că nu putem plăti în nici un chip suma asta de bani.
— Ba putem — răspunse Venilia ridicîndu-se de pe pat.

Fratele și sora erau numai ochi și urechi:

— La ce te gîndești cînd afirmi acest lucru?

— Eu am banii ăștia! le zise fata.

— Unde?... — Pe toți zeii, vorbește mai limpede! — strigă Lucia.

— Este nevoie doar de un drum pînă la ruinele Saguntului. Acolo se află banii. Tatăl meu a îngropat în curtea casei noastre, sub altarul de sacrificiu, două mii de mine de aur. Putem lua acești bani fiindcă ei se găsesc încă acolo. Nimeni, în afară de mine, nu știe de existența lor.

*

În aceeași zi Falcon își chemă toți oamenii la sfat. Pe terenul mare unde se făceau de obicei exercițiile de luptă se strînseseră turdetanii, printre care se aflau și saguntini și celți. Căpeteniile se așezară pe pietrele acoperite cu piei de animale, iar Falcon se urcă pe masă și începu să vorbească:

— Turdetani și saguntini, voi, luptători neîntrecuți, frați de sînge și arme, iarna se apropie de sfîrșit. De aceea trebuie să ne pregătim cu toții pentru primăvară, deoarece Hanibal intenționează să pornească într-o expediție militară îndreptată împotriva Romei. Așteaptă doar să dea colțul ierbii. Acum dușmanul nostru se află la iernat în Cartagina Nouă. Acolo se roagă lui Hercule, Marte și celorlalți zei belicoși pentru a le fi favorabili în războiul viitor. Nesocotitul cartaginez va pleca spre Italia ca să se năpustească asupra capitalei lumii. Acolo duc numai două drumuri: primul, cu corăbiile pe mare și al doilea, pe uscat, trecînd prin Spania, traversînd apoi Pirineii și Alpii. Pentru noi este important să aflăm ce drum aleg. Acum avem nevoie de cîțiva oameni curajoși care să se ducă în tabăra inamicului și să afle intențiile punilor. Și al doilea lucru important este legat de mari primejdii, fiindcă îndeplinirea lui cere vitejie, putere de sacrificiu și, mai presus de toate, abilitate. De ce abilitate, viclenie? Se trece prin ținuturile olcazilor, vacceilor și carpetanilor, cunoscuți partizani ai lui Hanibal. În afară de aceasta, vor întîlni — cu siguranță — patrule de ale punilor însoțite de detașamente mai mici sau mai mari ce trebuie ocolite cu dibăcie. Ascultați... Cîțiva oameni trebuie să pornească spre ruinele cetății Sagunt... Aceștia vor dezgropa aurul ascuns în pămînt de comandantul ei, atunci cînd și-a dat seama de dezastru.

Războinicii începură să șoptească între ei. Freamătul acesta se transformă în larma care cuprinse întreg sfatul. Ambele acțiuni erau din cale afară de temerare și periculoase, căci trebuia să se străbată toată Spania centrală și să se treacă prin toate regiunile locuite de triburi care-l simpatizau pe Hanibal sau care se aliaseră cu el; era apoi nevoie să te furișezi printre patrulele și detașamentele cu care inamicul împînzise peninsula.

Falcon continuă:

— Turdetani, pe voi Hanibal v-a osîndit la moarte prin răstignire pe cruce, de parcă ați fi fost sclavii lui... Saguntini, vouă v-a nimicit cetatea unde v-ați născut și v-a distrus tot ce ați avut... Pe voi nu trebuie să vă mai lămuresc că este absolut necesar ca dușmanul să fie bătut oriunde ne cade în mînă. Dacă o ia spre Pirinei, o să aveți din belșug prilejul să vă răzbunați jignirile și nedreptatea suferită. Apoi voi sînteți niște războinici bine instruiți, capabili să execute manevre de tot felul. Loviți, fără să vă mai gîndiți cum și cu ce! Nu-l lăsați în pace nici ziua, nici noaptea! Și încă ceva... Să aveți întotdeauna în minte că luptați împotriva aceluia care vă prețăluiește mai rău ca pe niște sclavi!

O dată terminată cuvîntarea lui Falcon, războinicii turdetani și celți încuviințară zgomotos cele spuse de căpetenia lor. Imediat începură să se ivească voluntari pentru ambele misiuni. Aproape toți turdetanii și saguntinii se oferiseră să meargă. Dar spre surprinderea celor prezenți, Ducarius Aquitanul și, pe lîngă el, mai mult de două sute de războinici celți, făcură cunoscut sfatului că ar vrea să ia parte la îndeplinirea celor două misiuni.

— Le curg balele... dar, după aur! îi șopti Ombolt lui Falcon. N-o să scăpăm ușor de ei!

— Şi tu mai vroiai să-i duci de nas cu datoria! adăugă Venilia.

Fiindcă toţi vroiau să meargă, începură să se certe şi să facă gălăgie, iar sfatul se prefăcu în bîlci. Căpeteniile hotărîră, însă, să se retragă în casa şefului de trib unde îi va desemna atît pe cei ce vor pleca la ruinele cetăţii Sagunt cît şi pe aceia ce se vor duce la Cartagina Nouă, printre duşmani.

După o îndelungată chibzuială, căpeteniile luară hotărîrea ca la Cartagina Nouă să trimeată doar cinci iscoade. Ombolt din Segura fu ales conducătorul lor. De baştină de prin părţile acelea, el o să afle mai bine şi mai uşor intenţiile duşmanului, bineînţeles cu ajutorul oamenilor săi.

— Acum trebuie să-i alegem pe cei ce vor merge la ruinele cetăţii Sagunt, zise Falcon.

— Eu merg orişicum — sări Venilia — pentru că nimeni nu ştie unde este îngropată comoara.

— Ştim cu toţii prea bine cît e de primejdios drumul ăsta, — îi răspunse Falcon. De aceea tu n-o să te duci!

Fata începu să fiarbă de mînie:

— Atunci n-are rost să se mai ducă cineva acolo. Chiar mie o să-mi vină greu să descopăr printre dărîmături locul unde a fost casa noastră, dar-mi-te altuia?!

Războinicii tăceau fiindcă văzuseră cu toţii că Venilia are dreptate. Fără ea, banii nu puteau fi găsiţi. Dar Gerion, sclavul de odinioară în casa celor din neamul Bibaculus, încercă să rezolve situaţia:

— Să-mi spună Vica Pota unde este îngropată comoara, fiindcă eu pot găsi locul unde a fost casa.

Fata ţinea morţiş să meargă chiar ea. Dorinţa de a-şi revedea căminul, aşa dărîmat cum era, o mîna să pornească în această călătorie atîta de primejdioasă. Apoi îi răspunse lui Gerion:

— Eu o să merg cu orice preţ!

— Dar dacă o să mori?

— O să-ţi spun pe drum unde a îngropat tatăl meu comoara. Dacă mor, o vei găsi tu.

— Atunci merg şi eu cu voi! le zise Falcon.

Dar sfatul războinicilor se împotrivi. Toţi fură de părere că un comandant suprem nu are dreptul să-şi părăsească oastea şi să se ducă la o moarte sigură.

În cele din urmă s-a hotărît să se ducă Venilia şi Gerion însoţiţi de cincisprezece oameni, zicîndu-şi că o ceată mică se strecoară mai uşor printre inamici. Lucia începu să-şi bată la cap fratele, doar-doar o să-i dea voie să plece cu Venilia.

— O să pieriţi amîndouă! îi strigă Falcon.

— Noi am jurat că o să luptăm! Legămîntul este mai important decît viaţa! îi răspunse Lucia.

Oşteanul ridică din umeri şi se uită cu tristeţe la fete:

— Voi două sînteţi tot ce mi-a mai rămas pe lume! Dacă muriţi, nu mai am de ce să mai trăiesc! ... Duceţi-vă, fiindcă în curînd nici aici, în mijlocul nostru n-o să mai fiţi la adăpost de primejdii. Zeii să vă aibă în pază! ...

Terminînd de vorbit cu Lucia şi Venilia, Falcon i se adresă lui Ombolt:

— Hanibal răspîndeşte peste tot ştiri false pentru a-şi ascunde adevăratele planuri. Mai ştie iarăşi cît de uşor pot fi duşi de nas oamenii şi de aceea se bizuie pe prostia lor. Şi nu greşeşte de loc. Genul ăsta de primejdie provoacă întotdeauna derută în rîndurile adversarului, cuprins mai apoi de nelinişte, frică şi debandadă. Din această cauză este de datoria voastră să controlaţi orice ştire primită. Se spune că Hanibal are de gînd să traverseze Pirineii şi Alpii. Este o prostie şi mă îndoiesc că cineva ar putea crede în realizarea acestui plan, deşi Hanibal este cunoscut ca un maniac în calea căruia nu există nici un fel de piedici ... Ombolt, să nu uiţi să dai cu nasul prin toate porturile şi radele lor, deoarece sînt încredinţat că Hanibal va porni pe mare. Vezi cîte vase ancorate are, cîte liburne[1], trireme, cîte corăbii cu cinci rînduri de vîsle şi ce număr de vase comerciale are.

Scurta zi de februarie era pe sfîrşite. Pojghiţe de gheaţă acopereau băltoacele şi pîrîiaşele formate din zăpada topită peste zi. Dinspre Pirinei bătea un vînt rece

---

[1] Liburnă — corabie de război (n.a.).

ce-i silea pe oameni să nu stingă nici o clipă focurile din colibe. Ici şi colo se mai vedeau mici mormane de zăpadă, îngheţată şi murdară, pe care crivăţul o adusese mai înainte, o dată cu praful.

Falcon intră în coliba sorei lui. Lucia şi Venilia se pregăteau de drum. Alături le aşteptau săbiile ascuţite, arcurile şi cîte patru tolbe îndesate cu săgeţi. În sacii de călătorie, fetele şi-au pus cîte două tunici, carne afumată, pîine, poame, grîu fiert şi alte lucruri necesare.

Războinicul se aşeză lîngă focul ale cărui flăcări luminau în întregime coliba. El dădu Luciei şi Veniliei cîte un cuţit cu amîndouă tăişurile bine ascuţite. Pline de bucurie, fetele începură să le examineze la lumina vîlvătăii.

— Puneţi-le în tecile lor şi ascundeţi-le în sîn, le zise Falcon. Dacă veţi fi făcute prizoniere, vă vor fi de mare folos, fie la omorîrea duşmanului, fie la curmarea vieţilor voastre. Ţineţi bine minte că nu aveţi voie să cădeţi vii în mîinile inamicului! ... O să porniţi la drum mîine, înainte de răsăritul soarelui! ...

Venilia şi Lucia îşi ascunseră cuţitele în sîn fără să scoată o vorbă. Lemnele uscate de frasin puse pe foc trosneau. În depărtare se auzea urletul lupilor şi schelălăitul cîinilor din sat.

— Cred că vă daţi seama cît este de primejdioasă călătoria asta, zise Falcon către ele.

— Ne dăm seama, îi răspunse Lucia. Noi sîntem femei războinice şi de aceea primejdiile nu ne pot înspăimînta.

— Am jurat că vom lupta, adăugă Venilia, şi trebuie să căutăm prilejul de a ne îndeplini jurămîntul. Sau îţi închipui oare că o să stăm toată viaţa lîngă foc, tot mestecînd în oale? Peste cîteva zile intrăm în luna martie, primăvara este aproape. Vine timpul să plecăm din această aşezare, dar de aici nu putem să ne mişcăm pînă nu vom plăti celţilor cît le datorăm. Avem de luptat cu destui duşmani, n-are rost să ne mai facem alţii.

— Eu mi-am dat cuvîntul în faţa tatălui tău că voi avea grijă de tine.

— Iar eu am jurat să răzbun moartea lui şi să lupt ...

Învăluindu-l cu privirea-i caldă, fata se apropie de Falcon, îi puse mîna pe umăr şi continuă:

— Dacă zeii vor vrea să-mi duc pînă la capăt jurămîntul, am să fiu soţia ta. Tatăl meu m-a destinat ţie, celui mai viteaz dintre viteji ... Eu nu am nimic împotrivă ...

— Şi eu ... îngăimă oşteanul încercînd să o strîngă la piept.

Venilia se dădu înapoi. În ochi îi străluceau lacrimi.

— Înainte de toate, legămîntul! zise ea.

Oftînd, Falcon se sculă gata să iasă din colibă. La uşă, însă, stătea Decius care vorbi plin de amărăciune:

— Grele vremuri trăim dacă femeile, în loc să nască copii, pun mîna pe armă şi fac legăminte de luptă!

— Uite-o pe Lucia! Ştii că mîine pleacă la drum, aşa că ia-ţi rămas bun de la ea, îl povăţui Falcon.

— Îi urez mult noroc! Îi mai doresc ca zeii s-o ajute să doboare pe drum doisprezece duşmani şi să se întoarcă fără alte legăminte! Eu am început să-mi pierd răbdarea iar ea n-a omorît pînă acum nici un cartaginez!

— Ştii cît îţi sînt de recunoscătoare! îi spuse Lucia îmbrăţişîndu-l.

— Recunoştinţa nu are nici în clin nici în mînecă cu dragostea! Mi-ai devenit dragă încă din satul tău de turdetani, pe cînd furam de la şeful vostru miere, nuci şi prune uscate. Ţi le aduceam ţie, îţi mai aduci aminte?

— Îţi sînt de două ori recunoscătoare! îi răspunse rîzînd fata.

— Iarăşi recunoştinţă! ... Ţi-am spus că nu-mi place vorba asta ... Eu vreau ... dragoste!

— O să-i vină şi ei rîndul, dar mai întîi jurămîntul ...

— Jurăminte şi iar jurăminte ... izbucni romanul, luîndu-se cu mîinile de cap. Femeile astea sînt în stare să născocească tot felul de lucruri pentru a ne chinui. Pe noi, care sîntem asemenea zeilor! ... Fiţi bune şi daţi-vă toată osteneala ca cel puţin să nu vă găsiţi moartea în expediţia asta fără noimă!

Fetele îi îmbrăţişară şi-i sărutară pe cei doi războinici, apoi îşi luară rămas bun de la ei. Falcon şi Decius ieşiră din colibă.

CAPITOLUL VIII

Hei, numizilor, nu v-a învăţat Hanibal că în pădure nu se luptă călare?!

Venilia

A doua zi douăzeci şi doi de călăreţi părăseau aşezarea celţilor. Vînjoşii şi masivii lor cai, cei mai buni pe care-i aveau războinicii, erau trăpaşi de soi, rezistenţi şi cu galop egal, obţinuţi de către celţi din încrucişarea rasei sălbatice africane cu cea spaniolă de curse. Oştenii purtau săbii, securi şi arcuri puternice. Patru torbe bine îndesate cu săgeţi din cele ce aveau vîrfurile ascuţite erau aninate de şeaua fiecăruia.

Mica ceată străbătu strîmtoarea mergînd spre gurile rîului Segra, apoi o apucă pe cîmpia netedă ca palma de la poalele culmilor împădurite ale Pirineilor. Era drumul bătut de obicei de celţi ori de cîte ori plecau într-o expediţie militară sau pur şi simplu după jaf.

Deşi era abia sfîrşitul lui februarie, soarele încălzea pămîntul şi topea zăpada. Pe panta lină se întîlneau pîrîiaşele cu apă tulbure ce formau băltoace mai mici sau mai mari, în al căror noroi clisos se înfundau copitele cailor. Pe coamele munţilor se zărea ici şi colo pămîntul roşietic acoperit de smocuri de iarbă grasă. Stoluri de ciori se năpusteau pe crengile goale, croncăneau sau zburau deasupra capetelor războinicilor; sus, în înaltul cerului, se roteau ulii şi vulturi de apă în aşteptarea pradei.

— Cîrdul ăsta de ciori nu e semn bun! cugetă Gerion.

— N-ai nici o grijă! S-au obişnuit să meargă alături de războinici, fiindcă acolo pe unde trec oameni înarmaţi rămîn de obicei cadavre şi hoituri de animale, îi răspunse Venilia.

— Vica Pota are dreptate, încuviinţă Ombolt, luîndu-şi arcul de pe umăr. Puse în grabă o săgeată pe coardă, ochi şi-i dete drumul. O cioară căzu din zbor pe pămînt. Săgeata îi rupsese aripa. Pasărea se rostogolea pe jos, croncănind şi încercînd să ajungă în aluniş; celelalte ciori se năpustiră însă asupra ei, sfîşiind-o cît ai clipi din ochi.

— Ia te uită, se mănîncă unele pe altele! se minună Lucia.

— Aşa cum fac lupii şi oamenii! continuă Ombolt. Am vrut să dobor una şi să alung semnul prevestitor de rău.

Merseră toată ziua în josul apei fără să-şi obosească prea mult caii. În amurg ajunseră acolo unde Segra se varsă în Ebru. Atunci au pornit în galop şi nu s-au oprit pînă cînd întunericul beznă nu s-a aşternut deasupra pămîntului. Sub o creastă de munte nimeriră într-o pădure, unde descălecară şi aprinseră focul. Dădură apoi cailor să mănînce frunze uscate care acopereau în strat gros pămîntul umed. La adăpost de orice surpriză neplăcută din partea duşmanului, războinicii mîncară şi, înfăşuraţi în pături călduroase, dormiră lîngă foc toată noaptea.

În zori, o apucară la vale pe malul stîng al Ebrului. În drum ocoleau coturile făcute de rîu, acoperite de mlaştini şi bălţi înţesate de trestie şi tufişuri aplecate de vînt. Din cauza topirii bruşte a zăpezii, pămîntul mustea de umezeală. Pîrîiaşele se rostogoleau de pe coaste, umplînd cu apă toate viroagele, şanţurile şi rîpele. Nagîţii zburau ca săgeata de pe un mal pe altul, sfîşiind cu ţipătul lor liniştea, iar raţele sălbatice se învîrteau în zbor deasupra băltoacelor şi mlaştinilor, asemenea unui colan triunghiular, cu gîturile şi labele bine întinse.

Cu cît înaintau spre locul de vărsare al Ebrului în mare, războinicii întîlneau în drum mai puţină zăpadă şi din ce în ce mai multă iarbă răsărită din belşug pe pămîntul umed, dar încălzit de razele piezişe ale soarelui. Vînturile aduceau rînd pe rînd, cînd ploaie, cînd furtună. Oştenii lăsau în urmă brazii, ienuperii şi pinii ce străjuiau padinele şi luminişurile, iar în faţa lor apăreau

chiparoși, iovi, tise, rozmarini și în cele din urmă păduri de lămîi și smochini.

În a șasea zi, Ombolt și suita lui se aflau în apropiere de Dertosa, oraș așezat la vărsarea Ebrului în mare. Ținuturile împădurite deveneau din ce în ce mai rare iar cîmpia ce mărginea rîul era în bună parte inundată. Pentru a nu ocoli prea mult, războinicii călăreau prin bălți, astfel că apa ajungea adesea pînă la burta calului.

În acea zi oștenii găsiră un delușor acoperit de iarbă deasă, de pe care apa se scursese. Cîțiva plopi cu crengile încîlcite ofereau un neînsemnat adăpost împotriva ploii ce începuse să se cearnă în amurg. După ce descălecară, împiedicară caii și-i lăsară să pască; osteniți, oamenii începură să se pregătească de înnoptat.

Lucia și Venilia stăteau pe malul înalt. În timp ce cuțitele tăiau mărunt carnea afumată pe care o mîncau, fetele se uitau cum se învolburează în albia-i apa tulbure ducînd la vale crengi, frunze și cîte un copac smuls din rădăcină. Un vînt cald bătea dinspre miazăzi și legăna ramurile înmugurite ale arborilor. La orizont, către asfințit, soarele se furișă printre doi nori tuciurii și lumină tot malul opus.

Deodată, Lucia își prinse prietena de mînă:

— Ia uite-te! ... Zărești niște călăreți pe partea cealaltă?

Venilia își duse palma streașină la ochi și-și aținti privirea dincolo de rîu:

— Așa este, sînt niște oameni călare. Să tot fie cam cincizeci. Mi se pare că-și pregătesc arcurile ... O să tragă în noi, deși sîntem departe.

Soarele dispăru după un nor. Picături mari de ploaie începură să cadă. Nu se mai vedea bine fiindcă se lăsa întunericul.

Cu toate acestea, Ombolt, Gerion și cei ce-i însoțeau observaseră că pe malul celălalt sînt niște oșteni.

— Ăștia sînt cartaginezi! — zise un turdetan.

— Ar fi trebuit să fi traversat mai devreme rîul, fu de părere Ombolt. Era mai ușor să trecem prin ținutul olcazilor, cu toate că și ei ne sînt dușmani.

— Cărora le-ați furat în cîteva rînduri caii și vitele! îi strigă Venilia. Acum o să aibă prilejul să se răzbune pe cei ce le-au jefuit așezarea.

— N-ai nici o grijă, îi răspunse Ombolt de parcă n-ar fi auzit cele spuse de Venilia. Așa ajungem mai repede la Dertosa. Oamenii ăștia îl urăsc pe Hanibal, iar pe Falcon și pe turdetani îi simpatizează. De aceea ne vor primi ca pe niște prieteni și ne vor da o plută ca să traversăm rîul.

— Apoi o să întîlnim mereu patrule și detașamente de-ale inamicului, fiindcă Hanibal nu doarme! încheie Gerion sfatul.

Pe celălalt mal, oștenii dădeau din mîini și strigau, dar din pricina depărtării și a vuietului apei nu se putea înțelege nimic. Cu toate că înserarea coborîse, ochii ageri ai războinicilor văzură că unii dintre cartaginezi își încordează arcurile și trag. Săgețile sfîrtecară, fîșîind, suprafața rîului. Îi împiedica depărtarea prea mare la care se aflau. În curînd renunțară și la asta, pentru că întunericul învălui fluviul și malurile lui.

Cele două cete inamice se pregăteau de odihnă. De o parte și de alta a apei străluceau focuri. Ombolt și Gerion tocmai puneau străjile care trebuiau să vegheze cît dormeau ceilalți, cînd se pomeniră cu bargusii, locuitori ai malului stîng al Ebrului. Pe cînd păzeau caii, herghelegii lor au zărit de departe focul și s-au îndreptat încoa. Cu toate că-l cunoșteau pe Ombolt și pe încă cîțiva turdetani din ceată, ei se așezară încruntați lîngă foc. Erau cinci. Unul dintre ei, cu siguranță căpetenia lor, un flăcău voinic cu o cicatrice mare pe față și fără un ochi, începu să vorbească:

— Noi sîntem acum oamenii lui Hanibal ... Șefii noștri i-au primit solii dimpreună cu darurile aduse ...

— Ei! ... exclamă înciudat Ombolt. Ați și uitat că Gips spartanul l-a înjunghiat pe Brix, cel mai bun comandant al vostru?

— Dacă l-au dat uitării căpeteniile, de ce n-am face-o și noi ... Nouă ne este totuna, răspunse flăcăul fără un ochi. Nu știu încotro ați luat-o, dar ar fi mai

bine să faceţi cale întoarsă. Falcon şi turdetanii care s-au înstrăinat de neamul lor vor fi ucişi.

— Hanibal ne promite de mult lucrul ăsta, dar noi încă trăim! i-o reteză Ombolt, ducînd fără să vrea mîna la sabie.

— N-o s-o mai duceţi mult, zise în continuare herghelegiul. Armata a ocupat Dertosa, două cohorte de puni se şi află în oraş. Patrulele colindă peste tot. Mă mir cum de n-aţi dat pînă acuma peste ele, cu toate că cele mai multe veghează pe malul celălalt.

Oamenii lui Ombolt încremeniră. Era limpede pentru toţi: de se duceau la Dertosa, intrau drept în gura leului.

— Cum de este cu putinţă ca voi să vă alăturaţi lui Hanibal, după ce el a pustiit mai bine de jumătate din Spania? îl întrebă Gerion.

Bargusul se scărpină în capul acoperit de păr încîlcit.

— Hm... Capii noştri au primit daruri, iar noi... Nouă ne e totuna. Am suportat cu vai şi amar stăpînirea romană, iar despre asta se spune că o să fie mai bună... Acuma, duceţi-vă de unde aţi venit, cît mai e timp!

În aparenţă nepăsători, bargusii vicleni şi lacomi, se uitau cu coada ochiului la armele, coifurile şi armurile frumoase ale oştenilor. Se sculară cu toţii vrînd parcă să plece. Herghelegiul cu un singur ochi îşi luă biciul[1] de pe umăr şi începu să-i facă vînt deasupra capului. Ceilalţi făcură întocmai ca primul.

— Lăsaţi bicele! strigă Ombolt cu o voce ameninţătoare în timp ce-şi potrivea săgeata să tragă. Alţi cîţiva oşteni îşi ridicară, de asemenea, arcurile.

Herghelegiii îşi aruncară, mîrîind, bicele pe umăr şi dispărură în întuneric fără să-şi ia seara bună.

— Pocnetele bicelor trebuiau să le dea celorlalţi semnalul de a porni la atac împotriva noastră, îi lămuri Ombolt. Fiindcă Dertosa este în mîinile lui Hanibal, nu ne rămîne nimic altceva de făcut decît să traversăm aici rîul, căci herghelegiii bargusi o să ne atace în curînd.

Războinicii se apucară îndată de lucru. Dădură jos

[1] Biciul acesta are un mîner scurt de care este legată o sfoară lungă de cîţiva metri, la capătul căreia este prins un smoc de păr de coadă de cal. Pocnetul lui este foarte puternic. (n.a.).

burdufele de pe cai şi începură să le umfle; apoi le legară două cîte două de chinga fiecărui animal, fiind astfel repede gata de drum. După aceea aruncară pe amîndouă focurile cîte o sarcină mare de crengi uscate şi o porniră pe mal, în sus.

Merseră aşa cîteva sute de paşi. Într-un loc unde malul era mai jos, descălecară şi intrară cu caii în apă. Curentul vijelios îi luă imediat pe călăreţi, dar caii, ţinuţi la suprafaţă de burdufe[1], înotau tăind apa pieziş. Cînd ajunseră la mijlocul rîului, auziră gălăgie pe malul stîng. Focurile luminau bivuacul părăsit de ei, dar nu numai atît: în depărtare se zărea ceata de herghelegii cu arcuri şi suliţi în mîini, stînd acolo cu buzele umflate. După un scurt sfat, se împărţiră în două. Unii o apucară în susul apei, mergînd după urmele lăsate de cai şi nădăjduind să-i ajungă pe fugari, iar restul cetei rămase lîngă foc.

Deasupra rîului plutea întunericul de nepătruns. Războinicii se apropiau de mal în ciuda curentului ce se juca cu caii care începuseră să gîfîie. Au ieşit din apă la numai o sută de paşi mai sus de locul unde poposiseră duşmanii. Călăreţii se aşteptară unul pe altul, apoi se strînseră cu toţii şi tăinuiră în şoaptă: să-i atace sau nu pe punii adormiţi sau să-şi vadă de drum neobservaţi.

După ce dezlegară şi dezumflară burdufurile, se aşezară pe iarbă. Un timp se auziră doar sforăitul şi gemetele cailor obosiţi împreună cu vuietul rîului.

— Să-i atacăm pe duşmani! — zise încetişor Venilia. Dacă-i luăm prin surprindere, o să-i învingem!

— Datoria noastră este să luăm comoara îngropată şi să-l iscodim pe duşman, — o dojeni Ombolt. De aceea e bine să ştiţi că vom lupta doar atunci cînd o să fim nevoiţi. Desigur, în situaţia asta noi i-am fi învins, fiindcă sîntem mai puţini, iar corzile arcurilor noastre sînt ude, nu-i aşa?! Haide, urcaţi-vă în şa ca să ne depărtăm de vrăjmaş încet şi în cea mai mare tăcere.

Se aflau pe nişte coline acoperite cu alunişuri şi viţă de vie sălbatică, care se agăţa de picioarele cailor, stîn-

[1] Asirienii au fost primii care au folosit acest mod de traversare a apelor, preluat apoi de războinicii din antichitate ca şi de cei din evul mediu (n.a.).

jenindu-le mersul. În întuneric se desluşeau contururile unor plopi, ale unor tufe şi sălcii plîngătoare. De undeva se auzea ţipătul vulturului de apă şi chemarea surdă a bufniţei, prevestind o zi frumoasă şi caldă. Oştenii lăsaseră în urmă rîul şi mica tabără inamică.

Ajunşi pe cîmpia netedă, dădură pinteni cailor care porniră la trap şi o ţinură aşa pînă ce, la răsărit, cerul prinse să se rumenească. Pomii şi tufele se desprindeau tot mai mult din întuneric. Din iarbă începeau să-şi ia zborul ciocîrliile care, plutind în văzduh, îngînau primele acorduri ale cîntecelor lor de dimineaţă. În depărtare se ivi o pădure întinsă.

Ombolt grăi primul în acea zi:

— Ne aflăm în ţinutul olcazilor. Ne vom înfunda în pădure, unde ne vom petrece ziua. După ce caii o să se sature de păscut şi o să se odihnească, o să plecăm mai departe.

Suiră un deal, coborîră apoi culmea lui, intrară în pădure şi, cît ai clipi din ochi, se făcură nevăzuţi după trunchiurile groase ale copacilor.

Soarele se urcase de cîteva suliţi pe cer cînd ajunseră într-un mic luminiş. Aici descălecară, luară şeile de pe cai şi le dădură drumul în iarbă.

Pădurea încingea ca un brîu lat platourile asemănătoare unor şei, la poalele cărora se întindeau de o parte aşezările olcazilor, de alta cele ale vacceilor. Războinicii lui Ombolt nu puteau apuca alt drum decît acela ce ducea prin pădure şi care trebuia străbătut cu multă băgare de seamă pînă la marginea ei. Apoi împrejurările îi vor călăuzi mai departe.

Brîul de pădure avea o lăţime cam de o mie de paşi; pe alocuri el se lăţea sau se îngusta. Deşi se făcuse ziuă de mult, în pădure era linişte. Nu se auzea obişnuitul ciripit al păsărilor şi nici foşnetul crengilor şi al tufelor. Oştenii osteniţi se lungiră pe iarbă, după ce doi dintre ei rămaseră de veghe. Turdetanul pus de strajă se îndreptă spre marginea pădurii şi se opri într-un loc unde mestecenii şi stejarii erau mai rari. De aici se vedea aşezarea olcazilor. Omul se aşeză pe o buturugă şi începu să scruteze zarea. Vedea ţăranii arîndu-şi şi semănîndu-şi ogoarele, iar mai departe se înşirau colibele lor poleite de lumina

soarelui; în spatele acestora se iveau, ca nişte gropi săpate în deal, bordeiele în care trăiau olcazii. Oşteanul pus de strajă s-a apucat de cîteva ori să numere deschizăturile din măgură, încercînd să-şi alunge somnul. La un moment dat ochii-i rătăciră pe jos, unde descoperiră o ciudată scenă. La zece paşi de el, un şarpe mare cu o puzderie de pete pe el, cu capul migdalat şi doi ochi roşii nemişcaţi, pîndea un jder ce înşfăcase la rîndu-i un iepure. Turdetanul superstiţios privea cu ochii holbaţi cum se strîngea pielea de pe spatele reptilei; era încredinţat că răpunerea prăzii de către şarpe reprezenta un semn rău pentru el şi tovarăşii lui. Fără să-şi ridice capul, jderul îi scotea iepurelui măruntaiele, în timp ce reptila se tîra încet spre el. Pe războinic îl treceau toate năduşelile. Cernute prin frunzişul des, razele soarelui se prefăceau pe pămînt în cercuri luminoase ce lunecau lin, iar şarpele pîndea pregătindu-se de atac. Deodată, ca un bici enorm, se aruncă cu o iuţeală fulgerătoare asupra prăzii. Jderul se dovedi însă mai sprinten: sări şi astfel dinţii plini de venin muşcară în gol, doar la o palmă depărtare de el. Sîsîind şi fluturîndu-şi limba despicată, reptila îşi înălţă jumătate din corp, gata să sară din nou. Dar jderul se făcuse nevăzut. Bucuros de semnul bun ce i se arătase, războinicul îşi trase sabia, dădu fuga şi tăie în două şarpele. Partea din faţă dispăru cu cap cu tot în iarbă, în timp ce coada şi toată partea din spate începu să se îndoaie şi să se rostogolească pe covorul de frunze uscate.

În momentul acela răsună un lătrat de cîine sălbatic, semn că celălalt oştean rămas de veghe descoperise o primejdie. Turdetanul o luă la fugă printre copaci şi ajunse într-o clipită la locul unde dormeau tovarăşii lui. Din partea opusă sosi cu sufletul la gură şi celălalt oştean, care începu să strige:

— Sculaţi-vă! ... Vin duşmanii!

— Cîţi sînt la număr? îl întrebă Ombolt.

— Vreo două cete. Sînt pe urmele noastre. Haideţi, sînt aproape.

Obişnuiţi cu astfel de surprize, războinicii se înţeleseră fără prea multe cuvinte, iar acum erau gata să pornească la luptă în pădure. Doi oşteni mînară imediat caii la vale, în albia pîrîului. Aici, la adăpostul lăstărişului înalt, îi

legară de copaci, apoi se întoarseră îndărăt. Între timp, tovarăşii lor se şi împărţiseră în trei grupuri ce-şi găsiseră un ascunziş bun, fie în spatele trunchiurilor groase sau după tufişuri, fie sus, în copaci, acoperiţi de frunzişul des.

Cei doi herghelegii rămaseră în poieniţă. Datoria lor era de a atrage atenţia duşmanului înainte de a cădea în cursă. Aceştia se aşezară pe iarbă şi se apucară să mănînce, prefăcîndu-se cu totul nepăsători. Pe pămînt, alături de ei, se aflau arcurile cu coardele bine întinse şi săgeţile scoase din tolbe.

În pădure se iviră războinicii lui Hanibal, toţi numizi care, obişnuiţi mai mult cu luptele în cîmp deschis, se deplasau în formaţii compacte. O patrulă alcătuită din trei oameni înainta la o sută de paşi de capul coloanei. Cei trei numizi care precedau grosul se uitau după urmele lăsate de copitele cailor, fără să cerceteze ceea ce se petrecea în faţa şi în jurul lor, astfel că trecînd prin ambuscadă, nu observară nimic deosebit. Restul oastei se bizuia, fără îndoială, pe ei şi de aceea se mişca pe îndelete şi totdeodată fără prea mare băgare de seamă.

Patrula zări în luminiş pe cei doi turdetani care stăteau pe iarbă şi mîncau. Numizii dădură un ţipăt şi puseră îndată mîna pe arcuri. Trimise în pripă, săgeţile lor zburară pe deasupra adversarilor care se cufundară la timp în iarbă. Zbîrnîiră apoi arcurile turdetanilor. Doi dintre numizi căzură de pe cai, iar al treilea se uita înspăimîntat în ce parte să fugă. Clipa asta de şovăire l-a costat viaţa. O a treia săgeată îl nimeri drept în faţă.

La auzul strigătelor scoase de oamenii plecaţi în recunoaştere, detaşamentul de numizi se opri, dar centurionul ce călărea în fruntea războinicilor gemu şi se prăbuşi de pe cal. Săgeţile începură să zboare din cîteva părţi. Nevăzuţi, turdetanii făcură prăpăd printre duşmani. Vreo cincisprezece soldaţi, aproape toţi răniţi de moarte, se rostogoliră din şa. Ceilalţi dădură buzna în tufişuri, dar săgeţile şuierau, căutîndu-i.

Din hăţiş răsună un glas:

— Hei, numizilor... Nu v-a învăţat Hanibal că în pădure nu se luptă călare?!

Venilia ţîşni din sihlă şi o tuli împrejurul copacilor. Cinci călăreţi o fugăreau trăgînd săgeată după săgeată în urma ei...

— Pe Melhart, oşteanul ăsta este o femeie! strigă înciudat unul din numizi şi-şi opri în loc calul. Noi luptăm...

Din arborele sub care zăbovise îi sări un războinic în cap. Ceilalţi avură aceeaşi soartă. Înspăimîntaţi, caii începură să se ridice în două picioare şi să-şi arunce călăreţii din şa. În timp ce în poiană oştenii se încăieraseră tăvălindu-se pe jos, numizilor le săriră în ajutor tovarăşii lor. După ce-şi omorîseră adversarii, cinci turdetani se văzură în faţa a doisprezece inamici care, mînioşi fiindcă nu ajunseseră la timp să-şi ajute ortacii, se năpustiră cu furie asupra micului pîlc. Războinicii lui Ombolt îi întîmpinară cu săbiile îndreptate spre ei. Venilia se grăbi să li se alăture.

Oştenii lui Falcon ştiau prea bine că nimeni nu le poate veni în ajutor, căci după zăngănitul săbiilor înţeleseseră că lupta se poartă în mai multe locuri. Şi totuşi, dintr-un tufiş zbură o săgeată ce aduse moartea unui duşman.

Învîrtindu-şi sabia deasupra capului, Vica Pota se avîntă prima în luptă, urmată de Gerion şi de cei patru războinici. Trei numizi o înconjurară, dar fata nu se pierdu cu firea: folosind mai mult vîrful decît tăişul, aşa cum o învăţase Multon Sabinul, ea străpunse cu sabia mai întîi pe cel mai aprig dintre adversari, apoi se îndreptă cu toată puterea asupra celorlalţi doi. Gerion ucise un numid, altuia îi reteză mîna de la umăr şi acum se repezea asupra celui de al treilea, căruia i se alăturaseră încă doi.

Între timp un decurion, o namilă de numid ce-şi rotea într-una toporul deasupra capului, doborî doi turdetani şi porni în goană spre locul unde se bătea fata. Un saguntin încercă să-i taie calea dar vînjosul războinic nu făcu altceva decît să-i mîngîie coiful cu securea şi cel izbit căzu jos.

— Vica Pota! dădu un ţipăt Gerion şi se aruncă cu toată greutatea asupra numidianului. Amîndoi se rostogo-

liră. Din grup mai rămăsese un singur turdetan, care-i sări Veniliei în ajutor. La primul asalt răni un adversar, dar un altul îl crestă cu sabia sub cot. Cu șoldul însîngerat, fata de-abia se mai ținea pe picioare, dar tot nu se dădea bătută: respingea mereu loviturile îndreptate asupra ei. Fără să ia în seamă șuvoiul de sînge care i se scurgea pe mînă, tovarășul ei se lupta cu vitejie. Sabia lui se împlîntă din nou în șalele unui dușman. În dorința lui de a o apăra pe fată, se vîra tot timpul printre spadele punilor, dar se părea că nu va mai rezista multă vreme, căci între timp mai primise o altă lovitură la gît. Cei cinci războinici cartaginezi încă în viață, năvăleau asupra celor doi cu tot mai multă furie.

Toți ceilalți oșteni se strînseră în jurul lui Ombolt. Din grupul acesta trei căzuseră, iar ceilalți se băteau pe viață și pe moarte. Lucia se afla în mijlocul lor; ea fu aceea care observă din depărtare că Venilia și cel ce-i sărise în ajutor se opuneau cu ultimele sforțări celor cinci puni. Fata îi părăsi pe cei din grup, se trase la o parte, țîșni apoi dintr-un tufiș și, după ce-și potrivi săgeata pe arc, alergă să-i vină în ajutor prietenei ei. Numizii purtau cu toții platoșe și coifuri, de aceea Lucia începu să-și trimită săgețile în picioarele lor. Loviturile ei nu întîrziară să-și arate efectul: doi adversari erau răniți. După aceea lăsă arcul, puse mîna pe sabie și se avîntă în luptă.

Gerion reuși, în cele din urmă, să-și omoare uriașul său dușman. Războinicul se ridică însă de jos pe jumătate gîtuit. Ca să-și revină, libertul respiră adînc de cîteva ori, apoi apucă securea ce zăcea la picioarele lui și goni să-i dea ajutor stăpînei. Toporul trăsni coiful unui dușman. Numidul se răsturnă fără să mai poată scoate un cuvînt. Ceilalți doi se-ntoarseră și o luară la fugă. Punînd piciorul în scară, ei se aruncară pe cai și porniră cu cea mai mare iuțeală spre marginea pădurii. Îi urmară încă cinci, apoi alți patru. Din cele două turme de războinici puni, doar unsprezece au scăpat, dînd bir cu fugiții.

Lui Ombolt i-au murit șase oameni, iar ceilalți nu scăpaseră, aproape nici unul, nevătămați: fiecare avea cîte o rană mai grea sau mai ușoară. Gerion, pe care

uriașul numid mai-mai să-l strîngă de gît, nu se alesese cu nimic altceva decît cu dureri de gît și ceafă. Lucia și Ombolt erau singurii care rămăseseră teferi. Ei trei strînseră toți răniții și-i cărară la pîrîu. De abia aici putură să-și dea seama că doi erau răniți de moarte: primul în pîntece, iar al doilea la cap. Aceștia nu-și mai veniră în simțiri și muriră curînd. Oșteanul din Sagunt, doborît de namila de numid lîngă Venilia, își reveni însă, deși toți crezuseră că e mort. Șchiopătînd, se tîrî pînă la tovarășii săi, aici se cufundă în pîrîu unde înghiți cu nesaț apa rece și își spălă sîngele care-i năclăise părul.

Acolo unde se bătuseră, zăceau răniți optsprezece războinici puni. Ombolt, Lucia, Gerion împreună cu trei turdetani mai puțin vătămați, îi căutară și-i găsiră printre cadavre. Turdetanii ca și crudul oștean din Eritreea[1] își traseră săbiile din teacă și începură să-i ciopîrțească.

Lucia, care nu putea să suporte grozăvia scenei, își întoarse capul într-o parte și în același moment privirea ei întîlni doi ochi albaștri. Un tînăr numid rănit la șold ședea rezemat cu spatele de un copac. Fata se uita cu mirare la fața lui nespus de calmă, ce lăsa impresia că nevîrstnicul oștean așteaptă fără frică moartea. Pînă atunci fata nu mai văzuse ochi mai plini de noblețe și bunătate ca ai acestui soldat. Cu sabia-i năclăită de sînge, un turdetan se apropie de numid.

— Pe acesta n-ai să-l omori! îi strigă fata.

Privind-o cu ciudă, turdetanul nu se lăsă:

— La rîndul lor, ei ne-ar fi răstignit pe cruce! N-au nici un fel de milă față de dușman.

Războinicul vru să lovească cu sabia, dar din cauza mișcării făcute, dureri groaznice îl săgetară în coapsa rănită. Turdetanul se încovoie, sprijinindu-se în sabie.

Aflată între cei doi oșteni răniți, Lucia îi zise turdetanului:

— Poate că zeii au hotărît ca tu să mori înaintea lui! Vezi mai bine de tine, iar pe dușmanul rănit lasă-l în seama mea. De azi încolo el este sclavul meu.

Negru la față de mînie, Gerion se apropie de ei.

— O să-i zburăm capul! zise acesta furios.

---

[1] Gerion (n.a.).

— Îndrăzniți numai!... Eu i-am betegit piciorul, Este sclavul meu și de aceea nimeni n-are dreptul să-l ucidă!...

Auzind cuvintele fetei, Ombolt strigă scos din fire:

— Ia uitați-vă... Asta e fecioara care a jurat Eriniilor că va ucide doisprezece dușmani!

La cele spuse de Ombolt, Gerion adăugă în rîs:

— De o s-o ținem tot așa, n-o să omoare nici unul! Mai bine s-ar fi legat să rămînă toată viața neprihănită spre marea nenorocire a lui Himeneu[1] și a Iunonei[2]...

— Bagă de seamă să nu te omoare în somn sclavul ăsta al tău! îi mai zise Ombolt, îndepărtîndu-se. Gerion și cei doi turdetani îl urmară.

Lucia îngenunche lîngă numidul rănit și se apucă să-i scoată cu răbdare săgeata din coapsă. În ciuda durerilor, în ochii războinicului strălucea nemărginita lui recunoștință.

— Ia-mă cu tine, îi șopti el. Voi fi sclavul tău credincios pînă la capătul zilelor tale și ale mele. Mă cheamă Asop.

În sfîrșit, fata strînse din dinți și-i smulse săgeata din rană. De o parte și de alta a vîrfului ei de fier atîrnau mici șuvițe de carne plină de sînge. După aceea îl ajută să se scoale în picioare și-l cără aproape în spate pînă la pîrîu. Aici îi spălă bine de tot locul vătămat cu apă rece, legîndu-l apoi strîns cu o bucată de pînză de jur împrejurul coapselor.

Între timp, Ombolt și Gerion ajutaseră tovarășilor lor răniți să se ridice în șa, iar după ce își strînseră armele și lucrurile, puseră și ei piciorul în scară.

Lucia prinse de căpăstru un cal ce rătăcea prin pădure fără călăreț și, sprijinit de ea, tînărul numid încălecă. Apoi fata se aruncă în grabă în șa și se duse lîngă ceilalți.

Ceata celor șaisprezece războinici străbătu la pas pădurea, mergînd pe marginea pîrîului.

---

[1] Himeneu — zeul căsătoriei în mitologia greacă (n.a.).
[2] Iunona Lucina — zeița protectoare a nașterilor la romani (n.a).

CAPITOLUL IX

Sub ochii mei a omorît o mamă și un copil, pîngărindu-mi astfel privirea. Îmi pare rău că nu l-am ucis.

Asop

Războinicii știau că, părăsind pădurea, vor cădea cu siguranță în mîinile dușmanului.

De aceea mergeau de-a lungul șanțurilor și pîrîului, strecurîndu-se prin tufișurile dese. În a cincea zi au ajuns în niște prăpăstii și văgăuni pe care au fost nevoiți să le ocolească.

Încetul cu încetul rănițiii s-au pus pe picioare. Cinci dintre ei și-au recăpătat pe deplin puterile, dar ceilalți suportau cu greutate drumul. Venilia începuse să meargă, iar rana i se vindecase. Lucia veghea neobosită asupra tuturor. La fiecare popas se îngrijea de plăgile oștenilor: le spăla cu apă rece și le ungea cu grăsime vegetală. Asop se însănătoși printre primii, deși săgeata îi străpunsese zdravăn șoldul.

Flăcăul era ascultător, așa că toți se obișnuiseră cu el. Acesta le spuse că acum a găsit în sfîrșit ocazia de a părăsi definitiv armata lui Hanibal, deși vitejia lui fusese remarcată cu prilejul asedierii și cuceririi cetății Sagunt.

— Sălbăticiile săvîrșite de călăreții lui Hanibal m-au făcut să urăsc atît războaiele cît și pe toți tîlharii din lume — le mai spuse Asop. Dacă mă primiți la voi, o să lupt alături de cei ce se bat împotriva tuturor relelor, păstrîndu-vă nestrămutată credință!

Uitîndu-se la fața lui plină de bunătate și la ochii-i blînzi, războinicii începeau să capete încredere în el.

— Ai putea să lupți cu noi contra numizilor? îl întrebă Venilia.

— Voi mi-ați dăruit viața, mi-ați tămăduit rana și nu m-ați lăsat singur. De aceea am să lupt de partea voastră, fiindcă am primit cel mai de preț lucru pe care-l poate obține un om. Punii nu fac asemenea milostenii... La Sagunt am văzut cum cei mai tari dintre tovarășii mei îi omorau pe cei mai slabi pentru a le smulge prada.

Într-o astfel de armată Asop nu mai vrea să slujească.

— Ai prădat ceva în cetate? îl întrebă Ombolt.

— Nu. Eu nu mă ating de lucruri străine.

— Asta nu e în toate minţile! zise un turdetan care nu-şi mai putea stăpîni rîsul. Ceilalţi începură să-şi bată joc de tînărul sclav. Unul îl întrebă plin de vădită curiozitate:

— Aş vrea să ştiu unde cresc nişte proşti aşa ca tine?

— De fel sînt din Cirta[1], iar vouă vă par zănatec, fiindcă nu mă ating de lucrul altuia şi lupt pentru adevăr.

După nouă zile războinicii ajunseră la izvorul unui rîu. Apa se rostogolea în puhoaie, prăvălindu-se în praguri prin văgăuna întunecoasă.

— Cursul rîului acestuia trebuie să ne ducă la ruinele cetăţii Sagunt, spuse Ombolt. Acum o s-o luăm la vale şi o să fim nevoiţi să intrăm pe pămînturile triburilor atrase de Hanibal de partea lui.

Coborau de-a lungul albiei înguste care se lărgea tot mai mult fiindcă apa primea pe parcurs o puzderie de pîraie şi pîrîiaşe. Înainte de asfinţitul soarelui războinicii observară că pădurea se răreşte din ce în ce, locul copacilor fiind luat de tot mai desele luminişuri. În sfîrşit, ajunşi la viroaga dintre trunchiurile rare, Ombolt şi însoţitorii săi zăriră o aşezare omenească.

— Aici trăiesc carpetanii, zise Asop. Am stat de două ori în mijlocul lor. Dacă e s-o luăm spre Sagunt, o să trebuie să străbatem neabătut ţinutul locuit de ei.

Aici se dădură cu toţii jos de pe cai, care fură imediat deşeuaţi. Din sat răzbătea pînă la ei zvon de voci amestecate cu cîntecele oamenilor şi mugetele vitelor. Începuse să se lase întunericul. Printre case şi colibe străluceau flăcările focului. Rîul trecea învolburat prin sat, purtîndu-şi torentele pe sub malurile abrupte şi înalte pe care se zăreau de departe, ca nişte pete întunecoase, copaci singurateci.

Războinicii se uitau de pe colină la bordeiele şi căsuţele împrăştiate la nesfîrşit şi dădeau din cap.

---

[1] Cirta — oraş în Numidia (Africa) (n.a.).

— Pe aici nimeni nu poate trece! zise Lucia.

— Să încercăm să ne strecurăm prin altă parte! intră în vorbă Gerion. Satul ăsta trebuie să aibă un capăt.

— Şi uite aşa o să dăm peste alte şi alte aşezări! zise Venilia, împotrivindu-se părerii lui Gerion. Nu trebuie să ne îndepărtăm de ţinta noastră şi să pierdem timp. Să nu uităm că Hanibal ar putea să se urnească cu armata de la Cartagina Nouă, iar noi să dăm chiar peste el; atunci nici o minune n-ar mai fi în stare să ne salveze.

Oştenii se hotărîră să treacă la miezul nopţii prin satul carpetanilor. De vor fi observaţi, vor cauta scăpare pe caii lor repezi.

După ce-şi primiră şi gătară porţiile de mîncare, se lungiră în iarbă, iar unii adormiră cît ai clipi din ochi. Caii, deşeuaţi, păşteau în voie.

Asop stătea cu spatele rezemat de trunchiul gros al unui copac. Lucia se apropie de el şi-l întrebă:

— La ce te gîndeşti?

Ochii lui străluciră în semiobscuritatea înserării:

— La tine...

— La mine?

— Tu eşti paznicul trimis mie de zei. Nimic rău nu mi se poate întîmpla atît timp cît eşti lîngă mine.

Ochii albaştri ai flăcăului luminau ca doi tăciuni. Fata începu să tremure.

— Noi n-o să ne despărţim niciodată, îi zise iarăşi Asop. Eu sînt sclavul tău pînă la sfîrşitul vieţii.

— Am să te păzesc, îl asigură Lucia. Dar ce o să se întîmple cu tine dacă o să fiu răpusă în luptă?

Flăcăul îi răspunse cu blîndeţe:

— Dacă o să fii răpusă, înseamnă că aşa trebuie şi este bine. În aceeaşi clipă am să mor şi eu.

Chiar atunci din sat se auzi gălăgie. În toate părţile ardeau făclii care se îndreptau spre dealul acoperit cu copaci rari, unde se aflau războinicii lui Ombolt.

— Ne-au observat! strigă Venilia şi se repezi la cal.

Şi ceilalţi începură să-şi înşeueze caii. Zăpăciţi, unii dintre ei puseră mîna pe arme, neştiind ce să facă mai înainte.

— Prea tîrziu! exclamă Ombolt. Nu mai putem să fugim căci iscoadele lor ne-au descoperit, iar acum sîntem încercuiți. N-avem altceva de făcut decît să luptăm pînă la ultima suflare.

Torțele se apropiau tot mai mult. Oștenii deslușeau din ce în ce mai limpede larma și tropăitul cailor.

— Haideți să ne retragem în pădure! strigă Gerion tovarășilor săi.

— E prea tîrziu! îi răspunse scurt Venilia.

Făcliile intrară în pădure. Carpetanii înaintau din trei părți cu cîte o sută de războinici care, siguri că adversarul nu le poate scăpa, pășeau fără grabă drept spre oștenii lui Ombolt.

— Potriviți săgețile și trageți cu nădejde! le porunci Ombolt, pregătindu-și arcul.

Asop se apropie de el și-i zise:

— Lăsați arcurile! ... Acum cred că viclenia ne-ar fi de mai mare folos! ...

După ce-l măsură cu privirea, Ombolt se adresă celorlalți:

— Ce ziceți? ... Să credem în sclavul acesta numid?

Oștenii tăceau, dar ca la un semn lăsară jos armele.

Din cele trei părți carpetanii se apropiară la o aruncătură de săgeată, iar acum stăteau pe loc, așteptînd parcă să fie atacați din pădure. Asop se sui în șaua unui cal și-i dădu pinteni ca s-o apuce spre poiana unde erau cei mai mulți carpetani. La treizeci de pași de ei, acesta ridică mîna în sus, în semn de prietenie și strigă cît putu de tare:

— Sîntem oamenii lui Hanibal! ... Lăsați armele! Nu aveți de ce să vă temeți!

Din ceata carpetanilor se desprinseră cinci călăreți care înaintară spre Asop cu săbiile scoase din teacă. Alți patru, neînarmați însă, aduseră torțe pentru a lumina și examina mai bine fața lui Asop.

— Pregătește-ți săgeata! îi șopti Ombolt lui Gerion. Dacă e trădare, să tragi în Asop!

Un războinic cu plete bogate și cu muștăți lungi, strigă neîncrezător:

— Cîți sînteți? ... Ieșiți din pădure!

— Șaisprezece oameni, îi răspunse Asop. Sîntem

avangarda detașamentului condus de Colontai. Trei mii de oșteni vin în urma noastră, cale de o jumătate de zi.

Ombolt și însoțitorii lui încălecaseră și cu mîna pe mînerele săbiilor se apropiau de Asop:

— Ia te uită, aveți și femei în armata voastră! le zise rîzînd un carpetan. Acuma e limpede de ce învinge Hanibal!

— Ele luptă la fel de curajos ca și bărbații! îi lămuri Asop.

— Dacă nu crezi, strigă plină de mîndrie Venilia, ieși din rînd și o să simți imediat cum se bat femeile!

Carpetanul se făcu că nu aude provocarea fetei. Pe jos sau călare, soseau într-una alți războinici ce îngroșau rîndurile celor dintîi veniți. Mai mult de cincizeci de facle luminau scena. Deodată un carpetan dădu un țipăt plin de mirare:

— De unde pînă unde turdetanii în armata lui Hanibal! ... Fraților, ăștia sînt oamenii lui Falcon!

Mulțimea începu să șușotească și să fiarbă. Se auziră și glasuri amenințătoare.

— Tîlharii și hoții ăștia de cai dau tîrcoale așezării noastre! Se pregătesc cu siguranță să ne atace sau să ne jefuiască! se răsti cu mînie un carpetan.

Asop răspunse calm:

— Așa este, sînt turdetani, dar din aceia care au trecut demult de partea lui Hanibal.

Mustăciosul șef al carpetanilor îl măsură de aproape pe numid:

— Pe tînărul ăsta l-am văzut de două ori printre călăreții lui Maharbal veniți în satul nostru. Ceilalți nu sînt din ceata lui... Flăcăi, descălecați, dați-ne armele și haideți cu noi. O să vedem mîine ce e de făcut cu voi.

— Cine ești tu de îndrăznești să-i dezarmezi pe oștenii lui Hanibal? îl întrebă Ombolt.

— Eu sînt șeful acestui trib. Dați-vă jos de pe cai! porunci războinicul cu mustăți, apucînd de frîu calul lui Ombolt.

— Ia mîna! ... îl repezi Asop. Dacă i s-ar întîmpla ceva vreunuia dintre noi, praful s-ar alege de satul vostru! Oare nu știi, bezmeticule, cum își răzbună Hanibal soldații?!

Carpetanul lăsă frîul din mînă și se dădu doi pași înapoi.

Scrîșnind din dinți, turdetanii își încleștaseră mîinile pe mînerele săbiilor, gata să se năpustească ca lupii asupra carpetanilor. Venilia se juca cu o falarică și, în același timp, se uita pe furiș la conducătorul mustăcios al vrăjmașilor.

Un oștean bătrîn cu părul alb și fără un dinte în gură izbucni fierbînd de mînie:

— Lăsați tîlharii și hoții să plece! Să-i răsplătească zeii cu o ciumă neiertătoare! N-a sosit încă timpul răfuielii noastre cu Hanibal și cu jecmănitorii lui!

Această neașteptată întorsătură pe care o luaseră lucrurile îl făcu pe Ombolt să rîdă:

— Așa proastă părere ai despre aliații voștri?

— Mînca-v-ar Hecate[1] pe toți, lupi blestemați ce sînteți! clocotea bătrînul. Pentru noi prietenia voastră este mai rea decît vrăjmășia! Cîteva mii de războinici de ai voștri luptă în oastea hoțomanului ăluia[2] pe care zeii o să-l pedepsească într-o bună zi!

— Cumpănește mai bine vorbele pe care le scoți! îi zise Venilia. Cuvintele tale îți pot zbura capul de pe umeri!

— Nu mi-e frică de nimeni, n-ai nici o grijă! șuieră bătrînul. Am să le spun fără înconjur și lui Maharbal și porcului ăla de Hanibal că sînt niște hoți.

Carpetanii, vădit îngroziți de vorbele aruncate de pleșuvul oștean, erau cumplit de nedumeriți. Unii începură să-și stingă faclele, apoi mustăciosul conducător le făcu semn cu mîna și, mormăind, porniră cu toții spre așezarea de la poalele dealului.

Asop, pasămite căpetenia oștenilor lui Ombolt, dădu semnalul de plecare. Războinicii își îmboldiră caii și porniră în galop printre carpetanii strînși grămadă.

Străbătură pe întuneric satul, ajungînd în sfîrșit la marginea lui.

Pe drum, Lucia îi spuse lui Asop:

— De azi încolo nu mai ești sclav.

---

[1] Hecate — înfiorătoare divinitate a infernului (n.a.).
[2] Hanibal (n.a.).

Tînărul o privi și-i răspunse cu blîndețe:

— Nici n-am fost, la drept vorbind. Dorința mea este să mă considerați și să mă primiți între voi ca tovarăș, prieten devotat.

— Ești și vei rămîne al nostru cît o să vrei, se amestecă Ombolt în discuția lor.

Mergeau la vale, pe malul fără copaci și tufe. În depărtare se zăreau contururile unei păduri. Din spatele stejarilor înalți se ridică luna plină și lumină cîmpia netedă, rîul șerpuitor și pădurea.

Războinicii descălecară fiindcă după galopul prelungit destul de multișor, caii aveau nevoie de odihnă. La rîndul lor, osteniții oameni se așezară pe iarbă cu ochii plini de mirare și bunăvoință ațintiți asupra lui Asop. Tînărul se apucă să le povestească cum a luat el parte la asediul cetății Sagunt, fiind unul dintre aceia care l-au apărat pe Hanibal atunci cînd a căzut rănit sub zidurile orașului. În timpul luptelor duse împotriva băștinașilor din Spania luase parte, de asemenea, la multe acțiuni curajoase. De aceea era prețuit de căpeteniile pune, iar numele lui era amintit în fața generalilor. Tovarășii lui consideraseră că, în ciuda tinereții sale, Asop o să devină centurion . . . Și spusele lor se adeveriseră întrucîtva, căci nu de mult flăcăul fusese numit decurion în manipula lui Dedalion cantonată la Dertosa.

Intrînd însă în armata lui Hanibal, a strîns în suflet mult amar. Cu ocazia cuceririi cetății Sagunt săvîrșise o încălcare, pentru care de obicei se plătea cu viața: era cît pe ce să omoare un ofițer dacă coiful tare nu ar fi domolit lovitura de suliță trimisă de Asop în capul acestuia. Zi și noapte ofițerul a zăcut în nesimțire. Cînd și-a revenit și s-a pus pe picioare, și-a tras sabia din teacă, năpustindu-se asupra lui Asop. Apoi s-au bătut pînă ce s-au prăbușit răniți amîndoi. După aceea, tînărul a fost legat și dus în fața lui Maharbal; crudul general a știut însă să cîntărească meritele lui Asop, osîndindu-l la o pedeapsă mai ușoară: treizeci de lovituri de băț, dar asta nu a fost totul: spînzurat de picioare cu capul în jos, a stat așa pînă cînd s-a scurs tot nisipul din clepsidră.

— De ce l-ai lovit pe ofițer? îl întrebă Venilia.

— Sub ochii mei i-a smuls unei mame copilul din brațe, l-a izbit de zid, apoi a omorît-o și pe femeie. Fapta lui mi-a pîngărit privirea și-mi pare nespus de rău că nu l-am ucis. Ofițerul este un libian, pe nume Partenapei. Zeii poate mă vor ajuta să-l mai întîlnesc încă o dată în viață. Atunci am să răzbun atît moartea mamei aceleia și a copilului ei, cît și rușinea mea. Rămînînd în oastea lui Falcon, sînt vrăjmaș atît acestei bestii cît și tuturor tîlharilor lui Hanibal. Pot să mor, dar nimeni n-o să mă spînzure de picioare.

— După cîte înțeleg, ai hotărît să-i trădezi? Ce vor spune tovarășii tăi? îl întrebă Gerion.

— După nenorocirea abătută asupra mea, ceilalți m-au batjocorit și disprețuit. De aceea am și fost mutat la Dertosa, în manipula lui Dedalion.

Tînărul tăcu cîteva clipe, apoi continuă:

— Sînt de fel din orașul numid Cirta. Am luptat ca mercenar la cartaginezi, iar banii agonisiți prin suferință și umilință îi lua regele meu, care nu m-a întrebat de vreau sau nu să mă duc la război. De aceea, nu mă pot numi trădător. Vouă nu vă cer nimic altceva decît să mă considerați un sclav credincios, hotărît să vă urmeze pretutindeni.

În lumina lunii, rîul strălucea ca o oglindă. Dinspre răsărit se auzeau tunete surde. În partea aceea se iviră nori negri și groși, învăluiți în palida strălucire a lunii. Caii se opreau din ce în ce mai des din păscut, își ridicau capetele și-și ciuleau urechile într-acolo, simțind și deslușind parcă ceva.

— Ne ești într-adevăr tovarăș și prieten! îi spuse Ombolt lui Asop, bătîndu-l pe spate. Printre noi nu există nici unul care ar putea să te nedreptățească.

Oștenii încălecară și o luară spre pădure. Ajunși la umbra deasă a copacilor de la margine, nu apucară să răsufle căci deodată oameni cu arcuri îndreptate spre ei le săriră pe neașteptate în față și începură să strige:

— Cine sînteți? ... Dați-vă jos de pe cai! ...

— Oamenii lui Hanibal din manipula lui Dedalion! Ne-am urnit din Dertosa! le răspunse Asop.

Arcurile fură lăsate în jos.

— Dar voi cine sînteți? îi întrebă Ombolt.

— Patrula de recunoaștere care deschide calea armatei lui Hanno. După noi vin zece mii de oșteni, călări și pedeștri, trimiși de Hanibal să schimbe efectivul garnizoanelor din diferite orașe.

Ombolt și tovarășii lui se dădură jos din șa și își ațîțară focul puțin mai la o parte; apoi se așezară în jurul lui și începură să frigă carne din căprioara vînată de căpetenia lor pe drum. În aparență liniștiți, războinicii rîdeau și discutau între ei.

Nu trecu mult și centurionul care conducea patrula de recunoaștere se apropie de ceata de oșteni.

— Ia te uită, pe cine văd! Evas! exclamă plin de mirare Asop. N-ai ajuns încă comandant de manipulă?

— Pe toți zeii, — izbucni centurionul — ăsta este Asop, decurionul! Nimeni n-a urcat atîta de repede treptele măririi pe care le-a coborît apoi și mai iute... Mai ești decurion?

— Cum să nu! îi răspunse tînărul. În curînd o să devin comandant de dilohie.

— În veci fie slăvit și lăudat mărețul Melhart! se bucură Evas. Îți doresc mai mult noroc în viitor!

Centurionul se așeză pe iarbă, puțin mai departe de foc și continuă:

— Văd lîngă tine oameni necunoscuți! ... Să te fi izgonit Dedalion din manipula lui?! ... Nu e ușor să suporți loviturile de ciomag și să fii spînzurat cu capul în jos! Umilirea asta nu poate fi uitată niciodată! Dar ce e cu voi de hoinăriți prin ținutul carpetinilor? Vă pot omorî cît ai zice pește, fiindcă alianța lor cu noi e tot atît de statornică precum fumul risipit de vînt. Doar Asop poate fi în stare să străbată țara lor însoțit de o ceată așa mică. Tot nu pricep de ce v-ați afundat în pădurile astea? Să vă fi trimis Dedalion să-i prindeți ciocîrlii? Se poate. La începutul iernii, Hanibal a dat drumul acasă tuturor războinicilor băștinași, cu condiția să se strîngă în primăvară la Cartagina Nouă. Ne așteaptă marele război împotriva romanilor. Se vorbește de trecerea Pirineilor și a Alpilor. Dar nimeni nu dă crezare acestei versiuni. Mai sigură este presupunerea că

din Galia ne vom sui pe corăbii și vom porni în larg spre Italia. Oștile aliate cu noi ies de la iernat și se îndreaptă spre Cartagina Nouă. E-hei! Ce mai război o să fie și ce de prăzi și sclavi! În curînd pornește toată armata...

— Știu totul.

— Ce știi?

— Știu că toată oastea se pune în mișcare...

— De unde?

— Hanibal a poruncit ca războinicii să scoată la mezat toate femeile din tabără. Vînzarea a avut loc acum paisprezece zile în piața din Cartagina Nouă. Oștenii noștri au agonisit bani frumoși de pe urma lor... Și eu am vîndut două.

Flecăreala lui Evas a fost bine venită. Ascultîndu-l pe el, Asop a avut timp să se concentreze și să născocească un răspuns convingător, de va fi pentru a doua oară întrebat încotro a pornit-o de la Dertosa. După puțin timp, curiozitatea îl îmboldi din nou pe Evas:

— În ajun de război, lui Hanibal nu-i place ca femeile să se foiască prin tabără. A fost grozav de caraghios că pînă și comandanții s-au văzut siliți să-și vîndă minunățiile de femei...

Apoi centurionul se opri pentru cîteva clipe, după care, aducîndu-și parcă aminte de ceva, îl întrebă pe Asop fără înconjur:

— De fapt, unde ai plecat cu o ceată așa de puțin numeroasă?

— La Cartagina Nouă! îi răspunse acesta.

— A-ha... Dar de ce?

— M-a trimis Dedalion să-l întreb pe Maharbal și pe ceilalți șefi dacă putem primi puzderia de bargusi care se îmbulzesc să intre în armata noastră.

— În privința asta pot să te lămuresc chiar eu, îi răspunse Evas. Dintre toți băștinașii din Spania, bargusii sînt cei mai nestatornici aliați. Ei nu trebuie primiți, așa că nu mai ai de ce să te duci la Cartagina Nouă. Întoarce-te mai bine cu ceata ta cu tot la Dertosa. O bucată de drum putem merge împreună. Și noi ne îndreptăm tot într-acolo. De altfel, din spate vine Hanno cu trupa, care o să-ți spună ce ai de făcut.

Asop dădu din cap:

— Mi s-a dat poruncă să mă duc la Cartagina Nouă, acolo mă duc! Ție îți doresc mult noroc și să ajungi comandant de cohortă, fiindcă istețimea ta merita de mult această cinste!

— Așa să fie? se minună trufașul Evas.

— Precum ți-am spus!

Ombolt și ceilalți războinici stăteau întinși în jurul focului, prefăcîndu-se că dorm. Venilia și Lucia se înveliseră cu togile pînă peste cap.

— Caii sînt odihniți! strigă Asop. Haideți, flăcăi, sculați-vă... și la drum!...

Centurionul îl preveni din nou pe Asop, de data asta cu ironie:

— Degeaba te duci la Cartagina Nouă! Sclavele au fost vîndute, iar matroanele[1] ne disprețuiesc.

Oamenii lui Ombolt se ridicară morocănoși și începură să se întindă. Apoi puseră șeile pe cai, mormăind fără încetare.

— Nu lasă oștenii nici să se odihnească! spuse Ombolt căscînd.

Venilia și Lucia se aruncară ultimele pe cai și mica ceată părăsi marginea pădurii, pornind în galop peste cîmpuri.

— Zeii ni l-au trimis pe tînărul ăsta! zise Venilia. Fără el totul s-ar fi dus de rîpă pînă acum.

— Ne-a salvat de două ori! adăugă Lucia.

A doua zi o ceată de tîlhari le ațину calea pe cînd străbăteau șesul nemărginit. Dezmățați și sălbatici, cei peste trei sute de nomazi îmbrăcați în piei de animale și înarmați cu arcuri mari sau prăjini cu pietre în vîrf coborîră în grabă povîrnișul, urlînd ca niște fiare. Asaltul era atîta de puternic și rapid de parcă se înțeleseseră ca puhoiul lor să înghită micul detașament.

Războinicii lui Ombolt își pregătiră arcurile iar săgețile trimise doborîră o mulțime de munteni înainte ca aceștia să fi ajuns la ei. Apoi își traseră din teacă săbiile, dădură pinteni cailor care porniră în galop și își

[1] Matroane — femei căsătorite (n.a.).

croiră drum prin puzderia de vrăjmaşi. Tăind şi spintecînd pe unde apucau, îi zdrobiră definitiv. Cea mai mare parte fură ucişi iar ceilalţi, pentru a scăpa, o luară la fugă ori se ascunseră în mărăciniş sau tufe. Oştenii puseră mîna pe şapte nomazi.

Interogaţi, aceştia îi spuseră lui Ombolt că fac parte dintr-un trib sălbatic care îşi are sălaşul în Munţii Iberici. Căpetenia turdetanilor mai află de la ei că îşi părăsiseră peşterile şi bordeiele atunci cînd observaseră că dinspre sudul Spaniei înainta o mare armată. Nu ştiau a cui este oastea aceea, dar văzuseră cu ochii lor că toate vietăţile se retrag din faţa ei. Nomazii o precedau, jefuindu-i şi ucigîndu-i pe fugari.

Turdetanii le tăiară capetele.

În aceeaşi zi, din partea dreaptă începură să se apropie de detaşamentul lor grupuri mai mari sau mai mici de oameni ce-şi părăsiseră vetrele pentru a scăpa de iureşul punilor. Aceştia mergeau fie călare, fie în căruţe sau pe jos. Înnebuniţi de frică, ei se îndreptau cu nevestele şi copiii spre nord. Tot într-acolo îşi mînau cirezile de vite.

Asop şi Ombolt se duseră la ei:

— Oameni buni, de noi nu trebuie să vă fie frică! îi asigură Ombolt. Nu vă facem nici un rău. Spuneţi-ne, dară, de cine fugiţi şi încotro aţi luat-o?

Din mulţime răspunse un bărbat:

— Sîntem agricultori... Fugim din faţa lui Hanibal, deşi sîntem aliaţii lui! Feciorii noştri luptă în armata lui, iar numizii şi libienii ne jefuiesc şi ne ucid, răpindu-ne femeile şi fetele. Ne tragem la o parte din faţa unei armate care ar trebui să ne aibă în pază!

— De cine să vă păzească? îl întrebă Ombolt.

— De romanii mînioşi pe noi că s-a ales praful de Sagunt. Consulul Cornelius Scipio a pornit, după vorbele unora, cu o mare armată spre Spania, hotărît să ne omoare pe noi toţi. Acum Hanibal îi iese în întîmpinare.

— Cît mai e de aici pînă la ruinele cetăţii Sagunt? mai întrebă Ombolt.

— O zi şi jumătate în goana cailor.

Războinicii plecară mai departe în cea mai mare iuţeală şi merseră aşa pînă ce de pe caii înspumaţi sudoarea începu să curgă şiroaie. Zburară pe lîngă cîteva aşezări mai mici, acum pustii, fiindcă toată suflarea se retrăsese din faţa oştirii pune care înainta dinspre sud.

— Din partea dreaptă se revarsă către noi potop de oşteni, spuse Ombolt tovarăşilor săi în timpul scurtului popas făcut pentru odihna cailor. Dacă ne taie drumul, s-a zis cu noi. Acuma trebuie să gonim cît pot ţine picioarele animalelor noastre.

— Scăpăm noi de ei! zise Venilia şi-şi îndreptă ochii iscoditori spre Asop.

Gerion se uită îngrijorat la fată şi dădu din cap. Îndoiala lui îi molipsi şi pe ceilalţi.

— Tu ce crezi? îl întrebă fără înconjur pe numid.

— Nu vom putea scăpa — zise tînărul — fiindcă ne-am întîlnit cu fugari care veneau din stînga direcţiei de înaintare a oştirii. Tare mi-e teamă că o să dăm chiar peste ea. Trebuie s-o luăm la goană cît mai repede!

Războinicii se urcară în şa şi, culcaţi pe coama cailor, treceau în zbor peste ogoarele întinse pe o distanţă de cîteva mii de paşi. Pămîntul se cutremura sub copite, iar vîntul şuiera în urechile oştenilor.

— Iată-i! ... Vin dinspre dreapta! strigă Lucia înspăimîntată.

Toţi îşi întoarseră privirile într-acolo. Dintr-o pădurice se ivi un detaşament de treizeci de puni, care, zărind mica ceată, se repezi în goană spre ea.

— Ne-au şi văzut! întări Ombolt spusele fetei.

La cîteva mii de paşi în faţa lor începea pădurea în care trebuia să se afunde cu orice preţ şi de abia pe urmă să primească lupta. Gîfîind, caii se puseră pe fugă cu ultimile puteri către marginea pădurii. Pe cai mai odihniţi, războinicii puni îi ajunseră din urmă.

Soarele apusese aşa că se vedea din ce în ce mai puţin. Turdetanii mai aveau de străbătut trei sute de paşi pînă în pădure, dar săgeţile începură să şuiere deasupra lor. Un turdetan gemu şi căzu de pe cal. Gerion simţi o durere în gît şi sîngele care-i curgea pe piept. Oşteanul

din Eritreea își smulse săgeata și rămase mai departe în șa.

Lucia și Venilia intrară primele în pădure, urmate de Asop și de ceilalți. Calul lui Gerion era însă rănit. Ajuns la marginea codrului, animalul se mai poticni de cîteva ori și căzu neputincios. Acoperindu-și rana de la gît cu palma, eritreianul se tîrî pînă la ai săi. Lucia se duse imediat lîngă el și-l legă la gît.

Călăreții care se luaseră după ei, aproape toți sirieni, se opriră foarte aproape de pădure și, neștiind cine sînt cei urmăriți, se înțeleseră să-i prindă de vii. Căpetenia lor le porunci:

— Descălecați și după ei, în pădure! Caii abia li se mai tîrăsc de oboseală...

Nici nu apucă să termine, că la un semn, sirienii începură să cadă din șa. Războinicii lui Ombolt, cei mai buni trăgători din oastea lui Falcon, țінteau fără greș. În cîteva clipe pe cai mai rămaseră doar jumătate din sirieni. Dîndu-și seama de înfrîngere, aceștia o luară la fugă peste cîmp. Oștenii lui Ombolt veniseră pînă la marginea codrului, urmărindu-i cu privirea pe dușmani. Ajunși aici, se apucară să prindă caii care alergau pe cîmp cu șaua goală.

*

A doua zi înainte de amiază, războinicii ajunseră la ruinele cetății Sagunt și intrară pe poarta prăvălită. Cîteva hiene și cîini sălbatici cutreierau, schelălăind, orașul acum pustiu. Pretutindeni zăceau împrăștiate oase de oameni sau cai, diverse piese de arme ruginite, coifuri și platoșe turtite și arcuri fără coarde. Șerpi nemișcați stăteau la soare, pîndind poate șoareci și șobolani pe pietrele risipite la întîmplare. Prin cîte un loc deschis răsăriseră buruieni, iar pe pămînt și pe dărămături se întindeau plante agățătoare care se urcau pe zidurile afumate, pe stîncile ce ieșeau la iveală de sub temeliile clădirilor dărîmate și de aici mai departe, fără să le poți da de capăt. Străzile aproape nu mai existau. Totul era pustiit. Cîte un zid acoperit de funingine sau vreun trunchi de copac ars de jur împrejur și rămas fără coroană și ramuri erau martorii rău-prevestitori ai grozăviei petrecute aici cu o jumătate de an în urmă. Doar templul închinat zeiței Iunona rămăsese neatins. În jurul lui zburau stoluri de ciori al căror croncănit se așternea posomorît peste orașul mort.

Războinicii descălecară și dădură drumul cailor să ronțăie smocurile de iarbă crescute printre pietre și cărămizi. Ombolt știa că în templu se află un detașament de-al punilor alcătuit din o sută de oameni și de aceia spuse tovarășilor săi:

— Asta este ultima piedică în calea noastră. Asop ne poate ajuta și acum, deoarece dacă punii ne cred că sîntem de ai lor, o să găsim cu ușurință comoara pe care apoi o vom dezgropa. Asop, vrei să mergi cu mine pînă în templu?

— Desigur! încuviință numidul.

— Atunci să pornim neîntîrziat! Voi, ceilalți fiți gata de luptă!

Gerion zăcea fără cunoștință sub un măslin și gemea, cuprins de fierbințeală. Lucia și Venilia se apucară să care apă din pîrîiașul ce curgea pe lîngă zidul de incintă și-i răcoreau rana de la gît, umflată și plină de coptură. Cînd își veni în simțiri, războinicul ceru să i se taie buboiul. Un oștean din Sagunt ascuți bine pumnalul pe o piatră și-i desfăcu vătămătura. După aceia Gerion se simți mai bine.

Asop și Ombolt se îndreptau cu pași mari spre templu, ocolind pietroaiele și dărămăturile. Ajunși aproape, se mirară grozav că nu văd nici un oștean de pază. Ciorile se învîrteau prin văzduh, apoi se lăsau pe acoperiș și pe pămînt de jur împrejur, semn că înăuntru nu era nimeni.

Cei doi războinici pășiră din nou spre templu. Deodată, îi izbi în nări o duhoare adusă de vînt și în aceeași clipă zăriră pe trepte cadavrul unui oștean cu

platoşe şi coif în cap. După ce făcură un mic înconjur, trecură printre coloane şi intrară înăuntru. Cu coada între picioare, cîţiva lupi ce-şi arătau ameninţător colţii, o zbughiră pe lîngă ei rînjind, iar ciorile îşi fîlfîiră aripile deasupra capetelor celor doi oameni.

În mijlocul templului şi în jurul altarului de sacrificiu dădură cu ochii peste nişte cadavre cu membrele smulse, aruncate la întîmplare în mai multe grămezi. Mirosul insuportabil îi opri în loc pe amîndoi. Ombolt se clătină pe picioare şi puţin lipsi să se prăbuşească. Asop îl prinse de mijloc şi-l trase spre ieşire. După ce lumina soarelui îi binecuvîntă iarăşi, numidul murmură:

— Ciuma!

O rupseră la fugă şi o ţinură aşa pînă li se tăie răsuflarea. Ombolt se opri primul şi se aşeză pe o piatră. Tovarăşul lui se întinse pe pămînt. Stăteau tăcuţi, gîfîind de oboseală şi emoţie. Asop prinse grai cel dintîi:

— Zeii i-au pedepsit pe nelegiuiţi. Ciuma le-a omorît tot detaşamentul!

Dintre dărămături scoaseră nişte bîrne de brad din care cioplîră cu săbiile cîteva aşchii şi făcură focul. Apoi îşi perpeliră mîinile şi faţa deasupra flacărilor, cît putură de mult, izgonindu-şi puţin cîte puţin frica ce-i cuprinsese. Urmă lepădarea mantalelor şi a tunicilor lăsate în dogoarea focului purificator. Hotărîră pentru orice eventualitate să se şi spele. Într-o curte descoperiră o fîntînă părăsită din care scoaseră pe rînd, cîteva ciuturi de apă ce şi le turnară unul altuia în cap.

— Apa şi focul curăţesc atît sufletul cît şi trupul omului. Acum sîntem purificaţi! zise numidul şi, întorcîndu-se spre templu, atinse pămîntul cu mîna[1] şi scuipă de cîteva ori. La fel făcu şi Ombolt.

Ceilalţi îi aşteptau nerăbdători. Ombolt şi Asop le spuseră că în templu nu este nimeni, dar se feriră să rostească groaznicul cuvînt[2] şi nu pomeniră nimic de cadavrele oştenilor puni peste care dăduseră înăuntru.

---

[1] Gestul era făcut în dorinţa de a scăpa de boală prin transmiterea ei pămîntului (n.a.).

[2] Ciuma (n.a.).

Gerion şi încă un turdetan rămaseră sub măslin în timp ce tovarăşii lor o porniseră în căutarea ruinelor casei ce aparţinuse odinioară familiei Bibaculus. Îndrumaţi de Venilia, au scormonit toată după-amiaza, dar în zadar, căci străzile aproape nu se mai deslușeau printre dărămături. Cetatea distrusă arăta cu totul şi cu totul altfel. De abia în amurg unul dintre ei descoperi din întîmplare printre ruine o placă de marmură pe care scria cu majuscule: *Domus Bibacula*[1]; sub inscripţia aceasta se afla o alta scrisă cu slove mai mărunte: *Probitas extra omnia*[2].

Cu lacrimi în ochi, Venilia sărută cuvintele sfinte săpate pe placa de marmură pe vremea străbunicului ei. După aceea, îngenunche şi se cufundă într-o rugăciune rostită în şoaptă: îi invocă şi-i imploră pe zeii infernului să aibă milă de manii[3] strămoşilor ei, aminti şi de jurămîntul său, apoi le pomeni pe Erinii împreună cu Hecate cea cu trei înfăţişări. După ce termină rugăciunea, fata se sculă şi, luînd o mînă de pămînt, o aruncă pe placă rostind această imprecaţie:

— *Hostes moriantur omnes*[4]!

Altarul era acoperit de zidurile ce se năruiseră asupra lui, noaptea se lăsase, aşa că războinicii se înţeleseră să se apuce de lucru a doua zi.

Cum se crăpă de ziuă, toţi începură să cureţe în grabă locul de pietre şi cărămizi. În pivniţă descoperiră cîteva tîrnăcoape şi lopeţi cu ajutorul cărora făcură ordine în jurul altarului. Imediat ridicară placa, iar sub ea zăriră o adîncitură; în adîncitură o lădiţă în care erau rînduite cele două mii de mine de aur. În afară de aceasta, Venilia mai găsi podoabele mamei sale: cîteva brăţări, colane, lănţişoare, inele cu pietre preţioase, fibule[5] şi ace, toate de aur şi argint.

---

[1] Casa lui Bibaculus (n.a.).

[2] Înainte de toate, cinstea (n.a.).

[3] Mani — sufletele celor morţi (n.a.).

[4] Moarte tuturor duşmanilor (n.a.).

[5] Fibulă — agrafă de metal folosită în antichitate pentru a încheia un veşmînt (n.a.).

Vine armată, potop!
Acamas, galul cu voce ca tunetul.

Pentru a-şi asigura stăpînirea asupra Spaniei şi Africii, Hanibal hotărî în cursul iernii să lase aici şaizeci de mii de oşteni care ar trebui să servească drept pavăză ambelor provincii în cazul unui atac al romanilor. Vicleanul general îi trimise pe spanioli în Africa, iar pe africani îi opri în Spania. După aceea se duse la Gades, unde îi aduse jertfe lui Hercule, depunînd totodată şi un nou jurămînt pentru ca războiul lui să se sfîrşească cu bine şi în viitor.

Pe la sfîrşitul lui martie războinicii spanioli se adunară la Cartagina Nouă, lucru ce-i permise lui Hanibal să ordone punerea în mişcare.

Uriaşa armată, formată din nouăzeci de mii de pedeştri şi douăsprezece mii de călăreţi, mergea peste cîmpuri, dealuri şi văi, lăsînd în urmă ţarină bătătorită în locul păşunilor cu iarbă grasă şi al ogoarelor cultivate. Mulţimea de oameni, cai şi alte animale, îngreuna deplasarea. Coloana se lungise pînă hăt, departe în zare. Pedestraşii împovăraţi cu arme şi torbe încetineau cel mai mult mersul. Detaşamente întregi rămîneau în urmă, se odihneau, abia reuşind apoi să se tîrască pentru a ajunge la popas o dată cu capul coloanei. S-a întîmplat ca tabăra să stea în acelaşi loc şi patru zile pentru a aştepta turmele şi manipulele întîrziate.

Intenţionat Hanibal nu accelera mersul, ca să nu obosească prea mult armata, deşi trebuiau să parcurgă opt sute de kilometri doar pînă la poalele Pirineilor. Traversarea rîurilor, mai cu seamă, ţinea în loc înaintarea oastei. Alcătuirea plutelor se făcea anevoie, transportarea de pe un mal pe altul dura şi mai mult, căci mai ales în acest anotimp toate rîurile din Spania sînt vijelioase din cauza zăpezii ce se topeşte în munţi.

Căpeteniile nu mai puteau ţine în frîu puhoiul de oameni, aşa că disciplina se dusese de rîpă. În zadar pronunţa Hanibal pedepse cu moartea împotriva războinicilor care-i jefuiau pe aliaţi. Detaşamente întregi se desprindeau din coloană, atît pe o latură cît şi pe cealaltă, îndeletnicindu-se cu prădarea şi înrobirea băştinaşilor. O manipulă de libieni mînă în tabără vreo două sute cincizeci de olcazi prinşi pe drum. Dar în aceeaşi noapte sclavii îşi tăiară legăturile de la mîini, îi uciseră apoi pe cei puşi de pază şi măcelăriră o parte din soldaţii adormiţi. O treime din efectivul manipulei pieri înjunghiată cu acest prilej. Toată armata pună era cuprinsă de uimire deoarece era vorba de olcazi, aliaţi de nădejde ai lui Hanibal. Într-un acces de furie, Maharbal taie cu mîna lui capul comandantului manipulei care-i luase prizonieri pe băştinaşi. Tot atunci mai scurtă încă doi centurioni.

În fuga lor însă, olcazii se întîlniră la poalele Munţilor Iberici cu ceata condusă de Ombolt, care se întorcea de la ruinele cetăţii Sagunt. S-au înţeles lesne şi mai cu seamă repede. Se alipiră cu toţii micii cete comandate de Ombolt şi începură să atace zi de zi ariergarda armatei lui Hanibal. Pe deasupra prindeau grupurile rămase în urmă sau răzleţite de grosul trupei, ori diverşi soldaţi, spînzurîndu-i de copaci. Mergînd pas cu pas pe urmele punilor, ajunseră la Ebru, iar de aici, despărţindu-se de vrăjmaşi, se întoarseră în susul apei. La capătul a opt zile se aflau pe malurile rîului Segra, al cărui curs îi purtă înapoi la trecătoarea ce trebuia străbătută pentru a ajunge în satul celţilor.

Ombolt nu avusese nevoie să pătrundă în armata lui Hanibal, fiindcă aflase toate intenţiile duşmanului din gura oştenilor puni prinşi de el şi de oamenii săi.

În cursul călătoriei şi al scurtelor încăierări, Venilia a ucis nouă inamici iar Lucia şase.

Hanno, fiul lui Bomilcar, mergea în fruntea a zece mii de pedeştri şi călăreţi, la jumătate de zi de trap înaintea capului coloanei. Trupa lui ajunse la poalele Pirineilor, în ţinutul lusitanilor. Cu privirea aţintită în permanenţă asupra băştinaşilor, hergaşi şi bargusi, acesta le puse grele biruri în animale şi hrană. Armata cartagineză se săturase însă de muntenii ce coborau noaptea

din Pirinei şi le atacau tabăra. Degeaba îi răstignea Hanno pe cruci sau îi spînzura în copaci pe cei prinşi, căci nomazii sălbateci nu încetau cu hărţuielile lor.

Deznădăjduit, Hanno se adresă lui Hanibal pentru a-l sfătui ce să facă. Cu aceeaşi ocazie îi adresă rugămintea de a se grăbi cu principalul corp de armată ca să se unească cu al său. Dar Hanibal nu se grăbea. De aceea, mesajul său către Hanno suna aşa:

— Te-am trimis înainte pentru a-mi asigura trecătorile din Pirinei, iar tu, de abia ajuns la poalele munţilor, începi să te văicăreşti şi să-ţi pierzi încrederea! Poate că eşti, totuşi, în stare să ieşi singur la capăt cu gloata de munteni sălbăticiţi!

Aşa înţelegea Hanibal să soluţioneze greutăţile generalilor săi.

Dar într-o bună zi, în tabără dădură buzna crainici pe cai înspumaţi care îi vestiră pe cei de aici că turdetanii laolaltă cu celţii au atacat oastea lui Hanno şi că luptele se poartă în toate cele patru colţuri ale taberei cartaginezilor.

Hanibal izbucni în rîs:

— Pe toate cele trei Moire[1], mare păcat că Falcon nu este în armata mea!... Hanno o să mănînce nişte bătăi pe cinste de la el.

Maharbal şi Sosilos din Sparta erau de faţă la această discuţie. Ei îi descusură cu stăruinţă pe crainici şi le făcură vînt imediat, ştiind bine ce înseamnă rîsul comandantului suprem. Pe faţa lui surîzătoare, ochii îi scînteiau asemenea celor de şarpe.

După ce crainicii ieşiră din cort, Hanibal îi zise lui Maharbal:

— Odată Falcon te-a strîns zdravăn în cleşte cu cavaleria lui. Mare minune că ai scăpat! Acum ai prilejul să-ţi răzbuni ruşinea.

Încruntat, războinicul îi răspunse tremurînd de mînie:

— Ne-am înţeles, parcă, să nu mai amintim niciodată rana căpătată de tine sub zidurile cetăţii Sagunt ca şi

---

[1] Moira — personificare a destinului în mitologia greacă, căreia îi corespund la romani Parcele (n.a).

înfrîngerea mea! Ce înseamnă vorbele rostite de tine puţin mai înainte?!

Hasdrubal, care stătea în picioare la intrarea în cort, izbucni în rîs:

— Pe Baal[1] şi Astarte[2], protectorii mei, iată că o rană şi o înfrîngere sînt în stare să amărască tot restul vieţii unor buni oşteni! Rugina a început să vă macine gloria.

— Tu o rozi, prăpăditule! îi răspunse Hanibal. Faptele tale de arme au ajuns de pomină în toată armata! În afară de cîteva trînte pe care le-ai cîştigat din întîmplare, aureola ta de viteaz îţi este creată de prinderea hoţilor de cai pe malurile rîului Segura precum şi de înhăitarea cu pungaşii şi prostituatele din Cartagina Nouă! N-ai luat încă parte la nici o bătălie şi îndrăzneşti să te amesteci în vorbă?!

Maharbal se uita posomorît la amîndoi fraţii. După un timp nu mai vru să continue discuţia şi ieşi din cort, strigă trîmbiţaşul care se tolănise sub un măslin împreună cu sentinelele de curînd schimbate şi-i ordonă să sune adunarea cavaleriei.

Mai trecu puţin şi coloana celor două mii de călăreţi porni într-o ordine perfectă spre Pirinei. Maharbal în carne şi oase a plecat să-l ajute pe Hanno. Gips spartanul călărea la trap în fruntea dilohiei ce forma avangarda oştirii şi care se distanţase cu două sau trei mii de paşi faţă de grosul ei.

Grupul comandat de spartan întîlni în cale o ceată de băştinaşi care fugeau de la locul luptei: zăpăciţi şi înspăimîntaţi, ei nu ştiau încotro s-o ia ca să-şi găsească scăpare. Fugarii ieşeau tocmai dintr-un crîng în momentul în care detaşamentul punilor ajunse în faţa lor, aşa că înlemniră de uimire.

— Cine sînteţi? îi întrebă trompetistul care călărea alături de Gips.

---

[1] Baal — zeitate feniciană (n.a.).

[2] Astarte — zeiţă adorată de popoarele semitice, similară zeiţei Tanit la romani (n.a.).

— Lusitani[1]! răspunse unul din mulțime, uitîndu-se îngrozit în jur.

— Sînteți aliații romanilor! urlă plin de ură Gips.

— Nu e adevărat!

— Ba da! ... Toți celții luptă împotriva noastră!

— Noi nu sîntem de partea nimănui. Bătălia e în toi ... Și am fugit ... Ca să salvăm viețile copiilor și nevestelor noastre.

Din pădure începură să iasă bărbați, femei și copii, tremurînd cu toții de frică.

În urma convoiului celor mai mult de cinci sute de oameni, cîțiva bătrîni mînau o turmă de oi și vreo zece vaci.

— Lăsați-ne vitele și duceți-vă încotro vreți! le porunci spartanul. Avem nevoie de oi și vaci, căci trebuie să dăm de mîncare oștenilor noștri!

— Dar sîntem aliații voștri! strigă deznădăjduit un bătrîn. Dați-ne voie să trecem mai departe. Atunci cînd solii lui Hanibal au venit cu daruri la căpeteniile noastre, ne-au spus că nu se vor atinge de nici un lucru ce ne aparține ... Noi nu mai sîntem cu romanii ...

Gips trase biciul care se legăna atîrnat de șa și se năpusti asupra fugarilor, șfichiuindu-i fără milă. Văicărindu-se și cerînd ajutor, lusitanii năuciți o tuliră care încotro sub privirile războinicilor cu lacrimi de rîs în ochi. Cîțiva dintre soldați se apucară să tragă cu arcul în băștinași, făcînd prinsori care o să țintească mai bine.

În timp ce punii se veseleau cu această treabă fără de folos, în crîng sosiră alți călăreți care năvăliră cu ardoare asupra numizilor consternați.

Nu trecu mult și din pădure începură să se ivească buiestrași fără călăreți în șa. Lusitanii, care nu se îndepărtaseră prea mult, se apucară să le ațină calea pentru a-i prinde și, îmbărbătați de ajutorul venit pe neașteptate, se avîntară în luptă. Din detașamentul cartaginezilor reușiră să scape cu viață doar treisprezece oameni;

[1] Lusitanii — trib celtic (n.a.).

printre ei se afla și Gips Spartanul. Cota cel roșcovan a știut cum trebuie încolțit vrăjmașul. Imediat după terminarea luptei își chemă oștenii și, fără să piardă nici o clipă, porniră în goana cailor spre Pirinei, la poalele cărora se dădea bătălia cea mai înverșunată.

Lusitanii și nevestele lor omorîră mai întîi pe numizii răniți, apoi strînseră în grabă armele de la locul luptei pentru ca, urcați pe roibii prinși acum cîteva ceasuri, să se facă nevăzuți după dealul acoperit de o pădure deasă ca peria.

În frunte cu Gips, cartaginezii ajunseră pînă la Maharbal, strigînd cît îi ținea gura:

— Cota roșcovanul! ... Vampirul ... Nimeni nu știe cum ne-a răsărit în față! ...

Războinicii se înfiorară, fiindcă numele neîmblînzitului celt îi umplea de groază. Strîngînd din dinți, Maharbal își pironi ochii asupra mulțimii de oșteni înspăimîntați și izbucni plin de furie:

— Numai să văd pe vreunul dintre voi că spală putina, că-l spînzur numaidecît de picioare și-l îmblătesc de-i scot din el frica cu suflet cu tot.

Călăreții se repeziră de-a valma în galop și-și stricară rîndurile. Cei ce se aflau la mijloc sau în spate nu auziseră cuvintele lui Maharbal. Fără să știe de ce pornesc ceilalți în iureș, își închipuiră că cineva îi luase la goană din urmă, așa că-și sfichiuiră caii pînă la sînge, țîșnind unul înaintea altuia.

Ajunși la locul luptei nu avură nimic altceva de văzut decît cadavre omenești și hoituri de cai, iar de adversari nici urmă.

Conduși de Falcon, cele cîteva mii de turdetani printre care se găseau destui celți atacaseră tabăra lui Hanno. Deși de trei ori mai puțini, aceștia i-au împresurat și i-au bătut pe cartaginezi, scoși cît de cît din încurcătură de ajutorul lui Maharbal, ajutor ce i-a scăpat de o pieire sigură.

Între timp și Hanibal și-a ridicat tabăra pornind să se întîlnească cu Hanno și Maharbal; după joncțiunea cu

ei s-a oprit iarăşi chiar la picioarele munţilor[1], hărăzind două zile de odihnă soldaţilor.

Marşul acesta ce dura de cinci luni, precum şi desele opriri ale puzderiei de oameni, au dăunat grozav disciplinei şi ordinei. Dar nu numai atît: lungimea drumului, aprovizionarea anevoioasă, numeroasele atacuri ale celţilor şi turdetanilor, la care se adăuga greutatea traversării rîurilor, mlaştinilor şi a coamelor şi defileelor din munţi, au scăzut considerabil moralul armatei. Pe deasupra, groaza pătrundea în sufletele tot mai multor oşteni, deoarece pînă a ajunge la poalele Pirineilor nimeni n-a ştiut încotro merge. Zvonurile contradictorii stîrneau confuzie şi panică, încît era foarte greu să mai pricepi ceva din toate astea. Mulţi se aşteptau să vadă la Barcino[2] nenumărate corăbii care îi vor transporta în Italia; dar atunci, armata o coti dintr-o dată spre nord-vest, lăsînd tot mai mult în urmă malul mării. Războinicii fură uluiţi mai întîi de zvonul că vor trebui să străbată Pirineii şi ţara galilor. Aflînd însă că trebuie să treacă Alpii, groaza puse stăpînire pe toţi. În ochii lor primejdiile războiului şi lungimea drumului erau nimic pe lîngă Alpii care, după spusele celor de la munte, se uneau cu cerul.

Soldaţii vorbeau în şoaptă şi-şi aruncau unul altuia priviri pline de înţeles. Groaza îi cuprindea pe toţi ca o molimă. În grupuri mai mici sau singuri, oamenii dispăreau în timpul popasurilor, prăvălindu-se apoi în prăpăstii. Oastea lui Hanibal începea să se fărămiţeze. Într-o noapte, trei mii de infanterişti carpetani o luară înapoi. Trimis să-i urmărească, Hasdrubal le prinse căpeteniile şi-i aduse în faţa lui Hanibal.

Cei nouă războinici, verzi la faţă de frică, îi spuseră fără înconjur comandantului că sînt oricînd gata să-şi dea viaţa pentru cartaginezi, dar nu vor traversa nici în ruptul capului Alpii.

— Oamenii voştri n-au depus armele cînd s-au văzut înconjuraţi de Hasdrubal? îl întrerupse Hanibal.

[1] Munţii Pirinei (n.a).
[2] Barcino — Barcelona (n.a.).

Unul dintre comandanţii carpetanilor îi răspunse cu semeţie:

— Nici nu le vor depune! ... Au jurat să se bată cu voi pînă la ultimul, dacă nu ne eliberaţi pe noi! Războinicul fără arme este ca şi un sclav, iar carpetanii preferă să moară, decît să devină sclavi. Ne aşteaptă cu toţii să ne întoarcem pînă la asfinţit, de nu, atunci o să se lupte pînă ce îşi croiesc drum printre voi sau pînă mor cu toţii.

Hanibal dădu poruncă să fie legaţi mai marii carpetanilor şi apoi să-i scoată în faţa cortului său. Doi călăi îi aşezară sub un copac stufos, petrecîndu-i fiecăruia un laţ în jurul gîtului. Cei nouă carpetani şezură pe iarbă.

În cortul lui Hanibal se ţinea sfat. Sosilos din Sparta cuvîntă primul:

— Dacă permitem ca trei mii de carpetani să părăsească nepedepsiţi oastea noastră, să nu ne mire cînd şi alţii o vor lua pe urmele lor. Ar trebui să omorîm la zece dezertori unul şi cu siguranţă că celorlalţi o să le piară pofta de fugă şi de tot felul de născoceli fioroase despre Alpi. Avem aproape şapte mii de carpetani în oastea noastră. Şi ceilalţi vor dezerta!

Pe Maharbal îl chinuiau nişte dureri de stomac. Faţa lui palidă devenise cenuşie. Cuvintele lui răzbătură printre dinţii încleştaţi:

— Să-i omorîm pe toţi cei care au încercat s-o şteargă.

— Atunci trebuie să facem un măcel în toată legea! îi răspunse Colontai, cu asta i-am izgoni pe toţi ceilalţi. Fără să stea la gînduri, ar porni care încotro.

Sivas, un războinic din Numidia cu mîini şi picioare lungi, căruia celţii i-au schimonosit cumplit faţa perpelindu-i-o la flacără, întoarse anevoie capul spre Hanibal şi-i zise:

— Noi avem nevoie de oameni care nu se tem de nimic. Cei pe care i-au înspăimîntat Alpii nu ne vor putea fi de folos în Italia. Eu i-aş trimite acasă pe toţi fricoşii din armata noastră!

Hanibal era cufundat în gînduri. Ştia bine că soldaţilor le-a intrat în cap că Alpii sînt de netrecut şi că

piscurile ciudaţilor munţi se unesc cu cerul. Războinicii povesteau cum că prin rîpele, ponoarele şi prăpăstiile întunecoase trăiesc oameni uriaşi ca pinii, care au în frunte un ochi cît un disc, mănîncă carne de om şi se află în legătură cu divinităţile infernului.

Hanibal se adresă centurionului care stătea de pază la intrarea în cort:

— Dezleagă căpeteniile carpetanilor şi adu-le încoa... Cheamă-i şi pe comandanţii cohortelor rămase în tabără.

După ce se strînseră cu toţii, spre consternarea generalilor săi, Hanibal le spuse:

— Carpetani, am hotărît să vă mulţumesc pentru tot ce aţi făcut în folosul Cartaginei. Voi nu v-aţi precupeţit niciodată forţele atunci cînd a fost vorba de binele vostru şi al nostru. Atît cu prilejul asedierii cetăţii Sagunt, cît şi cu ocazia cuceririi ei, aţi luptat ca nişte adevăraţi războinici. Acum a venit timpul să vă las pe la vetrele voastre. O să rămîneţi în Spania, alăturîndu-vă lui Hasdrubal, ridicat de mine la rang de comandant, pentru că duşmanii noştri romani pot debarca oricînd în peninsulă. De astăzi sînteţi liberi şi n-aveţi decît să vă duceţi pe la casele voastre, dar luaţi aminte să fiţi întotdeauna gata de a răspunde la chemarea comandantului!

Carpetanii rămaseră cîtva timp nedumeriţi, dar, bucuroşi că lucrurile au luat o astfel de întorsătură, îi mulţumiră în puţine cuvinte lui Hanibal şi promiseră că vor fi aceeaşi aliaţi credincioşi, luînd toţi zeii de martori, şi că sînt gata oricînd să pună mîna pe armă, de li se va cere...

Apoi gornistul suflă în trîmbiţă în faţa cortului, dînd semnalul de retragere trupelor care-i încercuiseră pe dezertori. În aceeaşi zi încă patru mii de carpetani părăsiră în mare grabă tabăra punilor, de teamă ca Hanibal să nu se răzgîndească.

Carpetanii coborîră dealul şi porniră printr-o viroagă la capătul căreia se întindea o pădure deasă. Cei care-i urmăreau cu privirea din tabără îi pierdură din ochi. Într-un luminiş întins fură întîmpinaţi de Cota roşcova-

nul şi de Ducarius Aquitanul. După ce se salutară şi-şi arătară unii altora dovezi de simpatie, celţii şi carpetanii înfrăţiţi îşi văzură de drum. Legămîntul de prietenie era făcut.

*

Condusă de călăuze de prim rang, imensa armată cartagineză străbătea Pirineii. Mergea pe drumuri bătute şi de alţii, trecea peste coame şi văi, ocolea grote, prăpăstii şi rîpe abrupte. Oştenii se răzleţiseră încît coloana se lungea la nesfîrşit, lăbărţîndu-se şi pierzîndu-şi direcţia. Rătăcirea unor cete care pierduseră legătura cu capul a dezorganizat şi dezmembrat coada coloanei. Atunci cînd cei din fruntea convoiului au ajuns de cealaltă parte, la poalele munţilor, ariergarda se afla încă în vîrful lor. Traversarea şi aşteptarea războinicilor rămaşi în urmă şi rătăciţi au durat cîteva zile. Hotărît să culeagă toată oastea ruptă de coloană, Hanibal îşi aşeză tabăra lîngă oraşul Illiberis[1].

Galii aflaseră că acest puhoi de armată se îndreaptă asupra Italiei, dar temîndu-se să nu fie atacaţi şi luaţi prizonieri, puseră mîna pe arme, gata să atace dintr-un moment în altul tabăra punilor. Înţelegîndu-se şi ţinînd legătura cu ajutorul bătăilor de tobe, căpeteniile lor se adunară în oraşul Ruscino[2]. Războinicii gali dădură buzna din toate părţile.

Foarte ciudat era faptul că încă mai dinainte căpeteniile multor triburi galice primiseră daruri şi oferte de alianţă din partea lui Hanibal. De ce oare să se fi năpustit acum asupra punilor? De frica atît de numeroasei armate cartagineze sau din dorinţa de a se dobîndi cît mai mult aur, să fi ridicat regii şi generalii lor toţi războinicii la arme?!

Temîndu-se mai mult de şovăială decît de război, Hanibal le trimise alte daruri, atrăgîndu-le în acelaşi timp atenţia că şi-i doreşte prieteni şi aliaţi, cum de altfel vrea să fie considerat el şi armata lui; lor nu le cere

---

[1] La poalele Pirineilor (n.t.).
[2] Azi Rousillon (n.t.).

nimic altceva decît să lase să treacă prin țară armata cartagineză în drum spre Italia.

Lacome, căpeteniile galilor primiră noile daruri pe care, vrînd să le împartă între ei, se luară la bătaie, dar lăsară armata punǎ să treacă în pace pe lîngă Ruscino.

În următoarele cincisprezece zile coloana ajunse însă la Rhodanus[1], în țara volcilor, un foarte numeros trib galic așezat pe ambele maluri ale marelui fluviu. Războinicii aceștia pletoși, cu mustăți și bărbi încîlcite, mai-mai să-i omoare pe solii lui Hanibal. Neîncrezători și plini de băgare de seamă, puseră mîna pe arme, hotărîți să lupte pe viață și pe moarte cu armata cartagineză. Temîndu-se de trădare, li s-a părut că-și vor birui mai ușor dușmanul de vor trece pe celălalt mal. În bărcile și vasele lor mici, volcii începură să traverseze Rhodanul, urlînd cît îi ținea gura și bătînd fără încetare în pavezele de metal; o dată ajunși dincolo cătară cu dinadinsul să-și așeze tabăra pe șoseaua pe unde avea să treacă oastea cartagineză.

Arausio, cel mai însemnat oraș al volcilor, prin care își purta apele marele fluviu, rămase aproape pustiu. Pe malul drept se mai aflau acum, în afara bătrînilor, numai aceia care, ascunși prin bordeie sau colibe, credeau că vor putea salva cîte ceva din avutul lor.

Cînd punii năvăliră asupra satului, aceștia se tîrîră din adăposturile lor, oferindu-și bucuros serviciile inamicului. Pentru a scăpa cît mai repede de ei, cartaginezii începură imediat să strîngă bărcile părăsite și să facă plute. Nu trecu mult și, cu ajutorul războinicilor, plutele fură gata.

O dată sfîrșite toate pregătirile de traversare, pe malul celălalt se desfășură lanțul volcilor, călări și pedeștri, gata de luptă. Hanibal îi ordonă lui Hanno ca la vremea primei străji, să pornească în susul apei cu cinci manipule și să treacă dincolo cum o ști.

În fruntea unor manipule formate din osteni spanioli, Hanno descoperi de abia în zori un loc unde apa se lățea, îmbrățișînd cîteva insule mici. Războinicii făcură

[1] Rhodanus — Rhonul (n.a.).

trei plute pentru cai, iar pedestrimea își aruncă armele și scuturile pe burdufele umflate, trecînd astfel pe malul din față. La răsăritul soarelui. Hanno aprinse focul pe o movilă, dînd astfel de știre lui Hanibal că a traversat rîul și că nu e departe.

Pe malul drept, galii urlau, își loveau scuturile cu săbiile și-și fluturau sulițele, îmbărbătîndu-se, căci li se părea că vrăjmașul nu are curaj să traverseze.

Atunci cînd Hanibal dădu semnalul de pornire, galii începură să strige și mai sălbatic. Punii săriră în bărci și se depărtară de mal. În fruntea bărcilor lunecau plutele împovărate de cai, iar în spatele lor ambarcațiunile mai mici. Gălăgia făcută de oameni, strigătele vîslașilor, nechezatul cailor și vuietul apei, toate acestea îi făcură să șovăie pe galii de pe mal care se uitau înspăimîntați la pînza apei acoperită în întregime de inamic. Imediat Hanno se năpusti cu furie asupra taberei lor. Înfricoșați de hărmălaia și năvala din față, barbarii își pierdură orice speranță cînd auziră chiotele din spate. De cum ieșiră din apă, călăreții puni se aruncară pe cai pornind la atac împotriva galilor fără nici o ordine. Din cealaltă parte îi atacau pedeștrii, iar din spate manipulele lui Hanno. Barbarii încercară să lupte pe trei laturi, dar speriați de iureșul impetuos al cartaginezilor, bătuți și respinși, se bulucirǎ ca o turmă într-o parte și, croindu-și drum, o luară care încotro.

Hanibal își transportă și restul de armată, apoi își așeză tabăra fără să-i mai pese de gali.

Unul cîte unul, cei treizeci și șapte de elefanți au fost trecuți cu plutele pe celălalt mal, întîi femelele și apoi masculii.

Armata cartagineză a traversat Rhodanusul într-un loc aflat la numai patru ore de marș de tabăra consulului Romei, Publius Cornelius Scipio[1].

În acest răstimp, volcii zdrobiți o luară la fugă ca apucații, reușind să urce un munte și să se ascundă în pădurea sau răchitișul des, acolo unde dușmanul nu-i mai putea urmări. O ceată mai mică alese drumul din

[1] Acesta este tatăl lui Publius Cornelius Scipio, supranumit „Africanul" (n.a.).

susul apei şi se făcu nevăzută pe caii iuţi. Războinicii aştia din urmă ajunseră la gura plină de meandre a Rhodanului, acolo unde fluviul îşi dăruia apele mării, fără să ştie că nimeriseră chiar în tabăra romanilor.

Scipio îi primi ca pe nişte prieteni, ascultîndu-le jeluielile amestecate cu lacrimi şi cu izbituri în piepturile ce răsunau înăbuşit. Acamas, cel mai bătrîn dintre ei, acoperi cu vocea-i ca tunetul glasul unit al celorlalţi:

— Vine armată, potop! strigă el. Am văzut cu ochii mei cum se scurg valuri-valuri cavaleria, pedestrimea şi elefanţii. Numizii urlă ca fiarele sălbatice, libienii ţipă de sfîşie zarea, spaniolii se înghesuie şi cad ca lupii asupra a tot ce le iese în cale... Nimeni nu poate ţine piept acestui puhoi! Hanibal va cuceri toată lumea!...

Consulul îl trimise de îndată pe tribunul Marcus Minucius în fruntea a trei sute de călăreţi să ia contact cu duşmanul şi să vadă cît adevăr este în poveştile galilor bătuţi şi înspăimîntaţi.

Tribunul o porni în sus, pe malul stîng al Rhodanului.

În aceeaşi vreme, pe cînd îşi transportau elefanţii dintr-o parte într-alta, Hanibal îl trimise în recunoaştere pe centurionul Mesap însoţit de cinci sute de oşteni călări. Mesap o luă la vale către tabăra romanilor.

Punii şi romanii se întîlniră şi se încleştară într-o luptă mai aprigă decît s-ar putea închipui, căci numărul combatanţilor nu era prea mare. Romanii îi puseră pe fugă pe numizi, pierzînd numai o sută patruzeci de oşteni, în timp ce punii lăsară acolo mai mult de două sute de cadavre. Centurionul Mesap fu adus rănit în tabăra romanilor şi înfăţişat lui Scipio. Numidul se uită cu obrăznicie în ochii consulului, luînd în derîdere toate întrebările adresate. Supus torturilor, războinicul rămase mut. În cele din urmă tribunul ordonă să i se taie capul. Romanii mai omorîră încă opt prizonieri numizi fără a afla însă nimic despre Hanibal şi oastea lui.

Această primă ciocnire avu darul să prevestească romanilor deznodămîntul războiului, căci neînsemnata victorie era considerată de către ei de bun augur.

Scipio era nedumerit fiindcă nu cunoştea puterea reală a duşmanului şi astfel nu putea lua hotărîrea de a trece la atac.

Şi Hanibal şovăia între luptă sau continuarea drumului; era însă convins că romanii vor porni împotriva lui.

În aceeaşi zi, în tabăra lui Hanibal sosiră trimişii boiilor[1] împreună cu regişorul lor, Magalus, care traversaseră Alpii, plecînd de pe versantul opus, de la Pad. Aflaseră de intenţiile punilor şi se ofereau să le slujească de călăuze la trecerea Marelui Munte.

Războinicii cartaginezi îi priveau cu uimire pe solii galilor, veniţi de dincolo de hăuri, căci dacă toţi se temeau de romani (nu uitaseră primul război purtat cu ei), drumul fără capăt pe care trebuiau să-l străbată peste culmile pierdute în nori, îi îngrozea de moarte, deşi cunoşteau doar din auzite trecătorile infernale din Alpi.

Hanibal hotărî să-şi continue drumul. Înainte de plecare ţinu înaintea războinicilor o cuvîntare plină de dojană, dar şi de îmbărbătare:

— Voi sînteţi aceia care aţi supus toate neamurile din Spania, punîndu-le sub ascultarea cartaginezilor. Tot voi aţi trecut peste Ebru şi Rhodanus, îndreptîndu-vă spre Italia, fiindcă poporul roman a cerut să-i fie predaţi toţi războinicii noştri care au participat la asedierea cetăţii Sagunt. Noi vom distruge seminţia romană, scăpînd astfel toată lumea de povara ei. Atunci cînd am pornit din Cartagina Nouă, drumul nu vi s-a părut aşa de greu, iar acum, după ce l-am parcurs în mare parte, iată, inimile voastre au ostenit! Am fost atacaţi de către celţi, turdetani şi gali. Mulţumită vitejiei voastre am suferit, îndeobşte, pierderi mici. În faţa noastră se ridică Alpii, iar de partea cealaltă se află Italia. Vă simţiţi oare vlăguiţi la poarta inamicului? Alpii n-au decît să fie mai semeţi decît Pirineii, dar luaţi aminte: nici o creastă a pămîntului nu atinge bolta! Şi pe muntele ăsta se nasc şi cresc fiinţe vii. Dacă este accesibil unui număr mic de oameni, nu văd de ce n-ar putea fi străbătut de o armată?! Uitaţi-vă la solii aceştia ai lui Magalus: au tre-

[1] Trib galic (n.a.).

cut frumos Alpii şi au ajuns la noi. Nici unul dintre ei n-a întîlnit în cale vreun Strîmbă-lemne sau oameni cu un ochi cît un disc în frunte. Vă închipuiţi poate c-au avut aripi şi au trecut în zbor peste culmi?... Strămoşii lor, venetici sau locuitori de neam iberic, au bătut dintotdeauna hăurile astea cu nevestele şi copiii. Iar voi, care nu duceţi nimic altceva decît armele voastre, credeţi că nu veţi putea face acest lucru! Opt luni v-aţi bătut şi aţi murit pentru Sagunt şi acum, cînd vă îndreptaţi asupra Romei, mîndria lumii întregi, vă lăsaţi copleşiţi de greutatea şi frica care v-a năpădit!... Există doar două posibilităţi: fie să ne plecăm în faţa poporului de atîtea ori învins de voi, fie să ne continuăm drumul ce duce la ogoarele mănoase dintre Tibru şi zidurile Romei... Balan şi Cabirii fie de partea noastră!...[1]

A doua zi armata cartaginezilor îşi începu marşul spre Galia centrală pentru a se îndepărta tot mai mult de romani. Hanibal decisese să nu se angajeze cu ei în luptă pînă nu ajunge în Italia.

După patru zile capul coloanei ajunse în ţara alobrogilor[2]. De aici călcă ţinuturile tricastinilor[3], ale vacontilor şi tricorilor[4]. Fără a întîmpina nici o rezistenţă, armata ajunse pe malul rîului Druentia. Ca toate apele de munte, învolburate şi pline de bulboane, Druentia strînsese din mai multe albii furia care răstoarnă în vîrtejuri bărcile. Umflat de ploile căzute, rîul ieşise din matcă, revărsîndu-se peste pietre şi tufe. Oricărui călător ce ar fi bătut meleagurile cu piciorul, i-ar fi fost greu să-l traverseze, căci nisipul aluneca mereu sub paşi, iar stîncile rotunde sau ascuţite nu ofereau un sprijin mai sigur. Rostogolindu-se prin prăpăstii şi prăvălindu-se în cascade, apa făcea atîta zgomot, încît nu se putea auzi nici la cinci paşi. Strigătele oamenilor amestecate cu tumultul rîului se izbeau de pereţii abrupţi şi de coroanele tufelor uriaşe pentru a răsuna imediat în trecătoare, sporind groaza şi incertitudinea.

Şi totuşi, unul cîte unul, oştenii au traversat rîul strîngînd în palme frînghia întinsă, de pe un mal pe altul, apoi a venit rîndul cailor, al celorlalte animale şi în cele din urmă al elefanţilor.

---

[1] Balan — zeul soarelui. Cabirii — şapte zeităţi feniciene: Cufartis, Astarte, Cadmus, Demaras, Adad, Melkart şi Eşmun. La început au fost adoraţi de pelasgii din Beoţia, Lemnos şi Samothrace.

[2, 3, 4] Triburi galice (n.a.).

CAPITOLUL AL XI-LEA

Războinicii puni au ajuns în Italia plini de noroi, cu părul şi barba crescute în neştire, iar în ochi şi pe feţe li se întipărise sălbăticia şi istoveala cumplită.

Consulul Publius Cornelius Scipio îşi conduse armata către tabăra lui Hanibal cu intenţia de a începe lupta. Dar ajuns acolo, îşi dădu seama că inamicul se depărtase cale de trei zile, că orice urmărire este zadarnică. Romanul se întoarse spre mare unde-l aşteptau corăbiile şi hotărî să-l atace pe Hanibal după ce va coborî din Alpi.

Pentru ca Spania să nu fie vitregită de ajutorul trupelor romane, consulul îl lăsă pe fratele său Cnaeus Scipio, cu o parte din oaste, ca să apere pe aliaţii vechi şi să dobîndească alţii, iar dacă e posibil, să-l alunge pe Hasdrubal din Spania.

În fruntea restului de războinici, consulul se îndreptă spre Genua pentru a apăra Italia împotriva lui Hanibal. Pe malul Padului îl aştepta o altă oaste aflată sub comanda unui pretor şi a doi tribuni.

În acest timp, uriaşa armată a lui Hanibal traversa Alpii. Masivele pline de trecători, prăpăstii şi chei troienite de zăpadă, ţineau pe loc înaintarea capului coloanei. Cu sufletul cuprins de frică, oştenii se uitau la colibele muntenilor, lipite de stîncă sau adăpostite sub streşinile săpate de şuvoaie. Prin straturile uriaşe de piatră străbăteau la lumină vinele şerpuitoare ale molifţilor

negri, iar din crăpături țișneau tulpinele și frunzele uscate ale ferigilor. Vîntul pătrundea în rafale printre pereții mîncați de ape, făcînd să foșnească frunzele uscate ale castanilor sălbatici, apoi cuprindea cu răsuflarea-i tăioasă stîncile de granit și se tînguia prin peșteri, amestecîndu-se cu scheunatul și hămăitul lupilor. Oștenii se uitau cu teamă de jur împrejur și se țineau alături unul de altul. Noaptea paza se întreia, iar ei vegheau ghemuiți în jurul focului pînă în zori. Groaza se confunda în sufletele lor cu mîhnirea și descurajarea la vederea oamenilor pe jumătate sălbatici, cu fețele vinete, nespălate, cu ochii plini de ură, alături de vitele jigărite și înghețate de frig.

Muntenii se iviseră atunci cînd capul coloanei trecuse de primele înălțimi. Neobișnuiți să stea la pîndă, se înșiraseră pe pereții abrupți de piatră, gata oricînd să rostogolească bolovani asupra oștirii pune.

Hanibal opri capul coloanei și-i trimise înainte pe gali pentru a cerceta împrejurimile și a căuta un alt loc de trecere; dădu apoi ordin să facă popas pe un stei acoperit de gheață. Războinicii gali încercau să intre în vorbă cu muntenii, arătîndu-le săbiile și scuturile și promițînd cîte un dar fiecăruia. Limbile se dezlegară și galii aflară de la locuitorii înălțimilor că ziua străjuiesc crestele munților, iar noaptea intră să doarmă în colibele lor.

Și într-adevăr, în amurg muntenii își retraseră paza. Hanibal așteptă căderea întunericului și porni să străbată defileul însoțit de un mic grup de infanteriști. Se cățără apoi pe crestele abrupte și ocupă locurile părăsite de munteni.

În zori porni și grosul armatei. Dîndu-și seama că au de a face cu oameni vii, în carne și oase și nu cu niște arătări sau monștri, războinicii puni mergeau înainte cu îndrăzneală. Muntenii începură să strige unul la altul de pe culmi, pentru ca imediat să apară din colibele lor și să-și reia locurile obișnuite. Deodată observară un grup de oșteni cartaginezi care le ocupaseră întăriturile, pe cînd ceilalți se buluceau în trecătoare. Scena îi uimi peste măsură. Un timp stătură înmărmuriți, fără să știe de ce

să se apuce. Văzînd însă dezordinea și înghesuiala din vale, caii care se temeau și se smuceau în frîu, muntenii obișnuiți cu drumurile amețitoare și inaccesibile se rostogoliră peste stînci și se năpustiră cu toată puterea asupra oștirii punilor.

Atacați în pasul plin de hîrtoape și doline, ocolite de altfel cu greutate, războinicii lui Hanibal se luară la bătaie între ei, care de care să treacă mai repede. Cu muntenii se luptau numai cei direct amenințați. Atinși sau răniți de pietrele aruncate asupra lor, caii se ridicau în două picioare, trîntindu-i pe pedestrași sau prăvălindu-se dimpreună cu cei din șa în doline. Vocile înnebunite ale oamenilor, răgetele animalelor și nechezatul cailor se loveau de pereții de piatră verticali ce mărgineau trecerile înguste și, amplificate de o sută de ori, ințețeau frica oștenilor, chiar și a acelora din capul coloanei. Neorînduiala creată aici nimici o bună parte din oameni, cai și animale. Tot atunci se prăvăliră în adîncimile fără fund oșteni înarmați, ca și vite de corvoadă împovărate cu tot felul de calabalîc.

Hanibal opri pe dată oamenii cu care plecase înaintea celorlalți pentru a împiedica extinderea haosului din trecătoare. Văzînd însă că oștirea i se fragmentează, se năpusti de sus și-i atacă pe munteni. Acțiunea aceasta spori neorînduiala în rîndurile oștenilor săi, dar îi împrăștie pe dușmani și eliberă drumul. Gălăgia se stingea tot mai mult.

Speriați, muntenii o luară la fugă pe stînci, care încotro, aruncînd de departe cu pietre în cartaginezi. La ieșirea din valea îngustă, războinicii lui Hanibal porniră să se cațere pe stînci, vînîndu-i și omorîndu-i pe băștinași. După ce strînseră merindele dimpreună cu animalele și dădură foc colibelor părăsite, războinicii puni aduseră în tabără mai mult de trei sute de munteni.

Armata își continuă apoi marșul, dar dădu peste altă seminție de oameni, trăitori pe crestele și în luminișurile Alpilor. Aceștia îi trimiseră lui Hanibal o solie de cîțiva bătrîni care se tînguiră, lovindu-se fără milă cu pumnii în piept, jurîndu-se și bocindu-se cum că le-ar plăcea mai mult să simtă prietenia cartaginezilor, decît pu-

terea lor; ca atare îl roagă pe Hanibal să le primească darurile şi călăuzele sigure, deprinse cu toate locurile de trecere peste Marele Munte. Luînd zeii drept martori ai gîndurilor şi cuvintelor lor cinstite, muntenii lăsară cîţiva ostateci ca dovadă a credinţei lor.

Hanibal îşi zise că nu e bine să respingă oferta făcută, nici să se încreadă în ea copilăreşte. Primi astfel numai ostatecii şi, condus de călăuze noi, porni mai departe. În faţă mergeu elefanţii şi cavaleria, iar în urma lor veneau pedestraşii ce scrutau împrejurimile, gata de orice.

Coloana străbătea acum nişte povîrnişuri şi poiene, strecurîndu-se pe drumuri străjuite de stînci, ocolind prăpăstiile. Ici şi colo războinicii nu puteau vedea nimic altceva decît golaşe blocuri de granit, iar deasupra capului cerul pe care alergau nori negri goniţi de vînt. Intrau apoi în regiuni acoperite de ceaţă albă care plutea deasupra abisurilor şi şanţurilor. Priveau după aceea semeţele masive muntoase acoperite cu păduri de pin al căror freamăt nelinişteşte şi înspăimîntă omul.

Pe o pantă abruptă barbarii atacară coloana pe neaşteptate dintr-o ambuscadă. Dădeau năvală din faţă, din părţi şi din spate, îşi ţinteau inamicul de departe şi din apropiere, prăvălind grohotiş asupra oştirii cartagineze. Cea mai crîncenă lovitură a fost aceea dată la coada convoiului, unde se afla pedestrimea. Pe drumul îngust, lung de cîteva sute de paşi, se purta o luptă cumplită. Muntenii săreau ca nişte capre din piatră în piatră. În timp ce unii se băteau, ceilalţi surpau fără încetare bolovani de pe coamele înalte care se rostogoleau atît peste cartaginezi cît şi peste proprii lor oameni. În cele din urmă în convoi se făcu o spărtură mare şi Hanibal se văzu despărţit de pedestrime o noapte întreagă.

A doua zi, punii năvăliră asupra barbarilor ce ocupaseră drumul. Cu mai puţin chef de luptă de astă dată, ei nu putură respinge atacul, se întoarseră şi dispărură dincolo de stînci.

Numizii îi spintecară pe cei şaptezeci de ostateci lăsaţi lor şi-i spînzurară cu capul în jos de crengile unui copac

noduros, care se înălţa la lumină din crăpătura unui perete stîncos.

Apoi ambele părţi ale armatei cartagineze se reuniră, continuîndu-şi drumul.

De atunci barbarii îi atacau hoţeşte, în formaţii mai mici, cînd în faţa, cînd în spatele coloanei, ţinînd seama de loc şi împrejurări. Temîndu-se însă de elefanţii pe care-i vedeau pentru prima oară în viaţă, muntenii se fereau de războinici.

A noua zi, oştirea Cartaginei ajunse în vîrful Alpilor. Hanibal îşi aşeză tabăra pe cele mai înalte culmi ale munţilor, după ce însă mai înainte ordonase să le fie tăiate capetele călăuzelor care-i purtaseră armata pe căi întortocheate. Între timp, o parte din vitele şi animalele de tracţiune rămase prin trecători şi peşteri, au sosit în tabără, mergînd pe urmele coloanei.

Din norii întunecaţi ce atîrnau deasupra stîncilor uriaşe cernea zăpadă. Vălul de nea era aşa de gros încît nu puteai desluşi nimic la cîţiva paşi de tine. Oştenii îşi înfăşurară picioarele în piei de oaie, făcîndu-se ghem sub mantale. Îngheţaţi de frig, cu feţele învineţite, încercau zadarnic să facă focul. Zăpada troienea crengile verzi şi frunzele umede.

După trei zile coloana supusă vitregiei naturii, se urni din loc greoaie, mîhnită, tîrîndu-se ca un şarpe îmblătit. Pe feţele tuturor domneau repulsia şi istovirea.

În aceeaşi zi, la prînz, ninsoarea stătu şi razele de soare îşi făcură loc printre nori, luminînd deschizăturile stîncoase, copacii uriaşi şi întinsele albii săpate de apă, acoperite acum de zăpadă. În depărtare, de-o parte şi de alta a Padului, păşunile, ogoarele şi pădurile nenumărate înverziseră.

Arătînd războinicilor săi poalele Munţilor Alpi şi Italia, Hanibal le spuse:

— Iată drumul spre Roma. După o bătălie sau două, o să aveţi în mîinile voastre capitala lumii!

Voinţa nestrămutată a generalului întări spiritele lipsite de vlagă, căci în rîndurile oştirii se simţi o oarecare înviorare.

Versantul sudic al Alpilor, adică cel dinspre Italia este mult mai abrupt, coborîrea făcîndu-se mai anevoie. Drumul era alunecos, oamenii cădeau unii peste alţii fără voia lor, se rostogoleau la vale, nimerind în cireada de vite sau prăvălindu-se în prăpastie. Coloana ajunse astfel într-un abrupt defileu stîncos, pe unde omul de abia putea coborî ţinîndu-se de vinele rădăcinilor sau de buşteni. Drumul era însă barat de un stei uriaş.

Călăuzele şi cercetaşii îl anunţară pe Hanibal că strîmtoarea este de netrecut. Acesta dădu imediat ordin să se curețe zăpada şi gheaţa. Sute de topoare începură să reteze tufele imense care creşteau pe margini. Trunchiurile cădeau unul peste altul, cu coroanele şi crengile frînte, acoperind stînca şi infundînd trecerea. În curînd se ridică un rug cît un munte, pe care-l aprinseră războinicii. Un foc de proporţii nemaivăzute izbucni în defileu, blocurile de piatră înroşite crăpau ca lovite de trăsnet, steiurile se rostogoleau la vale. Vîntul care bătea dinspre nord întețea focul. Fumul, arşiţa şi flăcările imense izbucneau ca dintr-un con de vulcan. Zăpada şi gheaţa se topiră, de jur împrejur, cît ai bate din palme şi veritabile pîraie de apă fierbinte îşi luară zborul în jos.

După ce balaurul de foc se potoli, oamenii năvăliră cu cazmale şi pîrghii să curețe locul. Războinicii nu s-au clintit de acolo două zile şi două nopţi, iar vitele crăpau de foame: cît vedeai cu ochii era numai piatră.

Pe drumul croit cu atîta trudă se scurgea acum puzderia de oameni, cai, vite şi elefanţi.

Dar coborîşul le mai pregătea surprize: ajunşi la mijlocul drumului, oştenii dădură peste gheţari. Sub paşii oamenilor şi ai animalelor, suprafaţa netedă a gheţii se topea, iar alunecuşul era îngrozitor. Grămezi întregi de oameni şi animale se prăvăleau unii peste alţii, se sculau şi iar cădeau, pierzîndu-şi mereu echilibrul. Adesea picioarele cailor şi ale boilor se afundau în gheaţă astfel că animalele rămîneau ca prinse în cursă. Vitele care nu se mai puteau urni erau lăsate să moară acolo.

După calvarul gheţarilor, obosiţi de moarte, oamenii şi animalele se trîntiră într-o poiană acoperită de tufe

rare şi frunze uscate. Trei zile mai tîrziu coloana cobora pe un platou unde împrejurimile erau mai blajine, iar firea locuitorilor mai blîndă.

Aşa a trecut armata lui Hanibal Alpii, ajungînd în Italia[1].

Războinicii puni au ajuns în Italia plini de noroi, cu părul şi barba crescute în neştire, iar în ochi şi pe feţe li se întipăriseră sălbăticia şi istoveala cumplită.

Cînd Scipio ajunse cu armata la Pisa, luă imediat încă două legiuni de la tribunii Manlius şi Atilius şi se îndreptă spre Pad pentru a-i ataca cît mai repede pe inamicii sfîrşiţi de osteneală. Dar Hanibal, înţelegînd ce i se pregăteşte, atacă oraşul taurinilor[2], îl cuceri şi-i obligă pe galii care locuiau în valea Padului să se alieze cu el. În oraşul cucerit armata Cartaginei se opri pentru a se întrema.

Triburile galice se aflau în dilemă. Căpeteniile lor se adunară ca să se înţeleagă alături de cine să meargă: alături de Hanibal sau alături de Scipio. Purtară discuţii interminabile fără să ia însă o hotărîre. Ezitînd, începură să se certe şi să se bată între ei, pînă cînd punul le rezolvă dilema într-un mod simplu de tot. Hanibal ştia bine că barbarii şovăielnici vor trece de partea armatei prezentă lîngă ei la momentul potrivit. De aceea îşi trimise puternice detaşamente printre triburile băştinaşe şi galii dădură buzna să se înroleze în armata lui Hanibal.

---

[1] Scriitorii din antichitate ne oferă date contradictorii în privinţa locului prin care Hanibal a traversat Alpii. După părerea unora ar fi trecut peste muntele Poeninus, dar Coelius afirmă că a coborît din vîrful Cremona. Se pare însă că a mers pe itinerarul străbătut mai tîrziu de Cezar, Carol cel Mare şi Napoleon. Este vorba de drumul care, plecînd de la Torino, urmează „Dorea Riparia" şi valea rîului Durance. La fel de controversat este la scriitorii din antichitate şi efectivul armatei cu care Hanibal a traversat Alpii. Istoricii antici dau cifre diferite. Cea mai autorizată pare a fi afirmaţia unui războinic făcut prizonier de către Hanibal, pe numele său Lucius Cincius Alimentus. El scrie că Hanibal a dus peste Alpi o armată care număra împreună cu galii şi ligurii optzeci de mii de pedeştri şi zece mii de călăreţi. Alimentus afirmă că a auzit de la însuşi Hanibal că de la trecerea Rhodanusului pînă în Italia, cartaginezii au pierdut treizeci de mii de oameni şi un mare număr de cai şi de vite (n.a.).

[2] Torino (n.a.).

Rîul Ticinus[1] era granița naturală dintre cele două tabere adverse. Vrăjmașii stăteau la cîțiva pași unul de altul.

Înainte de bătălie consulul hotărî să-și pregătească și să-și încurajeze armata:

— Oșteni romani, mai aveți oare nevoie de îmbărbătare atunci cînd trebuie să luptați împotriva unui dușman care lîngă Rhodanus a dat bir cu fugiții, evitînd bătălia și înfundîndu-se în văile Alpilor? Cu fuga asta el a recunoscut că este mai slab. Nu uitați, este același vrăjmaș învins în războiul trecut de către părinții voștri și, poate, de către unii dintre voi. Atunci a fost înfrînt pe uscat și pe mare, silit să plătească tribut poporului roman... Acum, după trecerea Alpilor, războinicii lui Hanibal sînt măcinați de foame, frig și murdărie. Striviți și istoviți de moarte, cu încheieturile degerate și cu mădularele înțepenite, cu armele frînte și ruginite, pe cai șchiopi și prăpădiți, ei trebuie să lupte împotriva voastră!... De veți învinge astăzi, o să se zică că Alpii l-au biruit pe Hanibal și nu voi! Așa mi se pare mie...

Astfel le grăi consulul. Își zise însă că nu e deloc bine să-ți subapreciezi inamicul, căci soldații ar putea lua prea ușor starea de fapt. După ce stătu cîteva clipe pe gînduri, Scipio își reluă discursul.

— Eu însumi aș fi putut să plec în Spania, provincie dată de senat în seama mea. Acolo l-am trimis însă pe fratele meu, Cnaeus, să se lupte cu Hasdrubal, fiindcă așa se cade, consulul trebuie să înfrunte căpetenia vrăjmașului. Vreau să mă conving dacă acest Hanibal este, după cum singur spune, rivalul lui Hercule, sau a rămas după moartea părintelui său un supus plecat, ros de crima săvîrșită la Sagunt. Războinici, tocmai de aceea trebuie să luptați cu înverșunare împotriva inamicului nostru, așa cum v-ați bate cu un sclav nerușinat care s-a răsculat împotriva stăpînilor săi. În bătălia de pe Erix și-au dovedit măiestria și vitejia, bineînțeles datorită talentului lui Hamilcar, dar au fost din nou nevoiți să ne plătească cîte 18 dinari[2] de soldat ca să

[1] Afluent al Padului (n.t).
[2] Dinari de aur (n.a.).

nu-i ucidem prin înfometare sau să nu-i aruncăm în lanțuri. Le-am dăruit sclavilor viața, iar acum, uitați-vă, cum ne mulțumesc!... Apoi, am fi putut oricînd să ne îmbarcăm armata pe corăbii și să debarcăm în Africa! Cine ne-ar fi împiedicat să le distrugem Cartagina! În locul recunoștinței pe care ne-o datorează, ei se năpustesc asupra patriei noastre!... Ostași romani, în războiul acesta voi nu luptați în numele onoarei și al gloriei, ci pentru existența voastră! Nu vă bateți pentru Sicilia și Sardinia, ci pentru Italia. Nu aveți nici o altă armată în spate, care să țină piept dușmanului și nici alți Alpi care să-i țină pe loc pînă ce se adună o altă oaste! Aici trebuie să luptați ca și cum v-ați afla în fața zidurilor Romei. Senatul și întregul popor roman își pun toată nădejdea în vitejia voastră. Soarta Romei atîrnă de puterea mîinilor noastre!

Pe partea cealaltă, Hanibal își îmbărbăta în alt chip luptătorii. Ordonă să fie aduși toți muntenii și galii luați prizonieri, pe care-i întrebă:

— Există printre voi asemenea viteji care ar vrea să lupte?

Aproape toți robii strigară să li se dea arme.

— Atunci, continuă Hanibal, o să vă bateți doi cîte doi, asemenea gladiatorilor. Învingătorul va fi liber!

Chiote de bucurie răsunară din toate părțile. Din mulțime începură să se desprindă galii și muntenii. Numizii selecționară vreo cincizeci dintre ei, le scoaseră cătușele, dînd fiecărui luptător cîte un scut și o sabie.

Amfiteatrul viu vui asemenea mării. Dornici să se delecteze cu lupta gladiatorilor[1], războinicii așteptau cu nerăbdare semnalul de începere. Cu ochii strălucitori de emoție, captivii încătușați, chiar și ei, își susțineau tovarășii, îndemîndu-i să fie cît mai viteji.

La un semn dat de trîmbiță, barbarii începură să dea cu zarul pentru a-și desemna partenerul. În mulțime domnea o liniște mormîntală. După aceea, cincizeci de gali se așezară în fața a cincizeci de munteni. Semnalul fu dat și săbiile se încrucișară. Din mii de gîturi răsunară strigăte

[1] Primele lupte ale gladiatorilor au avut loc în anul 262 î.e.n. (n.a.).

frenetice. Luptătorii se băteau cu curaj și încrîncenare. Spectatorii aduceau salutul lor atît învingătorilor cît și învinșilor. Numizii luau în primire pe fiecare învingător, înrolîndu-l în armată ca pe orice om liber; nu uitau nici de cei învinși, ale căror cadavre le înșiruiau pe rugul comun, unde urmau să fie arse cu toate onorurile.

La sfîrșitul luptei, în strigătele de aprobare ale mulțimii, Hanibal dărui libertatea și armele promise celorlalți barbari. Mai mult de cinci mii de gali și munteni intrară în armata pună, însoțiți de aclamațiile detunătoare ale oștenilor. Generalul se adresă apoi tuturor războinicilor, pedeștri sau călări pe cai înșeuați ori nu:

— Ați văzut cu cîtă abnegație luptă sclavii voștri. Dacă o să luptați și voi astăzi așa, o să învingeți... Voi trebuie neapărat să învingeți, căci altă ieșire nu aveți. În dreapta și în stînga vă mărginesc două mări, unde nu există nici o corabie pe care ați putea fugi. În fața voastră își mînă apele Padul, un rîu mai mare și mai puternic decît Rhodanul, iar în spate se ridică Alpii din care abia, abia ați scăpat cu viață. Aici nu aveți altceva de făcut decît să izbîndiți sau să muriți. Vă ajunge cît ați furat caii și animalele băștinașilor prin pășunile și poienele din Lusitania și Celtiberia! A sosit timpul să vă războiți pentru o răsplată mai mare, ați frămîntat doar în picioare atîta amar de drum. Soarta a ales ca aici să fie sfîrșitul chinurilor și strădaniilor voastre. Pornind de la Ocean și Coloanele lui Hercule[1], voi ați străbătut Spania și Galia cu nenumăratele lor seminții omenești și ați ajuns în acest loc ca să luptați cu niște războinici ce nu-și cunosc nici comandantul. Eu, care m-am născut în mijlocul norodului gloriosului meu tată, am crescut în învălmășeala luptei, am supus Spania întreagă, cucerind nu numai toate neamurile din Alpi, ci chiar Alpii, trebuie să mă măsor acuma cu acest comandant de șase luni[2]. Trufașul popor roman subjugă totul, impunîndu-și puterea lui tiranică. El răpește totul, totul! Nouă nu ne va rămîne nimic altceva decît ceea ce vom apăra cu arma în mînă. Sîntem într-o asemenea situație încît trebuie

[1] Strîmtoarea Gibraltar (n.a.).
[2] Comandant ales de numai șase luni (n.a.).

fie să învingem, fie să murim, dar mai bine, pe cîmpul de luptă decît ca dezertori! Zeii nemuritori nu i-au dat omului altă armă mai puternică ca disprețul morții!

Aici Hanibal se apucă să le promită soldaților recompense mari în schimbul purtării lor vitejești: fiecare va primi pămînt în Italia, Spania sau Africa, iar dacă vreunul dintre ei dorește bani, o să primească o anumită sumă. Apoi făgădui libertatea sclavilor care și-au însoțit stăpînii, iar stăpînilor, drept răsplată, cîte doi sclavi. Porunci apoi să se împartă arme tuturor celorlalți robi.

Cartaginezul făcu toate aceste promisiuni, cu mîna pe altarul de sacrificiu, invocîndu-i drept martori pe Adad și Tanit. După aceea apucă mielul de gît cu stînga și exclamă ținînd în dreapta o piatră:

— De nu-mi voi duce la îndeplinire toate făgăduielile, așa să mă ucidă zeii!

Rostind imprecația, Hanibal sparse capul mielului cu cremenea din mînă.

Romanii traversară rîul Ticinus, iar pe mal ridicară un cap de pod. De aici se îndreptară spre ținutul locuit de insubrii[1] și se apropiară de tabăra lui Hanibal.

Scipio porni în fruntea unui pîlc de călăreți pentru a-și cerceta și iscodi dușmanul; nimeriră însă peste Hanibal care ieșise din tabără cu același scop. Ambele detașamente se dădură înapoi, iar comandanții începură să-și desfășoare fără șovăială linia de bătaie.

CAPITOLUL AL XII-LEA

Vreau să nimicesc amîndoi consulii într-o singură bătălie.

Hanibal

În curînd răsunară strigătele de atac și bătălia începu. După o scurtă luptă, trăgătorii romani se retraseră în linia a doua, iar pe cîmp se încleștează acum cele două armate

[1] Insubrii — trib galic (n.a.).

de cavalerie. Luptînd corp la corp, mult timp nu s-a putut şti cine o să învingă. Împinşi înapoi pe neaşteptate, infanteriştii romani se amestecară cu cavaleria şi, înghesuiţi printre cai, mai rău încurcau lucrurile. Pe cînd exaltarea luptei punea din ce în ce mai mult stăpînire pe războinici, vestea rănirii consulului se răspîndi ca trăsnetul. Concomitent, cavaleria se împrăştie şi în bătălie se înfrunta acum aproape doar pedestrimea. În rîndurile oştirii romane se strecurase şovăiala şi groaza. Primii au dat bir cu fugiţii arcaşii, care în tumultul încleştării se contopiseră cu infanteria şi cavaleria, împingîndu-se şi călcîndu-se în picioare. În zadar încercau comandanţii să împiedice fuga mulţimii; exemplul lor de curaj, strigătele nu mai puteau îndrepta lucrurile. Groaza furişată în suflete era mai puternică ca toate.

Apărîndu-şi consulul rănit, călăreţii se retrăgeau în ordine. Armata romană era ameninţată nu numai de pericolul pierderii bătăliei, ci şi de acela de a rămîne fără consul. Un tînăr, al cărui nume străluci atunci prima oară, veni să spele cît de cît ruşinea: fiul lui Publius Cornelius Scipio. În fruntea unei turme, se abătea asupra celor mai dese rînduri ale punilor, spulberînd pîlcurile inamice, semănînd groază, dînd şi respingînd lovituri.

Cînd auzi în învălmăşeala bătăliei strigăte cum că tatăl lui, consulul, este rănit, tînărul Scipio, aflat în apropiere, dădu un chiot şi-i izbi împreună cu războinicii săi pe cartaginezii care se năpusteau ca lupii să pună mîna pe consul. Săbiile şi topoarele de luptă cădeau fără milă pe platoşe şi coifuri. Din toate părţile nu mai conteneau urletele şi strigătele de ajutor. Mînjiţi de sînge, cu privirile înnebunite, scoţînd urlete de fiare, războinicii se prăbuşeau morţi sau răniţi pe cîmpul de luptă. Cadavrele oamenilor şi cailor se îngrămădeau unele peste altele stînjenind mişcarea luptătorilor. Tînărul Scipio şi-a pierdut mai mult de jumătate din ceată. Lovit în două locuri, cu faţa şi mîna însîngerate, nu s-a lăsat însă pînă nu şi-a salvat tatăl. Călăreţii romani se rînduiră de o parte şi de alta a consulului pe care-l scoaseră din luptă sub pavăza şi la adăpostul trupurilor lor.

Întunericul cobora pe neobservate. Infanteriştii romani se retrăgeau luptînd, pe îndelete, în ordine, în timp ce pîlcurile călăreţilor se băteau crîncen, învîrtejindu-se pe cîmp. În cele din urmă şi unii şi alţii îşi făcură vînt cu grămada în mijlocul infanteriei romane pe care o zdrobiră şi o puseră pe fugă, despărţind-o totodată de pedestrimea cartagineză. Tribunul Manlius încercă să-şi strîngă în jurul său războinicii risipiţi şi să-i arunce din nou în luptă. Dar Hanibal slobozi asupră-le un nou pîlc de călăreţi şi dacă cel de al doilea tribun, Atilius, nu ar fi stăvilit cu cavaleria sa această năvală, romanii ar fi suferit o înfrîngere totală.

Armata romană îşi continua retragerea în vreme ce în castru răsunau trîmbiţele, semn că bătălia se întrerupe, fiindcă întunericul pusese stăpînire pe cîmpul de bătaie.

Romanii traversară rîul Ticinus şi se îndreptară grăbiţi către Pad, unde se aflau încă plutele lor. Oştirea trecu fără nici o greutate fluviul şi ajunse la Placentia, înainte ca Hanibal să fi aflat prin ce loc anume se strecuraseră. În zori, Mago, fratele lui Hanibal, îi atacă prin surprindere pe romanii care-şi desfăceau alene plutele, luînd cam trei sute de prizonieri.

În ciocnirea aceasta, romanii au pierdut mai mulţi oameni decît punii. Romanii s-au convins de asemenea, de superioritatea cavaleriei cartagineze în cîmp deschis.

După două zile, Hanibal îşi transportă armata peste Pad, se apropie de inamic, gata să deschidă o nouă luptă. Noaptea, Scipio părăsi însă, în cea mai deplină tăcere, Placentia şi atinse neobservat malurile rîului Trebia. Deşi rana i se agravase, consulul traversă în fruntea oastei rîul şi îşi aşeză tabăra pe nişte coline împădurite.

În noaptea următoare războinicii gali, două mii de infanterişti şi două sute de călăreţi, intraţi ca aliaţi în armata romană, făcură mare tărăboi în castru. Spintecînd sentinelele şi pe toţi aceia care le stăteau în cale, fugiră la Hanibal. Generalul cartaginez îi primi prieteneşte, înfierbîntîndu-i cu nădejdea unor prăzi bogate.

Cavaleria numidă porni totuşi pe urmele oştirii romane şi aproape că ajunsese ariergarda ei cînd africanii, setoşi

de jaf, o luară la stînga unde se afla tabăra părăsită de romani, pierzînd astfel de sub ochi dușmanul.

Armata pună ducea mare lipsă de alimente, fiindcă așezările omenești din calea lor erau devastate și pustiite. Frica imensă ce-i năpădise pe barbari îi împinse să se împrăștie prin munți nu mai înainte de a răzleți toate vitele și de a-și lua cu ei mîncarea. Femeile, copiii și toți oamenii ce nu doreau să lupte s-au tupilat între stînci și rîpe, acolo unde cu greu ar putea fi urmăriți de cel ce-ar bate munții cu piciorul, darămite de un călăreț. Altfel, oamenii deprinși cu mînuirea armelor, s-au alăturat uneia din cele două armate. Cine nu a făcut așa, a fost fie răpus de sabie, fie luat prizonier de către romani sau puni.

În orășelul Clastidium[1] se aflau depozite întregi de provizii strînse de romani pentru nevoile războiului. Comandantul garnizoanei, Dasius Brundisinus, pregătindu-se, pasămite, de apărare, îi trădă pe ai săi: Clastidium cu toate de-ale gurii, fură vîndute lui Hanibal pe numai patru sute de talanți de aur.

Se apropia iarna. Cele două tabere dușmane, așezate la o depărtare de cîteva mii de pași una de alta, nu se urneau din loc. Printre ele își purta apele umflate de ploile de toamnă rîul Trebia. Bătălia pierdută, trădarea galilor și rana care i se agrava din ce în ce mai mult, toate acestea sporiră neputința și disperarea consulului. Nu avea curaj să pornească cu armata către Italia centrală, fiindcă era convins că Hanibal se va pune imediat în mișcare, călcîndu-i pe urme și găsind un loc potrivit de atac.

În castrul roman soldații își făceau fie bordeie pe care le acopereau cu crengi sau trestie, fie își săpau în mal gropi unde se adăposteau de vîntul rece care bătea dinspre Apenini. Ploaia de noiembrie se cernea aproape fără întrerupere. Pămîntul mustea de atîta umezeală. Știind cît de dăunătoare pot fi pentru o armată inactivitatea și leneveala, Scipio a ordonat ca în tabără să se facă toată ziua instrucție.

---

[1] Azi Casteggio (n.t.).

Tînărul Scipio, cei doi tribuni Manlius și Atilius, alături de ei încă patru centurioni, stăteau în permanență în cortul consulului rănit; aici primeau ordine de la el, aducîndu-i la cunoștință știrile privitoare la situația din tabără adversă, transmise în mod regulat de galii care treceau zilnic dintr-o parte într-alta.

Consulul rănit, a cărui febră nu scădea deloc, îi conjura pe tribuni și ofițeri să nu permită cu nici un preț ca vrăjmașii să ajungă în inima Italiei.

— Mai bine să pieriți cu toții decît să vă vedeți copiii înjunghiați și femeile pîngărite de barbari! Amintiți-vă mereu de strămoși, care mureau cu sabia în mînă, prăbușindu-se unul peste altul.

Astfel glăsui consulul către comandanții săi și continuă, adresîndu-se fiului:

— Nu uita că ești un Scipio! Trebuie să fii primul dintre primii, mai iute ca toți. În bătălia trecută ai dovedit curaj și meșteșug. Mergi mai departe la fel și vei fi fericit și încununat de glorie: se vor găsi întotdeauna viteji care să-ți protejeze aripile pentru ca tu să-ți croiești în voie calea printre dușmani!

În aceeași zi, războinicii îl anunțară pe consul că în fața porții centrale a castrului așteaptă solii lui Hanibal.

— Legați-i la ochi cu năframe și aduceți-i încoace! le zise Scipio ridicîndu-se din așternut.

Ajunși la intrare, trimișii îl zăriră pe consul plimbîndu-se prin cort ca un om complet sănătos. Purta pe umeri mantia de purpură, iar la șoldul drept îi atîrna sabia scurtă. Pe pieptii armurii împletită din zale mici de argint, strălucea capul de meduză.

Casca din Utica, căpetenia soliei, îi aduse la cunoștință în cîteva cuvinte rostul misiunii lor: Hanibal propune un schimb de prizonieri...

— Numai atît? îl întrebă consulul.

— Atît... Stăpînul meu vă mai înștiințează că de la Trebia pornește direct asupra Romei.

Scipio ridică din umeri și zise dînd din mînă:

— Hanibal știe că drumul spre Roma trece peste cadavrele noastre! Schimb de prizonieri nu vom face pen-

tru că romanul care acceptă captivitatea nu-mi mai aparține. Noi învingem sau murim!

Scipio întoarse spatele crainicilor. Aceștia plecară fără să salute măcar.

— Au venit în recunoaștere în tabăra noastră! grăi Manlius.

— Și să vadă dacă consulul mai trăiește încă! adăugă Atilius.

Cu fața schimonosită de durere, Scipio se clătină și căzu în brațele tribunilor. Ei îl puseră cu băgare de seamă în pat.

În noaptea aceea două sute de războinici gali au încercat să dezerteze. Descoperiți însă la timp, au fost prinși cu toții, legați și aduși în fața cortului consulului.

Încordîndu-și ultimele puteri, Scipio ieși afară și uitîndu-se la figurile sălbatice ale galilor luminate de torțe, îi întrebă cine este căpetenia lor.

Din grămadă se desprinse un războinic cu mustăți mari, care răspunse într-o latină stricată:

— Noi sîntem boiii... Toată seminția noastră s-a ridicat împotriva romanilor... Nu mai vrem nici noi să ne războim pentru voi... Ne-am hotărît să ne întoarcem pe la casele noastre!

Scipio porunci să li se taie capetele galilor răzvrătiți.

A doua zi, în fața taberei romane se iviră albigenzii, mînînd o gloată de femei pe care se pregăteau să le vîndă soldaților.

— Am răpit femeile de la cei din Insulele Baleare! strigau ei. La rîndul lor, ei le-au luat în captivitate de la barbarii care sălășluiesc în pădurile dese de pe coastele Alpilor... Murim de foame... Dăm o femeie pentru trei pîini!

Războinicii romani priveau de pe zidurile castrului femeile dezbrăcate pînă la piele de gali. Biciuite de vîntul rece, ele tremurau și scînceau ca niște cățel.

Pe poarta mare ieși în zbor o manipulă de călăreți care se abătu asupra galilor alungați astfel peste cîmp. Din fugă, aceștia aruncară femeilor straiele pe care le duceau pe braț sau pe umăr, săriră apoi în apă și cît ai clipi din

ochi răsăriră pe celălalt mal. După ce se îmbrăcară, femeile se îndreptară în partea opusă, culegînd din mers cele cîteva pîini azvîrlite lor de oștenii romani, de sus, de pe zid. O luară numaidecît la goană și se făcură nevăzute în pădure.

Timpul trecea. În afară de mici hărțuieli, cele două armate nu s-au mai ciocnit.

Titus Sempronius, al doilea consul, a fost mai norocos: a așteptat în Sicilia sosirea corăbiilor punice, pe care le-a scufundat și prădat. Viclenii lui marinari, mai toți napolitani, în urma unor manevre abile, au momit vasele cartagineze și le-au distrus. Într-o singură zi au făcut praf o flotă de douăzeci de vase, capturînd șapte dintre ele și luînd prizonieri o mie cinci sute de marinari. Consulul află de la captivi că încă treizeci și cinci de vase de război au plecat în larg de la Cartagina cu scopul de a ajunge în Sicilia, unde trebuiau să-i răscoale pe vechii aliați și să ocupe cetatea Lilybaeum.

Vasele romane de recunoaștere se avîntară și rătăciră multă vreme în larg, de unde zăriră în depărtare flota cartagineză care naviga cu pînzele sus. După ce stabiliră linia de mișcare a dușmanului, corăbiile făcură calea întoarsă.

Vapoarele punilor pluteau poleite de lumina lunii. Simțind că au fost observați, coborîră pînzele și ancorară mai departe de port.

În zori ieșiră în larg pentru a avea destul spațiu de bătaie. Cînd se ivi, însă, flota romană, mult mai numeroasă, cartaginezii o rupseră la fugă. Romanii reușiră totuși să scufunde patru vapoare și să captureze alte șase pe care erau îmbarcați două mii de marinari, iar printre ei și cîțiva membri ai unor familii de vază.

Cu o astfel de șansă a intrat în război flota lui Hanibal.

De la Lilybaeum consulul se îndreptă către insula Melita[1], stăpînită pe atunci de cartaginezi și o încercui. Presiunea romanilor a fost atît de puternică, încît comandantul garnizoanei, Hamilcar, fiul lui Gisgo, a fost nevoit să

---

[1] Malta (n.a.).

se predea împreună cu cei două mii de războinici ai lui, sub pretext că orașul nu ar mai fi avut de mîncare nici pentru o săptămînă de zile.

Ocolind insulele lui Vulcanus[1], unde își lăsă o garnizoană, consulul se întoarse la Lilybaeum și vîndu sclavii coloniștilor greci. Aici primi ordin de la senat să plece neîntîrziat cu oastea la Arminum, iar de acolo să zboare ca vîntul și ca gîndul la Trebia, pentru a-i veni în ajutor lui Scipio.

În curînd cele două corpuri de armată se întîlniră în castrul întocmit de Scipio, unul mohorît și cu moralul scăzut din cauza înfrîngerii de la Ticinus, iar celălalt istovit de drumul atîta de lung.

În zilele acelea se vorbea și se șușotea mult pe socoteala generalului în propria sa tabără, mai mult ca niciodată pînă atunci. La un consiliu, Sosilos din Sparta luptă din răsputeri pentru a-l determina să atace oastea romană:

— Haideți să-l atacăm pe Scipio înaintea sosirii celuilalt consul! susținea el cu aprindere. O singură lovitură năprasnică ar fi de ajuns pentru a face praf armata asta înfricoșată. O dată biruit, dușmanul își pierdea încrederea în sine. Orice ciocnire poate să-i fie fatală.

— Oștirea noastră stă cu mîinile în sîn și înfulecă mîncarea care se va sfîrși în curînd! adăugă Maharbal. Este o mare întrebare de se va mai găsi vreun alt Dasius Brundisinus.

Colontai, recunoscut drept cel mai îndrăzneț participant la sfaturile cartaginezilor, grăi către ceilalți:

— Hanibal ne cheamă să luăm hotărîri de importanță vitală, dar nu acceptă părerea noastră. Tăcerea lui nu va da dureri de cap nimănui, cu atît mai puțin romanilor!

În mijlocul cortului ardea focul și, deși fumul ieșea pe ușă și prin deschizătura din acoperiș, toți se înecau, iar ochii le lăcrimau. Un ciot verde sfîrîia și fumega pe vatră, dar nimănui nu-i trăsni prin minte să-l stingă sau să-l zvîrle afară.

---

[1] O parte din Insulele Lipare (n.t.).

— Dacă cele două oștiri romane se contopesc și amîndoi consulii se avîntă în bătălie, vom fi înfrînți, zise Casca din Utica.

Privindu-și vîrful cizmelor și desenînd cu falarica litere grecești pe pămînt, Hanibal tăcea mereu. În ultimul timp comandanții cohortelor și ai manipulelor lui și-o cam luaseră în cap: deveniseră din ce în ce mai liberi și mai insolenți; se pare însă că el nu punea prea mult la inimă lucrurile astea. Numidul Sivas, încurajat pesemne de apatia generalului, îndrăzni să deschidă gura:

— Ne-ai promis că ne vei duce la Roma! Iar acum, se vede că te-a înspăimîntat un consul care a pierdut o bătălie și zace rănit în cort.

La auzul acestor cuvinte toți încremeniră. Unii păliră de frică, iar ceilalți se foiau pe locurile lor, neștiind cum să facă s-o zbughească cît mai repede din cort. Cunoșteau prea bine firea năprasnică a lui Hanibal ca și limita pînă la care își puteau împinge semeția. Acum simțeau înfrigurați că Sivas a întrecut măsura.

Cu mîna dreaptă Hanibal învîrtea și pe o parte și pe alta falarica, lăsînd impresia că jocul acesta îl absoarbe în întregime.

— Ia uitați-vă!... exclamă el și repezi darda cu două palme deasupra capului lui Sivas. Falarica străpunse pînza, iar de afară se auzi un urlet urmat de o bufnitură. Sentinela trage cu urechea prin pînza cortului la discuția noastră, iar comandanții mei mă nesocotesc!... Trebuie să știe toată armata că Hanibal nu se încumetă să intre în luptă!... Iar tu, javră friptă, — se răsti el la Sivas — pe care nici eu însumi nu știu cum de am făcut-o comandant de cohortă, bagă-ți mințile în cap, căci altminteri, o dată să te mai sumețești, și te pun pe loc la frigare, ca să termin ceea ce au început celții!

Din fundul cortului se auzi un scrîșnet de dinți. Toți războinicii întoarseră capetele: de acolo înainta Siva din Sidon.

— Hei, tizule, păzește-ți pielea, fiindcă lui Hanibal nu-i place carnea nici crudă, nici friptă! se răsti numidul la Siva.

Hanibal ieşi din cort. Afară, soldaţii se strînseră în jurul sentinelei ucise. Cu capul străpuns de falarică, cadavrul zăcea prăbuşit într-o rînă lîngă cort.

— Din ce cohortă este soldatul ăsta? întrebă comandantul.

— Din cohorta insubrică... El este gal... răspunse timid centurionul.

— De acum încolo, în faţa cortului meu vor face de pază numai punii! ordonă tăios Hanibal şi se întoarse la consiliu. Se adresă apoi comandanţilor:

— Nu-i vom ataca pe romani pînă nu vine şi celălalt consul. Vreau să-i nimicesc pe amîndoi consulii într-o singură bătălie.

Cei de faţă tăceau. Doar Maharbal mormăi ceva ca pentru sine.

În clipa aceea, un ofiţer intră în fugă comunicîndu-le cu răsuflarea tăiată:

— Titus Sempronius, cel de al doilea consul, a sosit în fruntea unei armate proaspete!

Hanibal îşi aruncă privirea asupra celor prezenţi, cărora le spuse:

— Aţi văzut? Dacă senatul Romei trimite amîndoi consulii împotriva voastră, vă puteţi da seama cît de importantă este bătălia asta!... Învingem acum, drumul spre Roma ne este deschis.

— Cînd trecem la atac? îl întrebă Colontai.

— Aşteptăm să fim atacaţi...

Sfatul murmura a încuviinţare.

Vanitosul şi nerăbdătorul consul Sempronius vroia să-i arunce imediat în luptă pe romani.

— De ce să mai amînăm! îi spunea acesta lui Scipio. Un al treilea consul sau o altă armată nu există. Ce ar spune strămoşii noştri cînd ar auzi că cei doi consuli tremură de frică în faţa vrăjmaşului care pustieşte ogoarele Italiei?

Vocea lui Sempronius se modula ceremonios de parcă ar fi vorbit în senat. Dădea zor fiindcă se apropia timpul alegerii noilor consuli, iar el nu vroia ca altul să continue războiul. I se părea că i s-a ivit o ocazie nemaipomenită de a se acoperi de glorie, mai ales că celălalt era bolnav.

Sempronius stătea în cort lîngă tovarăşul său rănit, care tăcea şi asculta.

— Eu le-am dat ordin soldaţilor să fie pregătiţi, căci lupta poate începe dintr-o clipă într-alta! îl înştiinţă Sempronius pe comandantul ţintuit la pat.

Scipio se uită la el şi dădu din umeri.

În ziua aceea sosiră în tabăra romană solii galilor care începură să-i implore pe amîndoi consulii să le vină în ajutor.

— Zeii să vă toarne în vine curaj şi putere să-l învingeţi pe cel mai crunt vrăjmaş care a existat vreodată pe lume! cădelniţă unul dintre ei. În numele credinţei şi dragostei ce o purtăm poporului roman respectat şi de străbunii noştri, vă rugăm să ne apăraţi femeile şi copiii, caii şi celelalte vite împotriva hoţilor de numizi şi liguri, trimişi zi de zi de Hanibal peste Pad să ne jefuiască şi robească. Vă dăruim paisprezece mii de luptători din tribul nostru, numai unul şi unul. Voi trebuie doar să-i îmbrăcaţi şi să-i înarmaţi!

— Grozav! îi strigă Scipio. Să-i îmbrăcăm şi să le dăm arme pentru ca apoi să fugă la Hanibal!... Pieriţi din ochii mei pînă nu poruncesc să vi se zdrobească mîinile şi picioarele!

Înspăimîntaţi, solii o tuliră din cort, rămînînd însă pe aproape: îşi ziceau că supărarea consulului este trecătoare.

— Nu mai vreau să văd nici picior de gal în castrul meu!

— Greşeşti! îi răspunse Sempronius. Sînt de părere că trebuie să-i ajutăm!

Clocotind de mînie, Scipio se sculă din pat şi începu să se plimbe prin cort. În cele din urmă nu se mai putu abţine şi izbucni:

— Pe Iupiter, am să ordon ca toate lepădăturile de gali să fie răstigniţi pe cruce.

— De ce?

— Dacă ai fi fost în noaptea în care ticăloşii ăştia au şters-o la inamic, după ce au făcut un măcel nemaipomenit în tabăra noastră, n-ai mai întreba nimic!

— Era alt trib, ripostă calm Sempronius.

— Pentru mine toţi sînt la fel de negri! răcni Scipio.

Tovarăşul lui dădu din umeri şi ieşi în faţa cortului, unde se mai aflau încă înspăimîntaţii crainici gali.

— Veţi primi ajutorul nostru, le comunică consulul. Duceţi-vă şi să nu spuneţi nimănui în afara căpeteniilor voastre ceea ce v-am promis.

A doua zi, Sempronius trimise trei mii de călăreţi şi o mie de arcaşi de ai săi pentru a oblădui ţinutul galilor dintre Pad şi Trebia. Oştenii dădură în calea lor peste inamici răzleţiţi şi încărcaţi cu o sumedenie de lucruri jefuite, îi atacară, spintecîndu-i pe cei mai mulţi. Înnebuniţi de groază, cei care scăpară de la moarte nu se mai opriră pînă nu puseră piciorul în tabără. Răcnetele lor răscoliră toată oastea cartagineză. Războinicii puseră mîna pe arme şi se năpustiră asupra romanilor care se apropiaseră de fortificaţiile taberei. Pînă la chemarea trîmbiţelor, se dădu o bătălie în toată legea. Pe cîmpul de luptă căzură de două ori mai mulţi războinici cartaginezi decît romani.

Victoria dobîndită nu avea însă o însemnătate prea mare. Aşa credeau toţi în afară de consul, care susţinea că soldaţii de abia acum s-au trezit din amorţeală şi că nici unul dintre ei nu mai vrea ca lupta să se mai amîne. Plin de sine, grăi către Scipio:

— Starea ta se datorează înfrîngerii de la Ticinus, iar acum sufletul îţi este mai bolnav decît trupul. Duşmanul trebuie atacat cît mai curînd.

Înştiinţat de vitejia celuilalt consul, Hanibal era convins că a sosit clipa bătăliei supreme. Înţelegea prea bine că un astfel de om va deveni mai curajos după neînsemnata biruinţă obţinută asupra unor oşteni prădalnici. Mai pricepuse şiretul cartaginez că trebuie să folosească avîntul războinic al galilor care, ştia bine, nu va dura mult. Înştiinţat exact de către iscoadele sale că romanii se pregătesc de luptă, cartaginezul se apucă să caute un loc potrivit să întindă capcane şi să stea la pîndă.

În ziua următoare călăreţii puni traversează rîul Trebia şi începură să se învîrte în jurul castrului roman, trimiţînd din cînd în cînd cîte o săgeată însoţită de cuvinte de ocară. În acest timp toată armata pusese mîna pe arme, gata în orice clipă să pornească la luptă.

Era o dimineaţă răcoroasă şi ceţoasă. Din norii compacţi se cernea o ploaie deasă, spulberată de vîntul care bătea între două dealuri împădurite. Apa rîului era ca gheaţa.

Sempronius scoase imediat toată cavaleria sa şi pe deasupra încă şase mii de pedestraşi, în urma cărora se revărsă toată armata. Cetele fără număr de soldaţi romani se repeziră pe malul rîului în urmărirea călăreţilor numizi.

Oştenii romani se prinseră în învălmăşagul luptei ca din senin, fără îmbrăcăminte groasă şi aproape flămînzi. Cînd intrară în apa rece a rîului, îi apucă tremuratul şi toţi simţiră cum le înţepenesc mădularele. Nici nu băgară de seamă cînd ploaia se transformă în zăpadă pe care vîntul le-o izbea drept în faţă. Afundaţi pînă la gît în apă, pedeştraşii lăsau să le cadă armele din mîinile ca butucii, iar arcaşilor li se udaseră coardele arcurilor. Deşi comandanţii îi mustrau şi-i îndemnau să fie mai iuţi, traversarea s-a lungit la nesfîrşit. În aceste împrejurări au pornit romanii la luptă.

În tabăra lui Hanibal nimeni nu se grăbea. Ziua trecea, iar soldaţii sătui şi cu pielea strălucitoare de uleiul cu care se unseseră[1], stăteau în jurul focurilor mari, încălzindu-se şi aşteptînd ordinul de a da năvală.

În sfîrşit, cele două armate începură să se rînduiască una în faţa celeilalte. Hanibal îşi împinse înainte opt mii de soldaţi din Insulele Baleare, purtînd arme uşoare sau praştii. În spatele lor aşeză infanteria cu suliţe lungi, iar aripile fură ocupate de zece mii de călăreţi printre care erau amestecaţi şi elefanţii.

Consulul intră în luptă cu optzeci de mii de romani, dintre care douăzeci de mii de neam italic şi cîteva mii de cenomani, singurii gali rămaşi credincioşi Romei.

---

[1] Războinicii îşi ungeau corpul cu ulei pentru a fi mai mlădioşi în luptă (n.a.).

Hanibal nu va cuceri niciodată cetatea eternă a lui Romulus!

Fabius Maximus

Primii care se încleştară în luptă fură praştierii din Baleare şi infanteria uşoară. Legiunile romane se năpustiră mai întîi asupra lor, scoţîndu-i din dispozitiv şi punîndu-i pe fugă. Consulul Sempronius se avînta în fruntea soldaţilor săi fără să observe ceea ce se întîmpla cu cavaleria sa strînsă ghem sub presiunea celor două aripi ale armatei cartagineze. În curînd se văzu că romanii se înghesuiseră într-atît, încît nu mai puteau să-şi mişte nici săbiile ca lumea. Înspăimîntaţi de elefanţi şi de mirosul lor insuportabil, caii stricau rîndurile, sărind şi nechezînd. Cavaleria romană rezistă, totuşi, atacurilor. Pedestrimea se bătea cu aceeaşi înverşunare şi de o parte şi de alta, deşi romanii erau rebegiţi de frig, hămesiţi de foame, iar dacă bătălia s-ar fi redus doar la atît, ei ar fi cucerit victoria. Infanteria uşoară cartagineză trăgea însă cu praştiile şi arcurile în călăreţii romani, le trimeteau falarici ucigătoare, omorîndu-i şi împingîndu-i înapoi pe mulţi. Asta nu fuse de ajuns: de pe aripa stîngă dădură buzna elefanţii şi numizii ascunşi în mărăciniş, creînd o învălmăşeală infernală printre soldaţii romani. Dar consulul se repezi asupra elefanţilor cu suliţaşii săi sumar înarmaţi, care se apucară să arunce falarici sub cozile uriaşelor animale, acolo unde pielea lor este foarte subţire. Suflînd în trompele lor, coloşii o luară la fugă făcînd prăpăd pe acolo pe unde treceau. Pedestrimea punã fu prima lor jertfă.

Bătălia se întinsese pe tot cîmpul. Ninsoarea se transformase în grindină adevărată. Uzi pînă la piele, oştenii dîrdîiau de frig. Picioarele le alunecau în noroi. De sub copitele cailor ţîşnea sînge amestecat cu apă murdară. Combatanţii se împiedicau la tot pasul de cadavrele rămase printre răniţi. Urletele oamenilor, nechezatul cailor atinşi de săgeţi, ţipătul trîmbiţelor, mugetul elefanţilor

înspăimîntaţi, şfichiuiala vîntului şi tumultul rîului umflat care creştea într-una dădeau împreună imaginea de groază a încleştării.

Pe neaşteptate, Hanibal îşi mînă în luptă restul cavaleriei care se năpusti cu înverşunare asupra detaşamentelor auxiliare romane formate din gali. Atacul a fost atît de năprasnic, încît galii fură risipiţi în cele patru zări. Mai mult de jumătate dintre ei căzură răpuşi de săbiile numizilor şi ligurilor porniţi în urmărirea lor.

Văzîndu-şi rezervele distruse, romanii socotiră pierdută bătălia. Unii o luară la fugă spre Placentia, întorcînd spatele rîului. Rupţi de capul armatei, alţii alergau, dimpotrivă, către rîu, luptîndu-se cu noroiul şi vîntul tăios. Săreau apoi în rîul vijelios şi umflat, plin de torente; nenorocoşii fură înghiţiţi de apă, iar ceilalţi de abia ajunseră pe celălalt mal. Mulţi dintre ei nu avură curaj să sară în valuri. Pe aceştia punii îi omorîră pe mal.

Urmărirea nu a durat mult. Războinicii puni istoviţi, rebegiţi de frig, plini de noroi şi sînge, se înapoiară în tabără fără a simţi bucuria victoriei cucerite. Romanii care goneau spre Placentia nu fură mînaţi din urmă de nimeni.

Alăturîndu-se celor rămaşi în tabără, soldaţii romani împrăştiaţi se grupară în jurul lui Scipio şi se îndreptară fără zăbavă spre Cremona. Mînios poate pentru că Sempronius se făcea vinovat de declanşarea şi pierderea bătăliei, ori dornic ca cele două oştiri să nu ierneze în acelaşi loc, nu vru să se mai întîlnească cu tovarăşul său.

*

Soarele de decembrie se ridică încet la răsărit, gata să-şi înceapă scurta călătorie. Razele lui de abia atingeau suprafaţa Tibrului, scînteind ca nişte mici cristale deasupra apei care le răsfrîngea în subţirea ceaţă violetă învăluind oraşul. Pînă hăt, departe, străpungeau văzduhul chemările aprige ale bucinei[1] din cazarma de lîngă zidul de răsărit al Romei. Soldaţii se pregăteau pentru obişnuita instrucţie de pe întinsa cîmpie din faţa cetăţii.

Poarta uriaşă făcută din grinzi groase de stejar se deschise scîrţîind din balamalele ruginite. Podul mobil bubui

[1] Bucina — trompetă (n.a.).

deasupra șanțului plin de apă stătută. Țăranii care înnoptaseră sub zidurile Romei dădeau buzna în oraș, unde se duceau să vîndă calupuri rotunde de brînză, portocale, smochine uscate, măsline și rodii. Alături de măgărușii împovărați cu saci plini de ceapă, ridichi, ovăz, orez și grîu, pășeau, sprijinindu-se în toiege, moșnegi colțoși care țipau la sclavii ce țineau în brațe, doi cîte doi, amfore cu ulei, miere sau vin.

Paznicii dădeau drumul pe poartă țăranilor, intrau în vorbă cu ei, mîncau smochine și măsline din coșurile mari; apoi se apucau să glumească pe socoteala unchiașilor ursuzi și să necăjească fetele cu ulcioare de lapte pe cap.

În jurul sentinelelor se strînseseră o mulțime de pierde-vară, țărani și sclavi. Cu toții îl ascultau pe un bătrîn care povestea că în fiecare noapte îl visează pe Mercur, prevestindu-i apropiatul sfîrșit al lumii.

— Oamenii s-au lepădat de zei! grăia cu o voce amenințătoare moșneagul. Cînd vor să aducă o jertfă, aleg cea mai slabă javră, agonisesc pe seama zeilor!... Au devenit tot mai nesățioși!... Toți au surzit și orbit și de aceea nu mai sînt în stare să vadă și să audă semnele. Acum opt zile la piața de zarzavaturi un copil de șase luni s-a smuls din brațele maică-si și a strigat: „Har zeilor!", iar la obor un taur s-a smucit din lanț, a intrat ca turbatul într-o casă, a luat-o pe scări, ajungînd pînă la etajul al doilea. De acolo și-a dat drumul și s-a făcut praf. Templul Speranței a fost lovit de trăsnet, iar în Lanuvium o cioară s-a așezat pe altarul zeiței Iunona... Orășeni și țărani, fie-vă frică de zeii nemuritori! Nu precupețiți nici o ofrandă pentru a-i îmbuna, fiindcă sabia cartaginezilor atîrnă deasupra tuturor capetelor... Acum au început să fie văzute noaptea, plutind deasupra mormintelor și stafii în veșminte albe. Nu spun nimica, scheaună și chelălăie ca niște cățel... Oamenii povestesc că în Galia a plouat cu pietre, iar un lup a înșfăcat sabia din mîna unui paznic, fugind cu ea în dinți... În fiecare noapte decemvirii consultă cărțile sfinte și se roagă zeilor să-i salveze pe amîndoi consulii... Bărbați și femei, faceți legăminte pe

cărțile sibiline, cinstiți-i în tot felul pe zei, căci, băgați de seamă, în fiecare noapte Mercur îmi șoptește la ureche că Roma și toată lumea asta se vor duce de rîpă!

Pe neașteptate, de după colț, răsunară bucinele: armata era aproape de pod. Bine lustruite, coifurile de metal străluceau în soare de-ți luau ochii. Sub armurile scurte se zăreau mușchii goi ai oștenilor. Obrajii și pulpele se cutremurau și tresăltau în timpul marșului.

— Trăiască triarii[1] romani! urlă un țăran beat.

Mulțimea se dădu în lături făcînd loc oștirii să treacă. Cîțiva sclavi lăsară jos sacii din spate și se zgîiau acum la soldați. Unul dintre ei zise murmurînd:

— Grozavi soldați! Se zguduie pămîntul sub ei, iar Hanibal le omoară consulii și tribunii!

— Curînd de tot o să atîrne el de gîtul cailor ăstora traista cu ovăz! — adăugă altul.

Dintr-o stradă transversală ieși un alai de sclavi: în mijloc doi robi din Campania duceau pe umeri o lectică elegantă. Draperia ei de purpură era ridicată și înăuntru putea fi văzută o tînără tulburător de frumoasă. Avea un păr auriu și o față albă ca fildeșul. Ochii mari de culoarea mării, adumbriți de lungile-i gene, scînteiau ca două stele.

Fata era fiica tribunului Servius Gabinius Corvus, favorita tuturor matroanelor din distinsa societate a Romei. Spiritul ei ales era cunoscut în cercurile aristocratice. Mulți pretendenți, fii de foști consuli, pretori și tribuni, suspinau în zadar după ea. Carma știa să-i refuze cu o glumă abilă care făcea apoi înconjurul cercurilor înalte, stîrnind peste tot rîsul.

Tatăl ei, Servius Gabinius Corvus, era un neînfricat ostaș. Primul război punic l-a făcut ca centurion, remarcîndu-se prin vitejia sa mai cu seamă în bătălia de la Erix. Spiritul lui de dreptate a intrat în legendă, fiind amintit ori de cîte ori se ivea o ocazie potrivită. Tocmai de aceea fusese ales tribun anul acesta, iar ușa casei sale era deschisă zi și noapte tuturor acelora care vroiau să se plîngă

[1] Triarii — oșteni înarmați cu sulițe grele (n.a.).

de nedreptatea pricinuită de trisviri[1], lictori[2] şi chiar de consuli şi senatori.

Corvus[3] era negru, iar fiica lui, Carma, fusese supranumită corbiţa albă, căci deosebirea dintre culoarea feţei tatălui şi a fiicei era imensă. Cînd se aflau împreună, păreau a fi un etiopian şi o sabină.

Sclavii lăsară jos lectica, aşteptînd să treacă armata. Pe cealaltă parte a străzii, printre rîndurile de soldaţi se vedea însă un grup de tineri cu chitare în mînă. Erau veseli, dar mai mult făceau gălăgie decît cîntau. Se întorceau probabil de la un chef.

Observîndu-i, Carma se înfăşură în togă, căci dimineaţa era răcoroasă, şi ieşi din lectică. Se plimba în sus şi în jos nerăbdătoare să se scurgă valurile de soldaţi. În grupul de tineri beţi descoperise un bărbat brunet, care să tot fi avut treizeci de ani. Purta aruncată pe spate o togă măslinie legată pe umăr într-un nod mare. Şi el o văzuse pe tînăra femeie; de aceea se oprise lăsîndu-i pe ceilalţi, care de fapt nici nu-i observaseră lipsa, să-şi continue drumul. Cînd tălăzuirea de oşteni încetă, omul cu togă de culoarea măslinei trecu strada şi se apropie de fată. Cu un zîmbet luminos, aceasta îi întinse amîndouă mîinile, calde şi moi ca puful.

— Salutare, omule din Umbria! îl întîmpină ea surîzătoare. Pe unde rătăceşti aşa de devreme?... Pe stradă n-o să găseşti inspiraţie!...

— Dimpotrivă, tocmai aici o caut şi o găsesc! răspunse rîzînd omul din Umbria. În clipa asta văd doi sori, unul pe cer, iar altul, aici, pe pămînt.

Stăteau şi se priveau ca doi prieteni buni, sufleteşte foarte apropiaţi, dar, în fond, groaznic de departe unul de altul. Ea, dintr-o celebră familie de patricieni, care a dat în decursul anilor doi pretori şi doi tribuni, iar el, un om de pe stradă, fost sclav, servitor la teatru şi scriitor de comedii, nerecunoscut de nimeni în afara scenei. Acesta era Titus Maccius Plautus.

---

[1] Trisvir — poliţist (n.a.).
[2] Lictori — slujbaşi romani care însoţeau pe unii magistraţi, pretori, consuli, dictatori, purtînd fascii (n.t.).
[3] Corvus — corb (n.a.).

Tinerii aristocraţi îl tîrau după ei la chefurile de prin cîrciumile de la periferie sau din taverne, unde se duceau într-ascuns de severii lor părinţi. Glumele lui făceau pe oricine să rîdă, dăruind societăţii bună dispoziţie. Acompaniaţi de cîntece zgomotoase şi de prostii destrăbălate, tinerii cădeau adesea beţi sub masă. Atunci el ieşea posomorît din cîrciumă, se plimba pe străzile fremătînd de lume ale Romei şi se simţea cumplit de singur.

— Tu eşti mare şi plin de faimă. Comediile tale înveselesc pe oricine! îi zise fata.

— Pe oricine, în afară de mine. Eu nu sînt, bună doamnă, nici mare, nici faimos. Tot secretul este că ştiu greceşte! De nu i-ar fi trimis zeii pe lume pe Filemon, Menandru, Difilos şi Apolodor[1], fii convinsă că Titus Maccius Plautus[2] ar fi murit de foame pînă acum. Dar să lăsăm astea... Spune-mi mai bine, încotro ai plecat...

— Astăzi o sărbătorim pe Bona Dea[3], Magna Mater din luna decembrie, aşa că mă duc acasă la consulul Scipio, unde se vor întîlni cele mai distinse femei şi fete din Roma. Trebuie s-o rugăm pe buna zeiţă să dăruiască legiunilor noastre forţa şi curajul de a-l alunga pe Hanibal din Italia. La consul o să bem şi o să mîncăm toată ziua, iar cînd se va lăsa întunericul, vom porni la lumina făcliilor spre Aventin, ca să ne închinăm zeiţei şi în templu, implorînd salvarea şi fericirea noastră şi a războinicilor noştri. Atît la consul, cît şi în sanctuar, vom aduce o jertfă, vom înjunghia pe altar o scroafă tînără.

— Cunosc obiceiul ăsta, spuse Plautus. Se aduce ofrandă o scroafă pentru ca femeile să fie mai fecunde. Romanilor le trebuie mulţi soldaţi ca să-l alunge pe Hanibal din Italia.

— Ohho! exclamă Carma. Tatăl meu zice că Hanibal va fi nimicit imediat ce al doilea consul îşi va uni armata

---

[1] Toţi patru sînt comediografi greci şi aparţin aşa-zisei comedii atice noi (sec. IV—III î.e.n.). Operele lor s-au pierdut (n.a.).
[2] Originar din Umbria, Titus Maccius Plautus, a prelucrat şi a tradus în limba latină operele comediografilor greci mai sus amintiţi (n.a.).
[3] Bona Dea sau Magna Mater — Iunona, protectoarea femeilor, a căsniciei, dragostei şi a bunăstării. Acestei zeiţe i se aduce jertfă o purcică albă (n.a.).

și forțele sale cu cele ale lui Scipio. O bătăl' ...ie pierdută nu înseamnă nimic[1]... Spune-mi, ai mai scris vreo altă comedie?

— Desigur. O și pregătim pentru sc... ...nă. Într-o lună de zile va vedea lumina rampei.

— Cum ai intitulat-o?

— Rudens[2].

— Grozav!... Dar cine treb... ...de să-și bage capul în ștreangul ăsta? întrebă rîzînd fa... ...a.

— Cel mai nimerit ar fi pe... ...ntru mine!

— Ei, aibă-te zeii în pază ... poetule nefericit, iar muzele ..., și dee-ți multă fericire, ție, ... să nu te părăsească niciodată!

Lui Plautus i se păru ... că pe fața-i licărește un zîmbet zeflemitor, ceea ce îl făc... ...a să-i răspundă neîntîrziat:

— Iar eu îți doresc... să te măriți cît mai repede și să aduci pe lume mai m... ...ulți fii decît animalul pe care o să-l jertfiți astăzi. Să-ți ... ajute Iupiter ca toți să se facă mari și să ajungă cons... ...ii și tribuni.

Fata roși, d... ...r se făcu că n-a priceput ironia grosolană și i se adresă ... din nou:

— Îl voi ... ruga pe tatăl meu să te invite o dată la noi la cină.

Poe... ...ul îi grăi surîzător:

— De ești în stare să faci un corb alb dintr-unul negru, ia... un fost sclav să intre printre patricieni, am să te proclam a zecea muză!... Dar văd că sclavii tăi tropăie de nerăbdare... Hei, voi, ăi din Campania... Transportați cu băgare de seamă comoara asta și fiți cu ochii în patru să nu vi se răstoarne lectica în noroi! Să nu vă treacă care cumva prin cap așa ceva! Drept recompensă, ... na-vă doi dinari de care să beți pe săturate vin la cîrciumă, cît timp stăpîna voastră celebrează ziua Bunei Zeițe... Aluia cu nasul roșu dați-i să bea cel mai mult, căci zeii l-au predestinat să vă fie paharnic și cenzor la băutură. Serbați-l pe socoteala mea pe Bachus și dați-i toată prețuirea acestui respectabil zeu!

[1] Încă nu sosise la Roma știrea înfrîngerii suferite la Trebia (n.a.).

[2] Rudens — odgon, ștreang (n.a.).

— Cu bine, poetule rătăcitor!

Suita porni către oraș urmărită de privirea lui Plautus care nu-și luă ochii de la ea pînă nu dispăru după colțul străzii; apoi suspină și, cu capul în pămînt, o porni încet pe lîngă zidul cetății.

*

În luxosul palat al lui Publius Cornelius Scipio se strîngeau doamnele din cele mai distinse case. Veneau din centrul orașului, din forum, de pe Capitoliu ca și din vilele bogătașilor construite pe ambele maluri ale Tibrului. Matroanele plecaseră cu fiicele și nurorile lor să serbeze ziua protectoarei lor numită în mod diferit, după nevoile și dorințele cu care i se adresau. Cînd îi cereau să le păzească sau să le salveze de boli, războaie și alte rele, îi ziceau *Bona Dea*[1], sterpele doreau, desigur, să aibă copii și de aceea o adorau ca pe o ființă plină de bunăvoință, dîndu-i numele de *Magna Mater*[2], cele nefericite în căsnicie sau dragoste o denumeau *Fatua*[3], crezînd că zeița știe să facă farmece și să dezlege vrăjile. În afară de aceasta era considerată protectoarea ordinei și moralei. Femeile îi aduceau ofrande, prosternîndu-se la picioarele preamăritei zeițe, ajunau nesilite de nimeni, renunțau la viața sexuală și se supuneau spălării rituale cu apă sfințită.

Zeița atotputernică consola, salva de chinuri, umilințe și ispite, umplînd de speranță sufletele celor necăjiți. La Roma era considerată o zeiță cu desăvîrșire castă și de aceea bărbații nu aveau voie cu nici un chip să treacă pragul templului ei, aflat pe Aventin într-un crîng umbros învăluit în mister, de la poalele unei stînci unde odinioară se oprise și privise plin de curiozitate păsările însuși Remus. La serbările date în cinstea ei luau parte și vestalele[4].

[1] Zeița cea bună (n.a.).

[2] Mama cea Mare (n.a.).

[3] Vrăjitoare (n.a.).

[4] Vestalele erau preotesele zeiței Vesta căreia îi închinau fecioria lor (n.a.).

În aula spațioasă a palatului consulului erau înșirate mese iar de jur împrejurul lor, sofale. Pe trepiedele de la perete sclavele așezau vase mari cu jăratic în care azvîrleau scorțișoară, tămîie și smirnă. Parfumul diferitelor mirodenii aruncate pe tăciuni se înălța spre plafonul pe care erau pictate scene din mitologia greacă.

Aici se strînseseră femeile, invocîndu-și zeița protectoare implorată de mame, surori și soții să le scape fiii, frații și soții de cumplitul dușman care călcase Italia, repurtînd o victorie și rănind un consul.

Într-un colț al aulei era așezat altarul casei. Adunate în jurul locului sacru, matroanele urmăreau într-o tăcere mormîntală ritualul sacrificiului: ajutoarea celei mai bătrîne vestale împlîntă cuțitul în beregata animalului tînăr, ia sînge în vasul de argint, apoi împrăștie o mînă de grîu pe postamentul acoperit de imortele galbene.

Vestala ridică mîinile în sus și exclamă cu o voce sfîșietoare:

— *Magna Mater, emiti salutem filiis, patribus et viris nostris*[1]*!*

Toate femeile înălțară ruga lor fierbinte către cer:

— *Emiti salutem, Fatua!*

— *Emiti salutem, Bona Dea!*

Apoi vestala reluă firul întrerupt:

— Mărită zeiță, te rog să legi mîinile vrăjmașului, să-i răpești puterea și să-i trimiți pe cap toate bolile pămîntului. Mărită *Fatua*, fă în așa fel ca vrăjile și farmecele tale să-i întunece vederea și să-i tulbure mintea, să intre în panică, să se sfîrtece între ei, iar sufletele lor să pogoare toate în aceeași zi în fundul Tartarului[2]! Astăzi îți aducem ofrandă ție, implorîndu-te să aperi mamele și fii Romei! Fie-ți numele tău binecuvîntat și slăvit în ceruri, printre zei și pe pămînt, printre oameni!

Așa a început ceremonia. Toate intrările în palat erau străjuite de sclave puternice cu sulițe și săbii în mîini, avînd ordin să străpungă orice bărbat care ar încerca să intre cu forța în casă.

---

[1] Mărită maică, salvează-ne fiii, părinții și bărbații (în original în lat.).

[2] Tartar — iad, infern (n.a.).

Pe paturile împodobite cu flori stăteau întinse invitatele[1]. Serioase și tăcute, sclavele aduceau mîncarea și băutura, umpleau cupele, atente la cel mai mic semn al stăpînei lor.

Ospățul se desfășura în tăcere. Urechea vestalelor percepea șoapte aproape nedeslușite. Pe nesimțite începu zumzăiala, mai întîi în surdină, apoi din ce în ce mai tare, pe măsură ce se goleau și umpleau cupele cu vin. La acest festin toate femeile prezente erau obligate să bea vin.

Spre sfîrșit, în aulă intrară patru sclave cu chitare în mînă. Pline de jale ele intonară un imn melancolic închinat celor căzuți în lupta pentru apărarea patriei. Refrenul cîntecului răsuna ca un strigăt de durere:

— *Et felices aduenitis nigram Orci regionem*[2]*!*

După aceea îi înălțară toate un imn Bunei Zeițe și se apropiară de altar, unde fiecare în parte depuse jurămînt pentru a îndepărta pericolul ce le amenința patria, încheind astfel partea solemnă a sărbătorii. Severitatea și seriozitatea dispărură de pe fețele oaspetelor, înlocuite fiind de rîsete, cîntece și glume, rostite adesea fără a respecta rigorile bunei-cuviințe.

Gălăgia generală fu întreruptă un moment de apariția a douăsprezece tinere sclave, aproape goale, care se opriră din fugă în spațiul dintre mese. Aici, în sunet de harfe, lire și aulos, se prinseră într-un dans simbolic plin de patimă și erotism. Fiecare mișcare a dansatoarelor le sublinia frumusețea, farmecul și dorința. Jocul lor se sfîrși cu niște gesturi vulgare care stîrniră hohote de rîs printre femeile pe jumătate bete.

Dansatoarele se retraseră acoperite de ropote de aplauze. În locul lor veniră două sclave puternice, goale pînă la brîu unse cu ulei pe trup. La început se bătură în pumni, lovindu-se fără milă una pe alta, pînă ce se luară la trîntă. Lupta se dădea după toate regulile acestei arte, nu de mult introduse din Grecia la Roma. Zdrobite și pline de sînge, învingătoare și învinsă, sclavele părăsiră șchiopătînd locul înfruntării.

---

[1] Romanii mîncau culcați (n.a.).

[2] Și fericiți ați plecat în ținuturile întunecoase ale lui Orcus (în original în lat.).

Vinul curgea şi se bea din belşug. Ospăţul devenea din ce în ce mai zgomotos. Femeile cîntau, plîngeau, ţipau şi rîdeau. Altele, bete criţe, dormeau pe paturi sau sub masă şi sforăiau în voie.

Carma, îndrăgită de toate femeile, apăru pe cînd petrecerea era în culmea ei. Îmbrăcată în tunică neagră, palidă, cu părul despletit şi cu un craniu în mînă, ea îşi pironise privirea asupra celor două orbite întunecoase în care, cîndva, străluciseră nişte ochi. Frumuseţea tinerei fete, formele ei rotunde, ca şi întreaga-i făptură, iradiau viaţă. Rochia neagră şi cutremurătorul simbol al morţii din mîna întinsă vroiau să amintească celor de faţă că viaţa omului este scurtă, iar sfîrşitul ei de neînlăturat.

Fecioara ridică ţeasta în sus, exclamînd:

— *Memento mori*[1]!

Îşi aţinti apoi ochii în plafon de parcă invoca o nevăzută divinitate şi începu să declame versuri din *Antigona* lui Sofocle. Cuvintele destinului implacabil, distrugător a tot ce e frumos, bun şi nobil, se înşiruiau ca perlele pe aţă, ca lacrimile din ochii femeilor care retrăiau alături de Carma chinurile fetei nevinovate, osîndită la o cumplită moarte.

Carma recita:

„O! gropişte! O! tu, culcuş al nunţi-mi, tu,
Lăcaş ce-mi fi-va veşnic sub pămînt! Pornesc
Spre tine-acum, spre morţii mei — că mulţi mi-au fost
De Persefòna găzduiţi — pornesc şi eu,
Ce-am fost mai urgisită decît toţi; pornesc
Cînd încă nu-mi bătuse-al vieţii-mi greu soroc."

. . . .

„Mă duce spre mormînt, făr'nici să fi ştiut
De-al nunţii drag desfăt. Nici soţ eu n-am avut,
Nici prunc n-am alăptat! Şi singură — că toţi
M-au părăsit — de vie-acum spre-al morţilor
Lăcaş cobor . . ."[2]

---

[1] Gîndeşte-te că vei muri (lat.).

[2] Versurile sînt reproduse din volumul *Tragicii greci*, Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1958, pp. 473—474 (n.t.).

La uşa aulei se auzi gălăgie, apoi un ţipăt zguduitor. Cîteva sclave dădură fuga acolo, se întoarseră şi urlară năuce:

— Hanibal se îndreaptă spre Roma! . . . Am pierdut şi a doua bătălie! La Trebia au fost striviţi amîndoi consulii!

Cîteva clipe în aulă se aşternu o tăcere mormîntală, pentru ca apoi din sute de guri să izbucnească dintr-o dată ţipete şi jelanii.

Sclavele spuseră că senatul trimisese un crainic să le înştiinţeze de noua înfrîngere suferită. Fuseseră distruse aproape opt legiuni romane ai căror soldaţi pieiseră, căzuseră în captivitate sau o luaseră la fugă ca nebunii şi, de-abia scăpaţi cu viaţă, aduceau acum veştile dezastrului. Ei le-au comunicat senatorilor că inamicul s-a răsfirat în toată Bononia[1], de la Luna la Ariminum[2], ocupînd, după părerea lor, toate drumurile de acces. Fugarii nu ştiau unde se află consulii cu rămăşiţele oastei.

Scurta zi de decembrie se apropia de sfîrşit. Pe străzile Romei se lăsa ceaţa. Grupuri de bărbaţi şi femei dispăreau înghiţite de mulţimea ce se precipita, asemenea valurilor mării, către forum. Prin perdeaua groasă a ceţii se auzeau chemări, zumzete şi voci ameninţătoare. Cu privirile năuce, oamenii îşi puneau unii altora întrebări scurte la care primeau scurte şi inconsistente răspunsuri.

— Amîndoi consulii au fost ucişi! . . . Oameni buni, căutaţi-vă scăpare! tună o voce profundă care acoperi rumoarea generală.

Marea de capete vuia. Cuvintele acestea erau exasperant repetate în forum, înfricoşînd şi dezorientînd puhoiul de oameni. Gărzi de legionari şi trisviri porniră pe urma vocilor şi prinseră vreo zece gali pe care-i înfăţişară imediat lictorului. Bătuţi pînă la sînge cu nuiele, iscoadele recunoscură în plină stradă că au fost trimişi de Hanibal la Roma pentru a semăna groaza şi dezordinea printre locuitorii ei.

Aflînd că printre ei au fost prinse iscoade cartagineze, şuvoiul neîntrerupt fu cuprins de o adevărată nebunie.

[1,2] Azi Bologna şi Rimini (n.t.).

Ieşindu-şi din minţi, oamenii se năpustiră printre trisviri, îi înşfăcară pe galii bătuţi măr şi se apucară să-i tîrască prin mulţime. În cele din urmă, cînd toate trupurile se prefăcură într-o masă informă, le azvîrliră în Tibru.

În faţa senatului, legionarii menţineau cu mare greutate ordinea. Cetăţenii aşteptau ştiri de la cea mai competentă instituţie, fiindcă ştiau că senatul a intrat în dezbateri din care trebuie să se nască hotărîri de importanţă vitală. Toţi oamenii sănătoşi vroiau să pună imediat mîna pe arme şi să pornească împotriva duşmanului. Tinerii, chiar şi copiii, se înghesuiau printre bătrîni şi bărbaţi în toată firea, vociferînd şi înfierbîntînd şi mai mult spiritele. De la mic la mare, cu toţii îşi aşteptau comandantul care să-i ducă la luptă. Nerăbdarea ameninţa să se transforme în panică şi vărsare de sînge. Mulţi cereau ca toţi sclavii din Numidia, Libia, Siria şi Liguria să fie omorîţi. Setoasă de sînge şi de răzbunare, puzderia de oameni tălăzuia în forum. La lumina torţelor, feţele lor învăluite de ceaţă aveau ceva de nălucă.

Un tînăr, care reuşise să ajungă pe scările senatului, strigă în gura mare:

— Hanibal se îndreaptă spre Roma, iar nouă nu ne dă nimeni arme! Haideţi să ne avîntăm înăuntru şi să-i trezim pe senatorii care dorm somnul morţii.

Mulţimea clocotea. Gloata se îmbulzi la intrarea în senat, călcîndu-i în picioare pe legionarii storciţi. Cei din primul rînd răzbiră ca un gard viu în aulă. Tînărul cu ochii sălbatici şi privirea rătăcită strigă:

— Moarte senatorilor!

Cei din frunte fremătau şi se năpustiră înainte. Strîngînd din pumni ei făcură cîţiva paşi, gata să sară la senatori şi să-i omoare. Oamenii erau aşa de înverşunaţi de parcă s-ar fi aflat în faţa adevăraţilor vinovaţi de înfrîngerea suferită.

Un tînăr senator, patrician cu pieptul lat şi gît puternic, se sculă în picioare şi se îndreaptă către cetăţeni. Sub toga de purpură îi strălucea armura de argint cu o stea de mare la mijloc. Neînfricat ca un zeu, se opri la cîţiva paşi în faţa plebei şi îşi încrucişă mîinile:

— Gaius Flaminius!... Gaius Flaminius!... murmură gloata.

— Ce vreţi de la noi? îi întrebă senatorul, fulgerîndu-i cu privirea.

Vocea răspicată a aceluiaşi tînăr răsună din nou:

— Am venit să vă întrebăm ce aveţi de gînd? Să ne daţi legaţi pe mîna lui Hanibal?

— Deci, senatorii sînt trădători?! îi răspunseră, pălind, patricienii.

— Nehotărîrea voastră ne îneacă pe toţi! continuă tînărul.

— Cine eşti tu de îndrăzneşti să vorbeşti astfel?

— Un plebeu... Numele meu este Marcus Porcius Cato[1]! Poporul cere să audă decizia voastră.

— În cursul nopţii o s-o auziţi cu toţii, dar pentru semeţia ta vei fi spînzurat de coaste în afara oraşului.

— Asta nu se va întîmpla — îl contrazise tînărul — fiindcă sabia duşmanului atîrnă atît asupra capului tău cît şi al meu!

Între timp, în partea opusă a sălii, îşi făcură apariţia legionarii cu suliţele îndreptate asupra oamenilor pe care începură să-i împingă afară.

După ce curăţară locul, Flaminius se adresă centurionului:

— Îţi poruncesc să fii cu ochii în patru la intrarea în senat. Cel care încearcă să pătrundă înăuntru, să fie ucis fără milă!

Gaius Flaminius candida la unul din cele două locuri de consul, fiind sprijinit de senatori din momentul declarării războiului cu Cartagina. I se dusese vestea vitejiei şi hotărîrii lui, aşa că toţi îl considerau un mare talent militar. Se mai povestea însă despre el cum că ar fi capricios, încăpăţînat şi că n-ar celebra zeii. E adevărat că pe socoteala lui bîrfea Cnaeus Servilius, cel de al doilea candidat, care se ţinea de toate ritualurile, credea în farmece şi în influenţa mişcării stelelor asupra destinului oamenilor.

---

[1] Tînărul va deveni scriitor şi om politic, duşman înverşunat al Cartaginei (n.t.).

Şi de data aceasta Gaius Flaminius s-a certat cu Servilius, dar de ce oare? Fiindcă candidează şi el la funcţia de consul sau pentru că l-a scos din fire cu calmul lui? Flaminius vroia să demonstreze prin strigăte şi avalanşe de cuvinte ideia că Hanibal trebuie neîntîrziat atacat cu toată armata, afirmînd că romanii vor avea, cu siguranţă, victoria de partea lor. Fără să ridice tonul, Servilius îi convingea pe senatori că o asemenea bătălie nu poate fi decît catastrofală pentru ei.

Senatul nu primise nici un fel de raport de la consuli, iar alegerile nu sufereau amînare. La Roma nu se ştia nici dacă consulii mai sînt încă în viaţă, iar pe ştirile întîmplătoare aduse de fugarii îngroziţi, nimeni nu se putea bizui. Se destrămau ca fumul.

În noaptea aceea se hotărî să se treacă la formarea a zece noi legiuni romane, iar tot pe atîtea urmau să fie recrutate din rîndul aliaţilor. Apoi opt cohorte veneau neapărat să se alăture la Roma cavaleriei grele, care număra pe atunci patru mii de războinici. Toată armata avea să fie încredinţată consulului nou ales, desemnat de zar să continue războiul[1], în fruntea romanilor.

Senatul luă hotărîrea de a aştepta timp de paisprezece zile sosirea unor rapoarte exacte de la Scipio şi Sempronius, iar dacă în acest răstimp nu se va primi nimic, să se treacă la alegerea noilor consuli.

Poporului adunat în forum i s-a adus la cunoştinţă că senatul ia asupra sa toată răspunderea şi că toţi bărbaţii apţi de luptă trebuie să fie orişicînd gata de a răspunde apelului făcut privitor la înrolarea lor în armata care, după alegerea noilor consuli, se va îndrepta împotriva vrăjmaşului.

Cunoscutul senator Fabius Maximus citi în faţa poporului o proclamaţie ce se încheia astfel:

— Cetăţeni romani, voi le-aţi arătat şi mai înainte cartaginezilor adevărata voastră valoare ostăşească! Fiecare dintre voi să-şi alunge frica din suflet, fiindcă duşmanul, oricît ar fi el de puternic, ştie prea bine că nu-i poate învinge pe fiii Quiriţilor[1]. Cei care s-au bucurat pînă acum de succesul momentan repurtat în războiul dus împotriva voastră, au pierit pînă la urmă de sabie sau, îngrămădiţi în tîrguri, au fost vînduţi la un preţ de nimic. Romani, prin forţă şi vitejie, voi l-aţi înfrînt pe Hamilcar Barcas, un oştean înarmat cu toate secretele artei militare; iată că acum s-a ridicat asupră-vă fiul lui, care nu-l egalează din nici un punct de vedere. Gloria i-a fost făurită de fricoasele triburi din Spania, ca şi de galii care, în afară de iscusinţa trădării, nu se mai pot făli cu nimic altceva... Eu vă asigur că, deşi a supus toată Spania, cucerind cetatea Sagunt, cu toate că a trecut Alpii şi a cîştigat două bătălii, Hanibal n-a venit în Italia întru norocul, ci, dimpotrivă, întru nenorocul lui. El nu va cuceri niciodată cetatea eternă a lui Romulus! Nu trebuie să vă temeţi că ne va supune capitala acela care a avut nevoie de opt luni pentru a frînge Saguntul, o cetate cu totul neînsemnată faţă de Roma noastră!... Pregătiţi-vă, prin urmare, armele şi aşteptaţi sunetul trompetei vestitoare de luptă, ce vă va chema în curînd să-i apăraţi onoarea, gloria şi vulturii romani[2], întotdeauna învingători!

Miile de voci unite într-una singură, cutremurară forumul:

— Trăiască poporul roman!... Trăiască consulii!... Trăiască armata romană!...

Ceaţa se ridicase. Pe cer se înălţase luna plină, luminînd calea femeilor pornite în ordine şi tăcere spre Aventin, unde aveau să-i aducă jertfe Bunei Zeiţe în sanctuarul ei şi să se roage pentru salvarea poporului roman!

CAPITOLUL AL XIV-LEA

Consulul Titus Sempronius Longus şi cei patru centurioni.

Degerată, flămîndă şi demoralizată, armata română s-a retras după bătălia de la Trebia spre Placentia şi Cremona. În următoarele trei zile sosiră fără încetare soldaţi

[1] La Roma se alegeau doi consuli. În caz de război, ei dădeau cu zarul pentru a hotărî cine pleacă să lupte şi cine rămîne acasă (n.a.).

[1] Quiriţii erau cetăţenii romani (n.t.).
[2] Vulturii romani — steagurile romane (n.a.).

în grupuri mai mari sau mai mici, ori răzleţiţi unii de alţii, răniţi, fără arme şi morocănoşi, aruncînd vina pierderii luptei în capul consulilor şi al celorlalţi generali. Primiţi în ambele tabere, ei şi-au dat seama că înfrîngerea nu era chiar aşa de cumplită cum păruse în primele momente. Lipseau cîteva mii de oameni, dar se presupunea că la sfîrşitul bătăliei unii dintre ei au apucat-o către centrul Italiei.

Cei doi comandanţi s-au întîlnit la Cremona şi după o îndelungată chibzuială au hotărît ca Sempronius să pornească imediat la Roma, unde trebuia să se prezinte senatului un raport despre luptă şi să se aleagă noii consuli. Iscoadele trimise de Scipio, adică cei mai îndrăzneţi cenomani, au adus vestea că oastea punilor este răspîndită ici şi colo, de la Luna pînă la Ariminum. Părea că toată armata romană condusă de cei doi consuli era ruptă de inima Italiei.

Sempronius convocă patru centurioni vestiţi pentru vitejia lor. În cort au intrat Quintus Fabius Lora, Pomponius Squirus, Sempronius Alifanus şi Gaius Furius Bibaculus, rudă cu răposatul comandant al Saguntului. Toţi patru erau puternici, dîrji, îndrăzneţi şi curajoşi.

— Centurioni romani, a venit timpul să muriţi pentru patrie. Sînteţi pregătiţi? îi întrebă consulul.

— Sîntem! răspunseră ei într-un glas.

— Atunci, zei, fiţi slăviţi!... Noi trebuie să ne strecurăm printre duşmanii ale căror patrule, pîlcuri mai mari sau mai mici, hoţi de drumul mare ajung pînă aproape de Aretium. Asta înseamnă patru zile de galop. Noi cinci o să luăm cîte o sută de războinici şi o să pornim la Roma. Sper că cel puţin unul dintre noi va ajunge şi va preda senatului raportul privitor la cele două bătălii, ca şi ordinul de alegere a noilor consuli. Vom evita încăierările şi luptele, fiindcă important este să ne furişăm cu orice preţ pînă la Roma. După traversarea Padului ne despărţim, pentru că Hanibal va afla cu siguranţă prin iscoadele sale că unul dintre consuli a plecat spre Roma. Cartaginezul va face tot ce e cu putinţă să mă prindă, sau să mă omoare. De aceea trebuie să ne pierdem urmele: fiecare dintre voi urmează să-şi croiască drum şi să se strecoare ca şi cum ar fi consul. Duşmanul nu trebuie să afle în ce grup sînt! Aveţi ceva de întrebat?

— Nimic!... Totul este limpede...

— Atunci, alegeţi-vă în cea mai mare taină oştenii, băgaţi de seamă, numai romani, iar la noapte, la vremea celei de a doua străji, trecem fluviul în bărci mari. Deocamdată nici un oştean nu are de ce să afle încotro mergem!

Centurionii ieşiră din cort.

În tot acest timp, Scipio s-a plimbat de colo pînă colo prin cort, fără a se amesteca în discuţie. Rana i se închisese aproape şi se simţea bine. Aşteptă ca războinicii să plece, apoi zise tovarăşului său:

— N-o să reuşiţi să vă strecuraţi! O să vă ucidă!...

Sempronius îl străfulgeră cu privirea:

— Senatul trebuie să fie încunoştiinţat cu ce fel de vrăjmaş are să se lupte, căci dacă pierdem şi a treia bătălie, Roma s-a dus!

— Atunci merg şi eu cu voi! ripostă Scipio.

— Şi în seama cui laşi armata? Inamicul va trece fără întîrziere la atac, aflînd că amîndoi consulii sînt plecaţi.

Scipio căzu pe gînduri. De afară se auzea larma soldaţilor din tabără şi nechezatul cailor. În amurg se stîrni un vînt rece care prefăcu în gheaţă bălţile rămase după ploaia de dimineaţă. Cîţiva trăpaşi legaţi de copacii din apropierea cortului consulilor, izbeau cu copitele în pămîntul îngheţat, presimţind parcă mişcarea sau primejdia. Pe ziduri, sentinelele scrutau depărtarea în direcţia Padului. Pe malul opus mişunau călăreţii puni mînînd sclavii şi vitele jefuite.

Oştenii romani stăteau fie tolăniţi prin corturi, fie afară, lîngă focuri, unde îşi ascuţeau pe piatră săbiile şi vîrfurile lăncilor.

Cei patru centurioni recrutau voluntari din rîndul războinicilor.

În cortul consulilor păşi un tînăr cu ochii mari, cu nas acvilin şi păr cîrlionţat. Purta o manta de culoarea blănii de lup, sub care se vedea tunica de damast roşu. La şold îi atîrna sabia scurtă, lată de o palmă şi împodobită cu coral trandafiriu pe care o cîştigase în bătălia de la

13*

Trebia, unde îl ucisese pe Gizgo, nobil din Sidon, vestit luptător cartiginez.

Tînărul era Publius Cornelius Scipio, fiul consulului Scipio. Fără să stea pe gînduri, el îi zise tatălui său:

— Centurionii recrutează voluntari. Pun la cale o incursiune. M-am înscris și eu, dar Bibaculus m-a trimis să vă cer încuviințarea. De ce e nevoie ca voi consulii să aprobați ceea ce am hotărît eu? Cred că am dreptul să-mi decid singur soarta. Toată ceata mea o să meargă. Toți războinicii s-au înscris.

Scipio, tatăl, își încreți fruntea. Un timp își măsură fiul în tăcere, apoi se adresă celuilalt consul:

— Iată un voluntar de nădejde, care o să te însoțească în drumul tău spre Roma. Mă tem însă că se va șopti: Tatăl și-a trimis fiul la pieire, în loc să se ducă el însuși!

— N-au decît să spună ce vor! se umflă în pene tînărul. Am hotărît acest lucru fără să știi și plec!

Tatăl îl îmbrățișă:

— M-ai salvat pe mine, consulul rănit, omorîndu-l pe Gizgo. Gloria dobîndită de tine este demnă de familia Scipionilor! Dacă pieri, ai să lași în urmă un nume frumos. Cu ajutorul zeilor nemuritori, se poate întîmpla însă să ajungi teafăr la Roma. Acolo să-ți îmbrățișezi mama și pe sora ta, Cornelia. Spune-le că Hanibal nu va călca niciodată în Roma!

*

Pe pămînt se lăsa noaptea. Dinspre apus bătea un vînt tăios ce învălmășea pe cer norii negri și vuia în crengile desfrunzite ale plopilor de pe malul stîng al Padului. Valurile se rostogoleau, spărgîndu-se unul de altul, se ciocneau și clocoteau în vîrtejuri. Fluviul era învăluit în beznă, iar un cîrd de gîște sălbatice gîgîia rătăcit printre norii coborîți mai aproape de luciul apei. Dincolo de Pad se zăreau niște puncte luminoase ce străluceau ca stelele: erau focurile posturilor romane așezate în locuri mai înalte. O mie cinci sute de călăreți vegheau aici zi și noapte. Sentinelele așezate foarte aproape una de alta scrutau zarea, știind bine ce fel de vrăjmaș au în față. Ofițerii se apărau de viclenia lui Hanibal, punînd o pază

de cinci ori mai numeroasă, pe care o supravegheau și o controlau personal.

Hanibal nici nu se gîndea să cucerească postul acesta întărit, dar își trimitea zilnic călăreții să se apropie de mica tabără pe care o cercetau, trăgînd cu arcurile în războinicii romani. Cîteodată o hărțuială neînsemnată se transforma într-o luptă adevărată, cu prilejul căreia călăreți neîntrecuți, atît de o parte cît și de alta, își arătau iscusința în mînuirea sabiei și a suliții, dar niciodată nu s-a ajuns la o ciocnire mai mare.

Tribunul Lucius Manlius a primit ordin să atace într-o noapte tabăra inamică în fruntea unui detașament mai mare. Fără a mai întreba care este motivul, tribunul a pornit la vremea celei de a doua străji către Trebia, căci acolo erau instalați punii. În urma lui veneau șase sute de călăreți.

Mergînd prin bezna nopții, romanii dădură peste focurile vrăjmașilor, ce străluceau în crîngurile de sălcii. Porunca dată de tribun se transmise în șoaptă, din om în om. Atunci toți își traseră săbiile din teacă și se năpustiră în întuneric asupra taberei pune. Cîteva urlete dădură de veste că străjile au fost ucise. În curînd se produse o mare învălmășeală în care oamenii zbierau sau cereau ajutor. Caii stinseră focurile și dărîmară corturile, năvălind asupra războinicilor, dintre care unii piereau înainte de a fi pus mîna pe armă.

Surprinzătoarea incursiune nocturnă a fost mai mult decît izbutită. Peste patru sute de soldați cartaginezi au fost omorîți sau răniți. Întreaga tabără a lui Hanibal s-a ridicat în picioare alarmată; răsunau trîmbițele, chemînd înapoi toate pîlcurile ieșite la jefuit prin apropiere, căci vacarmul și gemetele războinicilor ce sfîșiau cu atîta putere tăcerea nopții l-au făcut pe Hanibal să creadă că atacul a fost săvîrșit de toată armata romană condusă de cei doi consuli.

În timp ce Manlius și oamenii săi se întorceau degrabă în tabăra romană de pe Pad, consulul Sempronius împreună cu cei patru centurioni, trecură fluviul în fruntea a cinci sute de oșteni, punînd piciorul pe pămîntul stăpînit de cartaginezi.

Romanii mergeau pe îndelete pentru a nu nimeri în beznă la dușman. De abia la revărsatul zorilor dădură pinteni cailor și galopară pînă la ziuă, cînd ajunseră într-un sat. La prima vedere se părea că nu e nici urmă de om în așezarea din fața lor. Consulul își împărți detașamentul în trei, urmînd ca soldații să intre în sat prin trei puncte. Deodată, Sempronius zări niște călăreți puni răsăriți pe drum de după o cotitură străjuită de mărăciniș și aluniș înalt. Cartaginezii mînau cîteva vaci și oi, iar pe deasupra încă vreo douăzeci de sclavi legați cu o frînghie lungă înnodată de șeaua ofițerului pun.

Cît ai clipi din ochi, romanii își traseră săbiile de la șold și năvăliră asupra numizilor. Lupta nici nu se încinsese cînd unul dintre captivi strigă:

— Oameni, acesta este consulul Romei! Sîntem salvați!... Trăiască Sempronius!...

Războinicii puni șovăiau. Comandantul lor reteză cu sabia frînghia de care erau legați prizonierii, dădu pinteni calului și o luă la goană spre mijlocul satului. Numizii, să tot fi fost cincizeci la număr, zburară după el. Pe cai mai odihniți, ei scăpară repede din mîna romanilor; la cealaltă margine a satului nimeriră însă drept în mîinile soldaților conduși de centurionul Bibaculus. Săbiile se încrucișară, cartaginezii se siliră să iasă din luptă, dar fură aproape toți uciși. Totuși, înconjurat de cinci soldați, ofițerul, reuși să fugă de cumplitul măcel.

Cetele romanilor se întîlniră în mijlocul satului, îi eliberară pe sclavi, poruncind să le aducă de mîncare și nutreț pentru cai. Sempronius îi făcu semn să se apropie aceluia care a strigat numele său în fața punilor și-i zise:

— Meriți să te spînzur! De ce ai pronunțat numele meu?

Tremurînd de frică, țăranul îi răspunse bîlbîindu-se:

— Văzîndu-te, m-a cuprins bucuria... N-am fost în stare să tac și atunci am chiuit ca să-i înveselesc și pe tovarășii mei.

Consulul își dădu seama că întîmplarea a vrut ca drumul lui să fie descoperit. Cu spatele întors la țăran, grăi către Bibaculus:

— Se vede că zeii nu țin cu noi! Cîți numizi au fugit?

— Ofițerul și încă cinci sau șase.

— Ei o să-i dea de veste lui Hanibal că ne-au văzut! Urmăritorii, care va să zică, ne mînă din spate!

— Nu e adevărat! îl contrazise Scipio. Pînă ce ajung ei în tabără și-l anunță pe Hanibal, pînă ce pornesc soldații lor, noi o să ne depărtăm cale de o zi.

Oștenii descălecară și aninară de gîtul cailor traistele cu ovăz. Consulul și centurionii intrară apoi într-o casă părăsită, unde se așezară la masă. Prizonierii eliberați le aduseră pe dată brînză, pîine și un sac de smochine. Nu uitară nici de armată și cai.

Satul era cuprins între două coline acoperite de o pădure deasă. La alt capăt al lui se întindea cîmpia pe care creșteau ici colo tufe și lăstăriș.

Dimineața de iarnă gonea cu încetul întunericul. La răsărit străluci o clipă soarele, revărsîndu-și razele-i reci peste pămînt, pentru a dispărea apoi în spatele norilor spulberați de vînt. Copacii desfrunziți își întindeau ramurile golașe, de parcă ar fi fost fermecați, iar iarba ofilită și culcată la pămînt, mirosea a putred. Natura amorțită se cufundase în somnul ei hibernal.

Țăranii scăpați din mîinile cartaginezilor stăteau grămadă, discutînd în șoaptă. În cele din urmă se hotărîră și se apropiară de consul.

— Noi o să fugim, zise unul dintre ei. Cartaginezii trec tot mereu pe aici, și... voi ne-ați eliberat, zeii să vă ajute, dar noi nu putem rămîne în sat...

— Încotro vă duceți? îl întrebă Scipio.

— Peste deal pădurea asta se face și mai mare. Acolo avem noi bordeie, într-o rîpă. Aici am venit doar ca să luăm alimentele îngropate, dar ne-au prins.

— Aveți arme?

— Numai săgeți și cîteva sulițe.

Din norii prăvăliți peste pămînt începu să cearnă o ploaie măruntă. Un stol de ciori aduse parcă de vînt, se așezară pe crăcile goale ale platanului înalt din fața casei. Din depărtare ajungeau pînă aici sunete de trîmbiță.

Țăranii tresăriră și ca la un semn, o apucară spre pădure fără a-și mai lua ziua bună.

— Dușmanii se cheamă unii pe alții, zise consulul. N-avem nimic altceva de făcut decît să ne urcăm în șei și

să fugim. O s-o luăm în cinci părți. Cine scapă cu viață, să se grăbească către Arno. Acolo o să ne reîntîlnim, iar ținta este Roma.

În timp ce soldații își adăpau și-și înșeuau caii sătui, străjile puse la marginea satului veniră înapoi în goană, strigînd:

— Cavaleria inamică!... Cîteva mii de oameni se îndreaptă spre noi!...

Romanii se aruncară în șa. Cinci pîlcuri de cîte o sută de oameni părăsiră în galop satul, ajungînd degrabă pe deal și de aici în pădure. Apoi își domoliră mersul și se răspîndiră în cinci direcții diferite.

Călăreții puni se apropiară în cea mai mare goană de sat. Unii dintre ei, avînd roibi mai iuți, o luară înainte, lăsîndu-și cetele în urmă. Intrînd în așezarea părăsită, aceștia îi zăriră în depărtare pe romanii ce se afundau în pădure. Aici se opriră și-i așteptară pe ceilalți; după un scurt sfat, se împărțiră în cîteva grupuri și porniră în urmărirea fugarilor.

Centurionul Sempronius Alifanus își ținea murgul la pas, lăsîndu-l pe consul să se depărteze cît mai mult. Oamenii lui s-au strecurat cu iscusință printre copaci, dar o dată ieșiți într-un luminiș, Alifanus îi opri, hotărît să primească lupta.

Cînd numizii laolaltă cu libienii văzură că romanii sînt de cinci ori mai puțin numeroși decît ei, se năpustiră crînceni asupra lor. Comandantul le strigă:

— Uitați-l pe consul!... Prindeți-l viu!... Înainte!...

Imediat romanii se uniră într-un grup compact și-i întîmpinară pe cartaginezi cu săbiile scoase din teacă. Plini de curaj, le strigară vrăjmașilor:

— O să pierim cu toții alături de consulul nostru!

Zăngănitul săbiilor ce se loveau de scuturi și armuri se amestecă cu gemete și chiote de luptă, de se cutremurau coroanele copacilor. Împinși de dorința de a pune mîna pe consul, punii atacau cu ardoare, iar romanii luptau de parcă și-ar fi apărat într-adevăr consulul.

Centurionul Alifanus, un iscusit mînuitor de spadă, fu primul care se ciocni cu dușmanul. Libianul ieșit în întîmpinarea lui, căzu cu capul despicat în două. Alți doi

avură aceeași soartă. Al patrulea, un numid vînjos, respinse lovitura de sabie a romanului cu scutul și reuși să înșface cu mîna dreaptă frîul murgului, dar nu apucă să-l tragă după el nici doi pași: căzu răpus de o săgeată ce-i străpunsese gîtul.

Romanii luptau cu curaj și chibzuială, făcîndu-și vînt printre inamici, asemenea gladiatorilor. Două treimi fuseseră uciși. Ceilalți, îmbărbătați de vitejia centurionului lor, se băteau necontenit.

O ploaie repede îi udă pe toți pînă la piele. Copitele cailor alunecau pe iarbă, afundîndu-se în pămîntul clisos.

Rănit în două locuri, Alifanus se uită într-o clipă de jur-împrejur. Prin perdeaua ploii zări încă vreo cincisprezece oameni de ai săi pe cai. Centurionul strigă cît îl ținu gura:

— Romani, după mine!

Lovind cu sabia în crupele calului, porni în zbor prin pădure. Războinicii scăpați cu viață îl urmară în cea mai mare goană. Punii se strînseră imediat refăcîndu-și rîndurile și o luară și ei la fugă prin pădure. Din cauza numărului mare de oșteni ce se încurcau unul pe altul, începură să se rupă de gloată.

Al doilea detașament, comandat de Pomponius Squirus, se bătea în pădure, printre copaci, folosind mai mult săgețile și lăncile decît spada. De aceea lupta se tărăgăna: fură uciși cam patruzeci de romani, printre care centurionul, înlocuitorul său și încă un decurion. Dezorganizată și cu rîndurile rărite, ceata o luă la fugă pe acolo pe unde trecuse consulul, iar cartaginezii dădură buzna după ei.

După ce nimici centuria lui Squirus, generalul cartaginez Hriz tortură cîțiva răniți romani și află în ce direcție a luat-o consulul. Meșteri în descoperirea urmelor, ligurii descifrară ușor drumul străbătut pe pămîntul muiat de ploaie.

Centurionul Lora se năpusti dintr-un ascunziș asupra unei formații pune de trei sute de călăreți de care se alese praf și pulbere.

Noaptea întrerupse înaintarea urmăriților și a urmăritorilor.

Al patrulea centurion, Furius Bibaculus, reuşi să-i inducă în eroare pe cartaginezi: se tot învîrti şi-i abătu spre stînga, pe un drum greşit aflat la cîteva mii de paşi de cel adevărat. La căderea întunericului, Furis se văzu cu oamenii săi într-un şanţ larg. Aici descălecară, atîrnară de gîtul cailor traistele cu ovăz, iar ei se aşezară pe margine şi-şi scoaseră din saci carnea afumată şi pîinea. Pe cînd ceilalţi mîncau, Bibaculus discuta în şoaptă cu doi oşteni din pîlcul lui Alifanus, rătăciţi şi ajunşi din întîmplare acolo.

După ce au pus o pază bună, romanii au moţăit în acel loc fără a aprinde focul. La un timp, în pădure răsunară croncănituri de vultur, repetate apoi de trei ori. Centurionul tresări şi răspunse în acelaşi chip. Puţin după aceea apărură, însoţiţi de sentinele, oştenii lui Pomponius Squirus, să tot fi fost şaizeci. Ei spuseră că au venit pe jos, mergînd după urmele lăsate de copitele cailor şi norocul i-a adus la tovarăşii lor.

În zori, Bibaculus porni în fruntea a o sută şaizeci de războinici de-a lungul şanţului. Timpul se îndreptase. Prin coroanele copacilor golaşi se zărea soarele acoperit tot mereu de norii împrăştiaţi pe cer. Lăsînd în urmă satul şi cătunul, ceata sosi la amiază pe o pajişte întinsă. Cercetaşii raportară apoi că au văzut în depărtare o puzderie de călăreţi săltînd în şa spre sud.

— S-au luat după consul, zise centurionul. Trebuie să pornim după ei.

Consulul Sempronius şi tînărul Scipio înaintaseră cel mai mult. Mica lor oaste călărea zi şi noapte, neostoit. Roibii suflau din greu, gata să cadă de oboseală, iar detaşamentul se împrăştie la o bună aruncătura de săgeată.

— Nu se mai poate! E nevoie să ne oprim pentru a întrema caii, le spuse consulul.

Erau aproape de un sat. Printre copacii înalţi se zăreau acoperişurile caselor cu hornurile lor din care ieşea fum. Se auzeau voci omeneşti şi lătratul cîinilor.

— Punii n-au ajuns pînă aici! grăi Scipio.

— Aici o să ne odihnim trăpaşii, adăugă consulul.

Intrînd în sat, războinicii romani dădură cu ochii de o mulţime de oameni înarmaţi cu săbii, suliţe şi ciomege.

Unii dintre ei ţineau în mîini arcuri uriaşe cu săgeţile pe coardă, gata să le dea drumul.

— Hei, oameni buni! ... răcni Scipio. Noi sîntem romani. Lăsaţi armele şi veniţi de luaţi-ne caii.

— Sînt de ai noştri! se minună un bătrîn. Legionari romani.

Gălăgioşi, ţăranii se amestecară printre oşteni şi se apucară de treabă: le puseră cailor dinainte fîn de săturate, apoi începură să-i frece cu şomoiage.

După ce se înfruptară din belşug, istoviţii soldaţi se dedară odihnei. În acest timp, consulul împreună cu Scipio stăteau de vorbă cu ţăranii.

— Noi sîntem boiii[1] ... Oameni din tribul nostru, trăitori în împrejurimile Ravennei, ne-au spus că Hanibal i-a bătut de două ori pe romani. Au fost pe aici unii tocmai de pe Pad. Aceştia ne-au istorisit că punii îi iau pe toţi pînă la unul în sclavie. Noi o să luptăm împotriva lor. De-or veni, o să-i întîmpinăm cu săbii şi lănci ... Ne-am bătut pentru romani în oastea lor şi ne-a fost bine ...

— Aţi auzit pînă unde au pătruns detaşamentele cartagineze? îi întrebă consulul.

— Au fost văzuţi în jurul Lunei şi pe Arno. Cine poate şti dacă e adevărat. Lumii îi place să mintă şi să exagereze lucrurile! ...

Trecură cîteva ceasuri şi romanii porniră mai departe. În faţa lor se întindea o imensă cîmpie pustie. În copacii singurateci se zăreau stoluri negre de ciori şi stăncuţe. În depărtare se înşiruiau crînguri dese, amintind de oazele din pustiu. Cîrduri de capre sălbatice, coborîte iarna din Apenini, fugeau din faţa roibilor. Ajungea pînă la ei hămăitul stins al unei haite de lupi ce încolţeau un animal.

În lumina soarelui de amiază războinicii desluşiră la orizont Apeninii, plutind în aburi albăstrii.

— Dacă o ţinem tot aşa, caii nu vor rezista, zise Scipio.

Soldaţii descălecară, slăbiră chingile trăpaşilor care, uşuraţi, se apucară imediat să ronţăie iarba uscată. De

[1] Boii — trib galic (n.a.).

cum se dăduseră jos din şa, observară un pîlc de călăreţi, gonind din spate.

— O să-i aşteptăm. Poate sînt de-ai noştri, grăi Sempronius către ai săi.

În curînd, cele două cete se întîlniră. Se bucurară cu toţii fiindcă noul sosit nu era altul decît Quintus Fabius Lora, centurionul care a izbutit să-i înşele pe vrăjmaşi, deşi de cîteva ori puţin le-a lipsit acestora să pună mîna pe el.

— Un detaşament cartaginez format din şase sute de călăreţi ne calcă pe urme, îi vesti Lora. Ne vor ajunge înainte de a se înnopta, deoarece călăresc pe cai mai buni.

— O să-i aşteptăm în hăţişul de colo, hotărî consulul. Oricum, nu putem merge mai departe pe cai istoviţi.

La cinci-şase sute de paşi se afla un deluşor acoperit de tufe dese, iar puţin mai departe o pădurice. Războinicii alcătuiră trei grupuri: ceata lui Scipio ocupă tufele, Sempronius se aşeză la pîndă în dreapta, iar Lora în stînga. Cîţiva soldaţi scoaseră caii din crîng.

Cursa era întinsă şi toţi războinicii bine ascunşi, atunci cînd la orizont se iviră călăreţii. Romanii se mirară însă grozav, căci aveau în faţă nişte ţărani cocoţaţi pe trăpaşi mici, care goneau ca vîntul şi ca gîndul. Scipio le ieşi în întîmpinare, făcîndu-le semn să oprească. Tînărul comandant îi recunoscu cu uşurinţă pe oamenii din satul unde poposiră ultima dată însoţitorii consulului.

Ţăranii săriră de pe căluţii lor neînşeuaţi şi începură să vorbească toţi într-un glas:

— O mare de duşmani vin în urma noastră. De-abia am reuşit să scăpăm. Ne-au dat foc satului şi ne-ar fi omorît femeile şi copiii, de nu i-am fi luat din calea lor la timp.

Cel mai guraliv dintre ei rosti la sfîrşit:

— Acum aleargă după noi în căutarea consulului!... I-am auzit cu urechile noastre zbierînd: „Unde este consulul"? De parcă consulul ar fi nebun s-o pornească în faţa duşmanului cu o sută de războinici!

— Le-am scăpat, aduse un altul desluşiri, pentru că roibii lor sînt sleiţi... De abia se tîrăsc...

Cei o sută douăzeci de ţărani se aşezară pe pămîntul

umed, apoi îşi scoaseră din traistă merindele, îmbiindu-i şi pe romani.

Scipio îi dojeni zîmbind:

— Ia te uită cît v-a păsat vouă de vrăjmaşi! Aţi avut timp să vă luaţi armele şi caii, iar pe deasupra v-aţi mai îndesat şi traistele cu merinde!

— Am avut vreme să ne pregătim, îi răspunse un ţăran. Pe cînd ei îl căutau prin sat pe consul, noi ne-am gătit şi am şters-o.

— Fîrtaţilor, nu cumva sînteţi trădători? îi întrebă consulul.

Ţăranii începură să se dezvinovăţească, strigînd toţi într-un glas, prilej pentru Scipio de a-i şopti la ureche lui Sempronius:

— Ei nu ştiu că Hanibal şi generalii lui îi consideră aliaţi... Boiii s-au alăturat de mult cartaginezilor.

Galii primiră un loc în formaţia romanilor, iar caii lor fură de asemenea scoşi din pădurice.

Punii apărură de abia în amurg. Veneau la pas, poate fiindcă nu voiau să-şi obosească caii sau poate pentru că socoteau că detaşamentul romanilor nu va ajunge pînă a doua zi. Mergînd fără băgare de seamă, Hris căzu în cursă împreună cu oamenii lui. Atacaţi din trei părţi, începură imediat să şovăie. Mulţi dintre ei se prăvăliră din şa străpunşi de săgeţi.

Boiii porniră primii la luptă. Cu urlete de fiare sălbatice, ei se năpustiră asupra cavaleriei pune, înfigîndu-şi lăncile mai mult în cai decît în călăreţi. Iureşul lor neaşteptat îi înspăimîntă pe inamici.

Suita lui Scipio împreună cu ceata lui Lora loviră fără milă şi se încăierară pe dată cu vrăjmaşul.

Hriz se alese imediat cu o săgeată în mîna dreaptă, dar temutul războinic mînuia cu stînga securea ce semăna în toate părţile moartea. Cîţiva ţărani căzură, iar ceilalţi dispărură.

Romanii pedeştri atacau din faţă, din părţi şi din spate, învîrtindu-se în jurul cailor.

Se lăsa noaptea. În fruntea a cincizeci de războinici, Sempronius dădu un ocol crîngului, apoi se aruncară pe cai şi se avîntară în luptă, urmărindu-i pe cartaginezii împrăştiaţi pe cîmp.

Hriz zbiera cît îl ţinea gura, îmbărbătîndu-şi oamenii, dar un ţăran îl pocni în cap şi-l surpă din şa.

Scipio urmărea pe cîmp pîlcurile împrăştiate ale inamicului. Lora se bătea frontal, împingîndu-i înapoi pe călăreţii cartaginezi care se apărau încă cu înverşunare. Bătălia se purta în trei locuri.

Din întuneric se iviră, însă, alţi războinici. Consulul ordonă soldaţilor săi să se strîngă în juru-i, iar Scipio îl urmă.

Din mulţimea noilor veniţi răsunară, spre mirarea tuturor, strigăte cunoscute:

— Pentru Roma!... Pentru consul!... Trăiască Sempronius!...

Sosise detaşamentul celui de al patrulea centurion, Bibaculus.

Dîndu-şi seama că romanilor le-au venit ajutoare, cartaginezii dădură pinteni cailor şi o luară îndărăt, spre sat.

În lupta de aici au pierit vreo patru sute de puni, optzeci de romani şi de ţărani.

Războinicii şi-au petrecut toată noaptea prinzînd pe pajiştea întinsă caii rămaşi fără stăpîn. Alţii strîngeau de pe cîmpul de bătaie răniţii romani, puţini la număr, fiindcă, încleştaţi în lupta corp la corp, oştenii şi-au dat unii altora lovituri mortale.

A doua zi în zori romanii îşi continuară drumul, iar boiii porniră spre satul lor pe trăpaşii încărcaţi cu armele şi hainele capturate, după ce înjunghiară, însă, răniţii cartaginezi.

Din cinci sute de războinici, consulul Sempronius a rămas la inapoierea în Roma cu două sute zece.

CAPITOLUL AL XV-LEA

La lacul Trasimenus bătălia purtată pretutindeni cu o cruzime nebunească a durat trei ore.

Cnaeus Cornelius Scipio, fratele consulului, a ocolit pe mare Pirineii şi a debarcat în portul Emporiae. În scurt timp, generalul a cucerit tot ţărmul pînă la gurile Ebrului.

Lusitanii, hergaşii ca şi celelalte triburi care dăduseră soldaţi lui Hanibal, au declarat supunere romanilor.

Ştirea că generalul roman se poartă cu blîndeţe faţă de aliaţii lui Hanibal s-a răspîndit repede în Spania. În fruntea turdetanilor, celţilor şi a saguntinilor rămaşi în viaţă, Falcon se alătură fără întîrziere armatei romane. Scipio auzise de mai înainte poveşti adevărate sau născocite despre Falcon şi turdetanii lui, aşa că intrarea celor două mii de călăreţi în castru l-a bucurat vizibil. Oştenii erau mai toţi oameni tineri, înarmaţi, e adevărat, cu arme de căpătat, dar înfăţişarea lor era aceea a unor luptători plini de înverşunare.

Romanul ştia că în Spania trebuie să lupte împotriva a două armate: una condusă de Hasdrubal, fratele lui Hanibal, iar cealaltă aflată sub comanda lui Hanno, fiul lui Bomilcar. De aceea s-a apucat să recruteze lefegii şi dezertori, uneori chiar munteni pe jumătate sălbateci coborîţi din Pirinei şi ajunşi pînă la munţii Iberici.

După ce se sfătui cu Falcon, Scipio desemnă drept căpetenie a băştinaşilor şi fugarilor pe Cota roşcovanul, de neam celtic. La aflarea ştirii acesteia, turdetanii au rîs cu poftă, ştiind că năprasnicul războinic va face din lupii de munte nişte miei blînzi.

Cota primi două mii de oşteni obişnuiţi doar cu mînuirea ciomagului şi a praştiei. Îmbrăcaţi în cojoace miţoase de oaie, muntenii păreau a fi o haită de fiare lacome de pradă care se băteau adesea între ei din această cauză. Soldaţii romani se uitau cu o groază nemărturisită la gloata asta, dădeau din cap şi din umeri, mirîndu-se că Scipio i-a lăsat să pună piciorul în tabără.

În locul rezervat lor, băştinaşii din munţi aprindeau noaptea focuri mari, la vîlvătăile cărora frigeau boii furaţi de la lusitani, cîntau, se ciorovăiau sau se băteau. Murdari, sălbateci şi fără nume, ei au stîrnit în castru nu numai spaima, ci şi dezgustul celorlalţi.

Şapte zile n-au simţit apăsarea nici unei autorităţi sau discipline; în răstimpul ăsta au furat tot ce le-a căzut în mînă prin tabără, s-au strîmbat ori s-au jelit de mama

focului atunci cînd au primit bătăi de la legionarii romani.

În a opta zi a apărut Cota care le-a ținut o cuvîntare într-o limbă înțeleasă numai de munteni. Celtul le zise în încheiere:

— Cine nu ascultă de ofițeri și de subofițeri va fi răstignit pe cruce. Acel ce fuge din luptă, o să fie spînzurat. Cu mîna mea o să-i jupoi pielea de pe spate, o să-i retez capul și o să-l arunc la gunoi. Hoții vor fi pedepsiți: le voi zdrobi picioarele, apoi îi voi arunca în șanț!

Acestea erau un fel de reguli și condiții în care muntenii urmau să servească în armata romană. Pentru a-și adeveri spusele, comandantul roșcovan îi repezi un pumn drept în față unui băștinaș ce se strîmba ca o maimuță. Munteanul se întinse pe pămînt cît era de lung.

În zilele următoare a plouat cu ciomege pe spinarea muntenilor scuturați de friguri ori de cîte ori îl zăreau pe războinicul roșu. Cota a înscăunat în ceata lui o disciplină nemaivăzută pe lume. Din vina unuia, lua bătaie toată turma și nimeni nu întreba de ce. Romanii i-au înarmat pe barbari cu scuturi și sulițe, iar turdetanii îi învățau de la răsărit pînă la asfințit cum să le mînuiască.

■

Hanibal l-a lăsat în Spania pe Hanno, fiul lui Bomilcar, ca să oblăduiască ținuturile și triburile aliate cu ei. Generalul cartaginez își dădu seama că Cnaeus Scipio va atrage de partea sa toate noroadele și hotărî să-l atace. Tabăra punilor se afla în apropiere de orașul Cissis, înconjurat de șanțuri și ziduri protejate de țepușe. Sprijinindu-se pe marea sa oaste ca și pe hergașii care-l anunțaseră în taină că-i vor trăda pe romani, Hanno ordonă punerea în mișcare a punilor către castrul roman. Înștiințați însă la timp, romanii pornesc în întîmpinarea vrăjmașului.

Bătălia a fost scurtă, dar sîngeroasă. Romanii și turdetanii s-au năpustit cu toată puterea asupra punilor. Cu muntenii lui, Cota roșcovanul le reteză imediat aripa stîngă în care își făcu vînt, o dată, de două ori, iar a treia oară o făcu praf. Dornici de luptă și de măcel, barbarii năvăliră ca lupii asupra inamicului.

Între timp, Scipio și Falcon își uniră detașamentele și izbiră în mijloc, iar Multon Sabinul le nimici aripa dreaptă.

Înconjurate de Ombolt, Asop, Decius și Gerion, Lucia și Venilia luptau pe aripa stîngă împreună cu prietenele rămase în viață.

Dinspre Pirinei bătea un vînt rece ce se transformă treptat într-o adevărată vijelie. Viforul troienea oștenii. Alergînd cu vîntul în spate, călăreții puni ajunseră în cetatea Cissis. Înfrînți și luați prizonieri, pedestrașii cartaginezi rămaseră pe cîmpul de luptă.

Șase mii de soldați puni au pierit în bătălie, iar două mii au căzut în captivitate, printre care Hanno cu un mare număr de ofițeri.

Romanii au dat buzna în tabăra părăsită de cartaginezi, alegîndu-se cu numeroase și prețioase lucruri și arme, fiindcă, înainte de a porni la traversarea Alpilor, oștenii și-au lăsat aici tot ce i-ar fi putut stînjeni pe drum.

În aceeași zi căzu în mîinile romanilor și orașul Cissis. Înăuntru, cuceritorii au găsit o pradă de mică valoare: vase de argilă lucrate rudimentar, sclavi slabi și flămînzi care nu făceau doi bani.

Hasdrubal porni și el împotriva romanilor în fruntea a opt mii de infanteriști și o mie de călăreți. Auzind însă că Hanno a pierdut bătălia, bătu în retragere spre Tarraco. Cu cîteva manipule, turdetanii și romanii începură să-i urmărească pe cartaginezi, ajungînd chiar acolo unde aceștia se îmbarcau pe corăbii. Împreună cu trei sute de oșteni, Multon Sabinul sosi primul și-i atacă în port. În această împrejurare se produse un haos așa de mare, încît la urcarea pe vapoare, vrăjmașii mureau cu nemiluita, bătîndu-se care mai de care să pună piciorul pe punte.

În cele din urmă punii se suiră în corăbii și se depărtată în larg, cu intenția de a face un ocol pe la gurile Ebrului pentru ca apoi să debarce aproape de ruinele Saguntului.

Scipio nu i-a urmărit. Hergaşii i-au trădat totuşi pe romani, primind în oraşul lor, Atanagrus, toţi fugarii şi o bună parte din oastea lui Hasdrubal, bucuroşi la vestea că lusitanii, vechi ortaci de ai lui Hanibal, vin să le dea ajutor. Romanii încercuiră cetatea şi o atacară din toate părţile.

Între timp, Asop prinse doi lusitani, îi îmbătă cu rachiu tare şi află că mai mult de trei mii de oameni de ai lor se îndreaptă spre Atanagrus pentru a-i ajuta pe hergaşi.

Scipio îi ordonă lui Falcon să împresoare cu oamenii lui locul pe unde trebuie să treacă lusitanii. Cota roşcovanul ţinu muntenilor o scurtă cuvîntare:

— Noi o să lovim primii. Şi ţineţi minte, nu merge cu luatul prizonierilor. Pe cine prind că-şi mînă sclavul, părăsind din această pricină cîmpul de bătaie, îi tai capul şi lui şi robului. Am auzit că aţi început să mîrîiţi că n-aveţi sclavi! Vă dau eu vouă sclavi, puturoşi şi hoţi ce sînteţi!

Trei mii de lusitani nimeriră în cursă. Surprinşi şi atacaţi din trei părţi, aceştia se risipiră în întunericul nopţii, după ce lăsară cam o mie de oameni la locul încăierării.

Asediul oraşului Atanagrus dură mai bine de o lună de zile. Hergaşii împresuraţi erau apăraţi mai mult de iarnă, decît de vitejia lor. Căpetenia lor, Amusicus, se strecură într-o noapte printre vrăjmaşi şi fugi pe murgu-i iute la Hasdrubal. Oastea părăsită se predă romanilor de la care se răscumpără în schimbul a douăzeci de talanţi de argint.

După aceea armata romană porni în întregime spre Tarraco, unde avea să ierneze.

Două săptămîni mai tîrziu, Scipio îl numi comandant al oştirii pe Marcus Atilius, ajutat de Multon Sabinul şi de Decius, cetăţeanul roman. Îmbarcă apoi pe o corabie o manipulă formată din luptători aleşi printre care erau Ombolt din Segura, Falcon, Lucia, Venilia, Asop, Gerion şi Cota roşcovanul. La rîndul lui, celtul strînse patruzeci de munteni, tot unul şi unul, pentru a-i lua cu sine.

Vasul părăsi Spania pe la jumătatea lui februarie şi se îndreptă spre Italia.

*

La Roma fuseseră desemnaţi noii consuli, Gaius Flaminius şi Cnaeus Servilius. Zarul hotărî ca primul să preia la Ariminum oastea de la foştii consuli. Adunată la Placentia, armata aceasta condusă de Scipio părăsi într-o noapte castrul şi porni spre Ariminum. În drum puse pe fugă cîteva detaşamente pune şi ajunse în cetate la idele lunii martie[1].

Flaminius era considerat încă de mai înainte păgîn; consulul de acum refuză şi el să participe la Sărbătorile latine[2], înfuriind la culme mulţimea. Mai mult, n-a vrut să-i primească nici pe augurii care citesc viitorul statului în zborul păsărilor. Pe străzi şi prin cîrciumi se spunea despre noul consul că n-a depus nici jurămîntul şi s-a apucat să se războiască nu numai cu Hanibal, ci şi cu zeii nemuritori. Superstiţioşilor cetăţeni romani li se făcuse silă de Flaminius. Înverşunaţi, ei cereau senatului să trimită crainici la noul consul cu porunca de a-l chema la Roma pentru a împlini obişnuitele ritualuri, adică să depună jurămîntul în Capitolium şi să aducă jertfe lui Iupiter.

În ciuda tuturor, consulul îmbrăcă, în locul togii de sărbătoare, tunica de bucătar şi plecă ca persoană particulară la Ariminum. Senatul hotărî să-l silească pe Flaminius să se înapoieze la Roma. De aceea fură imediat desemnaţi doi soli, Quintus Terentius şi Marcus Antistius, pentru a se duce după el şi a-l aduce îndărăt. Dar nici scrisoarea senatului, nici cuvintele trimişilor nu l-au mişcat pe consulul care i-a alungat fără menajamente pe cei doi crainici. Cei doi răspîndiră la Roma zvonul că tăuraşul lovit cu toporul pe altar de către ajutorul augurilor, s-a smucit şi a împroşcat cu sînge o mulţime de războinici, care au luat-o speriaţi la fugă în toate părţile.

---

[1] 15 martie (n.a).

2 Închinate lui Iupiter (n.a.).

Poporul și senatul socotiră acest lucru drept un semn rău-prevestitor.

Pe cînd cei din Roma se țineau de toate aceste nimicuri, Hanibal hotărî să treacă Apeninii și să coboare în Etruria.

*

Cnaeus Scipio sosi la Roma cu zece zile înainte de bătălia de la Lacul Trasimenus. Falcon împreună cu tovarășii lui fură duși acasă la Cnaeus, care-i primi ca o adevărată gazdă. Tot cam pe atunci se întoarse și Publius Scipio, fostul consul, după ce încredință armata tribunului Caius Atilius pentru a o conduce la Ariminum.

După înapoierea celor doi frați războinici, casa Scipionilor începu să fie frecventată de distinși cetățeni dornici să asculte povești despre luptele purtate de romani în Spania și nordul Italiei. În acel timp, la Roma se vorbea mult despre Falcon și turdetani. Oamenii veneau să-l vadă pe omul ce luptase cu succes mai mult de un an împotriva lui Hanibal. Primele vești despre Falcon și turdetani le-au adus în Italia supraviețuitorii saguntini. O sumedenie de legende circulau pe seama turdetanilor înfiorători, a lui Cota roșcovanul și a calului său, despre care și la Roma se credea că e zămislit de o iapă năzdrăvană. La început toți se uitau bănuitori la Asop, căci era numid, dar după ce Falcon le arătă serviciile aduse de către tînăr lui, și în acest fel și romanilor, oamenii l-au privit cu alți ochi pe tînărul oștean.

La rugămintea tribunului Servius Gabinius Corvus, ceata lui Falcon se mută în casa lui. Carma se minuna de Venilia și Lucia, fetele zdravene și vînjoase, cu mușchi puternici și bătături la degetul mare și arătătorul mîinii drepte[1], a căror înfățișare și frumusețe stîrneau entuziasmul tinerilor bărbați, precum și al femeilor.

— Ele s-au jurat Eriniilor să nu se mărite pînă cînd nu omoară fiecare cîte doisprezece oșteni dușmani, îi lămuri Falcon pe cei prezenți.

[1] Bătăturile se formau din cauza trasului cu arcul (n.a.).

Tribunul bătu din mîini a mirare:

— Pe Hercule și toate minunile lui, fetele acestea sînt demne de zeificat! Apoi se adresă Veniliei întrebînd-o:

— Cîți ai ucis pînă acum?

— Nouă, îi răspunse fata. Patru numizi, doi libieni și trei lusitani.

— Înseamnă că în curînd vei primi cununa de nuntă, nu-i așa?

Venilia se înroși și nu zise nimic.

— Tăcerea ca și rumeneala feței tale mă fac să cred că am ghicit! îi spuse tribunul rîzînd, apoi continuă: — Pe vremea războiului lui Hamilcar, tatăl tău și cu mine am dormit în același cort, am mîncat din același taler și am băut din aceeași cupă. De aceea am să te înfiez, iubindu-te la fel ca pe fiica mea Carma.

— Atunci trebuie să-l adopți și pe Falcon — îi atrase atenția Ombolt — fiindcă el îi va fi mire.

— Pe toți v-am îndrăgit — îi răspunse tribunul. Am să propun în senat să primiți cetățenia romană.

— Să te răsplătească zeii pentru nobila ta intenție — îi zise Falcon — dar noi sîntem spanioli și ne vom întoarce în Spania.

Discuția se purta la petrecerea din casa tribunului, unde se aflau mai mult de cincizeci de invitați. Cnaeus Scipio nu mai contenea cu laudele, adresate mai ales lui Asop și Cota, considerați de el cei mai viteji războinici. Numidul și celtul ascultau elogiile, neînțelegînd de ce generalul roman vorbește atîta despre niște lucruri limpezi și firești: oșteanul trebuie să lupte după puterea și forța sa. Asta este tot.

Cota stîrnea hazul comesenilor cu latina lui stîlcită, presărată cu cuvinte celtice și spaniole, La insistențele gazdei și a celorlalți oaspeți, el istorisi totuși o întîmplare ce-i făcu pe toți să rîdă în hohote. Povestea despre primul său duel:

— M-am bătut pentru prima dată pe cînd eram în armata lui Hasdrubal, începu soldatul să depene faptele. Luptam pentru o vacă pe care, ca orice oștean de treabă, o furasem de la carpetani, încă de pe atunci aliați ai

Cartaginei. Din păcate, vaca n-a stat la mine nici o jumătate de zi. Un fost pirat, de fel de prin Iliria, poreclit de greci Gama, fiindcă era şaşiu, mi-a furat-o. Lucrurile s-au petrecut în Spania, la popasul făcut în apropiere de Gades. A doua zi am dibuit vaca şi pe hoţul de Gama. N-am mai stat la gînduri şi am început să-l atac cu pumnii pe ilir. Ne-am bătut în faţa tovarăşilor noştri care urmăreau cu cea mai mare însufleţire încăierarea, încurajîndu-ne atît pe unul cît şi pe celălalt. Strigătele, fluierăturile şi gălăgia generală l-au adus pe Hasdrubal acolo. Ginerele lui Hamilcar, demn de socrul său, apucă biciul şi nu întîrzie să ne împartă lovituri şi mie, şi fostului pirat. Ne-a şfichiuit pînă ce, vlăguiţi şi plini de sînge, ne-am lungit amîndoi la pămînt. În acest timp se ivise şi adevăratul stăpîn al vacii. Carpetanul urmărea cu satisfacţie fiecare lovitură primită de noi, exclamînd încîntat „ha" şi „hu".

Carma savura entuziasmată istorioara războinicului Roşu, mirîndu-se însă de ce a ales o întîmplare atîta de neînsemnată din viaţa sa, el, viteazul celt, eroul nenumăratelor legende ce împînziseră Italia. Cît a ţinut petrecerea, fata s-a uitat la războinic şi a încercat să lege cu el o discuţie. Nepriceputul Cota se afla în mare încurcătură. Frumuseţea fetei, vocea sonoră, drăgălăşenia şi inteligenţa ei îl uluiseră. Răspundea scurt şi fără înconjur, depănîndu-şi în puţine cuvinte faptele de arme, în timp ce fata îl asculta cu gura căscată. Cînd acesta sfîrşi, Carma îi zise:

— Acum înţeleg cum s-au născut poveştile despre Teseu, Hercule şi ceilalţi eroi! Viteazule, se pare că nu-te temi de moarte, nu-i aşa?

— Mi-e frică de moarte la fel ca şi celorlalţi, dar nu mă gîndesc la ea. Cînd o să bată ceasul, o să vină, cu siguranţă, după mine, fără să mă întrebe dacă-mi place sau nu!

— Eşti însurat? i se adresă din nou fata.

— Nu...

— De ce?... Un erou ca tine...

Celtul se zăpăci, îngăimă cîteva cuvinte, apucă apoi o cupă mare plină cu vin şi o sorbi pînă la fund.

— Am iubit patru fete, se destăinui el în cele din urmă. Două au fost din tribul meu şi amîndouă s-au măritat cu alţi flăcăi.

— Dar celelalte?

— E vorba de Lucia şi Venilia. Ele o să se mărite după îndeplinirea jurămîntului, una cu Falcon, cealaltă probabil cu Asop, numidul care tace tot timpul, ca un bronz grecesc[1]. Zeii nu sînt de partea mea, căci se tem de mine şi bărbaţii şi femeile. Toţi povestesc că am murit o dată şi după aceea m-am sculat din mormînt. Mulţi cred lucrul ăsta, iar mie nu-mi vine în minte să dovedesc că nu e adevărat. Astfel este limpede de ce mă ocolesc fetele! Nici una nu vrea să se mărite cu un bărbat înviat din morţi.

Îndemnat de ochii frumoşi ai tinerei romane, dar şi de vinul bun, Cota îşi dezlegase limba, deşi în tonul pe care vorbea se simţeau tristeţea şi decepţia.

— Eu însă, nu mă tem de tine, îi declară Carma războinicului, zăpăcit de privirea fetei. Nu cred că ai fost mort şi m-aş mărita cu tine...

Cota clipi, se uită neîncrezător la ea şi dădu peste cap încă o cupă.

— Nu e cu putinţă! exclamă oşteanul. Tu eşti o floare gingaşă, iar eu un ghimpe de măceş, un ciuline, o urzică de care se feresc toate animalele, în afară de măgar...

Fata surîse.

— Dar cum de se povestesc asemenea lucruri despre tine? îl întrebă ea.

— Nu ştiu... Probabil că pricina tuturor istoriilor ăstora este armăsarul meu care turbează în timpul luptei, doborîndu-i atît pe ai noştri, cît şi pe duşmani. Nu alege. Unii susţin că l-au auzit vorbind în grajd.

Carma făcu ochii mari.

— Vorbeşte?... Ce spune?...

— Pomeneşte o pasăre care trebuie să vină şi să-l preschimbe în om. Eu nu l-am auzit niciodată grăind,

[1] Statuie de bronz (n.a.).

cu toate că doar pe mine mă lasă să mă aburc în spinarea lui.

— Aş vrea să văd calul ăsta năzdrăvan.

— Poţi să te uiţi la el, dar să nu te apropii, nu pune prea mare preţ pe frumuseţea femeilor. Muşcă şi loveşte atît cu copitele din faţă, cît şi cu cele dinapoi, în învălmăşeala luptei sau în liniştea odihnei. Un adevărat sălbatic.

În acelaşi timp, Asop le povestea în limba spaniolă celorlalţi despre lupta sa cu ofiţerul ce omorîse o mamă şi un copil atunci cînd a fost cucerit Saguntul, despre torturile la care fusese supus din ordinul lui Maharbal, ca şi despre hotărîrea de a dezerta din armata cartagineză. După aceea, discuţiile se învîrtiră în jurul războiului cu Hanibal şi al noilor consuli: Caius Flaminius şi Cnaeus Servilius.

▪

În primăvară Hanibal îşi scoase armata de la iernat cu intenţia de a ajunge cît mai repede în inima Italiei, pentru a se apropia de Roma. Existau două drumuri: unul prin Bononia şi Umbria pînă la Aretium, altul prin Apenini. Primul ocolea mult, al doilea era mai scurt, dar mult mai greu şi mai primejdios. Generalul cartaginez îl alese pe cel din urmă, fără să bănuiască greutăţile şi pericolele pe care le ascundea.

Patru zile cît dură traversarea Apeninilor şi coborîrea în smîrcurile din Etruria, oastea nu făcu nici un popas. Primăvara, rîul Arno se revarsă în cîmpie, unde se formează mlaştini mari. În aer pluteau aburi vătămători. Roiuri de ţînţari zburau deasupra bălţilor, zumzăiau şi se aşezau pe feţele şi mîinile războinicilor care se tîrau istoviţi, murdari, cu ochii aprinşi de febră. Aproape jumătate din armată se împotmolea în nămol, poticnindu-se şi croindu-şi cu greu drum prin păpuriş; animalele cădeau şi rămîneau în urma coloanei, gîfîind şi împroşcînd bale pe nări. Hanibal îşi dădu seama că armata nu mai poate merge mai departe şi de aceea îşi aşează tabăra pe marginea mlaştinei. Frigurile începură să bîntuie, făcînd ravagii. Mulţi soldaţi mureau în chinuri

groaznice din pricina apei infectate a bălţilor pe care ei o băuseră, iar alţii se tăvăleau pe pămîntul umed, gemînd deznădăjduiţi, vlăguiţi de boală, cu ochii ficşi şi feţele palide. Boala nu-i ocoli nici pe generali. Colontai cel Gras se înăbuşea în patul împletit din rogoz şi blestema pe Hanibal, pe romani şi pe toţi zeii. Maharbal nu mînca şi nu bea nimic, se încovoia de dureri de stomac. Deasupra smîrcurilor se ridica o duhoare de putreziciune, plutind ca o negură peste apă.

Văzînd că zilele de pradă se tot amînă, nestatornicii şi nerăbdătorii gali fugeau cu regularitate din armată şi-şi revărsau asupra punilor ura lor împotriva romanilor.

Hanibal căzu bolnav de moarte. Zăcînd lipsit de cunoştinţă în cort, el pricinui celorlalte căpetenii griji mari. Pe lîngă friguri, generalului i se inflamară ochii. După ce-şi reveni temporar în simţiri, Hanibal se plînse că nu vede.

În a opta zi Mago ordonă punerea în mişcare a coloanei, care porni pe îndelete. Războinicilor li se părea că nu vor mai ieşi niciodată din valea aceea plină de boleşniţe şi că vor muri cu toţii înainte de a ajunge într-un ţinut cu o climă mai sănătoasă. Pe Hanibal l-au cocoţat pe singurul elefant ce le rămăsese după bătălia de la Trebia, ca şi după marşul prin mlaştină, zicîndu-şi că, aflat întrucîtva deasupra aburilor purtători de molime, bolnavul se va simţi mai bine.

Scăpată din smîrcurile etrusce, armata pună puse piciorul pe uscat şi poposi pe o colină. Bolta senină, aerul curat avură darul să redea cît de cît soldaţilor puterea. Colontai se înzdrăveni, pe Maharbal îl lăsară durerile de stomac, dar Hanibal orbi la ochiul drept.

Patrulele plecate în recunoaştere aduse punilor vestea că oastea romană se află în împrejurimile oraşului Aretium. Hanibal mai află de la cîţiva gali care dezertaseră din castrul roman că Flaminius este îngîmfat, că nu respectă hotărîrile senatului, că-i dispreţuieşte pe oameni şi zei. Era limpede că în orice împrejurare consulul nu putea fi altfel decît pripit sau semeţ şi de aceea cartaginezul hotărî să-l aţîţe şi să-l scoată din poziţiile fortificate. Lăsîndu-i în stînga pe romani, el se îndreptă

către Faesulae. Armata pună dădu foc tuturor așezărilor din calea ei, ucise fără milă oamenii, lăsînd în urmă leșurile bărbaților, femeilor și copiilor schilodiți. Noaptea flăcările luminau cerul iar urletele soldaților beți care sărbătoreau victoria în jurul vîlvătăii mistuitoare, țipetele femeilor și vocile pline de groază ale bărbaților cărora punii le retezau mîinile, le scoteau ochii și le străpungeau stomacul cu pumnalele lor, se auzeau pînă hăt departe. Toate acestea se petreceau, cum s-ar spune, sub ochii consulului.

Flaminius crăpa de mînie și dorea cu ardoare să-și atace cît mai repede vrăjmașul, cumplit de rușinat din pricina ușurinței cu care Hanibal devasta Etruria, nimicindu-i pe aliații lor italici. I se părea că inamicul merge nestînjenit spre Roma pentru a o ataca, iar el nu-i taie calea.

Abilul pun știa bine cum să procedeze pentru a scoate din fire oameni mai puțin aprinși decît Flaminius, dar cîțiva dintre comandanții romani își dădură seama de intențiile lui Hanibal și încercară să-l convingă pe consul că e mai sănătos să-și aștepte tovarășul pentru a ataca împreună.

— Cartaginezii trebuie atacați cu cete mai mici și împiedicați să mai jefuiască și să omoare țăranii! susținea tribunul Pomponius.

— Să-l așteptăm și pe celălalt consul! strigau ofițerii.

Cuprins de furie, Flaminius se adresă tuturor:

— E mai bine să stați în Aretium, iar Hanibal n-are decît să pustiască Italia, să incendieze sate, să omoare femei și copii și să ajungă nestînjenit la poarta Romei! Noi nu plecăm de aici pînă cînd senatul nu-l recheamă pe Flaminius de la Aretium! Așa credeți voi, reverse-și zeii mînia peste capetele voastre!

După ce termină de vorbit, consulul ieși în fugă din cort și se aruncă pe cal. Animalul sări în lături, se împiedică de o piatră, apoi se poticni, iar consulul căzu în cap pe pămîntul tare.

Căpeteniile care erau de față rămaseră uimite, considerînd întîmplarea drept un semn rău-prevestitor. Flaminius urlă la gornist să sune pornirea la luptă. Puțin după aceea se răspîndi știrea că armata se îndreaptă împotriva dușmanului. Castrul fierbea de mînie. Peste tot răsunau strigăte și înjurături, întretăiate de nechezatul cailor, mugetele vitelor și scîrțîitul carelor. Ofițerii îi îndemnau pe soldați să se grăbească, îi zoreau într-una, de parcă se molipsiseră cu toții de nerăbdarea consulului.

Un decurion palid se înfățișă gîfîind la Flaminius.

— Ce este? ... Ce vrei? ... se răstiră la el comandanții.

— Aduci oare ordinul senatului de a amîna bătălia? urlă la bietul om Flaminius.

Tremurînd de frică și emoție, decurionul spuse cu glasul pierdut:

— Flamura cohortei noastre nu poate fi smulsă din pămînt.

Consulul izbucni în rîs:

— Du-te și spune-le nenorociților tăi de tovarăși să scoată drapelul din pămînt cu cazmaua, dacă le-au înțepenit mîinile de frică!

— L-au scos, dar piaza ... îngăimă decurionul.

— Șterge-o din fața mea, muiere ce ești!

Armata romană porni spre Lacul Trasimenus. Deși nu erau de acord cu planul consulului, tribunii și ceilalți ofițeri au fost nevoiți să plece la luptă. Îndărătnicia de pe fețele lor dovedea cît sînt de posomorîți și îngrijorați din cauza semnelor rele arătate lor. Soldații de rînd mergeau însă cîntînd, fiindcă lor le plăcea hotărîrea lui Flaminius. Fără să le pese prea mult de piaza cea rea, ei au pornit veseli la bătălie.

Hanibal devastase complet ținutul dintre orașul Cortona și Lacul Trasimenus. Băștinașii fugeau înnebuniți spre Aretium, în întîmpinarea oastei romane. Jelindu-și neamurile răpuse de sabia dușmanului, aceștia îl implorară pe consul să-i răzbune.

Între timp, punii au ajuns acolo unde Lacul Trasimenus intră cel mai adînc sub poalele munților Cortonei. Între malul lacului și coamele împădurite se întinde o vale unde Hanibal și-a așezat tabăra, dar numai pentru africani și spanioli aflați sub directa lui comandă.

Pe soldații din insulele Baleare, împreună cu infanteria ușoară, i-a dus într-o pădure de dincolo de culmile muntoase, iar cavaleria și-o ascunse bine chiar la gura strîmtorii pentru a zădărnici de îndată orice acțiune a romanilor intrați în spațiul dintre munți și lac.

La scăpătatul soarelui, consulul ajunse cu armata la intrarea în defileu unde făcu popas.

Cerul înstelat prevestea o zi frumoasă. Dinspre lac se auzea gălăgia făcută de oameni amestecată cu croncănitul păsărilor de baltă care zburau din loc în loc. Deasupra pădurii vibra lumina roșietică dată de nenumărate focuri aprinse de puni. S-ar fi zis că în tabăra lui Hanibal nimeni nu bănuiește că armata romană se află la gura strîmtorii. Consulul și ofițerii se mirau cum de a putut face inamicul prostia să intre în capcana dintre munți și lac.

— O să-i facem praf! grăi consulul. Nici picior de om viu n-o să mai iasă de aici.

Ofițerii încuviințau, dînd din cap, dar nimănui nu-i veni în minte să cerceteze culmile munților din stînga și din dreapta, acoperite de păduri dese.

Cînd mijiră zorile, romanii începură să pătrundă în vale. Față în față cu punii, consulul se apucă imediat să-și desfășoare rîndurile, convins că va fi de ajuns să-i izbească zdravăn o singură dată pe inamici pentru a-i alunga în munți sau în lac.

În depresiune, ceața groasă se învălătucea asemenea unui văl, ridicîndu-se din pămîntul umed, rostogolindu-se de pe coastele împădurite, plutind deasupra lacului. Purtată de vîntul ușor ce adia la gura strîmtorii, negura se împrăștie pe tot cîmpul, învăluindu-i în mantia-i diafană pe soldații ambelor tabere, încît oamenii nu se puteau desluși unii pe alții nici la cîțiva pași. Ascunși în vizuinele lor din munte, oștenii puni se înțelegeau ușor prin semne, căci ceața se lăsase jos în vale. Ei porniră în iureș aproape în aceeași clipă, în timp ce cavaleria, răsărită din pădure și lăstăriș, stăvili singurul drum de întoarcere al romanilor.

Așa începu lupta, din față și din părți, înainte ca romanii să fi reușit să-și desfășoare linia de bătaie. Consulul striga din răsputeri, dînd ordine, îmbărbătîndu-și oamenii lîngă care trudea ca un soldat de rînd. Vălmășeala se prefăcu repede în haos. În strîmtoare totul fierbea și clocotea ca într-un cazan. Romanii se strîngeau la un loc, se învălmășeau cu ceilalți sau dispăreau în ceață. Oștenii își întorceau capul la întîmplare în spre locul de unde veneau urletele și zăngănitul de arme. Unii auzeau cuvintele consulului care le striga:

— Acum nu ne ajută jurămintele și rugăciunile către zei! Încercuirea poate fi străpunsă doar prin putere și vitejie! Aici trebuie să ne croim drum cu sabia. Alungați-vă frica și primejdiile vor fi mai mici!

Războinicii nu știau însă nici unde le sînt steagurile, nu-și cunoșteau nici locul pe care urmau să-l ocupe în linia de bătaie. Ordinele date de ofițeri nu ajungeau pînă la urechile lor din pricina zăngănitului armelor ce izbeau în coifuri și paveze, din cauza vacarmului, a urletelor și a strigătelor de ajutor. Unii dintre soldați erau uciși înainte de a-și trage sabia din teacă, pe alții armele îi stînjeneau în ceata groasă. Încercînd să fugă, cîțiva osteni, scoși din minți de groază, au nimerit în mijlocul unor cete care se băteau. Puzderia de oameni a tîrît după ea și pe oamenii cei mai de seamă. Amestecați cu vrăjmașii, ei se înfășurau ca o leasă, se înghesuiau, trîntindu-se unul pe altul în lupta disperată pentru a găsi o ieșire.

Războinicii romani înțeleseră limpede că au căzut în cursă fiind încercuiți, că singura salvare depinde de curajul și de brațul lor drept, precum că fiecare trebuie să se transforme în cîrmuitor al propriei persoane. Se încinse atunci o bătălie în care oamenii se aflau în prima sau a doua linie, după puterea și bărbăția lor. Furia luptei puse într-atît stăpînire pe luptătorii care se măcelăreau cu cruzime, încît nici unul n-a simțit cutremurul grozav ce a distrus aproape în întregime multe orașe din Italia și a întors matca rîurilor repezi, a năruit vîrfurile munților și a gonit marea în albiile fluviilor.

Trei ore a durat bătălia purtată pretutindeni cu o cruzime nebunească. Cei mai mulți au pierit în jurul consulului urmărit întotdeauna de războinici strașnici. Flaminius se vîra oriunde observa că dușmanul îi prinde

la strîmtoare luptătorii. Hainele și armele lui de preț atrăgeau atenția punilor, care se opinteau din răsputeri, ca niște lupi hămesiți, să pună mîna pe el. Romanii au murit cu nemiluita, străduindu-se să-și apere consulul.

Un călăreț insubru reuși însă să se strecoare prin mulțime și să ajungă aproape de consul. Barbarul strigă ortacilor săi:

— Ăsta e consulul care ne-a prăpădit legiunile și ne-a pustiit ogoarele și orașul![1] Acum o să-l sacrific pentru sufletele fraților noștri omorîți mișelește!

După ce rosti aceste cuvinte, dădu pinteni calului și-l mînă în mijlocul romanilor, doborî scutierul de lîngă consul și-l străpunse cu lancea pe Flaminius. Galul chiui cumplit de bucurie, dar nu apucă să-l prade pe cel ucis. Un decurion roman își repezi securea cu două tăișuri și-i zbură capul cu coif cu tot.

Vestea uciderii consulului îi puse pe fugă pe războinicii romani. Goneau la întîmplare prin ceață, nimereau peste dușmani, aici piereau, scoțînd înfiorătoare strigăte, se cățărau pe stînci, se îmbulzeau și cădeau unii peste alții, oameni, cai și arme. Alții se băgau în apă mai întîi la mal, acolo unde lacul nu este de loc adînc, apoi înaintau cufundîndu-se pînă la gît și încercau să înoate. Văzînd că mulți dintre tovarășii lor piereau înghițiți de unde, ceilalți se întorceau vlăguiți la țărm, unde erau așteptați însă de călăreții puni, care-i omorau unul cîte unul.

Șase mii de romani nu au intrat în strîmtoare, ci au rămas pe o colină. De acolo ei auzeau zbierete și zăngănit de arme, dar nu-și puteau da seama cum se desfășoară bătălia fiindcă, romani și puni, se mistuiseră cu toții în negură. Cînd razele soarelui o izgoniră, avură în față groaznica priveliște a înfrîngerii: legiunile Romei fuseseră nimicite. Războinicii romani cuprinși de panică dădură bir cu fugiții, temîndu-se să nu fie zăriți din depărtare de către vrăjmaș. Cei care reușiră să pună mîna pe caii rătăciți, se făcură de îndată nevăzuți.

Cavaleria cartagineză cîrmuită de Maharbal porni pe urmele pedestrașilor romani, ajungîndu-i a doua zi.

---

[1] Odinioară, în calitate de tribun, Flaminius i-a înfrînt pe gali, ocupînd cetatea insubrilor, Mediolanum (Milano) (n.a.).

Generalul lui Hanibal le făgădui tuturor libertatea cu condiția să-și lepede armele.

— Aruncați armele — le porunci acesta — și eu mă jur pe Adad și Tanit că nu vă voi clinti nici un fir de păr din cap. Puteți să vă duceți unde vreți!

Romanii se predară. Pe cînd își azvîrleau armele la grămadă, numizii îi încercuiră, îi prinseră pe toți și-i aruncară în lanțuri.

Iar acolo, la locul bătăliei, pe șesul încins de munții Cortonei și Lacul Trasimenus, zăceau împrăștiate leșurile a mai mult de cincisprezece mii de romani și a o mie cinci sute de puni.

CAPITOLUL AL XVI-LEA

Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis![1]

Zvonul înfrîngerii stîrni la Roma o groază de nedescris. Mulțimea se îmbulzi spre forum, arzînd de nerăbdare să afle adevărul adevărat. Matroanele ieșiră în goană din case și o luară la fugă într-un suflet spre senat și pretorium. Bărbații și femeile ocupară tot spațiul din fața senatului. Legionarii și trisvirii se străduiau să facă ordine.

În rumoarea generală se făceau auzite strigăte și amenințări, țipetele sfîșietoare ale mamelor și plînsul copiilor, blestemele și protestele tinerilor oșteni care cereau arme. Cînd vacarmul ajunse la culme, pe scările senatului se ivi Marcus Pomponius, ridică mîinile în sus și făcu oamenilor semn să se liniștească. După ce mulțimea se potoli, acesta strigă cît putu de tare:

— Cetățeni romani, am fost învinși într-o mare bătălie!

O dată rostite crudele cuvinte, el se întoarse în sală.

---

[1] Trăiască războinicii lui Hanibal cuceritorul (lat.).

Cei care nu le-au auzit se întrebau înfierbîntaţi unul pe altul, aşa că vestea se răspîndi din gură în gură, se amplifică, înţelegîndu-se pînă la urmă că nimeni n-a scăpat cu viaţă de acolo. Tînguielile celor ce aveau rude în armata lui Flaminius răsunau sinistru pe străzile Romei. Mulţi ştiau însă din experienţă că este imposibil să fie ucisă sau luată în captivitate toată armata şi acum stăteau înmărmuriţi şi încurcaţi: să spere sau să deznădăjduiască?

Cînd începură să sosească fugarii se produse o învălmăşeală şi mai mare. Zdrenţăroşi, slabi, plini de sînge şi cu privirile înspăimîntate, ei mergeau pe străzile oraşului, hărţuiţi de întrebările bărbaţilor şi femeilor care se luaseră după ei şi se interesau de rudele plecate la război. În fiecare moment izbucneau strigăte de bucurie sau durere.

Aflînd că fiul ei s-a întors teafăr de la Trasimenus, o mamă a murit de fericire. O alta aprinsese în casă răşini parfumate şi se pregătea să aducă jertfe feciorului ei despre care auzise că a pierit în bătălie. Ridicînd capul, ea l-a zărit însă la uşă şi, mută de bucurie, închise ochii pentru totdeauna lîngă altar.

Tribunul Gabinius se întorcea cu Flacon şi Cota de la senat, discutînd despre înfrîngerea suferită. Dintr-o stradă lăturalnică le ieşi în faţă decurionul Cethegus, o cunoştinţă a demnitarului. Războinicul arăta de parcă ar fi scăpat din infern.

— Ce s-a întîmplat, Cethegus? îl întrebă Gabinius. L-ai trădat pe consul? Cum de-ai ajuns aşa de repede de la Cortona la Roma? Ai fugit de-ai rupt pămîntul, nu-i aşa?

— Nu sînt trădător, îi răspunse oşteanul. M-au luat prizonier, dar am reuşit să scap. Mulţi oameni de ai noştri sînt răspîndiţi prin Etruria. Cavaleria duşmană îi urmăreşte, îi prinde şi-i omoară.

Falcon şi celtul se uitară miraţi unul la altul.

— Sînt numeroase cetele de urmăritori? se interesă turdetanul.

— Nu, îl lămuri Cethegus ridicînd din umeri. Sînt formate din douăzeci-treizeci, cel mult o sută de călăreţi, dar toată suflarea se dă la o parte din calea lor.

Celtul roşcovan scrîşni din dinţi, zicînd ca pentru sine:

— Am cu mine patruzeci de munteni mari şi laţi... O să pornesc cu ei... Vai de punul pe care o să pun mîna!

Tribunul se înspăimîntă la auzul acestei hotărîri:

— Cum să pleci cu un pîlc aşa de mic împotriva vrăjmaşilor?!...

Cota nu-i răspunse.

— Şi eu o să mă duc cu el! izbucni Falcon.

— Daţi-mi un cal şi armele trebuitoare ca să merg şi eu cu voi, le spuse Cethegus.

— Eşti tocmai omul de care avem nevoie! exclamă turdetanul bucuros. Tu o să ne conduci, fiindcă cunoşti toate drumurile şi scurtăturile.

— În acest caz eu nu pot rămîne aici, grăi tribunul cu ochii în lacrimi. Trebuie să plecăm însă imediat, pentru a pica pe neaşteptate asupra duşmanilor împrăştiaţi în Etruria.

Toţi patru păşiră mai iute, îndreptîndu-se spre casa lui Gabinius. Pe drum se întîlneau cu bărbaţi îngrijoraţi şi femei plînse care se uitau ţintă la decurion, punîndu-i fără încetare întrebări. Oamenii îl opriră pe Gabinius dornici să afle noutăţile tot mai înspăimîntătoare sosite în fiecare clipă. Gabinius le răspunse că nu ştie nimic mai mult decît ceilalţi, deşi acum o jumătate de oră auzise în senat că Hanibal i-ar fi încercuit şi pe cei patru mii de călăreţi romani trimişi în ajutor consulului Flaminius de către Servilius. Ştirile nu erau însă confirmate şi de aceea tribunul nu vroia să le răspîndească.

Ajunşi în faţa casei lui Gabinius, o găsiră pe Carma la poartă, aşteptîndu-şi cu nerăbdare părintele. Fata alergă în întîmpinarea lui şi-i dădu de veste că un centurion venise de la senat cu rugămintea ca tribunul să meargă acolo şi să-l caute pe Fabius Maximus.

Venilia, Lucia, Asop şi Ombolt stăteau în grădină. Văzîndu-şi tovarăşii care se întorseseră, zoriră spre ei.

Falcon le explică în cîteva cuvinte ce au hotărît el şi Cota. Fetele bătură bucuroase din palme şi dădură fuga în grajd să-şi gătească caii de drum. Acolo îl găsiră şi pe Gerion, care stătea tolănit la soare dimpreună cu muntenii.

— Sculaţi-vă!... Puneţi-vă şeile pe cai!... strigă la ei Venilia.

— Cum? De ce?... se miră eritreanul.

Muntenii tresăriră. Unii săriră ca arşi, rupînd-o la fugă către grajd, de parcă însuşi Hanibal ar fi fost la poarta casei, pe cînd ceilalţi căscau şi se scărpinau pe gît şi pe burtă, fără să priceapă unde şi de ce trebuie să plece.

Gabinius puse la dispoziţie războinicilor grajdurile sale pentru a-şi alege cai după plac, dar ei îl refuzară deoarece la plecarea din Spania fiecare îşi luase roibul său. Scoaseră totuşi cinci cai de povară pentru a-şi căra merindele şi armele de schimb.

Carma se uita cu însufleţire la oştenii vînjoşi. Se apropie apoi de Lucia şi Venilia, cărora le şopti cu vocea sugrumată de emoţie:

— Nu sînteţi nici cincizeci. O să vă înghită vrăjmaşii!

— N-o să fie aşa, îi răspunse Lucia. Se vor îneca!

— Ne-am obişnuit cu soiul ăsta de lupte, adăugă Venilia. Este însă nevoie să cunoaştem ţinutul spre care ne îndreptăm. Decurionul acesta a picat cum nu se poate mai bine. El ne va conduce pînă vom ajunge să ne descurcăm în locul cu pricina.

În cîteva ore convoiul fu gata de drum: caii erau sătui şi înşeuaţi, animalele de corvoadă încărcate cu de-ale gurii şi arme, doar tribunul era aşteptat să se întoarcă din forum. Gabinius primise însă ordin de la senat să ia imediat comanda unei cohorte, lucru pe care numaidecît îl aduse oştenilor la cunoştinţă:

— S-a hotărît să fie ales un dictator pentru a continua războiul cu Hanibal. Se pare că sorţii înclină spre Fabius Maximus. Numele lui este pe buzele tuturor senatorilor. Cohorta mea va fi gata de luptă în zece zile... Voi ce aveţi de gînd?... N-ar fi mai bine să mai aşteptaţi şi să vă alăturaţi oştii mele?

Falcon nici nu vru să audă de aşa ceva:

— Nu... Pornim imediat... Mai tîrziu ne putem pune sub ascultarea ta sau a altei căpetenii. O să luptăm pînă la înapoierea în Spania, iar asta se va întîmpla în curînd...

— Hm... Sper că n-aveţi intenţia să plecaţi în Etruria cu un pîlc aşa de mic? îi întrebă înciudat tribunul.

— Drept în Etruria ne ducem! îi răspunse Cota cu semeţie.

— N-o să ajungeţi să străbateţi nici jumătate din drum... Cînd v-am spus că o să merg cu voi, m-am gîndit c-o să mai iau pe puţin încă cinci sute de călăreţi... Este de-a dreptul caraghios să porniţi voi patruzeci şi cinci împotriva unui duşman atît de numeros. O să vă omoare sau o să vă facă prizonieri...

După ce-şi luară rămas bun de la Gabinius şi de la Carma, Falcon şi oştenii lui părăsiră Roma conduşi de decurionul Cethegus.

*

Mergeau în sus, pe malul drept al Tibrului. În cale le ieşeau fugari ce se trăgeau din faţa inamicului. Între Nepe şi Roma drumul era înţesat de căruţe, vite, călăreţi şi pedestraşi. Învălmăşiţi cu ţărani, femei şi copii, soldaţii aproape că nici nu mai purtau arme. Istoviţi, palizi şi descurajaţi, se strigau între ei, înjurîndu-i pe cei ce le stînjeneau mersul înainte. Poporul ăsta pestriţ se scurgea ca un fluviu spre sud de s-ar fi zis că Etruria s-a sculat de la mic la mare şi goneşte fără ţintă, mînată din spate de cartaginezi.

Falcon şi tovarăşii lui se uitau trişti la caii ce crăpaseră lîngă şosea, la căruţele răsturnate cu oiştea frîntă sau roţile sfărîmate. Cîini rătăciţi şi înspăimîntaţi mîrîiau alergînd printre oameni, cai şi vite. Vîntul sufla dinspre Apenini şi stîrnea nori de praf. Şuvoiul neîntrerupt de oameni se grăbea să se depărteze cît mai mult, înghesuindu-se şi învîrtejindu-se în rostogolirea lor către Roma. Uneori apărea la orizont cîte o ceată de călăreţi. Atunci o voce înfricoşată izbucnea: „Vin punii". Pîlcurile de bejenari de pe drum începeau să se bată, văicărindu-se şi ţipînd care mai de care să treacă primul,

trînteau la pămînt bărbaţi, femei şi copii, îi călcau în picioare ieşiţi din minţi sau o luau la sănătoasa peste cîmpuri ca nebunii. Vacarmul se potolea de-abia atunci cînd se încredinţau că ceea ce zăriseră în depărtare era de fapt o altă ceată de fugari. Fluviul viu curgea iarăşi spre Roma.

— Mi-a fost dat să văd cum o sută de soldaţi de ai noştri şterg putina din faţa a trei cavalerişti cartaginezi! A venit sfîrşitul lumii! urla Cethegus, luîndu-se cu amîndouă mîinile de păr. Au înnebunit cu toţii de frică şi pe deasupra nimeni nu se aşeza în fruntea gloatei ăsteia lipsite de cîrmuire.

Totul se mişca în aceeaşi direcţie, de la nord la sud. Doar grupul lui Falcon se îndrepta spre oraşul Nepe, călărind peste cîmp, fiindcă şoseaua era barată. Cîţiva bejenari se uitau cu mirare la pîlcul de călăreţi care se duceau spre vrăjmaş. Mulţi se minunau văzîndu-i pe muntenii îmbrăcaţi în cojoacele lor miţioase. Cethegus spunea tuturor cum că ei sînt patrula ce deschide drumul armatei lui Servilius. Cuvintele lui se răspîndeau din gură în gură, bucurîndu-i grozav pe pribegi.

Decurionul făcu semn cîtorva soldaţi să se oprească:

— Cam pe unde se află punii? îi întrebă Cethegus.

— Se scurg prin Ariminum, Luna, Clusium, apoi de-a lungul Tibrului, spre Roma... E plin locul de ei... îi răspunseră fugarii.

În cîteva rînduri războinicii au încercat să afle ceva mai mult. Nimeni n-a fost însă în stare să le spună locul unde a fost văzută avangarda armatei lui Hanibal.

Frica pricinuită de înfrîngerea de la lacul Trasimenus s-a furişat în inima tuturor oştenilor, scoţîndu-i din fire şi totodată paralizîndu-i.

Nici unuia dintre pribegi nu i-a dat prin gînd să închegheze cît de cît o mişcare de împotrivire. Toţi au azvîrlit armele, fugind să-şi scape fiecare capul.

Cethegus se întîlni cu cîţiva călăreţi cunoscuţi care li se alăturară. Pentru că atît oamenii cît şi roibii aveau nevoie de odihnă, războinicii se abătură din drum şi descălecară pe o pajişte, sub un stejar bătrîn, aţîţară focul şi se apucară să frigă carnea crudă din traistă.

Călăreţii de curînd sosiţi printre ei erau doisprezece la număr, toţi tineri şi puternici, dornici să intre în ceata lui Falcon, deoarece ardeau de nerăbdare să dea piept cu duşmanul cît mai curînd.

— Se pare că forţă şi curaj aveţi din belşug, le zise decurionul. Văd că v-aţi păstrat şi armele, dar acolo unde ne ducem noi e nevoie de mult mai mult decît atîta. Noi am plecat la moarte.

Un flăcău etrusc răspunse încruntat:

— Şi noi vrem să pierim!

— Păcat că aţi pierdut frumoasa ocazie ivită la poalele munţilor Cortonei.

Lucia şi Venilia izbucniră în rîs. Etruscul le privi chiorîş şi se răsti la ele:

— Cu ce sînt fetele astea două mai bune şi mai viteze decît noi?!... Apăi dacă le tîrîţi după voi ca să vă ţină de urît, băgaţi de seamă să nu vă plictisiţi de ele pe drum!

Venilia îşi trase sabia din teacă, apoi se repezi la el:

— Ascultă, tu acesta care l-ai părăsit pe consul şi ţi-ai pîngărit privirea cu cea mai cumplită înfrîngere a romanilor, scoate spada şi aţine-te! O să-ţi dau un ţinut de urît de n-o să-l poţi duce!

Fata năvăli asupra etruscului: speriat, tînărul vru să se apere, dar Falcon şi Cota interveniră şi-i potoliră pe adversari.

— Nu putem să vă luăm cu noi! Sîntem obişnuiţi să ne mişcăm repede, să atacăm prin surprindere, să întindem curse şi să facem incursiuni noaptea. Aşa ne războim noi, îi lămuri Falcon.

Cethegus era de părere că cei doisprezece trebuie să fie primiţi în ceată:

— Vor lupta ca şi noi, au nevoie doar de o căpetenie. De ce să nu meargă în urma noastră sau mai la o parte? N-o să ne încurce niciodată, dimpotrivă o să ne fie de folos.

— Duşmanul trebuie să fie atacat peste tot, năprasnic, pe neaşteptate, zi şi noapte. Să nu fie lăsat în pace nici o clipă, adăugă Cota. Pot exista două detaşamente, chiar trei ori patru, dacă se găsesc oameni de nădejde.

Cred că Asop e în stare să conducă aceşti doisprezece oameni.

Toţi războinicii îşi aţintiră ochii asupra tînărului numid, aşteptînd cuvîntul lui. După ce-i aruncă o privire fugară Luciei, Asop zise:

— Primesc să-i conduc pe cei doisprezece călăreţi răzleţi.

— Mă duc şi eu cu ei! îi încunoştiinţă Lucia.

— Probabil ca să te distrezi? ripostă Ombolt cu zîmbetul pe buze.

Între timp şi alţi călăreţi care zăriseră focul, oamenii şi caii din jurul lui, părăsiră drumul şi coborîră pe pajişte. Apropiindu-se de stejar, ei începură să iscodească cine sînt aceşti războinici care stau aşa de nepăsători sub copac şi tăifăsuiesc în timp ce duşmanul se poate ivi dintr-o clipă în alta. Cum ajungeau, descălecau şi se îndreptau spre foc, interesîndu-se de căpetenia cetei.

În amurg, în jurul stejarului se aflau mai mult de patru sute de călăreţi.

— De ce vă strîngeţi aici?! îi lua la rost Falcon. N-avem nevoie de voi. Dacă vreţi să-i atacaţi pe puni, treaba voastră. Alături de noi n-aveţi ce căuta.

Mulţi dintre fugari auziseră mai înainte de turdetani, de Falcon şi Cota, iar acum, aflînd să au nimerit tocmai la dînşii, se rugară fierbinte să-i ia şi pe ei la luptă. Falcon îi respingea cu încăpăţînare. Ombolt, Cota şi Gerion îşi priveau în tăcere vîrfurile încălţărilor. Muntenii se întinseseră pe iarbă şi se uitau cu lăcomie la caii, săbiile şi pavezele bune ale romanilor.

Deodată, Venilia sări în picioare şi le zise pribegilor:

— Ascultaţi, voi, romani şi spanioli... Falcon, Cota şi Ombolt luptă împreună cu ceata lor de mai bine de un an împotriva lui Hanibal. Nu se află nici un soldat pun care să nu fi auzit de ei. De aceea Hanibal a pus preţuri mari pe capetele lor. Căzuţi în captivitate, noi vom fi răstigniţi pe cruce. Sînt printre voi viteji în stare să rabde astfel de chinuri?

— Desigur!... Mergem cu toţii cu voi!... răspunseră într-un glas războinicii.

— Grozavă femeie!... Cine este?... strigară nişte oşteni.

Falcon se ridică din şaua în care se aşezase, se apropie de puhoiul de fugari şi le grăi astfel:

— Războinici, aceasta este fiica răposatului comandant al Saguntului, Aurelius Bibaculus. A jurat Eriniilor să ucidă doisprezece soldaţi puni. Pînă acum a omorît nouă. Fata din faţa voastră este Venilia, numită şi Vica Pota. Trăieşte doar pentru răzbunare.

Sfatul se prefăcu în hărmălaie. Unii strigau cît îi ţinea gura:

— Ea să fie căpetenia noastră. O să luptăm cu toţii pînă la moarte alături de Venilia.

— Nu se poate, le răspunse Falcon. Vica Pota merge cu noi, fiindcă face parte din ceata noastră.

— Eu primesc să le fiu căpetenie, se împotrivi fata hotărîrii lui Falcon. Apoi se adresă războinicilor:

— Primesc! Eu vă voi conduce în lupta împotriva vrăjmaşului.

— Asta ce mai e? se holbă Cota.

— O să mă duc şi eu cu ea! hotărî Gerion.

— Atunci înseamnă că ni se destramă ceata? continuă celtul.

Ombolt se prăpădea de rîs. Asop tăcea şi privea în depărtare, de parcă nu-l interesa deloc ce se întîmplă aici.

Bucuria oştenilor romani era atît de mare, încît se îmbrăţişau şi se sărutau, chiuind:

— Trăiască Vica Pota!... Trăiască zeiţa!... Ea ne va purta la victorie!...

La Roma se întîmplă, însă, un lucru cu neputinţă de închipuit înainte de venirea lui Hanibal în Italia. Poporul a ales un dictator, punînd senatul şi pe consulul Servilius în faţa unui fapt împlinit. Alesul era Quintus Fabius Maximus, un senator inteligent, chibzuit şi prudent. Marcus Minucius Rufus, un războinic dornic de glorie, energic şi crud, a fost desemnat comandantul cavaleriei. Ei aveau datoria de a asigura zidurile şi turnurile oraşului, de a se îngriji de apărarea tuturor, de a strica şoselele şi podurile, de a nimici alimentele şi nutreţul din calea duşmanilor.

Dictatorul primi de la consulul Servilius două legiuni, dar se apucă imediat să recruteze o nouă armată din rîndurile cetăţenilor şi ale aliaţilor.

Puţin lipsi însă ca Servilius să cadă în cursă la Perusia. Reuşi să se distanţeze doar la o jumătate de zi de Colontai care-l gonea spre sud. Consulul evită primejdia de moarte, iar Colontai se întoarse în tabăra lui Hanibal, aflată în apropiere de Clusium.

În fruntea a cinci sute de războinici, Falcon trecu pe lîngă Nepe, oraş aproape pustiu, deoarece populaţia lui se împrăştiase în cele patru vînturi. Turdetanul se abătu cu îndrăzneală asupra Etruriei, ajungînd pînă la Volsinii. De-abia aici s-a întîlnit cu patrula de recunoaştere a lui Hanibal formată din două sute de soldaţi, şi o făcu una cu pămîntul. Muntenii lui Cota roşcovanul puseră mîna pe Eban, un centurion libian, dimpreună cu patruzeci şi doi de soldaţi pe care-i răstigniră pe marginea şoselii. Pe cea mai mare cruce, aflată foarte aproape de drum, fuse pironit Eban. Pe piept îi atîrna o bucată de piele de oaie argăsită pe care era scris cu catran: *Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis!*[1]

Timp de o săptămînă nici o patrulă cartagineză nu se mai întoarse înapoi, în tabără. Maharbal turba de mînie. Un crainic îl înştiinţă că din patru patrule de cîte treizeci de oameni nici una nu se mai înapoiase. Maharbal îl omorî în cortul său, pocnindu-l cu scutul în cap. Comandantul cavaleriei numide era gata să-şi împlînte pumnalul în toţi cei care-i erau la îndemînă. Presimţea că este vorba de un vrăjmaş grozav de viclean. Fără a-i sufla un cuvînt lui Hanibal, hotărî să ia toate măsurile necesare nimicirii atacatorilor. Într-o noapte îl chemă în cort pe Gips Spartanul, căruia îi spuse pe nerăsuflate:

— Am o treabă minunată pentru tine!... Hoţii ăia de iliri din legiunea lui Casca din Utica vor să le devii chestor. Ştii asta?

— Da, îi răspunse spartanul.

Maharbal îl bătu vîrtos cu palma pe umăr:

---

[1] Trăiască războinicii lui Hanibal cuceritorul! (Lat.).

— Şi aşa o să fie! îl încredinţă generalul. Vreau însă ca mai întîi să mă scapi de o grijă... Ai auzit că cele patru patrule ale noastre nu s-au mai întors?...

— Nu!

— Nu mai zăbovi, alegeţi acum, în noaptea asta cinci sute de războinici şi du-te. Şi să nu vii înapoi pînă nu descoperi duşmanul ăsta atîta de perfid.

În ochii comandantului călărimii licări o undă de răutate, faţa i se zbîrci ca a unui cîine, sclerotica gălbuie îi sclipi la lumina făcliei. Apropiindu-şi faţa de a spartanului, îl preveni ameninţător:

— Hanibal nu ştie că ne dispar cercetaşii. Nu trebuie să afle nici de incursiunea ta!

— De la mine n-are cum să afle nimeni, îi răspunse Gips liniştit.

În faţa cortului se auzi gălăgie. Un soldat dădu buzna urmat de încă trei, care se uitau cu frică de jur împrejur:

— Ce e? urlă Maharbal.

— În tabără au sosit patru cai împovăraţi cu capete de ale oştenilor noştri, grăi unul dintre ei.

— Unde sînt?

— Uitaţi-i aici, la uşă!... I-am adus.

— Luaţi capetele şi îngropaţi-le!... Şi să nu suflaţi o vorbă nimănui!...

Cei patru războinici ieşiră, iar comandantul îi zise spartanului:

— Trebuie neapărat să-i prinzi pe ucigaşi... Nimiceşte tot ce ţi se pare dubios la douăzeci de mii de paşi de tabăra noastră. Pe Tanit şi toate Cabiriile, cînd te întorci ai să devii chestor. Eu te înscăunez...

— Pe cine faci chestor?... răsună o voce la intrarea în cort. În faţa lui Maharbal răsări Hanibal, negru, bărbos, cu ochiul drept acoperit de o legătură. Smocurile părului creţ îi ajungeau pînă la umăr. La lumina făcliei, ochiul lui sănătos licărea plin de răutate. — Gips n-o să fie niciodată chestor, continuă noul venit, căci el scoate două vorbe în trei zile... Dar unde-l trimiţi? Ce lucru important trebuie să duci tu la îndeplinire fără ştirea mea?

Maharbal se zăpăci și bălmăji:

— Patru patrule nu s-au mai întors în tabără.

— Știu! îi răspunse Hanibal.

— Știi!?...

Hanibal luă un pumn de smochine din sacul rezemat de prăjina de sub faclă, se așeză pe buțucul de lîngă foc și începu să mănînce.

Gips stătea la o parte fără să-și schimbe expresia feței. În noapte ajungeau pînă la ei glasuri din tabără. Se auzea fornăitul și nechezatul cailor, strigătele oamenilor și sforăitul sentinelelor care, ieșite din rundă, dormeau în jurul corturilor încovrigați ca niște cîini.

Maharbal se așeză pe pat și-și pironi privirea asupra oalei de lut ce clocotea lîngă foc. De la sosirea în Etruria generalul numid avea aproape neîntrerupte dureri de stomac. Scleroticele lui galbene erau o dovadă limpede a chinurilor suferite de războinic.

— Știi oare cine-ți face praf patrulele? îl întrebă Hanibal.

— Nu. Nu s-a înapoiat nici un om.

— Ei, atunci să-ți spun eu... Falcon...

— Falcon?! se strîmbă Maharbal.

— Chiar el în persoană împreună cu Cota roșcovanul. Toată iarna i-au mîncat sufletul fratelui meu Hasdrubal în Spania, acum au venit în Italia.

— Pe Astarte, am bănuit că ei sînt! se lovi numidul cu palma pe genunchi, apoi îi zise lui Gips:

— Ai în detașamentul tău vreo patruzeci de spartani. Toți vă laudă. Vă dau termen trei zile: dacă nu-i nimiciți pe tîlharii ăștia, vă zbor capetele cu mîna mea!... Acuma du-te!

Gips se întoarse și o porni spre ieșire. Hanibal făcu un semn și grăi:

— Așteaptă... Mai întîi trebuie să afli unde se află turdetanii... Se ascund în mlaștinile lacului Volsinii... Acum poți să pleci!

După ce ieși spartanul, Hanibal îi spuse lui Maharbal:

— Nu-ți mai holba ochii că nu sînt vrăjitor. Am aflat totul de la doi urși îmbrăcați în cojoace mițoase. I-au prins sirienii pe cînd se întorceau de la jefuit. Hoții de

iberi s-au rupt de ceata lor. Pentru fiecare am plătit sirienilor cîte patru dinari.

Maharbal se sculă de pe pat, se duse la foc și trase oala cu fiertură de ierburi. După aceea se apucă să-și pregătească o ulcică cu miere în care urma să strecoare ceaiul.

— Cum vezi, continuă Hanibal, nu i-am plătit prea scump. Cojoacele lor de oaie fac mai multe parale decît cele date de mine, dar am fost nevoit să le pun pe foc; erau pline de păduchi!

Maharbal ridică capul și-și privi stăruitor stăpînul, fără să înțeleagă unde bate:

— Unde sînt acești doi sclavi ai tăi? îl întrebă numidul.

— Au ars împreună cu cojoacele lor, zîmbi Hanibal. Înainte mi-au spus însă că fac parte din ceata lui Cota roșcovanul. Tot aici se află Falcon cu sora lui, fecioara aceea care a fugit din captivitate de la Gips, și fiica lui Bibaculus, fostul cîrmuitor al Saguntului. Mai pomenesc și de un oarecare Ombolt, bun arcaș, și de Asop, tînărul tău numid fugit la ei. Toți sînt aici și luptă. În timp ce romanii șterg putina din fața noastră și pierd bătălie după bătălie, o mînă de spanioli se bat în Italia, iar noi nu le putem veni de hac! Nu ți se pare caraghios?

— Hm! icni Maharbal căruia nu-i ardea de rîs.

Multă vreme s-a auzit doar sfîrîitul făcliilor agățate în furcile lor ca și horcăitul sentinelelor adormite lîngă corturi. Numidul sorbea pe îndelete ceaiul strecurat în ulcică în timp ce fața i se schimonosea de durere. Hanibal mînca smochine. Într-un tîrziu, cîrmuitorul suprem zise:

— Mîine pornim asupra Romei!...

Lui Maharbal, mai-mai să-i scape ulcica din mînă.

— În sfîrșit!... Războinicii mei mîrîie. Nu mai sînt în stare să aștepte...

În fața cortului se deslușeau zgomote surde.

— Cine e acolo? se răsti numidul încercînd să străpungă cu privirea întunericul de afară.

Decurionul comandant al pazei păși înăuntru:

— La ușă se află doi oșteni din dilohia lui Eban, îi anunță acesta.

— Să intre! strigă Hanibal.

Plini de noroi, cu tunicile zdrenţuite, fără coifuri şi cu pavezele ruginite, cei doi soldaţi se opriră în mijlocul cortului. În ochii lor holbaţi, ca şi pe feţele vinete se puteau citi nenumăratele chinuri suferite.

— De unde veniţi? îi întrebă Maharbal.

— De la lacul Volsinii.

— Unde sînt ceilalţi? Unde este Eban?

— Au pierit cu toţii... Unii au murit în luptă, alţii au fost prinşi şi răstigniţi pe cruce... Eban s-a aflat printre aceştia din urmă.

— Eban răstignit?

— Răstignit... Uitaţi-vă, asta am luat-o de pe pieptul lui. Scrie ceva.

Războinicul îi înmînă lui Hanibal o fîşie de piele de oaie acoperită cu litere scrise cu catran. Generalul citi cu voce tare:

— *Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis.*

— Cum de aţi scăpat voi doi? fură întrebaţi fără ezitare soldaţii.

Libienii se zăpăciră, începură să bălmăjească ceva, uitîndu-se unul la altul.

Maharbal se apropie şi se coborî ca un vultur uriaş asupra prăzii:

— Aţi dat bir cu fugiţii! le spuse acesta. V-aţi părăsit comandantul... Meritaţi să muriţi şi voi!

Cei doi războinici tremurau de oboseală şi de frică. Unul îndrăzni să deschidă gura:

— Toţi au căzut sau au fost prinşi... Iar noi ne-am ascuns prin mlaştini şi noroaie, aşteptînd să se îndepărteze duşmanul de crucile pe care ne răstigniseră tovarăşii. După aceea am ieşit şi ne-am dus acolo pentru a vedea dacă vreunul din cei pironiţi mai este viu. Muriseră toţi cu piepturile străpunse şi cu picioarele zdrobite de la genunchi. De pe pieptul lui Eban am desprins bucata asta de piele pe care v-am adus-o Nu sîntem trădători. Ne-am ascuns în smîrcuri atunci cînd am văzut că sîntem înconjuraţi şi fără scăpare.

Maharbal se luă de păr şi gemu disperat:

— Două sute din cei mai de soi luptători au dispărut împreună cu Eban. Şi unde mai pui că au fost nimiciţi la o aruncătură de băţ de tabără!

Hanibal dădu din umeri cu nepăsare:

— Falcon şi turdetanii!

CAPITOLUL AL XVII-LEA

Spartanii mureau fără să crîcnească

Tabăra lui Hanibal a rămas mai multă vreme între munţii Cortonei şi lacul Trasimenus. Şiretul pun aştepta, fără îndoială, să cadă în cursă şi celălalt consul sau vroia să-şi odihnească armata, pregătind-o pentru alte grele încercări. După izbîndă, cartaginezii s-au ales cu o mulţime de arme. Galii au despuiat romanii morţi de pavezele, coifurile, mantiile şi tunicile lor. Cincisprezece mii de barbari au fost astfel echipaţi, arătînd din depărtare a legionari romani. Scutul, coiful, roibul de rasă siriană al consulului Flaminius, ca şi armele lui de preţ au fost luate de către generalul gal Borax Insuber. Lui Hanibal îi era grozav de drag datorită vitejiei şi abilităţii lui.

În ziua ce urmă discuţiei din cortul lui Maharbal, Hanibal hotărî să-şi controleze toată armata. Dis-de-dimineaţă trîmbiţele sunară alinierea. Herghelegii mînară caii de pe toate păşunile înapoi în tabără. Comandanţii de cohorte şi manipule roiau în jurul trupei lor, urlînd la războinicii cărora le atrăgeau atenţia să se pregătească temeinic pentru inspecţie, deoarece ştiau cu toţii că lui Hanibal nu-i poate scăpa nici cel mai mic amănunt. Înspăimîntaţi de hărmălaie, caii nechezau şi-şi ciuleau urechile, dădeau din copite şi se cabrau atunci cînd oamenii puneau piciorul în scară. Cirezile de boi şi vaci se învălmăşeau şi se înghesuiau. Speriate de urletele ciobanilor, oile se răzleţeau de turmă. Porcarii pocneau din bicele lor lungi, mînîndu-şi turmele de porci. Grohăitul godacilor, mugetul vitelor, behăitul oilor se amestecau

cu zgomotul vocilor omenești. Tabăra cartagineză era în întregime în picioare. Slujitorii ungeau osiile carelor, controlau șinele roților, tînjalele și jugurile, strigîndu-se unii pe alții și înjurînd fără încetare. Cu armele bine curățate, războinici așteptau aliniați pe manipule. Sirienii, libienii, balearii și egiptenii se răzvrătiră cumplit împotriva acestei idei a generalului fiindcă mai toți aveau în corturi femei răpite de la italici sau primite de la țărani în schimbul cailor, hățurilor, cărуțelor sau al podoabelor. Soldații știau că lui Hanibal îi poate da prin gînd în orice moment să alunge muierile din tabără.

La răsăritul soarelui în tabără totul era gata de inspecție. Călare pe un roib, Hanibal se apropie la pas însoțit de vreo două sute de comandanți. Nemaipomenit de vesel în dimineața aceea, glumea cu Maharbal, îl zgîndărea pe Sivas și-l lovea cu palma pe grăsanul de Colontai, reușind să-l facă să rîdă chiar și pe Sosilos din Sparta. Pe cînd treceau prin fața legiunilor galice, se opriră cu toții năuci. Galii erau îmbrăcați în tunici romane, cu coifuri, armuri și săbii scurte capturate în bătălia de la Lacul Trasimenus.

Hanibal izbucni primul în rîs:

— Uitați-vă la galii ăștia! își îndemnă Hanibal comandanții. Toți băieți spătoși și vînjoși; pîntecele li se revarsă de sub armuri, iar coifurile le stau pe vîrful capetelor. Pe Melhart, ar putea să-și înceapă marșul spre metropolă ca legionari romani fără a-i trece cuiva prin minte să-i oprească. Aceste trei legiuni ar cuceri fără nici o greutate capitala lumii.

— Ce-ar mai căsca gura romanii cînd i-ar vedea în forum! țîțîi încîntat Colontai.

— Veritabili legionari romani! adăugă Sosilos.

Deodată veselia lui Hanibal dispăru, generalul se uită la Maharbal căruia îi șopti la ureche:

— Ăștia pot pune mîna pe Falcon cu ceata lui cu tot!

Numidul clipi din ochi și-și descleștă buzele. Dinții ca de lup îi străluciră într-un zîmbet.

— Ai dreptate! încuviință Maharbal planul comandantului său. Turdetanii vor fi încredințați că-i au în față pe romani. O să le cer galilor să-i prindă de vii.

După ce inspectă toate legiunile aliniate, Hanibal își băgă nasul la intendență, la bagaje, controlă caii de povară, căruțele și vitele, iar acum se îndrepta spre locul unde se aflau sclavii. Gama cel sașiu, comandantul șef al acestora, alergă într-un suflet în întîmpinarea generalului și urlă cît îl ținu gura:

— Mărite stăpîn... Nici unul dintre sclavi n-a fugit! Din vina lor azi-noapte au murit douăzeci și șapte. Ceilalți sînt bine, se roagă zeilor să te ajute pe tine și pe războinicii tăi să cuceriți Roma și toată Italia!

Zdrențăroși, pe jumătate goi, cu barba și părul crescute în neștire, sclavii stăteau în capul oaselor sau se tolăniseră pe coastele munților Cortonei. Din tunicile rupte le ieșeau la iveală oasele vizibile sub pielea întinsă, burțile căzute, încheieturile umflate ca și rănile lăsate la voia întîmplării. Ciorchini de trupuri numai pielea și osul stăteau pe povîrnișul de la poalele munților. Erau mai mult de zece mii.

— Haideți!... Ce mai așteptați!... Strigați: trăiască marele stăpîn! urlă Gama, învîrtind biciul lung deasupra capului.

Sclavii se mișcară, dar nici unul nu-și descleștă gura. Hanibal îl întrebă pe paznicul sașiu:

— Unde se află italicii?... I-ai separat?

— Da! tună Gama. Sînt acolo, în partea stîngă.

Să fi tot fost trei mii și cinci sute de italici. Hanibal se apropie de ei examinîndu-i pe furiș. Se urcă apoi pe o buturugă gata să-și înceapă cuvîntarea. Însoțitorii lui erau nerăbdători să vadă ce o să spună.

— Italici, Hanibal n-a venit în Italia să vă înrobească, li se adresă punul în latină. Veacuri de-a rîndul strămoșii voștri au suportat jugul sclaviei romane. O să-l suportați și voi, și copiii, și nepoții voștri dacă nu veți înțelege așa cum trebuie cuvintele mele... Pe voi v-au făcut prizonieri oștenii mei în luptele în care v-au împins romanii, dar eu nu vă consider vrăjmași, vă vreau binele și am hotărît să vă dăruiesc libertatea...

Decizia comandantului ului pe căpeteniile cartagineze. Se încrucișară priviri fulgerătoare, comandanții mormăiră mai întîi, apoi șoapta se transformă în vacarm. Sclavii

săreau şi se îngrămădeau în jurul lui Hanibal, zăngănind din lanţuri. Se înghesuiau, se dădeau la o parte unul pe celălalt şi se tîrau în patru labe spre el; mulţi plîngeau de bucurie, se îmbrăţişeau şi rîdeau ca ieşiţi din minţi.

Hanibal continuă:

— Duceţi-vă la casele voastre şi spuneţi pretutindeni: Hanibal nu a venit în Italia s-o înrobească, ci s-o elibereze de domnia romanilor, urîtă în toată lumea!

Din mii de piepturi răsunară aclamaţii detunătoare. Sclavii strîngeau în braţe genunchii comandantului, mulţumindu-i cu lacrimi în ochi. Erau printre ei lucani, samniţi, calabrii, pescari din gloful Salapia, crescători de cai din Pandosia, marinari uzetini, italici negricioşi din Thurii, crotoni din Petelia, toţi războinici vînjoşi între douăzeci şi treizeci de ani.

Hanibal porunci lui Gama cel saşiu să le scoată cătuşele şi să le dea merinde pe trei zile.

— De ce le dăruieşti libertatea? scrîşni din dinţi Colontai.

— Nu sînt numai sclavii tăi! îi reproşă Sivas.

— Ce o să le spunem războinicilor noştri cînd vor auzi de toate astea? întrebă Maharbal.

Hanibal rîse şi le făcu semn cu ochiul cel sănătos:

— Tăceţi... În ţinutul lui fiecare va povesti despre nobleţea noastră, ceea ce este adevăratul chip de derutare a adversarului. După ce cucerim Roma şi toată Italia, puteţi să luaţi cîţi sclavi poftiţi.

Oştenii se înveseliră. Maharbal răspunse:

— Credeam că ai înnebunit! Numai un nebun de legat sau Hanibal poate da drumul la mai bine de trei mii de prizonieri!

Ceilalţi comandanţi încuviinţau în gura mare hotărîrea lui Hanibal.

Un tînăr sclav din Thurii înţelese însă toată discuţia lor, deşi fusese purtată în limba punică. Ca marinar, el întîlnise tot felul de seminţii cărora le deprinsese şi graiul. Strîngînd din pumni tînărul, pe numele său Pamphilus Acer, se stăpînea să nu scoată nici o vorbă.

Hanibal ajunse cu suita lui în locul unde se aflau prizonierii romani.

— Adu încoa toţi ofiţerii! porunci acesta lui Gama.

Istoviţi şi cu tunicile rupte, mai mult de cincizeci de osteni romani se opriră sfidători lîngă scările cartaginezilor.

— Care este cel mai mare în grad? întrebă Hanibal.

— Ăsta! îi răspunse Gama şi-i dădu brînci unui sclav. Este tribun.

— Tu eşti tribun? se miră punul.

Romanul se uita drept în ochii lui şi tăcea.

— Cum te numeşti? N-auzi ce te întreb? îşi ieşi din fire Hanibal.

— Trebuie să răspund?

— Trebuie!

— Atunci o să vă spun... Eu sînt fiul lui Marcus Novius, tribunul militar care a contribuit mult la distrugerea flotei tatălui tău. Părintele meu a scufundat opt vase punice, capturînd o mie patru sute de marinari şi soldaţi de ai voştri. Am luptat la Ticinus şi la Trebia. Am fost făcut prizonier la Lacul Trasimenus datorită nebuniei consulului Flaminius. Înainte de a cădea rănit, am ucis patru călăreţi numizi din detaşamentul scîrbei ăsteia de aici, de lîngă tine.

— Cîine de roman! urlă la el Maharbal şi-l lovi în cap cu mînerul biciului. O să vezi tu în curînd ce înseamnă să fii sclav la numizi.

Romanul îi zise calm:

— Aşa se întîmplă cînd zeii nemuritori fac glume cu sclavii şi le dau temporar puterea şi stăpînirea asupra celorlalţi!

— Cine sînt sclavii pomeniţi de tine? îl întrebă Hanibal, clipind des din ochi.

— Cei cărora la Erix romanii le-au redat libertatea pentru optsprezece dinari de căciulă. Pe atunci unii dintre noi s-au împotrivit acestui lucru. Tatăl meu, Marcus Novius, s-a numărat printre ei. El era de părere că sclavia trebuie fie definitiv desfiinţată, fie menţinută de la naşterea robului şi pînă la moartea lui. De-i dăruieşti libertatea, te va înrobi pe tine şi se va purta mai rău decît te-ai purtat tu cu el. A sosit timpul acum să vadă toţi cîtă dreptate a avut părintele meu. De aceea voi

veți fi nimiciți. Cartagina va dispărea. Doar numele vostru va mai dăinui.

— În genunchi, sclav spurcat! tună Hanibal, dîndu-i un pumn lui Novius drept în față.

Romanul se împletici, dar nu căzu. Din nas îi curgea șiroi sîngele. Acesta nici nu încerca să se șteargă.

— Nu mi-e frică de tine, barbarule! îl înfruntă Novius. Vrei să-ți dovedesc?

— Cînd o să fii răstignit... De pe cruce poți să-mi dovedești!

— Nu... Acum. Uite dovada! Na!... și tribunul îl scuipă pe Hanibal drept în față.

Căpeteniile cartagineze încremeniră. Rămaseră înmărmuriți cîteva clipe, apoi își traseră toți săbiile din teacă și se năpustiră asupra sclavului. Novius stătea cu capul sus, mîndru și sfidător. Maharbal îl străpunse primul cu sabia. Pentru a-și descărca mînia, ceilalți se apucară să ciopîrțească cadavrul tribunului Novius.

Hanibal îi zise lui Mago:

— Am fost înjosit... Astăzi o să ordoni să fie răstigniți pe cruce două sute de sclavi romani.

*

În fruntea a cinci sute de aleși războinici, Gips spartanul atacă Clusium, intră în oraș și începu să-i descoasă pe puținii locuitori rămași pe loc dacă au auzit ceva despre vreo armată aflată prin apropiere. Cîțiva moși și babe își scoaseră capul din adăposturi și se duseră la călăreți:

— Este... Este armată. În fiecare zi vin aici cete mai mici și patrule, dar asta este oastea lui Hanibal, îi lămuri un unchieș slab, cu gîtul subțire și capul noduros. Noi îi cunoaștem bine pe oștenii voștri, să le dea zeii mult noroc, deși ne cer peste puterile noastre... Iar noi le dăm fiindcă știm că stăpînirea cartagineză va fi mai blîndă decît cea romană. Chiar ieri i-am dat merinde pe săturate unui numid, oștean de al vostru. A venit aici cu o fată îmbrăcată în armură și cu coif în cap. Cu ei mai erau încă vreo treizeci de oameni, flăcăi zdraveni, unul și unul...

— Ăsta este Asop, îi șopti centurionul lui Gips.

— Încotro au luat-o? îi întrebă spartanul.

— La vale spre Volsinii... Este patrula voastră, nu-i așa?

— Eu știu unde s-au ascuns! se amestecă în vorbă alt bătrîn cu mustățile și barba ca de țap. Le-am ajutat să ducă sacii cu merinde. Știu unde sînt... A mai fost cu mine și Anxius ăsta pe care-l vedeți aici.

— Așa e, și eu am fost cu ei, încuviință primul unchieș cele spuse de al doilea. Eu, Anxius și ăsta de aici de-i zice Nefarius, știm unde și-au făcut colibe și bordeie pe malul lacului Volsinii. Dar, ferească-ne zeii de cele rele, nu sînt prietenii voștri?... Nouă ne-au spus că fac parte din armata lui Hanibal.

— De ce îi căutați? îi iscodi Nefarius.

— Este un detașament de al nostru rătăcit, îi răspunse centurionul. Trebuie să-i găsim și să-i schimbăm. Voi o să ne conduceți în acel loc... Tu și ăsta de aici... Cum îi zice...

— Anxius... Anxius îl cheamă... Anxius, fiul lui Precox, iar eu sînt Nefarius...

— O să mergem să vă arătăm, grăi Anxius. Știu locul unde se află... De ce să rătăciți! Știu locul. L-aș nimeri chiar și cu ochii închiși. La miezul nopții și tot i-aș găsi. Legat la ochi.

Gips și centurionul schimbară priviri pline de semnificație. Li se oferea prilejul să-l prindă pe Falcon cu toată liota lui.

— Aveți cai? îi întrebă centurionul pe cei doi unchieși.

— Avem, avem cai, îi răspunse Neferius. I-am cumpărat de la cei ce-au trecut pe aici, retrăgîndu-se biruiți de la Trasimenus. I-am plătit cam mulțișor, dar ce să faci dacă avem nevoie de ei.

— Da, da, dădu din cap centurionul. Vă credem că i-ați plătit și răsplătit!...

După ce-și odihni puțin caii, ceata lui Gips porni în revărsatul zorilor spre sud, călăuzită de cei doi bătrîni. Anxius și Neferius călăreau o mîndrețe de trăpași de luptă, zdraveni și bine hrăniți.

— Buni cai mai aveți, le zise centurionul.

— De ce nu, îi răspunse Anxius. Sînt ei de la romani, dar le-au dat de mîncare numai grîu! Cum să nu fie buni!...

Pe drum unchiașii se apucară la ceartă măsurîndu-și serviciile făcute armatei punilor.

— Eu am dat trei saci de ovăz! se lăudă Nefarius.

— Cred și eu, doar l-ai dat din hambarul altuia...

— Tot una-i. Proprietarul fugise... Fetei i-am dăruit o brățară de argint.

— Iar eu numidului cercei de aur, sări cu gura Anxius.

Nefarius își ridică buza de jos pînă aproape de nas și-l repezi pe lăudăros:

— Lasă-te păgubaș! Tu n-ai văzut în viața ta aur.

— Ucigă-te-ar Iupiter cu tunelul lui, coțofană crăcănată ce ești!... N-am văzut eu aur!... Consulul Servilius mi-a promis o mină de aur dacă-i arăt cel mai scurt drum de scăpare din fața punilor care-l fugăreau în jurul Perusiei.

— Asta nu s-a petrecut niciodată! i-o reteză plin de țîfnă Nefarius. Și ce-a mai fost? Ți-a dat?

— Mi-a dat șapte ciomege în spate fiindcă am refuzat să-i arăt drumul. Îi urăsc pe romani.

Detașamentul a înaintat fără grijă pînă cînd au ajuns în orașul Volsinii. Spartanul era convins că nu are nici un motiv să meargă cu ochii în patru pînă la lac. La numai două ore după ieșirea din Clusium, Asop cu încă treizeci de călăreți le călcă însă pe urme. La amiază Cota roșcovanul se împlîntase în coasta stîngă a spartanului, iar în dreapta se proțăpise Cethegus cu două sute de voluntari romani și italici. Cele trei detașamente țineau legătura între ele cu ajutorul fumului și rămaseră în umbră pînă la apusul soarelui.

Cartaginezii descălecară să-și odihnească caii. În amurg din sud sufla o boare ce răspîndea miresme de salcie și nuferi. Lacul Volsinii nu era departe. Dincolo de livezile de la orizont se profilau coroanele plopilor înalți, vrînd parcă să se scufunde în azurul cerului. Păsările

zburau de colo pînă colo în căutarea unui loc bun de înnoptat.

Războinicii se tupilară printre tufele de pe pajiște fără să facă focul și se apucară să mănînce, în vreme ce caii pășteau de zor.

Spartanul trimisese două patrule de recunoaștere, fiecare numărînd zece oameni și acum le aștepta să se întoarcă. Gips și centurionul vorbeau în șoaptă, cei doi unchiași din Clusium, Anxius și Nefarius dormeau pe pămîntul cald, soldații discutau încet. La răsărit se ridică luna și lumină pășunile întinse, tufele și copacii singurateci. De undeva se auzi scheunatul unei vulpi de cîmpie: o dată, de două ori, de trei ori.

Nefarius se ridică în capul oaselor și începu să se scarpine în cap și să caște, apoi zise ca pentru sine:

— Mlaștina e plină de vulpi. Dacă aș fi luat ogarii, m-aș fi ales cu două-trei.

— Ce vulpi! Ia nu mai îndruga verzi și uscate... se foi Anxius, apoi se sculă și el.

Sacra liniște a naturii era întreruptă doar de răsuflarea cailor ca și de fîșîitul ierbii ronțăite de ei.

Timpul trecea, iar patrulele nu se mai întorceau.

— Bătrînii trebuie legați și ținuți în juvăț, murmură centurionul.

— Ai dreptate. Ne și apucăm de treaba asta! încuviință Gips.

În acea clipă liniștea războinicilor fu tulburată de tropăitul unor copite. Oamenii zăriră în depărtare cinci cai fără călăreți în șa, învăluiți în palida lumină a lunii. Spartanul și centurionul le ieși în întîmpinare.

— Sînt trăpașii noștri! izbucni uluit Gips. Vrăjmașii ne-au nimicit patrula!

Din altă direcție sosiră înspăimîntați încă trei cai.

— Și pe cea de a doua... scrîșni din dinți centurionul. Toți pe cai!...

Cît ai clipi din ochi se făcu o învălmășeală nemaipomenită, oamenii strigau, se înghesuiau să se cațere în șa, armele zăngăneau. Unul dintre ei strigă celorlalți:

— Țineți-i pe moși!... Au spălat putina!...

Culcați pe coamele cailor, Anxius și Nefarius se arătară o clipă în lumina lunii, apoi se făcură nevăzuți după

tufe. Nimeni nu-i urmări fiindcă la cîteva sute de metri în fața ochilor ostașilor puni răsăriră niște călăreți. Înșirați unul în spatele altuia ei apăreau și dispăreau ca niște stafii.

— Trădare! urlă centurionul. Am fost atrași în cursă.

— Înainte! comandă Gips, învîrtindu-și deasupra capului sabia.

Au mers la pas, cu băgare de seamă, ciulindu-și urechile la toate zgomotele din noapte, pînă ce au deslușit în depărtare orăcăit de broaște. Vîntul împrăștia miros de apă stătută și de cimbrișor. Roiuri de țînțari se învîrteau pe la urechile soldaților, zumzăiau și le înțepau fața și mîinile. Mlaștina era la doi pași, iar în spatele ei se întindea lacul Volsinii acoperit de un desiș de trestii. Cartaginezii simțeau că-i cuprinde frica. Li se părea că cineva îi pîndește după tufărișul și trunchiurile copacilor singurateci crescuți la întîmplare pe pajiștile întinse.

Sunetele unor trompete răzbătură pînă la ei de undeva, din pîntecele pămîntului. În zadar se străduiau punii să descopere direcția din care vine zvonul de trîmbiță. Străbătu însă pînă la ei și tropoțul unor copite ce izbeau pămîntul tare.

— Ne vor ataca din cîteva părți, le spuse Gips.

— Să ne împărțim imediat în trei cete? îl întrebă centurionul. Sîntem cu siguranță mai mulți decît ei!

Spartanul încuviință ideea centurionului și-și împărți detașamentul în trei.

În fața punilor răsăriră din nou călăreții, cam treizeci la număr.

— Am să-i pun pe fugă! strigă centurionul, slobozind semnalul de pornire a detașamentului său. Cei două sute de soldați dădură pinteni roibilor și începură să galopeze. Toți aveau impresia că depărtarea dintre ei și inamici se micșorează. Frunzele plopilor foșneau în adierea vîntului. Sălciile pletoase își desfășurau umbrele întunecate pe pămînt, tufele păreau mai mari și mai dese. Pentru un moment urmăritorii își pierdură ținta pentru că întunericul învălui totul în jur. Acoperită de un nor negru, luna își stinse strălucirea. Mînîndu-și nebunește caii, punii intrară în tufișuri, apoi săriră peste ele, goniră mai departe și în cele din urmă caii li se scufundară pînă la chingă în

noroi. Tăcerea nopții sfîșiată de gemetele și strigătele de ajutor ale oamenilor, învălmășite cu nechezatul cailor. Primul rînd de războinici se cufundă în mlaștină, al doilea se buluci peste primul, iar ceilalți, peste măsură de uluiți, fură cu toții surpați din șa, înțepați din spate, bătuți și măcelăriți de topoarele adversarilor.

La urechile lui Gips și ale oștenilor săi ajunseră numai crîmpeie din țipetele oamenilor și nechezatul cailor. După scurt timp tăcerea nopții se așternu iarăși peste tot.

Pe marginea mlaștinei Gerion, uriașul eritreian, ținea de gît un libian, singurul supraviețuitor pe care-l scutura de parcă vroia să-i desprindă astfel cuvintele de pe buze:

— Spune cine vă este căpetenie și cîți sînteți!

Mort de frică, libianul tăcea. Din întuneric răsăriră Anxius și Nefarius. Cîțiva războinici se năpustiră asupra lor.

— Anxius și Nefarius! strigară unchieșii într-un glas și se apropiară de mulțimea de oșteni.

— În fruntea a cinci sute de călăreți, Gips spartanul se îndreaptă asupra voastră! îi vesti Nefarius.

— Scădeți jumătate din numărul total, căci ați tăiat și înecat în baltă bună parte din rîndurile adversarilor.

— Noi i-am atras aici ... — îi lămuri Anxius.

În clipa aceea goarna sună iarăși, dar de astă dată mai aproape.

— Falcon, dă semnalul de atac! strigă Venilia și se aruncă pe cal. O urmară și ceilalți frați.

Gerion frînse gîtul prizonierului libian, îl aruncă în mlaștină, sări în șa și goni după ceilalți. Unchieșii din Clusium încheiau suita turdetanilor.

Lupta nu a durat mult. Lumina lunii se revărsă din nou asupra naturii. Adversarii se puteau deslusi bine unii pe alții. Punii se băteau cu disperare și cădeau atacați din trei părți. Gips îi respingea cu calm și chibzuială. Înconjurat de o mică ceată de spartani ce-i apărau marginile și spatele, își croia drum cu neostoită putere prin mulțimea de italici, jinduind să se încleșteze cu Falcon sau Cota. Ucise mai întîi doi barbari de-ai lui Cota, apoi cu o cumplită lovitură de sabie prăvăli de pe cai patru italici, se năpusti asupra decurionului Cethegus și-l pocni în cap cu spada. Coiful tare rezistă. Romanului i se făcu

negru în fața ochilor, dar numai pentru o clipă. Spartanul crezu că l-a omorît și-l lăsă în voia soartei. Cethegus își ridică securea, țintindu-și vrăjmașul și-i reteză o mînă din umăr. Gips se prăbuși de pe cal. Trupul lui fu zdrobit de copitele roibilor. Asop, Cota, Falcon, Ombolt și Gerion năvăliră ca lupii asupra spartanilor care mureau fără să crîcnească. Barbarii lui Cota își implîntau cuțitele în adversarii lor libieni. Călare pe roibi iuți și zvelți, Lucia se învîrtea împreună cu Venilia în jurul oștenilor, dînd lovituri năprasnice.

Moartea cruță doar opt războinici puni. Aceștia se mistuiră în întuneric pe caii lor, căci luna intrase din nou în nori. Barbarii lui Cota înjunghiară împreună cu cei doi unchieși din Clusium vreo treizeci de răniți, încăierîndu-se și certîndu-se pe pradă.

În noaptea aceea Venilia își ucise al cincisprezecelea dușman, iar Lucia pe al zecelea.

Vica Pota descălecă, îngenunche printre cadavre și mulțumi zeilor care i-au insuflat puterea să-și ducă la îndeplinire jurămîntul. Apoi se sculă și grăi către ceilalți:

— Bucurați-vă, prieteni!... Legămîntul meu a fost dus la capăt. Acum mă supun dorinței tatălui meu și am să fiu alături de cel mai bun și cel mai viteaz războinic.

— Trăiască Vica Pota!... Trăiască Falcon! strigară războinicii.

Lucia sări și-și îmbrățișă prietena. Gerion căzu în genunchi în fața ei și începu să plîngă. Venilia îl strînse la piept, izbucnind la rîndul ei în lacrimi:

— Am adus jertfă tatălui meu cincisprezece vieți de vrăjmași. Zeii să aibă milă de sufletul lui!

Se întoarse apoi către Gerion:

— Tu ai fost sclav în casa mea, cumpărat la tîrg și plătit cu bani. Dar eu vă spun: nu există o comoară pe măsura omeniei și prieteniei tale.

— Bunătatea și dragostea ta sînt mai scumpe decît toate comorile din lume, îi zise eritreianul, sughițînd de plîns.

Falcon o îmbrățișă pe fată și grăi cu o voce vibrînd de emoție:

— Un an de zile am tremurat pentru viața ta. Mă temeam că o să te pierd din clipă în clipă. Aduc mulțumire slăviților zei nemuritori, căci acum se va împlini voința gloriosului tău tată și a noastră!

— Dacă vă face plăcere, atunci să facem nunta în casa mea, la Clusium, ocrotiți de altarul și penații mei care, de două sute de ani încoace, au dăruit o viață lungă tot neamului Nefarius, se amestecă în vorbă unchieșul.

— Penații mei sînt mai puternici! sări Anxius ca ars. Cer ca zeul Himeneu[1] să fie celebrat sub acoperișul meu, fiindcă strămoșii mei n-au fost cu nimic mai prejos de ai țapului ăstuia, iar viața lor n-a fost de loc mai scurtă ca a străbunilor lui!

Războinicii se aruncară în șa și porniră cu însuflețire spre Clusium pentru a sărbători căsătoria lui Falcon cu Venilia. Fără a se gîndi la primejdie, cele cîteva sute de războinici se duceau drept în gura lupului: de la Clusium pînă în tabăra lui Hanibal nu erau decît două ceasuri de mers călare.

CAPITOLUL AL XVIII-LEA

După bătălie o să numărăm caii și o să vedem cîți puni au fost.

Nefarius

Italicii cărora Hanibal le dăruise libertatea mergeau grupuri-grupuri pe drumul spre Clusium. Desculți, cu tălpile bășicate și lipsiți de vlagă, foștii prizonieri abia se mișcau. Pamphilus Acer, sclavul din Thurii, glăsui către ceilalți:

— Hanibal ne-a slobozit pe noi ca să supună mai ușor toată Italia. După cucerirea Romei, vom deveni și noi sclavii lui.

[1] Himeneu — zeu protector al căsătoriei.

Un lucan se răsti cu trufie la el:

— Punul n-a dat nici o dovadă de nebunie! Nu văd de ce ne-ar fi dat drumul ca să ne pună din nou în lanțuri!

— Cînd Maharbal și ceilalți generali s-au înfuriat, văzînd că ne dăruiește libertatea, vulpoiul ăsta de african le-a spus că de îndată ce cucerește Roma o să ne robească iarăși. A vorbit în limba punică, dar eu am înțeles bine totul. Cu ajutorul trădării noastre va cuceri Italia.

— De ce n-ai lătrat pe cînd ne aflam încă în tabără? Eu te-aș fi denunțat. Meritai să atîrni pe cruce, fiindcă zeii se răzbună pe toți nerecunoscătorii, îi răspunse amenințător lucanul.

— Pe Hanibal eliberatorul o să-l glorificăm cît vom trăi. Am să durez un sanctuar în casa mea pe care o să-l închin slăvitului cartaginez. Îl voi adora ca și pe ceilalți zei, se făli un al doilea lucan.

Un tînăr cu numele Publius se apropie de Acer, vrînd parcă să intre sub aripa lui ocrotitoare și-i zise:

— Ați văzut crucile acelea pe care sînt răstigniți romanii? Două sute de sclavi zac pironiți pe cruci de-a lungul șoselei dintre Clusium și tabăra cartagineză. Și știți pentru ce? Pentru că tribunul Marcus Novius l-a scuipat în obraz pe Hanibal.

— Pentru o astfel de jignire eu aș fi răstignit și o mie de sclavi! dădu cu gura primul lucan.

Nimeni nu mai rupse tăcerea. Toți se tîrau pe drumul de căruțe, zdrelindu-și picioarele în bolovani și pietre. În urma lor se ridica un nor de praf ce plutea în văzduh, nerisipit nici de ploaie, nici de vînt. Soarele îi ardea pe asudații oameni drept în ceafă. În depărtare se zărea o casă țărănească. Dintre tei și duzi țîșnea bolovanul legat de cumpăna fîntînei.

— Acolo este o fîntînă! izbucni lucanul și lungi pasul.

Ceilalți tropăiră cu picioarele lor goale prin colbul gros.

— Apă! murmură un om, umezindu-și cu limba buzele crăpate.

Cu picioarele pline de răni și bășici, italicii se poticneau și gemeau, lăsînd urme însîngerate pe pămîntul negru.

Acer și Publius se abătură din drum și se așezară sub un pom. Veniră alături de ei încă șase sclavi eliberați și se apucară să scoată din sîn cu toții coji de pîine de ovăz: ultimele fărîme de mîncare primite la plecare din tabăra punilor. Cu toate că erau morți de foame, oamenii mestecau îndelung pentru a simți cît mai mult cu putință gustul pîinii în gură. După ce îmbucară și ultima fărămiță, Publius le grăi:

— De aici pînă acasă trebuie să merg cel puțin treizeci de zile. Cu ce o să-mi țin zilele în tot acest răstimp?

Nimeni nu zise nimic. Ochii somnoroși ai tînărului urmăreau grămada de oameni care se apropiau de fîntînă.

— Sînt adevărate cele spuse de tine? Așa a vorbit Hanibal? întrebă el.

— Întocmai, întări Acer.

Zărind grupul așezat la umbră și alți italici veniți din urmă se abăteau din drum, de se făcură cam două sute la număr. Printre ei se aflau Anxius și Nefarius, fiecare cu cîte un urcior mare plin cu vin în brațe. Foștii sclavi îi rugau să le dea și lor să bea, dar degeaba. De-abia cînd ajunseră la copacul de pe pajiște, cei doi dădură tuturor cîte o înghițitură. În acest timp Publius povestea celor strînși în jurul lui ce i-a spus Hanibal lui Maharbal.

Italicii repetau între ei cuvintele auzite și le transmiteau și noilor sosiți.

— Ce e?... Ce s-a întîmplat? întrebau curioși noii veniți.

— Rău. Mai rău de atîta nu se poate.

— Ce e?... Ce e?... Vorbiți odată!

În jurul pomului de pe pajiște se aflau acum mai mult de trei sute de oameni. Ulcioarele fuseseră golite amîndouă. Anxius apucă unul de toartă și îl izbi de copac, rostind răspicat:

— Așa să se facă țăndări toți dușmanii Italiei libere!

— Spuneți odată ce a fost! urlau noii veniți.

— O să vă lămuresc eu, îi liniști Nefarius. Hanibal s-a căit că v-a dat drumul. Le-a dat ordin lui Maharbal,

lui Borax Insuber şi lui Colontai cel Gras să vă înhaţe din nou pe toţi!

— Minte!... E o minciună gogonată! strigă un călăreţ cu picioarele strîmbe din Pandosia.

— Asta este vreo născocire de-a unchiaşului! săriră şi alţii cu gura.

Mulţi însă se înspăimîntară.

— Sîntem pierduţi! O să ne ajungă! Noi de-abia ne ţinem pe picioare, iar ei sînt pe cai.

— Să ne punem la adăpost, oameni buni! izbucniră alte voci.

Deodată, Acer urlă înspăimîntător:

— Eu sînt acela care am auzit cuvintele lui Hanibal! Toţi vom fi din nou luaţi prizonieri! Trebuie să fugim cît mai departe de drum.

— Vă duc eu într-un loc sigur, îi îmbie Anxius.

— N-avem nevoie... Ne ducem fiecare pe la casele noastre. Ne-am săturat de război şi de sclavie!

Rîndurile se îngroşau din ce în ce mai mult. În cîteva locuri izbucniră certuri. Dinţii scrîşneau, se strîngeau pumnii. Omul din Pandosia ridică prăjina în care se sprijinea şi se repezi la Acer, ameninţîndu-l:

— Tu ne-ai învrăjbit!

Nu apucă însă să-l lovească cu prăjina pe tînăr că Anxius îl pocni cu ulciorul în cap. Italicul se prăbuşi cît era de lung.

Se încinse atunci o bătaie fără pereche pe lume. Înfometaţi, istoviţi, cu picioarele tremurînde, oamenii se băteau ca nişte momîi fără sînge în vine şi fără cap pe umeri. Cel lovit sau înghiontit cădea şi rămînea culcat, nemaiputînd să se scoale. Înjurăturile amestecate cu văitături se prefăceau în gemete şi plîns cu sughiţuri.

Faţă de sclavii neputincioşi, unchieşii din Clusium erau nişte uriaşi. Pumnii lor osoşi îi doborau pe toţi la rînd. Acer şi Publius erau de partea lor. Nu erau însă singurii: li se mai alăturaseră încă cîteva zeci de sclavi care luptau mai mult din gură, decît cu braţele.

Lipsiţi de putere, oamenii se trăgeau de păr şi de barbă. Pe cîmp se răspîndiră zadarnice strigăte înfundate, înjurături şi gemete.

În mijlocul vacarmului general se auzeau exclamaţii de tot felul:

— Trăiască Hanibal eliberatorul!... Jos cu tîlharii de cartaginezi!... Moarte hoţilor puni!... Trăiască vulturii romani! Jos Scipio!...

Deodată un ţipăt ascuţit sfîşie tumultul:

— Oameni, scăpaţi-vă viaţa! Călăreţii lui Hanibal se îndreaptă spre noi.

Bătaia conteni îndată. Cu nasurile pline de sînge, cu bărbile şi părul smulse, cu frica oglindită pe faţă şi întrată în suflet, sclavii îşi întoarseră privirile înspăimîntate către drumul spre Clusium. Peste o mie de călăreţi se legănau în şa, învăluiţi într-un nor de praf. Italicii rămaseră încremeniţi cîteva clipe, după care groaza şi disperarea puseră stăpînire pe ei. Unii plîngeau scîncind asemenea unor copii, alţii ţipau şi-şi muşcau degetele, iar lîngă aceştia nişte oameni priveau fără de ţintă în depărtare, de parcă li se atrofiaseră toate simţurile. Mulţi se trîntiseră pe pămînt, tremurînd de frică.

Călăreţii se apropiară, îşi întoarseră caii şi-i mînară peste fîneţe.

— Oameni buni, ăştia sînt romani! izbucni Nefarius fericit. Vin legionarii romani... Sculaţi-vă!... N-o să vi se întîmple nimic!

Italicii tresăriră, se apucară să pălăvrăgească cu veselie, să se îmbrăţişeze şi să se sărute. Acer se apropie de Anxius şi-i şopti la ureche:

— Ăştia sînt oamenii lui Hanibal, gali îmbrăcaţi în veşminte romane, cu zale şi coifuri tot de-ale lor. Căpetenia lor este Borax Insuber. Îl cunosc bine.

— Trăiască romanii!... Trăiască armata romană!... urlară sclavii în cor.

Şi alţii îi recunoscură însă pe galii îmbrăcaţi în uniforme romane şi începură să se agite. Acer le atrase atenţia:

— Purtaţi-vă ca şi cum aţi crede că sînt romani. Ei nu vin asupra noastră.

— Se duc să-l prindă pe Falcon! îi şopti Anxius lui Nefarius.

— De unde ştii?

— Nu știu, îmi dau și eu cu presupusul... Du-te... Ieși de aici... Fugi... Ascunde-te în „vizuina vulpilor"!

Nefarius o zbughi după un tufiș stufos.

Călăreții ajunseră lîngă italici. Comandantul galilor începu să urle ca un apucat:

— Cine sînteți?... Care vă este căpetenia?

— Aceștia sînt italicii eliberați de Hanibal, rosti Anxius. Se duc oamenii pe la casele lor. Dar voi?...

— Noi facem parte din legiunea lui Marcus Minucius, îi răspunse Borax într-o latinească stricată.

— A ăluia de la Roma? se miră bătrînul.

— Exact. El ne-a trimis să-l schimbăm pe Falcon și pe oamenii lui care se află prin bălțile lacului Volsinii. Ai auzit ceva despre acest detașament roman?

— Auzit! încuviință Anxius. Acum două zile războinicii aceștia au fost la Clusium.

— La Clusium?...

— Chiar așa... Au avut nuntă.

Galul făcu ochii mari de mirare.

— Și-acum unde sînt?

— La lac, în mlaștină...

— O să ne duci acolo...

— Vă duc...

În acest timp Nefarius se tîrî de la o tufă la alta și ajunse într-o vale acoperită de jnepeni, unde găsi cei doi cai lăsați aici de el și de Anxius. Moșulică încălecă pe unul și, luîndu-l pe celălalt de dîrlogi, porni în goană spre sud. Ziua era pe sfîrșite cînd acesta ajunse în baltă.

Falcon, Ombolt și Gerion îl ascultară pe unchieș, minunîndu-se de viclenia lui Hanibal.

— Cine și-ar fi putut închipui că sînt gali în uniforme romane! cugetă Ombolt cu glas tare. Zeii ni l-au trimis pe bătrînul ăsta.

Pe cînd făceau planul de întîmpinare a dușmanului, Nefarius prindea puteri cu carne grasă de oaie udată cu vin bun.

— Cîți sînt? îl întrebă Falcon.

— Cine?

— Galii.

— Vreo mie sau poate mai mult. Nu i-am numărat. După bătălie o să numărăm caii și o să vedem cîți au fost.

Între timp veniră și ceilalți războinici și începură să se intereseze imediat de noutăți.

— Vin galii! le dădu de veste Falcon. Hanibal i-a echipat special pentru noi. Poartă veștminte, armuri și coifuri romane.

— Minunat! se bucură Cethegus. Cine îi conduce?

— Borax Insuber...

— O-ho! În bătălia de la poalele munților Cortonei, el l-a ucis pe tribunul Maxentius. Acum am ocazia să răzbun moartea comandantului meu.

— Anxius o să-i momească încoa — le spuse Nefarius. Mi-a spus să fug și să mă ascund în „vizuina vulpilor".

Oștenii izbucniră cu toții în rîs.

„Vizuina vulpilor" era o limbă de pămînt aflată în mijlocul stufărișului des, un fel de luminiș mai mult lung decît lat, înconjurat de mlaștini, în care se putea pătrunde printr-un singur loc. Falcon le întinse aici o cursă. Două sute de etrusci comandați de Cethegus făcură, pasămite, popas în poiană. Falcon ocupă latura stîngă, unde-și așeză în păpuriș o sută de oșteni. Pe latura dreaptă se tupilară Gerion, Ombolt și Venilia cu trei sute de romani. Cota roșcovanul, Asop, Lucia se plimbau pe cai cu încă treizeci de munteni prin fața cursei ca un post ocupînd o poziție avansată.

Războinicii gali se iviră la asfințitul soarelui. Zărind de departe mica ceată, începură să le facă semne cu mîna și sulițele în semn de prietenie. Muntenii le răspunseră cu chiote și se retraseră pe neobservate către capcană.

În fruntea detașamentului galilor călărea Borax Insuber. Lîngă el era Anxius. Unchieșul se legăna în șa, la spatele unui războinic gal.

— E-hei, noi sîntem romani... Trăiască Roma! strigară mulți dintre ei.

Distanța se micșora din ce în ce mai mult.

— Trăiască romanii!... răcni Cota. Oamenii lui reluară urarea făcînd cu mîna, dar se retrăgeau fără încetare spre „vizuina vulpilor".

Deodată galii dădură cu ochii de o tabără. În aparență nepăsători, oamenii lui Cethegus stăteau în capul oaselor sau erau tolăniți în iarbă. Borax își zise că asta este toată ceata lui Falcon, își trase sabia de la brîu și comandă:

Înainte!... Lovește!...

Galii își puseră sulițele între urechile cailor și dădură năvală. Detașamentul lui Cota o apucă la fugă drept spre Cethegus. Etruscii se aruncară pe cai într-o clipită.

Anxius îi făcu vînt galului din fața sa și se dădu la o parte.

Lupta începu. Galii îi împingeau pe etrusci înapoi, încercînd să-i spulbere din calea lor. Dar din spatele lor răsună o goarnă. Luptătorii lui Falcon năvăliră din dreapta și din stînga. Galii înmărmuriră.

Din mlaștină se ridica o boare încărcată cu duhoarea apei stătute și a florilor de baltă. Speriate de strigătele oamenilor, nechezatul cailor și zăngănitul armelor, becațele și grăinușele de baltă zburau piuind pe deasupra cîmpului de bătaie.

Dîndu-și seama că au căzut în cursă, galii își întoarseră caii cu intenția de a străpunge încercuirea. Cota și Cethegus îi atacară pe la spate. Căliți în focul atîtor bătălii, războinicii dădeau cumplite lovituri rapide, de parcă se grăbeau să nu-i apuce noaptea. Borax Insuber ucise trei etrusci, își făcu loc prin mulțime și se năpusti asupra romanilor. Un tînăr fu tăiat de el aproape în două, decurionului îi reteză o mînă și o asaltă pe Venilia. Fata respinse prima lovitură, dădu pinteni cailor și sări în lături. Galul se luă după ea, învîrtindu-și sabia în văzduh. Asop răsări ca din pămînt în fața galului.

— Numidul! urlă Borax.

— Exact. Numidul, îi răspunse Asop și se năpusti asupra lui.

Sabia galului căzu ca un trăsnet între urechile roibului lui Asop. Animalul își depărtă picioarele și căzu; tînărul sări jos și începu să dea tîrcoale adversarului.

Bătălia se purta acum pe tot cuprinsul poienei. Jumătate din gali fuseseră doborîți de pe cai. Mica limbă de pămînt răsuna de țipete, strigăte de ajutor și urlete de moarte. Mulți soldați gali aruncau armele, cerînd îndu-

rare vrăjmașilor, dar Borax era prins încă în încleștare. Cei douăzeci de războinici care-l înconjurau și-l apărau pieriseră, iar el se străduia din răsputeri să-l ucidă pe numidul care, cu sabia scoasă din teacă, dădea tîrcoale ca un lup calului său. În cele din urmă se amestecă în luptă și Gerion. Acesta respinse cîteva lovituri, se ridică cu toată puterea în șa și-l izbi pe adversar. Sabia i se frînse, iar galul se rostogoli de pe cal cu coiful ferfeniță și capul plin de sînge.

Încercuiți ca într-un cazan, toți războinicii puni fură omorîți.

În aceeași noapte Cota roșcovanul, muntenii, Anxius și Nefarius porniră în goană spre șoseaua dintre Clusium și Volsinii. Cînd luna răsări pe cer și lumină pămîntul, oștenii deslușiră pe drum grămada de italici, sclavii eliberați, care de-abia se tîrau. Cele cîteva cete numărau împreună aproape o mie de oameni.

La apariția călăreților, italicii se opriră în loc înlemniți:

— Ascultați, italicilor... — li se adresă Anxius. Detașamentul galilor a fost nimicit. Aveți în față o oaste romană. Haideți cu noi să luptăm împreună contra lui Hanibal. Veți primi arme și cai.

Italicii protestară:

— Nu vrem... Unde ne duceți?... Cum să facem noi una ca asta...

— Cine nu vrea? răcni Cota.

— Toți...

— Scoateți-vă săbiile... îi somă celtul pe barbari.

Patruzeci de săbii sclipiră în lumina lunii.

— Vrem... Toți vrem... Mergem cu toții... — murmurară vocile liberților.

— Ei, așa mai merge, zise mulțumit Anxius. Săbiile în teacă, ordonă unchieșul.

Muntenii se uitau mirați neștiind cum de și-a luat bătrînul dreptul de a da porunci.

Italicii se grupară și porniră peste miriști și pășuni. La lac ajunseră de abia în zori și în apropiere de „vizuina vulpilor" găsiră detașamentul lui Falcon. Istoviții sclavi eliberați căzură pe pămînt gemînd. Îmbiați cu de-ale gurii, uitară imediat de osteneală și se apucară să mănînce

zdravăn. După aceea se culcară pe unde apucară şi adormiră. A doua zi, italicii luară de pe cadavrele galilor tunicile, încălţămintea, armurile şi coifurile şi strînseră armele împrăştiate pretutindeni. Toţi primiră cîte un cal cu harnaşament.

Trei zile mai tîrziu Falcon îi alinie pentru a-i cerceta îndeaproape. După ce se convinse că totul este în ordine, le zise:

— Italicilor... Voi v-aţi războit pentru Roma şi Italia, aţi fost luaţi prizonieri şi v-aţi dat seama ce înseamnă să-ţi pierzi libertatea! Cred că toţi doriţi să luptaţi pentru patria voastră!

— Vom lupta pînă la nimicirea duşmanului! strigă Acer.

— Pînă la nimicire! răsună corul miilor de glasuri.

— Hanibal v-a eliberat, dar şi-a făcut o socoteală greşită! rosti cu dispreţ Ombolt. — Ce o să faci cu soldaţii ăştia? se adresă el de astă dată lui Falcon.

— Îi trimit la Roma lui Gabinius Corvus, prietenul nostru. Este darul meu pentru ospitalitatea cu care ne-a primit. O să-l numesc comandant pe Pamphilus Acer, tînărul din Thurii!

*

La Roma era fierbere mare. Din toate părţile sosea armata. Cetele şi pîlcurile de soldaţi se contopeau în manipule, cohorte şi legiuni. Tribunii ca şi comandanţii detaşamentelor mai mici nu se clinteau din mijlocul oastei. Tăcuţi şi încruntaţi, ei insuflau războinicilor hotărîrea şi tăria de a-şi pune în joc toată puterea, la nevoie chiar şi viaţa, în lupta pentru viitorul lor. Bătălia decisivă era gata să izbucnească. Armata permanentă fusese completată cu rezervişti, aliaţi din toată Italia şi dezertori care luaseră parte la bătăliile de la Ticinus, Trebia şi Lacul Trasimenus.

Cetăţenii întăreau zidurile. Zi şi noapte, la lumina soarelui sau a torţelor depozitau piatră, grinzi, buşteni, adunau grămezi întregi de suliţe, falarici, arcuri şi traiste cu săgeţi. În locurile avansate aşezau balistele şi catapultele, iar pe ziduri atîrnau coşuri de fier pline cu făclii ce trebuiau aprinse în cazul unui atac nocturn.

Şiruri neîntrerupte de care încărcate cu merinde pentru oameni şi nutreţ pentru vite se scurgeau necontenit pe porţile oraşului. Turme de oi şi porci, cirezi de vite cornute erau mînate la Roma de la o depărtare de două-trei zile de mers.

Armata, cetăţenii, femeile, copiii şi sclavii erau cu toţii în mişcare: munceau cu febrilitate îmbărbătîndu-se unii pe alţii, depuneau jurăminte pe altare, făceau legăminte în faţa zeilor, renunţau la plăceri, se biciuiau între ei, gata să plece la moarte, convinşi fiind că de la poalele munţilor Cortonei Hanibal va porni spre Roma.

— Saguntinii ne-au arătat cum trebuie să luptăm, spuneau ei în forum. Ei şi-au înjunghiat femeile şi copiii, aruncîndu-se apoi în flăcări sau străpungîndu-se cu săbiile.

Soldaţii se jurau prin cîrciumi, strigînd în gura mare:

— Picior de barbar nu va călca în Roma!... Mai bine să pierim cu toţii!...

Oastea aliaţilor se revărsa zi de zi din toate regiunile Italiei. Călăreţii şi pedestraşii bine echipaţi intrau cu impetuozitate în oraş. Printre ei erau tineri sănătoşi, tari ca piatra, cu priviri îndrăzneţe. Soseau şi războinici pînă în treizeci de ani, conştienţi de primejdia în care se află patria. Puteau fi văzuţi şi oameni mai bătrîni care luptaseră în tinereţe în primul război punic, prilej de multe amintiri, ordine şi răni.

Oştenii erau duşi în tabere, trecuţi pe liste şi număraţi. Numărul legiunilor devenea din ce în ce mai mare.

Trecu şi termenul de patru săptămîni, timp în care mulţi aliaţi din Italia au răspuns chemării şi au trimis oastea cerută.

Zilele se scurgeau una după alta. Sus pe ziduri, santinelele vegheau pe lumină şi îşi ascuţeau auzul pe întuneric. În zadar, Hanibal nu apărea de nicăieri.

Peste tot, pe stradă, în cîrciumi ca şi în forum, prin casele sărăcăcioase ca şi în palatele luxoase, peste tot nu se vorbea nimic altceva decît de război, de dictatorul Fabius Maximus şi de Marcus Minucius Rufus, coman-

dantul suprem al cavaleriei. Fețele războinicilor căpătaseră o expresie neînfricată, iar cetățenii dobîndiseră o mare încredere în forțele lor.

Roma era gata să-l întîmpine pe Hanibal.

Ziua, bărbații și femeile umpleau templele, unde aduceau ofrande, aprindeau tămîie și smirnă, iar noaptea frecau armurile și coifurile, ungeau curelele cu ulei, ascuțeau săbiile și vîrfurile lăncilor. Sclavilor de nădejde care jurau că vor lupta pentru penații Romei li se dăruia libertatea.

În oraș începură să sosească și vești: Hanibal străbate Italia ca prieten, țăranii îi dau hrană pentru oameni și animale și-l primesc ca pe un eliberator. Se mai spunea că a dat drumul tuturor sclavilor italici, în timp ce pe romani îi răstignește pe cruce. Circulau și altfel de zvonuri: în urma dușmanului rămîn numai cadavre, tăciunii incendiilor și țarină bătătorită. Armata punä se revarsă ca un potop ce nimicește totul în cale.

Comandantul cavaleriei trimise un detașament de trei sute de oameni să cerceteze și să controleze care știri corespund adevărului. Detașamentul de recunoaștere se întoarse după trei zile fără vești sigure, fiindcă Italia era împînzită de la un capăt la altul de zvonuri contradictorii. Cercetașii raportară că Hanibal a trecut Tibrul la sud de Perusia, îndreptîndu-se spre orașul Spoletum. Mai spuseră că au aflat că toată suflarea fuge din fața armatei pune, dar nu către Roma. Italicii își caută adăpost în ținuturile Picenum și Apulia. Iată tot ce au comunicat cercetașii dictatorului și senatorilor.

Neliniștea iscată printre cetățeni se transforma în frică. În ciuda tuturor acestor lucruri, amfiteatrele n-au fost nicicînd mai frecventate ca acum. Actorii jucau zilnic în fața miilor de spectatori comediile lui Plautus. Poporul roman vroia să uite măcar cîteva clipite povara care le apăsa sufletele ca o piatră. Deasupra Romei plutea spectrul victoriilor lui Hanibal, al prezentului disperat și al viitorului nesigur, iar rîsul era cu atît mai neînfrînat și mai nervos, aducînd cu scurtele hohote ale nebunilor. Titus Maccius Plautus deveni cel mai iubit om din oraș.

Într-o dimineață sentinelele de pe ziduri observară un detașament de călăreți care venea dinspre nord. Știind că termenul de sosire a armatei aliate trecuse de mult, ei crezură că este avangarda lui Hanibal. Centurionul ordonă să se dea semnalul de alarmă. Vacarmul și panica puseseră dintr-o dată stăpînire pe oraș. Dictatorul și comandanții legiunilor erau la Roma, unde așteptau să vadă ce va mai întreprinde Hanibal. Oastea și cetățenii se îngrămădiră laolaltă pe ziduri.

Ceata de călăreți se apropia. Deodată, de sus, de pe metereze, cineva izbucni în strigăte:

— Oameni buni, ăștia sînt romani!

Un oftat de ușurare se ridică din piepturile tuturor. Peste puțin timp, în fața porților cetății se opri cavaleria romană. Cei de pe ziduri se întrebau înciudați de unde vin, fiindcă nimeni nu-i aștepta.

Căpetenia detașamentului strigă:

— Deschideți poarta!... Noi sîntem italici, oaste romană!

În timp ce războinicii intrau în oraș și se îndreptau spre forum, dictatorul se retrase împreună cu senatorii, comandanții de legiuni și cohorte în senat și porunci ca mai marele detașamentului să se înfățișeze imediat, laolaltă cu ajutorul lui.

Acer și Publius apărură în senat. Veteranii rămaseră surprinși cînd îi văzură pe cei doi tineri. Înconjurat de senatori și comandanți militari, Fabius Maximus, dictatorul, demonstra că față de Hanibal trebuie să fii extrem de prudent și să nu te angajezi pentru nimic în lume într-o bătălie decisivă.

Cîrmuitorul cavaleriei, Minucius Rufus, i se adresă lui Acer:

— Cine ești și ce țel are oastea adusă de tine?

— Cei pe care-i vedeți sînt foști sclavi, iar eu le sînt comandant. Numele meu este Pamphilus Acer din Thurii.

— Sclavi?!... se minună Rufus.

— Sclavi!

— Ai cui?

— Ai lui Hanibal!...

Comandantul cavaleriei clipi din ochi și, nedînd crezare propriilor urechi, întrebă din nou:
— Ai cui sclavi ziceți că ați fost?
— Ai lui Hanibal!...
Senatorii, chestorii și tribunii rămaseră pe gînduri. Dictatorul se sculă de la locul lui, se duse la Acer, îl apucă de mînă și urlă la acesta:
— Tinere, dumneata ești nebun!... Doar nu v-a dat drumul Hanibal?
— Întocmai, îi răspunse Acer. Ne-a eliberat, a poruncit să ni se scoată cătușele și să ni se dea merinde pe trei zile.
În senat se produse rumoare.
— Printre voi sînt și romani? se interesă Fabius.
— Nu. A dat drumul numai italicilor.
— Deci, este adevărat! gemu dictatorul. Italicii îl întîmpină ca pe un prieten. S-a terminat cu Roma!...
Întorcîndu-se apoi către tînăr, își continuă firul gîndurilor:
— Și v-a dat armuri, coifuri și arme?
— Nici vorbă! Falcon ne-a dat arme.
— Falcon!... De unde veniți?
— De la lacul Volsinii.
— Din ghearele lui Hanibal! completă Gabinius.
— Povestește totul pe îndelete! îi porunci dictatorul, reluîndu-și locul.
— Așa am să și fac, le făgădui Acer. Falcon a nimicit o mică oaste formată din gali înarmați cu arme romane capturate în bătălia de la Lacul Trasimenus. Îmbrăcați cu tunici și armuri de-ale voastre, cu coifuri romane în cap, ei trebuiau să-l păcălească și să-l atragă în cursă pe Falcon pentru a-l prăpădi. Spaniolul însă a fost mai viclean: i-a împins pe gali în capcană, unde i-a făcut una cu pămîntul. Aici a pierit și căpetenia lor, Borax Insuber, un strașnic luptător, favorit al lui Hanibal.

*

Mirarea ascultătorilor ajunsese la culme. Nerăbdători, ei se apucară să-l asalteze pe tînăr cu întrebări. Acer le relată cum a ordonat Hanibal să fie răstigniți pe cruce

două sute de prizonieri romani, fiindcă tribunul Marcus Novius l-a scuipat drept în față.
— Dar ce s-a întîmplat după aceea cu Novius? îl întrebă dictatorul.
— L-au ciopîrțit numizii.
Stupoarea și rumoarea puseră stăpînire pe senat. Se auzeau scrîșnetul dinților și voci amenințătoare. Războinicii strîngeau mînioși mînerele săbiilor și se băteau cu pumnii în piept. Tribunul Marcus Antilius se răsti la Fabius:
— Du-ne la luptă, ce mai aștepți!
— Împotriva lui Hanibal... La luptă... Moarte călăilor cartaginezi! vociferară ceilalți în cor.
— Pe Iupiter Soter, tună amenințătoare vocea lui Fabius. Lăsați-l pe tînăr să ne spună tot ce știe!
Acer reluă firul întrerupt:
— Am fost cîțiva ani marinar pe vasele care plutesc mereu între Italia și Cartagina, așa că am învățat graiul punilor. La poalele munților Cortonei, Hanibal a vorbit latinește pentru a fi înțeles de către toți sclavii din Italia. Ne-a spus că și-a adus armata în Italia pentru a ne scăpa de jugul stăpînirii romane. Vrea să doboare puterea voastră și să domine toată peninsula. Prizonierii au ascultat însuflețiți cuvintele lui, au căzut în genunchi, sărutînd pămîntul călcat de picioarele lui, cu lacrimi de bucurie în ochi... Nu ridicați din sprîncene, romani, fiindcă sclavia la numizi este mai rea decît moartea! Italicii se bucurau de parcă se sculaseră din mormînt. În acea zi, Hanibal era nemaipomenit de vesel. Ne învăluia cu priviri pline de blîndețe ca cel mai nobil om din lume. Mă aflam la numai cîțiva pași depărtare de el așa că am văzut și am auzit totul. Maharbal, Sivas, Mago, Colontai cel Gras, ca și ceilalți comandanți, au început să protesteze că dă drumul unor sclavi care aparțin întregii armate. El le răspunse rîzînd: „Îi eliberez pe italici. Ei ne vor ajuta să cucerim Roma și atunci toată Italia va fi a noastră. Fiecare dintre voi o să poată să ia cîți robi îi dorește sufletul!“ Eu am fost singurul care am înțeles cuvintele lui rostite în limba punică. Le-am tălmăcit fraților mei de

suferință, dar mulți n-au vrut să mă creadă și s-au dus fiecare pe la casele lor, lăudînd bunătatea lui Hanibal.

— Pe Hercule, viclenia punului este de neîntrecut! exclamă Rufus.

— Dar Falcon, ce e cu Falcon? întrebă Gabinius.

— Falcon a răpus fiara aceea de spartan căruia îi ziceau Gips... În zadar se zbate Hanibal. N-o să-l nimicească pe turdetan!

— Asta da luptă! izbucni plin de admirație dictatorul. Asta este cel mai potrivit mod de a te măsura cu un adversar ca Hanibal!... Ataci și prăpădești... Nu-l lași în pace nici ziua, nici noaptea!...

Gabinius se adresă lui Acer:

— Cîți oameni are Falcon?

— Vreo șase sute și nu vrea mai mulți. Spune că are tocmai de-ajuns cît să-i facă zile fripte lui Hanibal și generalilor săi.

— Așa e!... Să trăiască!... — răsunară uralele entuziaste ale romanilor.

— Mai ai ceva de spus? îl întrebă dictatorul.

— Da... Celtul acela, numit Cota roșcovanul, a făcut praf un detașament de două sute de libieni. Pe patruzeci și doi i-a răstignit pe cruci. Printre aceștia se afla și Eban, unul dintre cei mai vrednici centurioni din armata lui Hanibal. Pe atunci noi eram în lanțuri, dar am auzit că, primind vestea răstignirii lui Eban, Maharbal s-a jelit ca o muiere.

— Dar Hanibal ce a făcut? nu-și putu stăpîni curiozitatea Rufus.

— Hanibal?... Lui i-a fost înmînată o bucată de piele de oaie pe care erau scrise cu catran niște cuvinte...

— Ce cuvinte?

— Le știu eu, sări Publius cu vorba. Războinicii gali trăncăneau și rîdeau de ele... Bucata de piele fusese agățată pe pieptul lui Eban. Pe ea, o mînă scrisese: „*Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis*".

Senatul se cutremură de hohote de rîs.

— Galii mai povesteau, continuă Publius, că de mînie lui Hanibal era cît pe ce să-i sară din cap și celălalt ochi.

Dictatorul îi bătu pe umăr pe amîndoi tinerii și le spuse:

— Pentru veștile aduse o să primiți fiecare cîte patru mine de aur.

— Iar de la mine cîte un cal bun cu harnașament cu tot! le făgădui Gabinius.

— În afară de aceasta Falcon dăruiește detașamentul de o mie de italici tribunului Servius Gabinius, ca răsplată a ospitalității lui, spuse Acer.

— Cum?... De ce?... se miră tribunul.

— Fiindcă acel Gabinius l-a primit așa cum se cuvine pe Falcon și pe tovarășii lui. Italicii vor lupta cu îndîrjire sub comanda mea. Am făcut cu toții legămînt ca mai bine să murim decît să cădem din nou în lanțuri!

— Eu sînt acel Gabinius, zise tribunul, îmbrățișîndu-l pe tînăr.

— Zeii să vă aibă în pază, pe tine și pe ai tăi, precum pe toți cei ce respectă legile ospitalității! rosti emoționat Acer.

Dictatorul grăi iarăși către Acer:

— Ai auzit că Hanibal să fi plecat de la lacul Trasimenus și să fi traversat Tibrul?

— Cît am fost noi la Volsinii nu s-a întîmplat așa ceva. Doar Colontai a traversat apa în fruntea a două legiuni pentru a ataca orașul Spoletum.

Mirarea senatorilor nu mai avea acum margini fiindcă nici un raport nu coincidea cu cele aflate.

CAPITOLUL AL XIX-LEA

Dragostea și moartea: rostul vieții, al bucuriilor și chinurilor ei.

De cînd își pierduse ochiul în mlaștinile Etruriei, Hanibal suferea de groaznice dureri de cap. Noaptea îl chinuiau insomnii pe care încerca să le alunge bînd de

cîteva ori pe noapte ceai de plante narcotice. În starea de spirit a războinicului, mahmureala alterna cu indiferența. Bine se simțea arareori. Atunci era vesel și pus pe glume. Îl chema în cort pe Siva din Sidon, îi punea întrebări încîlcite, primea răspunsuri prostești, iar cîteodată făcea haz cu bufonul chiar și pe socoteala lui Maharbal și a lui Colontai cel Gras.

Cît timp îl chinuiau durerile de cap, Hanibal devenea mai puțin sensibil, iar comandanții lui mai îndrăzneți. După cele trei victorii asupra romanilor trufia pusese stăpînire pe mulți dintre ei, așa că la sfaturi nu-și mai alegeau cuvintele iar în timpul dezbaterilor se aprindeau și nu mai conteneau cu obrăzniciile.

Toți războinicii așteptau cu nerăbdare ziua plecării spre Roma și șușoteau împotriva lui Hanibal. Comandanții cereau să fie convocat consiliul, iar el îl amîna într-una fără să le dezvăluie motivele pentru care nu-l convoacă. Într-o seară îi chemă totuși în cortul său pe toți. După ce se strînseră, ei se așezară fremătînd pe băncile rînduite în jurul focului, în așteptarea cuvintelor comandantului suprem. Hanibal tăcea cu capul în piept, încît cei de față credeau că doarme șezînd pe marginea patului. Nimeni nu îndrăzni să tulbure liniștea.

Maharbal își luă inima în dinți și începu să vorbească cu jumătate de glas:

— Călăreții mei nu mai pot aștepta, vor să pornească asupra Romei. Războiul se tărăgănează. Toți vor să-l termine și să se întoarcă la vetrele lor. Pierdem vremea degeaba. De ce nu ridicăm tabăra?

Întrebarea rămase fără răspuns.

— După trei bătălii cîștigate, romanii și-au pierdut cumpătul, își dădu cu părerea Colontai. Ei nu se pot apăra. Să atacăm Roma! Dacă o încercuim acum, în opt zile o să fim în oraș.

Mai nerăbdător, Mago spuse fără înconjur:

— Dă-mi douăzeci de mii de pedestrași și cinci mii de călăreți și în trei zile îți cuceresc Roma.

Hanibal își ridică capul și-și plimbă ochiul său sănătos pe chipurile tuturor războinicilor.

— Ați uitat Saguntul! tună generalul. Dacă pentru un oraș ca acela v-au trebuit opt luni, pentru Roma aveți nevoie de zece ani.

Un fost pirat, pe nume Baxton, urlă cît îl ținu gura:

— Doar n-am trecut Alpii în Italia ca să vînăm țărani și să înjunghiem femei și copii! Vrem bogății, aur, mătase, nobile femei și fete romane.

Mertex, comandantul galilor, puse paie pe foc:

— Am învins de trei ori. Ne-ai spus că după prima bătălie ne duci la Roma! Ne-ai mințit!

— Avem tot dreptul să te tragem la răspundere, scrîșni din dinți Baxton. N-avem nevoie de un asemenea comandant!

La auzul nesăbuitelor vorbe, încremeniră cu toții. Cu gura căscată de mirare, Maharbal se uita la cei de față. Colontai clipea des, fornăia și-și mușca buzele vrînd parcă să-și înăbușe rîsul.

Hanibal se sculă încetișor de pe pat, se duse la ușă și-i ordonă centurionului de gardă:

— Adu-mi încoa șase oameni!

După aceea se întoarse și se așeză din nou pe pat. Sentinelele intrară cu săbiile scoase din teacă și se opriră în așteptarea poruncii. Hanibal li-l arătă cu mîna pe Baxton:

— Spînzurați-l pe omul ăsta! rosti el scurt.

Piratul sări în lături, puse mîna pe sabie, dar întîrzie o clipită. Sentinelele se aruncară asupra lui, îl dezarmară și-l scoaseră afară din cort.

Nici unul din cei prezenți la sfat nu mai îndrăzni să scoată o vorbă. Hanibal se sculă iarăși, îndreptîndu-se de astă dată spre Colontai, căruia îi arse un pumn în burta grasă și-i spuse:

— Pe tine războinicii noștri te dezmiardă zicîndu-ți *scaphium*[1] ... Mîine, tu și acest gal viteaz, pe nume Mertex, veți pleca împreună să atacați orașul Spoletum. Am auzit că e o cetate puternică. Vreau să pun la încercare puterea ca și iscusința voastră. De cuceriți Spoletum în opt zile, pornim asupra Romei.

[1] Scaphium — oală de noapte (n.a.).

Războinicii se înviorară cu toţii. În cort zumzăiala lor nu mai contenea.

— Vei primi zece mii de pedestraşi şi două mii de călăreţi, spuse în încheiere Hanibal.

Mertex şi Colontai se uitau ţintă la el, aşteptînd îndrumări mai amănunţite.

— Asta-i tot ce ai avut să ne spui nouă? îl întrebă Colontai.

— Tot... Ieşiţi afară... Nu mai pot să vă mai sufăr în cortul meu. Mă doare iar capul... După opt zile vă voi spune dacă pornim sau nu asupra Romei...

Hanibal se întinse în pat şi-şi puse o cîrpă umedă pe ochi. Războinicii ieşeau unul cîte unul, fără să se grăbească.

Aninată în furca ei, făclia lumina cortul. Razele verzui vibrau şi se răsfrîngeau pe armura de argint rezemată de o ladă masivă ferecată cu fiare groase. Aceasta era tezaurul lui Hanibal, unde se aflau averile capturate în decursul războiului. Lîngă ladă era o prăjină găurită, avînd la capăt un cerc de metal în care se cuibărise, legat de picior, un şoim dresat. S-ar fi părut că pasărea neagră veghează deasupra bogăţiilor asemenea unui paznic fermecat. Şoimul fusese adus de la Cartagina de însuşi Hamilcar Barcas atunci cînd se îndreptase spre Spania. Marele comandant credea că pasărea asta îi aduce noroc, atrăgînd asupra sa fatalitatea şi blestemele, izgonind cu croncănitu-i înfundat duhurile rele. Şoimul era aşa de bătrîn încît din gît îi ieşea, în loc de croncănit, o gîlgîială asemănătoare cu horcăitul unui muribund, lucru ce sporea neliniştea şi posomoreala lui Hanibal. Îi era silă de dezgustătorul paznic, dar îl păstra ca pe o relicvă de familie.

Legat de inelul de metal, şoimul se holba la făclia sclipitoare. Ochii îi erau însă nemişcaţi. Pojghiţe albe îi întunecaseră vederea. Era orb.

Stînd în pat, Hanibal deschise ochiul sănătos şi simţi că o durere îl săgetează în tîmplă. Şoimul dădu să croncăne. Din ciocul deschis îi ieşi limba ascuţită şi din gît îşi luă zborul un gîlgîit.

— Ce e, bătrîne?... Nu s-a crăpat încă de ziuă...

Hanibal îşi sprijini capul în mînă şi privi ţintă pasărea:

— Noi doi n-avem decît un ochi. O să ne fie oare de ajuns pînă la capătul vieţii?

Şoimul îşi plecă capul într-o parte, de parcă ar fi ascultat vorbele generalului. Încercă încă o dată să croncăne.

Capul războinicului căzu pe căpătîi. Tîmplele i se zbăteau cuprinse de dureri. Hanibal întinse mîna spre măsuţa de lîngă pat fără să deschidă ochiul sănătos, pipăi vasul cu ceai şi-l sorbi pînă la fund. Un timp simţi că se scufundă într-un abis, apoi trupul lui fu cuprins de o plăcută toropeală. Îşi pierdu treptat cunoştinţa. În cort se auzi un horcăit. Sclavul Silenos intră în vîrful picioarelor şi, aruncînd priviri pline de teamă spre şoim, ca şi spre stăpînul adormit, scoase făclia din furcă.

De cînd începuse să îmbătrînească, lui Silenos îi era frică şi de şoim, şi de Hanibal.

*

Mertex şi Colontai porniră cu armata lor, o apucară spre Clusium cu intenţia de a-l nimici şi de a-i măcelări populaţia. Oraşul era însă pustiu, fiindcă toţi fugeau din faţa cartaginezilor. Cetăţenii îşi încărcaseră carele cu de-ale gurii, iar fînului îi dăduseră foc. Oile, caprele, porcii şi cornutele erau mînate din urmă de pribegi. Avangarda găsi doar case părăsite cărora le puseră imediat foc. Incendiul înroşi cerul întunecat, iar vîlvătăile se puteau zări de la mare depărtare.

Anxius şi Nefarius, cei doi unchieşi din Clusium, priveau cerul arămiu de deasupra oraşului lor de pe o colină aflată pe malul opus al Tibrului şi se jurau, atingînd pămîntul cu mîinile, să-şi clădească noile case pe oasele duşmanilor. Bătrînii, femeile şi copiii stăteau înlemniţi, fiindcă ştiau că la întoarcere, în locul căminelor lor, vor găsi numai scrum.

— Fiţi recunoscători zeilor că v-aţi salvat vieţile! îi mîngîia Falcon. De-aţi fi rămas la Clusium, punii v-ar fi omorît fără milă.

Ocrotiţi de războinicii lui Falcon, locuitorii oraşului năpăstuit îşi părăsiseră casele şi trecuseră Tibrul numai cu două ore înainte de sosirea vrăjmaşului. Turdetanul dădu poruncă oamenilor săi să sfărîme plutele şi tot puhoiul se îndreptă spre Spoletum.

Fugind din faţa punilor, italici de pretutindeni dăduseră buzna în acest oraş. Porţile se dăduseră în lături şi pribegii erau primiţi imediat înăuntru cu o singură condiţie: toţi cei ce erau în stare, bărbaţi şi femei, să pună mîna pe arme, dacă duşmanul se năpusteşte asupra oraşului. De aceea totul se afla aici într-o înfrigurată mişcare. Prin fierării se muncea neostoit: se croiau şi se băteau săbii, vîrfuri de lance şi săgeţi.

Comandantul cetăţii Spoletum, Septimius Scurra, un bătrîn oştean, centurion încă din vremea lui Caius Lutatius, îşi cunoştea bine adversarul care-l ameninţa. De aceea şi-a întărit zidurile şi meterezele, şi-a strîns la timp hrană pentru oameni şi nutreţ pentru vite, a introdus o disciplină de fier în rîndul războinicilor ca şi al cetăţenilor.

Garnizoane puternice vegheau zi şi noapte pe ziduri, iar jumătate din armata oraşului se afla sub arme, gata oricînd să sară în ajutor acolo unde este nevoie sau să-i înlocuiască pe cei ce cad în luptă.

Aflînd că armata punilor a trecut Tibrul, Septimius a ordonat gorniştilor să sune adunarea. În piaţă se strînseră repede nenumăraţi războinici. Lipsit de talent oratoric, comandantul strigă cît putu de tare, anunţîndu-i că vrăjmaşul este aproape la porţile cetăţii, că toţi trebuie să fie gata de luptă.

— Oraşul nostru nu se va preda atîta vreme cît am să pot mişca mîna asta dreaptă! zise el. Toţi cei de faţă aici, în piaţă, trebuie să gîndească la fel... Cine crede că e mai bine să ne predăm, să iasă din rînd ca să-i zbor pe loc capul!

— N-o să iasă nici unul, îi zise Ombolt Veniliei, fiindcă condiţiile sînt inacceptabile. Eu unul n-aş face în ruptul capului aşa ceva.

— Nici eu, zău! spuse zîmbind Venilia.

Septimius îi cerceta cu privirea-i ameninţătoare pe războinici şi convins, poate că nu există printre ei fricoşi sau trădători, îl apucă brusc pe Falcon de mînă şi-l sili să se urce la tribună, strigînd:

— Zeii ne sînt prielnici... Slăvite fie numele lor... Acesta este Falcon turdetanul...

Mulţimea adunată în piaţă începu să forfotească. Văzînd cum îl strîngea de mînă Septimius, cei care nu mai auziseră pînă atunci de numele războinicului spaniol îşi ziseră că este unul căruia o să i se taie capul, fiindcă vrea să se predea şi se apucară să se împingă şi să se înghesuie pentru a se apropia cît mai mult de tribună. Alţii îl aclamau şi-i făceau urări: „Să trăiască!“ ...

Cîrmuitorul oraşului le vorbi din nou:

— Tot aici este şi celtul despre care s-a dus vestea că s-a prefăcut în stafie... Uitaţi-l colea...

Îmbulzeala se înteţi. Cei din spate îi împingeau pe cei din faţa lor, îşi întindeau gîturile şi se ridicau pe vîrful picioarelor pentru a-l putea vedea cît mai bine pe straniul războinic.

— Dacă se apucă să ne înfăţişeze pe fiecare în parte, mulţi dintre oamenii aflaţi în piaţă vor muri înainte de sosirea punilor — cugetă Ombolt cu glas tare.

Între timp, şase cercetaşi îşi făcură loc prin puhoi şi ajunseră în primul rînd. Plini de praf, aceştia strigară cu răsuflarea tăiată:

— Hanibal s-a urnit!... Vin duşmanii... La metereze... La metereze!...

— Ce tot urlaţi?!... Ştim cu toţii lucrul ăsta! îi reteză Septimius vorba şi se îndreptă spre Falcon:

— Hai, vorbeşte!

— Ce să vorbesc?

— Ce vrei. Toată suflarea aşteaptă să te audă. Îmbărbătează-i. Viaţa m-a învăţat că vorbele bune spuse la momentul potrivit nu sînt niciodată de prisos... Urcă-te pe masa asta şi dă-i drumul!

Falcon ridică din umeri şi se uită pe furiş la tovarăşii săi pe care-i surprinse rîzînd şi nu se mai putu abţine nici el. Ombolt hohotea cu gura pînă la urechi.

— Ăla rîde! străpunse tăcerea o voce din mulțime. Îi arde de rîs...

— Rîzi tu, prostule, dacă-ți e a rîs! îl repezi Septimius.

Falcon începu:

— Cetățeni ai orașului Spoletum, trebuie să vă spun din capul locului că nu pot să vorbesc... Mă doare gîtul... Am răcit...

— L-a prins curentul cînd a trecut peste Tibru! sări Ombolt cu gura.

Oamenii izbucniră cu toții în molipsitoare hohote de rîs.

— Am să vă spun totuși... Din gura înțeleptului vostru comandant Septimius Scurra ați auzit tot ce era de spus... Sper că nici unul dintre voi nu gîndește la predare, nu-i așa?!...

Războinicii începură să facă larmă. Falcon continuă:

— Țineți seama de sfaturile bine chibzuite ale cîrmuitorului vostru și o să fie întotdeauna bine. Și acum doar trei cuvinte: luptă, luptă, și iar luptă...

— Curată înșelătorie!... Este un singur cuvînt pronunțat de trei ori, îl luă în zeflemea Ombolt.

— Așa e! Să trăiască!... urlă Cota cît îl ținu gura.

— Să trăiască... Să trăiască cu toții, izbucniră în urale războinicii și cetățenii.

Septimius se umflă în pene, strînse mînerul săbiei în mînă, trase adînc aer pe nas și ridică din sprîncene.

*

După ce își trecură oastea dincolo de Tibru, Mertex și Colontai se îndreptară direct spre Spoletum. Închinînd spre Hanibal, țăranii de prin împrejurimi ofereau soldaților purcei, oi și găini. Tot ei dădură de veste punilor că la Spoletum s-au strîns mulți pribegi, mai ales din Clusium și Perusia și că proviziile nu le vor ajunge nici pentru șapte zile. Țăranii le spuneau că Septimius Scurra, comandantul orașului, este un om nechibzuit, aproape nebun, urît de cetățeni și războinici din cauza cruzimii lui. Este cu putință să se ivească chiar și trădători.

— Vă sîntem recunoscători că le-ați dat drumul fiilor noștri luați sclavi de voi, grăiau țăranii. De aceea vă vom ajuta să cuceriți orașul Spoletum.

Soldații gali mergeau ca la nuntă, cîntau, glumeau și făceau haz pe seama comandantului orașului. Libienii și numizii erau însă serioși și tăcuți. Războinici căliți, ei vedeau în luptă atît o petrecere cît și o primejdie în care îți poți pierde viața. Cîteva manipule ale oastei acesteia erau alcătuite din sclavi cărora Hanibal le-a dăruit libertatea în ajunul luptei de la Ticinus. Erau aici liguri, egipteni, persani, greci, munteni sălbateci vînați pe povîrnișurile Alpilor și, lucru de mirare, vreo sută de cenomani, singurul trib galic rămas credincios romanilor.

În ziua aceea sentinelele din oraș zăriră pe la amiază armata cartagineză înaintînd spre ziduri. Septimius și Falcon împreună cu celelalte căpetenii îi urmăreau pe vrăjmașii care poposiseră pe ogoarele și pășunile din jurul cetății. Pedestrimea se apropiase la mai puțin de o aruncătură de săgeată. Războinicii puni înconjurau cetatea, pe îndelete, cu larmă mare, dar cu tot atîta chibzuială, de parcă se pregăteau să mențină asediul cel puțin trei luni.

— Ăștia nu se prea grăbesc, zise Falcon.

Septimius se uită mai întîi la el, apoi la punii de pe cîmp, își întoarse iarăși ochii la turdetan și dădu din cap, în semn de încuviințare:

— Adevăr grăiești, nu se grăbesc!

Dincolo de ziduri începură să fumege focurile. Punii se pregăteau să-și frigă oile, purceii și găinile primite de la țăranii italici.

— Zău că da, ăștia s-au apropiat mult de ziduri! rosti Venilia. Un arcaș bun ar putea să doboare pe vreunul din ei.

Ombolt se adresă lui Septimius:

— Îmi dai voie să-i întreb ceva?

— Pe cine?

— Pe cartaginezi.

— Întreabă-i, frate, cine te oprește?

Războinicul își duse mîinile pîlnie la gură și strigă din răsputeri:

— Ei, voi, păsări de pradă din Africa... Cine vă este comandant? Trimiteți-l încoa să-l vedem!

— O să-l vedeți în curînd și o să-l și simțiți, îi răspunse un sclav fugit, bun de gură, libian de neam.

— Spuneți-i că în curînd o să fie înfulecat de Cota roșcovanul! le strigă din nou Ombolt.

— Țineți-vă bine, voi cei din oraș... Avem doi comandanți, răspunse în zeflemea un gal.

— Grozav! se bucură Ombolt. Unul la prînz, iar celălalt seara.

Cei de pe ziduri izbucniră în hohote de rîs.

În clipele următoare un centurion se apropie de pîlcul de libieni și începu să le spună ceva cu ochii țintă la metereze.

— Ce e, hoților și geambașilor de Spania? Și voi sînteți aici! le strigă acesta.

— Toți sîntem aici, îi răspunse Ombolt și-și încordă bine arcul.

Coarda pocni ca un bici, săgeata sclipi în soare, centurionul răcni, se luă cu amîndouă mîinile de cap și căzu pe spate.

Pe ziduri aplauzele nu mai conteneau.

— Pe toți zeii din Hades, exclamă plin de încîntare Septimius, iată ce înseamnă să încordezi arcul și să slobozești săgeata!

Ombolt ridică din nou arcul, dar îl lăsă imediat jos, fiindcă libienii o luaseră la goană.

— Așa, se bucură războinicul. Acum știu cu cine au de-a face!

Falcon și Septimius porniră de-a lungul zidului pentru a controla toate posturile. Într-un loc zăriră puzderie de soldați puni tăind o pădure tînără.

— Fac plutei[1], îi spuse Septimius turdetanului. Mîine vor porni la atac.

După ce dădură ocol orașului, cei doi găsiră că totul este în ordine și fiecare om la locul lui.

[1] Pluteus — car de atac (n.t.).

La apus cerul își punea un veșmînt tot mai întunecat, dar în schimb focurile din tabăra inamică deveneau din ce în ce mai luminoase. De afară se auzeau larma și strigătele soldaților ca și nechezatul cailor. În cealaltă parte a orașului aflată înspre pădure, răsunau loviturile ciocanelor și topoarelor. Punii își terminau de înjghebat pluteii.

În cetate nimeni nu dormea. Septimius Scurra, războinic iscusit, era pretutindeni, supraveghea și împărțea ocări în stînga și în dreapta, deși totul era în ordine.

Asop și Lucia stăteau pe zid și scrutau depărtările, încercînd în zadar să numere focurile din tabăra punilor. Dintr-acolo ajungeau pînă la ei, line și pline de căldură, acordurile aulosului.

Tînărul clipi, își lăsă capul în piept și oftă. Fata îl prinse de mînă. El o privi și-i murmură:

— Știu cîntecul acesta.

— Îl știi?

— Da... Este vorba de viață, de o zi însorită, de flori ce smălțuiesc pajiști acoperite de iarbă și tufe în care ciripesc păsărele... Auzi melodia lui? Nimeni nu-l poate cînta cu mai multă căldură decît Gethen[1], grecul din Samothrace. Este numit Gethen, deoarece cîntecele lui sînt triste și te fac să plîngi... Vin parcă din infern. Face parte din manipula lui Dedalion în care am luptat și eu cîndva. Aduce laudă inefabilei, divinei iubiri...

— Gethen... Gethen... murmură fata. Tînărul acela înalță imnuri iubirii de pe altă lume.

Asop se întoarse spre Lucia și, uitîndu-se în ochii ei scăldați în lumină și căldură, grăi cu o voce ce-i era parcă străină:

— Nici o dragoste adevărată nu sălășluiește în lumea noastră. Ea este tainică și teribilă. Grecii i-au menit două zeități: pe Afrodita și pe Eros.

Adierea nopții le aduse din nou la ureche melodia aulosului.

— Gethen cel fermecat! continuă tînărul. Zeii i-au aprins în suflet focul sacru. L-am ascultat de atîtea ori

[1] ἦθεν — din pămînt; de sub pămînt.

cîntînd după bătălie, printre cadavre şi răniţi care mureau cu încetul şi-şi contopeau sufletul... Ascultă la mine: sufletele se unesc fără osebire numai în dragoste şi moarte... Dragostea şi moartea: rostul vieţii, al bucuriilor şi chinurilor ei!

Fata se simţi învăluită de bunătatea fără margini izvorîtă din ochii lui.

— Sufletul tău iradiază! şopti fata. Noi doi, tu şi eu, sîntem o singură făptură!

— În viaţă şi la moarte! adăugă Asop.

O perdea ca de ceaţă coborî pe ochii Luciei, care-i mai deschise încă o dată, clipi, apoi căzu în braţele tînărului.

Pe cîmp răsunară strigăte. Falcon şi Cota porniseră într-o incursiune. Tropăitul cailor, zăngănitul armelor, se învălmăşeau cu voci neomeneşti, sfîşiind rău prevestitor tăcerea nopţii.

— Ai noştri au plecat la atac iar pe noi nu ne-au anunţat, zise Asop.

În întuneric se desluşeau pîlcuri de oameni pe cai care se ciocneau învîrtejindu-se şi încăierîndu-se.

Fata arătă cu mîna cîmpul de bătaie:

— Priveşte! grăi ea către Asop. Acolo stăpînesc alţi zei, cei din infern. Recolta lor este întotdeauna grozav de bogată fără ca ei să fi semănat vreodată; cosesc ce nimeresc: buruieni, iarbă laolaltă cu cele mai minunate flori...

Lucia îşi ascunse faţa în mîini . . .

Pedestrimea pună se risipi pe cîmp. Locul ei fu luat de cavalerie.

Prin hărmălaia de nedescris, Asop şi Lucia auziră zvonul unei goarne bine cunoscută lor: Falcon suna retragerea oamenilor săi în oraş. La orizont răsări luna plină, mare şi roşietică ca un rotocol de aramă. Cu strălucirea-i lipsită de viaţă, ea lumină locul încăierării ca şi poarta oraşului larg deschisă pe care zburau călăreţii mistuiţi parcă de gura unui uriaş.

În piaţă ardeau patru butoiaşe cu catran. Fumul lipicios răspîndea miros de smoală şi îngreuna respiraţia. Lucia şi Asop se îndreptară în grabă spre sursa de lumină. Aici nu se auzea obişnuita gălăgie. Războinicii lui

Falcon stăteau mohorîţi, iar limbile roşietice ale focului desenau în beznă feţele lor serioase.

— Ceva s-a întîmplat cu siguranţă! îşi zise fata cu vocea-i tremurătoare şi mări pasul.

Gerion zăcea plin de sînge, cu armura sfîrtecată în dreptul pieptului. Falcon îl stropea cu apă nădăjduind să desluşească la el semne de viaţă. În zadar însă. Oşteanul era mort. Plîngînd, Venilia îngenunchease lîngă el. Lucia se apropie şi căzu în genunchi lîngă prietena ei.

— Cine l-a ucis? îl întrebă Asop în şoaptă pe Falcon.

— Mertex, căpetenia galilor. A omorît mai mult de zece războinici de ai noştri...

— Cumplit luptător! clătină din cap Ombolt. Aceluia care se întîlneşte cu el în bătălie îi este scris să moară. N-am putut să răzbunăm moartea lui Gerion.

La lumina făcliilor, corpul lui Gerion a fost coborît în aceeaşi noapte în mormînt.

— Ne-a părăsit unul dintre cei mai buni, spuse Asop. Zeii să aibă milă de sufletul lui!

Falcon înjunghie un miel negru şi stropi mormîntul cu sîngele-i cald.

Venilia îşi privi tovarăşii cu ochii scăldaţi în lacrimi şi le zise:

— Mîine Mertex trebuie să moară neapărat. Să ne străduim ca el să fie ofranda meritată de un om şi de un oştean aşa cum a fost Gerion.

A doua zi în zori punii luară cu asalt oraşul. Atacau din toate părţile, loveau cu berbecii zidurile şi-şi sprijineau scările de ele încercînd să sară înăuntru. Tot cîmpul fremăta. De cîteva ori s-a părut că rezistenţa opusă de cetăţeni a cedat. Colontai cel Gras mîna manipulele în luptă, una după alta, vrînd parcă să cucerească cetatea într-o singură zi. Arcaşii cei mai iscusiţi trăgeau şi năruiau oştenii de pe ziduri, dar locul celor doborîţi era luat de alţii care nu conteneau să arunce cu pietre, falarici, rostogolind grinzi cît toate zilele peste asediatori. În faţa meterezelor punii se prăbuşeau unii peste alţii străpunşi de lănci şi săgeţi. Răniţii gemeau cerînd în zadar ajutor. Cei vii se băteau pe trupurile

morților. Nimeni nu se gîndea la ei. Soarele arzător dogorea și le încingea armurile și coifurile încît soldații se clătinau pe picioare. Sîngele închegat, cu miros înțepător, se amesteca cu sudoarea și praful în care pluteau. Pînă la amiază căzuseră mai mult de o mie cinci sute de soldați puni, iar Colontai nu poruncise încetarea luptei.

Într-un loc berbecul spărsese zidul. Galii năvăliră turbați prin gura căscată în meterez și-i spulberară pe apărători asemenea valurilor furioase ale mării. În timp ce o parte din vrăjmași lărgeau spărtura prin năruirea zidului, ceilalți se înghesuiau și intrau cu grămada în oraș. Dintr-un turn, Anxius și Nefarius trimeteau una după alta săgeți asupra dușmanului și-și îmbărbătau tovarășii, strigînd cît îi ținea gura. Totul era, însă, zadarnic. Cei din Clusium piereau uciși de vrăjmaș sau aruncau armele din mînă și o luau la goană spre piață. Septimius Scurra apăru cu trei sute de războinici, îi împinse înapoi pe cei ce pătrunseseră prin spărtură și măcelări totodată vreo patru sute de gali. Decurionul Cethegus se năpusti năprasnic cu etruscii săi asupra celor rămași în oraș din care tăie jumătate, iar ceilalți se predară. Cetățenii le puseră cătușe și-i mînară pe toți laolaltă spre piață.

Asaltul fusese respins în toate părțile. Colontai ordonă retragerea de abia atunci cînd o piatră pornită din praștia unui muntean îl nimeri drept în cap. Coiful bubui, generalul se clătină amețit, cît pe ce să cadă de pe cal.

Cota se duse la muntean și, de bucurie, îl apucă de plete. Barbarul rînji ca o maimuță, din cale afară de fericit.

— Astă seară vei fi lăudat în piață, în auzul și văzul tuturor, îi zise celtul. După aceea o să-ți dau o jumătate de oaie să ți-o frigi și un burduf cu vin acrișor... Dacă nimereai puțin mai jos, sub coif, răsplata ar fi fost, cu siguranță, mai mare.

Ombolt îi descusu pe galii luați prizonieri, aflînd astfel că orașul Spoletum era încercuit doar de douăsprezece mii de puni conduși de Mertex și Colontai, iar Hanibal nu-și urnise tabăra pentru a traversa Tibrul. Galii îi rugară să le scoată cătușele și să le dea arme, fiindcă vor să lupte de partea celor atacați.

— O să vă găsim noi o întrebuințare, n-aveți nici o grijă! îi liniști Septimius. Primul lucru pe care-l aveți de făcut este să înfundați și să zidiți spărtura, iar treaba asta poate fi dusă la îndeplinire și cu mîinile încătușate!...

În amurg punii atacară din nou, dînd iureș după iureș pînă ce se înnoptă de-a binelea. Acolo unde zidul fusese străpuns, cetățenii îngrămădiseră un munte de piatră. În acest loc s-a purtat cea mai sîngeroasă bătălie pînă în clipa cînd în tabăra punilor sunară goarnele chemîndu-i înapoi pe asediatori. Plini de răni, asudați și murdari, cartaginezii de abia așteptau să se retragă. Atunci se deschise poarta dinspre sud unde se aflau, judecînd după mulțimea focurilor aprinse, căpeteniile armatei pune.

Comandantul cetății năvăli în fruntea unui detașament de călăreți și al unei cete de a lui Falcon peste pedestrimea vrăjmașă, prefăcîndu-le, cît ai bate din palme, retragerea în fugă. Împrăștiați și înfricoșați, pedestrașii alergau prin întuneric, se împiedicau și cădeau. Mulți au pierit loviți de sabie iar alții călcați de copitele cailor. Ceilalți fugeau de le sfîrîiau călcîiele înspre tabără. Urmăritorii ajunseră pînă în vremelnica așezare a punilor, unde fură întîmpinați de cavalerie. O veritabilă bătălie se încinse în beznă, deoarece caii stinseseră cu copitele lor focurile. Colontai se năpusti asupra detașamentului lui Septimius în timp ce Cota își croia drum către focul ce lumina cortul căpeteniei. Muntenii și etruscii nimiceau tot ce le ieșea în cale, își strîngeau caii în frîu și-i mînau asupra dușmanului strivit fără încetare. Urlînd ca niște animale sălbatice, muntenii împărțeau lovituri fulgerătoare în stînga și în dreapta, punîndu-i în curînd pe fugă pe oștenii gali. Cota se strecură pînă la foc, spintecă vreo cîțiva soldați puși de pază și se află față în față cu Mertex. Generalul gal ieși din în-

tuneric și păși în fața celtului. Cei doi războinici se priviră o clipă.

— Prindeți-l viu! izbucni Cota, luîndu-și cu asalt adversarul. Sabia și toporul se încrucișară scoțînd scîntei. Galul simți că i-a rămas doar mînerul în mînă. Trei munteni se aruncară asupra lui, îl traseră de pe cal și-l trîntiră la pămînt. În acest timp, etruscii aflați sub comanda lui Cethegus laolaltă cu romanii lui Asop, îi și ciopîrțiseră cu săbiile și topoarele lor pe gali. Mertex stătea acum legat.

— Duceți-l în oraș! le strigă Cota muntenilor.

Numaidecît aceștia îl aruncară ca pe un sac pe cal și dispărură cu generalul gal în întuneric.

Dar Cota, muntenii și etruscii erau încercuiți. Cinci sute de călăreți și pedestrași puni se năpustiră cu toată furia asupra lor. În jurul cortului generalului gal se dădea o luptă pe viață și pe moarte. Muntenii și etruscii se băteau ca nebunii, dar în scurt timp jumătate din ei fură năruiți din șa. De la făclia care lumina cortul se aprinseră pînza ca și paiele așternute pe jos. Vîlvătăile sfîșiară bezna în care erau cufundate cîmpul de bătaie dimpreună cu barbarii lui Cota ce se furișau printre soldați, împlîntîndu-și jungherele în pedestrașii inamici sau în burțile cailor. Pe cînd semăna moartea în stînga și în dreapta, Colontai cel Gras îl zări pe Cota; atunci el urlă la ai săi să se dea în lături, își învîrti sabia deasupra capului și-l atacă cu înverșunare pe celt. Punii încetară lupta. Muntenii și etruscii strînși grămadă, cu săbiile și securile năclăite de sînge, stăteau ca niște cîini la pîndă, gata să continuie în orice moment măcelul.

Cei doi cumpliți războinici se uitară unul în ochii celuilalt. Armăsarul lui Cota juca fără astîmpăr în frîu și împingea cu crupele alți cai. Uriașa-i putere împletită cu multă viclenie, i-au creat lui Colontai cel Gras renumele de luptător neîntrecut în dueluri. Libienii lui urmăreau cu ochi scînteietori lupta, salutînd prin strigăte și chiote fiecare lovitură. Vînjosul celt se apăra și ataca cu chibzuială, dar și cu atîta dibăcie, încît îi uimi pe toți. Loviturile cădeau ploaie pe coifurile și armurile celor doi, dar își pierdeau din tărie, atenuate de sabie sau topor, ori

trimise pieziș. Focul se stinse și războinicii fură din nou învăluiți în întuneric. În clipa aceea, pe tot cîmpul se încinse iarăși cumplita bătălie. Vacarmul încăierărilor, gemetele, țipetele, aduseră aici pe Septimius și pe Falcon care luptau în altă parte. Aceștia se năpustiră asupra vrăjmașilor, învălmășindu-se îndată cu ei. Războinicii se băteau pe întuneric, fără să se deslușească unii pe alții, înjunghiindu-se la întîmplare pînă ce Falcon suflă în goarnă. Călăreții zburară către oraș iar dușmanii amestecați printre ei se apucară să-i lovească cu înverșunare. Barbarii lui Cota prindeau caii rămași fără călăreț, se aruncau din goană pe ei și-i mînau spre cetate.

Falcon și Septimius au pierdut în noaptea aceea cam șase sute de oameni. Cîrmuitorul orașului se dădea cu capul de toți pereții, mugind ca un bou. Orbit de furie, dădu ordin să se pornească din nou la atac. Falcon, Venilia și Ombolt de-abia reușiră să-l liniștească.

Mertex, generalul gal făcut prizonier, fu adus în piață. Septimius îl înhăță de gît și țipă la el din străfundul rărunchilor:

— Cine te-a trimis aici, hoț de gal ce ești?!...

Galul tăcea.

— De ce nu vorbești? continuă Septimius. I-ai adus încoa pe tricastini, pe tricori și tot soiul de tîlhari din Galia pentru a jecmăni și ucide cinstitele neamuri italice. Am prins în luptă trei sute de furi din ăștia. Pe toți o să-i pironim pe cruci!

— Pentru a-i răzbuna, Hanibal va răstigni trei mii de italici, răspunse glacial Mertex.

Septimius fierbea de mînie.

— N-are decît să-i răstignească pe toți prostănacii de romani sau italici care se lasă luați în captivitate.

— În curînd vom cuceri Roma, iar voi veți deveni cu toții sclavi, îi răspunse galul cu trufie.

— Cine?... Noi, sclavi?...

— Toți italicii. O să vă vîndă cu trei parale unul pe piețele din Cartagina, Utica și Hadrumetum.

O femeie își făcu loc prin mulțime pînă acolo unde se afla prizonierul și urlă ca din gură de șarpe:

— Asta mi-a ucis fiul... El cu mîna lui... Mi-a omorît singurul băiat...

În timp ce toți stăteau nemișcați, femeia își adună toate puterile și-și împlîntă jungherul în gîtul captivului. Sîngele țîșni și-i împroșcă pe toți de jur împrejur. În clipa următoare femeia își înfipse cuțitul în piept și căzu peste cadavrul generalului captiv.

Războinicii încremeniră. În piață domnea o tăcere mormîntală. Septimius fu primul care începu să mormăie:

— L-a ucis pe sclav, frumos, nimic de zis... Dar ce-i veni să se omoare!... Hm!... Eu n-aș fi făcut una ca asta pentru nimic în lume.

A doua zi, capul lui Mertex fu azvîrlit peste parapet în tabăra punilor.

CAPITOLUL AL XX-LEA

Cine știe cînd vom căpăta prima porție de mîncare în infern! Pînă una alta se cade să murim sătui.

Anxius

Imediat după plecarea lui Mertex și Colontai, Hanibal își puse în mișcare armata, trecu Tibrul și se opri la Interamne. Vestit de către patrulele sale de recunoaștere că dictatorul și-a scos legiunile din Roma, durîndu-și castru în localitatea Praeneste, punul îi ordonă lui Colontai să despresoare orașul Spoletum și să se retragă în grabă.

Colontai cel Gras își lăsă baltă pluteii și plecă la Interamne cu un număr mai mic de oșteni și cu un convoi întreg de care încărcate cu răniți; pe Hanibal îl ajunse de-abia la Asculum.

Comandanții se strînseră cu toții în cortul lui Hanibal și ascultară raportul în care se spunea că asediul orașului Spoletum s-a terminat cu o totală nereușită. Războinicii tăceau în așteptarea cuvintelor lui Hanibal. Arătîndu-le capul lui Mertex, generalul glăsui:

— Capul acesta era încins de ideea că trebuie să atacăm cu orice preț Roma, iar zeii nu l-au lăsat pe stăpînul lui să cucerească nici măcar un netrebnic orășel din Italia... Pe Mertex l-au prins de viu barbarii din Munții Iberici aflați sub comanda lui Cota roșcovanul. Aud că și Colontai s-a încleștat în luptă cu războinicul ăsta și că a scăpat ca prin minune. A scăpat datorită faptului că la locul bătăliei s-a făcut întuneric...

— Eu l-aș fi răpus pe celt de nu se stingea focul, se apără Colontai.

— Nu se știe — zîmbi Hanibal. În afară de asta, te-ai trezit cu o pietricică în cap. Te-a nimerit careva cu praștia. Dacă nu ar fi fost coiful, acum am fi privit în loc de unul, două capete ajunse aici fără trup.

Mergînd atent pe drumuri bine cercetate, dictatorul Romei se afla doar la o jumătate de zi depărtare de tabăra lui Hanibal.

Din orașele aliate soseau zi de zi crainici care-l rugau pe dictator să le trimită ajutor în oameni și arme. Fără să se sfătuiască cu nimeni, Fabius se apucă să trimită întărituri tuturor orașelor și cetăților mai mari ce se găseau pe drumurile bătute de Hanibal. Celorlalți le poruncí să fugă din fața năvălitorilor puni, nu înainte de a-și pîrjoli orașele, casele, tot ce le aparținea. Pretorilor le ordonă, amenințîndu-i cu pedeapsa cu moartea, să nu permită nimănui să-și părăsească moșiile și avuțiile pînă nu nimicește totul: casele, grajdurile, mîncarea și nutrețul, podurile peste care treceau, iar șoselele trebuiau stricate și înțesate cu pietroaie și bolovani, piedici în calea dușmanului. Răspîndiți în Picenum și Samnium, pînă pe țărmurile adriatice, călăreții romani îi zoreau pe italici să ducă la îndeplinire poruncile dictatorului.

În apropiere de Reate tribunul Servius Gabinius dădu cu oamenii săi peste o patrulă de recunoaștere a lui Hanibal pe care o nimici aproape în întregime. La locul încăierării rămaseră trei sute de cadavre pune. De atunci cete mai mari sau mai mici de oșteni romani luară obi-

ceiul să colinde Italia centrală fără altă preocupare decît de a-i pîndi pe cercetașii cartaginezi. Într-o noapte, Pamphilus Acer se abătu asupra taberei lui Hanibal, unde distruse șaptezeci de care încărcate cu merinde și nutreț, iar pe deasupra eliberă și patru sute de sclavi. Încăierările și incursiunile deveniră din ce în ce mai dese atît noaptea cît și ziua. Întinzîndu-le curse, romanii prindeau pîlcuri și patrule ale cartaginezilor, îi nimiceau pe jecmănitori și pe cei ce asigurau aprovizionarea armatei. Călăreții romani dădeau foc și pîrjoleau tot ce le ieșea în cale, obligîndu-l astfel pe Hanibal să se gîndească bine la ce are de făcut. Exemplul consulilor Sempronius și Flaminius îi întăreau lui Fabius Maximus convingerea că trebuie să se ferească cu străşnicie de o înfruntare deschisă a lui Hanibal.

Entuziasmați la început de faptul că punul dăruise sclavilor libertatea, italicii își schimbară brusc atitudinea și se situară de partea romanilor. De aceea, Hanibal se apucă iarăși să-i ucidă. Făcu una cu pămîntul cîteva orașe mai mici iar populația care nu fu în stare să fugă pieri de săbiile cartagineze. În Italia domnea pustiul și nimicirea: dictatorul rădea de pe fața pămîntului tot ce-i ieșea în cale, iar Hanibal măcelărea. Orbiți de furie, numizii răstigneau pe cruci pînă și copiii. Detașamentele punilor întîlneau din ce în ce mai rar oameni, iar în locul caselor și grajdurilor, puteau fi zărite mormane de cenușe și tăciuni.

Presupunerile lui Fabius Maximus se dovediră întemeiate: Hanibal nu ataca, ci aștepta să fie atacat ca la Ticinus, Trebia și Lacul Trasimenus.

Într-o zi în tabăra cartagineză sosiră trei italici din Campania, spunînd că au venit ca trimiși ai ținutului lor. Hanibal îi ascultă cu răbdare:

— Ai dăruit libertatea la o sută douăzeci de campani, grăi unul dintre ei. De aceea îți sîntem cu toții recunoscători. Țara noastră îți va primi oastea cu prietenie. Vrem să vă fim și aliați.

Generalii puni se mirară că Hanibal, întotdeauna prudent, dădu crezare campanilor.

După ce solii părăsiră sfatul, Maharbal glăsui primul:

— Nu am încredere în italici și n-o să am niciodată!

— De data asta ai să-ți schimbi părerea, îl asigură Hanibal. Iei cinci mii de călăreți și pornești la drum spre Sinuessa, străbătînd Samnium și Falernum.

Colontai cel Gras izbucni în rîs. Hanibal se mînie foc:

— Poate că zeii vor binevoi să scape o dată lumea de mistrețul ăsta gras! Ce rîzi, cîrnatule îndesat?

— Cum să nu rîd dacă tu te încrezi în trei italici care se dau drept soli ai Campaniei! Ce-ar fi dacă și samniții, campanii și alte neamuri s-ar apuca să ne atace cavaleria? Și așa se va întîmpla cu siguranță, cum mă vezi și cum te văd!

Hanibal se uită la cei de față și răspunse liniștit:

— În acest caz cavaleria noastră va aplica tactica pămîntului ras. Trebuie să fii generos atunci cînd nimeni nu nădăjduiește, iar la cel mai mic semn de nesupunere să fii gata de cele mai atroce cruzimi! Una să spui, alta să faci. Asta dă naștere la derută și frică. Cît mai puțină logică și sorții de izbîndă cresc din ce în ce mai mult.

Sosilos din Sparta își ascultă încîntat elevul. Filozoful nu vorbea prea mult în ultima vreme. De data asta luă însă cuvîntul.

— Viața este condiționată de împrejurările în care trăiește omul. Fiecare trebuie să-și găsească cel mai nimerit și cel mai convenabil drum pe care să-l urmeze. Iar după ce se hotărăște, trebuie să meargă cu curaj, fără șovăială și să calce tot ce îi iese în cale. Prețuiesc înaintea tuturor celorlalte calități: credința, devotamentul, omenia, cinstea și dragostea, dar deasupra tuturor tronează scopul. El este punctul către care tinde oricare om. În fața lui cad toate aceste virtuți ori de cîte ori ele reprezintă o piedică. De aceea e bine ca omul să se lepede de ele.

Aceasta era învățătura primită de Hanibal din fragedă pruncie de la profesorul său. Nu e de mirare că toate noțiunile erau răsturnate în purtarea și gîndurile generalului. Necredința, trădarea și cruzimea erau principalele laturi ale virtuții pervertite.

— Eu nu pricep filozofia asta, le spuse Colontai fără înconjur.

— N-o pricepi fiindcă mintea îți stă în burtă, îi răspunse cu brutalitate Hanibal.

*

Armata pună s-a retras în grabă de la Spoletum. Bucuria a cuprins toată cetatea. Septimius Scurra a întins ospăț mare în piață. Războinicii udau carnea grasă de oaie sau de porc cu vin vechi scos cu mărinimie de către negustorii bogați din privnițele proprii. Tăcerea nopții era sfîșiată de cîntecele bețivilor, dezlînate și fără perdea.

Încă de la începutul chefului, Lucia s-a retras împreună cu Venilia, plecînd din piață acasă la pretor, unde locuiau de altfel Falcon și soția lui. Prietenele s-au așezat în grădina plină de flori, înconjurate de tufe de bujori de diverse culori, de garoafe și gladiole roșii și albe. După arșița zilei, arborii de tuia și molifții răspîndeau un miros asemănător cu al rășinei. O făclie mare lumina grădina. Pămîntul uscat dogorea. Greierii săreau ca niște puncte negre pe potecile așternute cu pietriș. Din tufele de bujori răzbătea țîrîitul lăcustelor.

— Dragostea mea pentru Asop nu cunoaște margini! zise Lucia.

Venilia o luă de mînă și o întrebă cu ochii în ochii ei:

— Ai călcat cumva jurămîntul?

Fata răspunse înfiorată:

— Zeii să aibă îndurare față de mine! Eu nu mai pot să mai lupt cu mine însămi... Nu am încălcat jurămîntul, dar le disprețuiesc pe Erinii, zeițele răzbunării. Acum pe sufletul meu a pus stăpînire o altă zeitate, nobilă și plină de dragoste.

— Eu nu cunosc divinitatea asta, zise Venilia încruntîndu-se. Mi-am văzut orașul natal în ruină, oameni uciși fără să fi făcut cuiva vreun rău, femei pîngărite și copii înjunghiați. Mi-am văzut tatăl mort... Săgeata i se împlîntase aproape în întregime în gît... Doar coada îi mai rămăsese afară... În inima mea nu este loc pentru dragoste...

— Tu nu-l iubești pe fratele meu! conchise Lucia cu vocea-i tremurătoare.

— Nu-l pot iubi cu o dragoste ca a ta. Am îndeplinit dorința tatălui meu și i-am devenit soție. Îi divinizez vitejia și-i sînt recunoscătoare. Și cu asta basta. Falcon n-a avut timp să trezească în mine zeitatea care ți-a luat ție sufletul în stăpînire. El se gîndește într-una la război, iar eu îi sînt mai mult tovarăș de luptă, decît soție. Așa cum este și nu altfel îmi este mai drag decît oricine pe lume, fiindcă eu trăiesc numai pentru răzbunare!

Venilia tăcu și-și aținti privirile la cerul presărat cu stele. Din piață se auzeau voci dezmățate și sălbatice.

— Simt că o să calc jurămîntul, murmură Lucia.

Venilia o prinse de mînă cu degetele ei lungi și o strînse atît de tare de încheietură, de mai-mai să-i dea lacrimile.

— O să fii blestemată!... o amenință Venilia. Am să te snopesc în bătaie cu arcul, apoi am să te izgonesc din ceată! Douăzeci și două de tovarășe de ale noastre au fost răpuse, ducînd cu ele în mormînt jurămîntul... Iar tu?...

— Aștept un sfat de la tine, suspină Lucia printre lacrimi.

— Sfat?... Am să-ți dau unul... Ieși din cetate, ia-te după dușmani, omoară doi dintre ei și gata, ai făcut doisprezece. Atunci poți deveni soția lui Asop...

Lucia își plecă capul îngîndurată. Părul ei negru și unduitor strălucea la lumina facle.

— O să mai omor încă doi, iar după aceea am să-mi frîng sabia și o să arunc armura, coiful, arcul împreună cu săgețile, zise fata cu hotărîre. Zeul urii n-o să-și mai găsească adăpost în inima mea.

— Ai dreptate, încuviință Venilia. Dragostea și ura nu pot domni laolaltă în sufletul omului.

— O să mă duc... spuse fata cu semeție.

— Cînd?

— Nu știu. Poate chiar în noaptea asta... În afară de tine nimeni nu trebuie să știe de plecarea mea. Dacă nu mă întorc în cinsprezece zile, atunci poți să le spui, lui Asop și lui Falcon, unde a purces Lucia.

Pămîntul uscat iască dogorea ca un cuptor. Făclia se stinse. Picăturile negre de rășină se rostogoleau asemenea unor lacrimi pe placa de piatră.

— Este cumplit să-ți calci legămîntul, grăi Venilia. De pleci din oraș, o să mori, de rămîi . . . jură că o să-ți ții cuvîntul dat Eriniilor.

— Să lăsăm asta pe mîine, acum mă duc în piață să văd cum sărbătoresc victoria războinicii noștri.

Cele două prietene se despărțiră.

*

Sub bolta porții de sud a orașului Spoletum stăteau cei doi unchieși din Clusium. La picioarele lor ardea focul, deși noaptea de vară era caldă. Din carnea crudă friptă pe jar se ridica un miros îmbietor. Între ei se lăfăia o bardacă mare plină cu vin. Din cînd în cînd, unchieșii se întindeau după ea, le era amîndorura la îndemînă, dar nu reușea nici unul s-o golească.

Puși de strajă, Anxius și Nefarius păzeau poarta.

Nefarius își privea moțăind tovarășul care întorcea cu un bețișor carnea de pe jăratic ca să se frigă pe amîndouă părțile. Lui Anxius i se înroșiseră ochii din cauza fumului și a supărării.

— Bătu-l-ar zeii pe nebunul ăla de Septimius care s-a proclamat cu de la sine putere pretor al acestui oraș, zise unchiașul înciudat. N-a mai găsit pe altcineva să-i păzească poarta, decît pe noi doi! . . . Ceilalți mănîncă și beau într-una, poate toată noaptea, iar noi ne înfruptăm de-abia din al treilea rînd de frigări . . . Ascultă doar cum mai urlă bețivanii ăia din piață. Sînt sigur că ridică ulcioarele în sănătatea lui Septimius, binecuvîntîndu-l pe catîrul ăsta! Trăsni-v-ar Iupiter, turmă de maimuțe!

— Nu mai huli, nerecunoscătorule! îl dojeni Nefarius. Niciodată nu-ți ajunge. Înfuleci ca un apucat de frica morții. Te pregătești să îmbuci a treia oară. În viața mea n-am văzut un mîncău mai mare ca tine.

— Ce să-ți spun, parcă, tu nu îmbuci! îi răspunse acru Anxius. Cînd scot carnea din jar, te repezi ca fulgerul și

apuci de parcă ai avea șase mîini. Se vede că te tragi din Briareu[1].

Unchiașul stuchi oțărît într-o parte și aplecă bardaca, iar Nefarius se uita la el cu ochii cît cepele.

— Iar tu din Hecate[2], fiindcă înfuleci de parcă ai avea trei guri. De la asfințit și pînă acum ai înghițit o jumătate de porc!

Sub boltă răsunară pași. Luminată de văpaia focului, li se înfățișă Lucia. Fata veni spre ei, ducîndu-și calul de căpăstru.

— Zeii să vă binecuvînteze, cinstiți străjeri! le ură Lucia.

— Iar pe tine să te miluiască Venera, Apolo și Cupidon dimpreună cu toți zeii care dăruiesc oamenilor frumusețea și dragostea, îi răspunse fără întîrziere Nefarius.

— Și Minerva, fecioara a cărei lance nu-și greșește niciodată ținta, adăugă Anxius. Doar n-oi fi venit să schimbi paza?

— Nu, îl asigură fata. Vă rog să mă lăsați să trec pe poartă. Vreau să ies din oraș.

Anxius luă carnea din spuză, scutură tăciunii și cenușa suflînd cu buzele lui groase și-i întinse Luciei o bucată, iar Nefarius îi dădu o bucată de pîine.

— Vă mulțumesc. Am flămînzit, nu am cinat, le spuse fata.

— Auzi, auzi! se înciudă Anxius. Boii ăia care mugesc în piață nu și-au adus aminte de tine toată noaptea. Mănîncă pe săturate. Uite și vin . . .

Bătrînul clăti de cîteva ori bărdaca, trase o dușcă și i-o trînti Luciei în brațe.

— Dară vrei să ieși din oraș? se trezi Nefarius vorbind.

— Trebuie să ies! îi răspunse fata. Ca să îndeplinesc un legămînt.

Unchieșii tresăriră mirați unul la altul și se sculară ca la un semn. Anxius începu să se plimbe pe lîngă foc, pri-

[1] Briareu — zeitate cu șase mîini (n.a.).
[2] Zeiță a beznei, cu trei fețe (n.a.).

vind-o cu coada ochiului pe fată. Nefarius rămase locului străduindu-se să găsească cea mai potrivită întrebare:

— Ce legămînt?

— Nu vă priveşte pe voi!...

— Hm... mîrîi unchiaşul. Ai să ieşi din oraş, ai să şi porneşti la drum, dar nu cred c-ai să te mai întorci. O să te înhaţe punii şi după ce o să te tortureze, te vor vinde ca pe o sclavă. Mai bine să mori decît să ajungi pe mîna numizilor.

— Deschideţi poarta! le porunci fata.

— Încetişor... N-ai de ce să te grăbeşti, o potoli Anxius. Ia spune-ne tu, Falcon ştie ce ai de gînd să faci?

— Eşti un prost! îl bruftului Nefarius. Cînd e vorba de un legămînt, nu-ţi mai pasă de nimeni şi de nimic. Hai să-i dăm drumul fetei să-şi vadă de treabă.

Anxius se scărpină în ceafă, îşi schimonosi gura şi se uită cruciş la Lucia:

— Zici să-i dăm drumul?

— Sigur că da.

— Şi să vă juraţi amîndoi că n-o să suflaţi o vorbuliţă nimănui.

— Să jurăm?

— Să jurăm!

— Să juraţi în faţa zeilor infernului.

— Să jurăm, ce să facem.

Unchieşii se apucară să-şi rostească jurămîntul.

— Eriniile, Tisifone, Hecate cea cu trei feţe[1], Eac, Radamante şi Minos[2], Alcesta[3], precum şi Hidra cu cele şapte capete retezate de Hercule dintr-o lovitură, cu toţii să se răzbune pe noi... Să ne pedepsească fără milă dacă vom spune cuiva că ai plecat din oraş.

— De te vom trăda, zeiţa Rhea[4] să ne legene înainte de vreme la sînul ei, adaugă Anxius.

Unchieşii dădură să-şi continue jurămîntul luînd şi pe alţi zei drept martori. Erau în stare să înşiruie toate di-

---

[1] Eriniile, Tisifona, Hecate — divinităţi ale infernului (n.a.).
[2] Eac, Radamante şi Minos — judecători în infern (n.a.).
[3] Alcesta — zeiţa morţii (n.a).
[4] Rhea — zeiţa pămîntului (n.a.).

vinităţile infernului şi Olimpului, dar Lucia îi întrerupse, le mulţumi şi se îndreptă spre poartă.

Bătrînii îi deschiseră poarta, îi urară drum bun şi ei implorară în gînd pe Apolo, Diana, Minerva şi pe ceilalţi zei războinici s-o ajute pe fată să-şi îndeplinească legămîntul.

Lucia ieşi, se aruncă pe cal şi se mistui imediat în întuneric.

Unchieşii se aşezară iarăşi lîngă foc şi se apucară să mănînce. Anxius deschise vorba:

— Eşti nebun!

— Tocmai asta vroiam să-ţi spun şi eu ţie! se răsti Nefarius cu gura plină. Zeii m-au pedepsit, scoţîndu-mi-te în cale, mîrţoagă afuristă! Cum de ai putut s-o laşi pe fată să plece singură, cînd ştii prea bine că duşmanul n-a străbătut nici cale de o jumătate de zi de aici!

— Tocmai asta vroiam să te întreb şi eu! zise Anxius înciudat. Macini ca o moară hodorogită şi te juri pe toţi zeii că o să-i păstrezi taina fetei! De parcă zeii nemuritori, fie slăvite şi lăudate numele lor, pot da ascultare unui asemenea gînsac! Ar trebui să fii omorît şi aruncat la gunoi!

Sub boltă se făcu linişte. Unchieşii tăceau. Doar pieptturile şi nasurile li se umflau ca nişte foale din pricina mîniei. S-ar fi zis că îşi adună toate puterile şi caută alte cuvinte de ocară, mai aprige decît primele, pentru a se apuca din nou la harţă.

Rămasă singură, Venilia fu cuprinsă de nelinişte. I se părea că ea a împins-o pe Lucia să plece la moarte sigură. De cînd îşi pierduse tatăl, sufletul i se înrăise şi devenise nepăsătoare. Setea de răzbunare ca şi grozăviile războiului îi înăbuşiseră sentimentele nobile. Părerea de rău o cuprinse acum fără veste.

— E pierdută dacă a ieşit din oraş, îşi zise Venilia, şi odată cu ea e pierdut şi Asop, fiindcă băiatul nu va putea să supravieţuiască după moartea fetei pe care o iubeşte mai mult decît propria-i viaţă.

Trecuse de miezul nopţii. Pe cer nici urmă de nor. Puzderiile de stele pluteau către apus. Sclipitor ca un dia-

mant, Sirius își revărsa somptuoasa lumină de cristal. Grădina era cufundată în întuneric, fiindcă făclia se stinsese. Venilia izbucni în plîns. Credea că și-a pierdut pe vecie prietena.

— Poate e în piață — cugetă Venilia și porni spre grajd.

Sub bolta porții de sud sosiră doi paznici noi veniți să-i înlocuiască pe unchieșii din Clusium. Amîndoi erau beți. Anxius și Nefarius se uitau la ei și vedeau patru străji, fiindcă bărdaca golită zăcea răsturnată și părăsită. Paznicii cei noi trecură pe sub boltă, ținîndu-se unul de altul, apoi se sprijiniră de zid, iar de aici se rostogoliră pe pămînt unde adormiră unul în brațele altuia, clefăind ca doi sugari.

Nefarius clipi din ochi, tresări și-i dădu un cot tovarășului său:

— Ăștia patru, zise el, au venit să ne schimbe...

— Eu văd doar trei! îl contrazise Anxius.

— Vezi trei, fiindcă de felul tău ești mare hoțoman... Furi din ochi. Sau ți-ai deschis numai unul?...

Anxius se frecă la ochi și nu mai conteni să se minuneze:

— La naiba, aici sînt doar doi, mari și lați. Pe undeva, pe aproape se auzi tropăitul unui cal. Sub boltă apăru Venilia care descălecă imediat.

— Pe poarta asta a ieșit Lucia? întrebă ea pe nerăsuflate.

— Este, care va să zică... — îngăimă Anxius.

— Prietena mea... Cine a stat pînă acum de pază aici?

Nefarius se apucă să lămurească lucrurile:

— Asta, în privința asta, cine a stat aici de pază, știe cel mai bine Anxius... El susține că e mai deștept decît mine, iar acum să vorbească...

— Sentinele bete... — izbucni plină de mînie Venilia. Mîine Septimius va porunci să vi se dea atît vouă cît și ăstora care dorm alături cîte cincizeci de lovituri...

— Cum... De ce?...

— Fiindcă v-ați îmbătat!...

— Vai și amar!... se tîngui Anxius.

— O să ai timp să te jelești mîine! adăugă Nefarius. Ai băut un ulcior plin cu vin!...

— Cine?... Eu?...

— Tu.

— Iar mie mi se pare că tu l-ai golit!...

— Care a făcut primul de pază? — li se adresă cu severitate Venilia.

— Înaintea acestor două curci care dorm ca niște gemeni în pîntecele mamei lor, noi am făcut de pază, o lămuri Anxius.

— Pe aici a trecut Lucia?... Aștept răspuns la întrebarea aceasta.

Unchieșii dădură din umeri, uitîndu-se unul la altul. Holbîndu-se la Venilia, Nefarius vorbi primul:

— Pe aici n-a trecut nimeni! Am jurat să ne ținem gura și o să ne-o ținem.

— Cui i-ați jurat?

— Să vezi... Să spună Anxius. Pe toți îi bate la cap că el este mai deștept decît mine.

— Și vrei să zici că nu sînt, găină proastă ce ești?!... Fata ne-a cerut să jurăm că n-o să spunem nimănui c-a ieșit pe poarta asta. Noi o să ne ținem cuvîntul dat și n-o să spunem.

— Unde vă sînt caii? țipă Venilia.

— Aici, în spatele zidului, într-o scobitură. I-am lăsat în fața unei căpițe de fîn... Dacă nu i-a furat nimeni, sînt aici!

— Sus în șa și zburați după fată! De n-o ajungeți, vă așteaptă o sută de ciomege!...

Bătrînii se uitară la Venilia fără să crîcnească. Vîlvătaia lumină fețele lor uimite și ochii tinerei femei care scînteiau ca ai unei tigroaice. Noii paznici sforăiau nepăsători.

Anxius nu mai putu să se stăpînească și urlă din răsputeri la musafira nepoftită:

— Cine ești tu să ne comanzi nouă! Nu vrem să-ți dăm ascultare.

— Știți voi bine cine sînt! De nu vă întoarceți cu fata, eu cu mîna mea vă spînzur...

Unchieșii dădură colțul boscorodind și puțin după aceea se înapoiară cu caii.

Nefarius se uită la cele două sentinele adormite și șuieră printre dinți plin de mînie:

— Halal oaste! Pe potriva comandanților!... Cum e teaca, așa e și spada!... Și cine o să păzească poarta în lipsa noastră?

— Eu... — zise Venilia. Pînă în zori o să stau de strajă.

Cînd ieșiră afară, în fața porții, Anxius și Nefarius se uitară nedumeriți unul la altul. Călăreau pe întuneric fără să scoată o vorbă. Roibii mergeau cu atenție pe drumul presărat cu bolovani și pietre. Anxius rupse primul tăcerea:

— Noi sîntem oameni bătrîni, pribegi, și ne-ar fi stat mai bine undeva în jurul unui foc frigînd carne și dînd pe gît cîte o dușcă de vinișor, răsfățîndu-ne și deplîngînd soarta noastră rea asemenea altor moșnegi fericiți. Așa ne ducem drept în gura balaurului... Și o să ne înghită fără doar și poate din pricina a două gîște cărora le-a venit chef să facă teatru. De nu crăpăm de foame, atunci ne este scris în frunte să cădem în mîinile dușmanului.

Cîtva timp se așternu din nou tăcerea între ei. Nefarius fu acela care deschise vorba:

— De data asta te-am întrecut în deșteptăciune. În vreme ce tu trăncăneai cu fecioara aia zăludă, eu am șterpelit torbele nenorociților ăia de paznici care adormiseră lîngă zid și le-am legat de șa.

— Nefarius, prunc al Iunonei! exclamă încîntat Anxius. O jumătate de secol m-am îndoit de istețimea ta, dar acum ți-o recunosc!

— Torbele sînt îndesate cu carne friptă și pîine, îl vesti mîndru Nefarius. Cum se crapă de ziuă ne așezăm sub un pom și mîncăm pe săturate. Nu vreau să mor flămînd.

— Așa e, încuviință tovarășul său. Cine știe cînd vom căpăta prima porție de mîncare în infern. Pînă una alta se cade să fim sătui.

Caii tropăiau pe drumul numai bolovani, iar bătrînii ațipiră în șa.

În zori, cînd cerul se rumeni la răsărit, fură treziți de o boare rece. Anxius strănută și făcu ochi. Păsările începură să-și ia zborul de prin tufișuri, ciripind și bătînd din aripi. De o parte și de alta a drumului ogoarele erau bătătorite, iarba și firavele tulpine ale grîului culcate la pămînt. Copitele cailor striviseră totul.

— Pe aici au trecut punii, zise Nefarius căscînd și întinzîndu-se. Dacă ne luăm după urmele lor, dăm și de fată.

— Dăm și de dușmani! adăugă tovarășul său.

Pînă la prînz au mîncat de două ori și n-au aflat suflare omenească în calea lor. După-amiază luară șeile de pe cai și le dădură drumul să pască în voie. Deodată, din lăstăriș, răsări un pîlc de femei, copii și bătrîni. Îngroziți și cu ochii înfricoșați, ei se opriră în fața unchieșilor făcînd o larmă asurzitoare.

— Ne-au prăpădit totul!... Nu ne-au mai lăsat nimic!... Blestemații de barbari veniți aici tocmai din Asia să ne jefuiască și să ne ucidă...

— Ce tot îndrugați! Ce Asie! urlă Anxius la ei. O să vă dau eu vouă o Asie de n-o s-o puteți duce!

— Să vezi, de la Cartagina... — mormăi un moșneag.

— Bufniță jumulită, Cartagina este în Africa!...

— N-are decît să fie și în Africa, zise cu blîndețe moșneagul. Mie mi-e totuna.

— Dacă pun mîna pe ciomag, n-o să-ți mai fie totuna!...

Moșul se dădu cîțiva pași înapoi și dispăru în grămadă, iar celorlalți nu le mai stătea gura.

— Slăviți viteji, din ce armată faceți parte?

— Noi sîntem o oștire separată! se umflă în pene Nefarius.

— O-ho! strigă un om din mulțime. Zeii să vă dea putere să-l alungați pe Hanibal din Italia.

— Văzut-ați voi o fată pe cal, purtînd armură și coif? îi întrebă Anxius.

— O fată pe cal, purtînd armură și coif!... rostiră pribegii în cor.

— Maimuțelor, nu repetați cuvintele mele! se răsti Anxius. Vă întreb dacă ați văzut o fată?

— O asemenea fată nu există decît în povești, îl înfruntă un bătrîn.

— Eu vă spun că există aievea!...

— Ei, atunci există fără de tăgadă... Noi n-am... N-am văzut-o!

— Dar pe dușmani?

— Ei sînt la Interamne... Mă mir cum de-i mai rabdă pămîntul.

— La galop! strigă Anxius și dădu bice calului.

— Aveți ceva pîine!... Dați-ne puțină pîine... — se tînguiră pribegii.

Unchieșii din Clusium se făcură că nu aud rugămințile disperate și se depărtară repede de ei.

Cu cît înaintau spre vrăjmaș, cei doi moșnegi războinici deveneau tot mai atenți și mai șireți. Ajunși la Interamne, aflară însă că Hanibal și-a urnit oastea spre Asculum și Hadria, orașe de pe țărmul Mării Adriatice. Întrebînd întruna de Lucia, petrecură două zile în împrejurimile orașului Interamne, dar nu putură scoate nimic de la țăranii înspăimîntați. Nimeni n-o văzuse. După ce se certară cîtva timp, Anxius și Nefarius se hotărîră s-o ia pe drumul străbătut de Colontai ca să se întîlnească cu Hanibal. În aceeași zi însă, ieșind de după o cotitură, nimeriră într-o ceată de vreo trei sute de oșteni care îi încercuiră. Întrebările începură să curgă una după alta:

— Hei, moșnegilor, opriți-vă!... Cine sînteți?... Încotro ați pornit-o?...

— Noi sîntem oameni liberi din partea locului, îi răspunse cu semeție Anxius și ce vă privește pe voi, blestemaților ce sînteți!

Războinicii izbucniră în rîs. La rîndul său, Nefarius nu zăbovi să-i iscodească:

— Dar voi cine sînteți?

— Și noi sîntem italici, oameni din partea locului, ca și voi, răsună vocea unuia dintre ei. Am plecat tocmai din Ancona, de pe malurile rîului Metaurus. Vrem să ne alipim armatei lui Hanibal. Ne-am săturat de Roma și de tirania ei. Tînjim după libertate, iar Hanibal o să ne-o dea.

— Și o să ne mai dea și vite, și arme bune, o pradă minunată, întregi un altul cele spuse de primul.

Ca la un semn, celor doi moșnegi li se întipări pe față o nespusă bunătate. Dînd din mîini, Anxius țipă cît îl ținu gura:

— Slăviți fie zeii nemuritori care ne-au îndreptat pașii spre voi! Și noi ne ducem tot la Hanibal! Ne ducem la mărinimosul războinic dătător de libertate și dreptate... Ne ducem la cuceritorul față de care Alexandru Macedon este un biet fricos!

Italicii izbucniră în hohote de rîs. Nefarius găsi cu cale să mai potolească avîntul tovarășului său de drum:

— Anxius glumește... E adevărat că am plecat spre tabăra oștirii pune să ne vedem fiii care luptă sub steagul lor.

Italicii primiră cu bucurie să-i ia pe cei doi unchieși cu ei la Hadria și astfel porniră, ațîțîndu-i și rîzînd de vorbele hître ale lui Anxius și Nefarius. Gluma și zîmbetul le pieiră cînd, urmînd drumul bătut de Colontai, cei din Ancona descoperiră case prefăcute în cenușă, cadavre de bărbați, femei și copii. Haitele de cîini vagabonzi sfîrtecau cadavrele, iar stolurile de corbi aproape că nici nu s-au speriat de oșteni.

Colontai cel Gras se abătuse ca ciuma asupra ținutului Picenum.

Legănîndu-se alene în șa, războinicii palizi la față și cu ochii înspăimîntați lăsau în urmă prăpădul făcut de armata cartagineză. Peste puțin se întîlniră cu avangarda lui Colontai. Libienii îi înconjurară imediat, le luară armele și-i mînară în fața lor.

CAPITOLUL XXI

Numai numele cumplit al lui Hanibal a putut să mențină ordinea și disciplina într-o armată formată dintr-o puzderie de neamuri.

Colontai cel Gras ascultă spusele celor trei sute de italici din Ancona ca și ale celor doi moșnegi din Clusium. După aceea îi luă cu el, iar la Asculum îi înfățișă lui Hani-

bal. Punul le grăi în prezența generalului care-i adusese acolo:

— De sînteți dornici să vă răzbunați pentru nedreptățile făptuite de romani, atunci bun venit, italici din Ancona! Vă făgăduiesc că veți avea parte dreaptă alături de războinicii mei atît la glorie cît și la pradă! Mulțumiți?

— Desigur! răspunseră italicii într-un glas.

— Slavă zeilor! continuă Hanibal. Astăzi veți depune jurămîntul în fața altarului de sacrificiu. O să-mi slujiți cu credință, pe bani, ca toți mercenarii. În caz de trădare, să știți că vă așteaptă crucea...

Lui Hanibal i se păru că italicii șovăie, că le piere încrederea și elanul. De aceea vru să mai spună ceva, dar Anxius i-o luă înainte:

— Italici, capul sus! De ani de zile tînjim după această clipă. Acum ni s-a ivit prilejul să ne răzbunăm pe romani pentru toate nedreptățile pricinuite... În ceata asta nu e loc pentru trădători!...

Hanibal își pironi ochiul sănătos asupra bătrînului pe care-l întrebă, clipind:

— Dar tu cine mai ești?

— Eu sînt din Aretium. Numele meu este Lutatius. Perceptorii romani mi-au jupuit pielea de pe spate. De aceea am și venit aici: cu ajutorul vostru să-mi iau înapoi ceea ce mi-a fost răpit... Eu i-am adus în tabără la tine pe italicii ăștia din Ancona și o să-i mai aduc și pe alții. În țara asta sînt mulți sărmani care vor să se răzbune!

— Adevăr grăiește... Așa e... El ne-a adus încoa... întăriră cîțiva italici spusele unchiașului. El ne-a condus împreună cu ăstălalt moșneag...

— Cu toate că sînteți bătrîni, eu vă primesc în armata mea, le zise Hanibal. Astăzi o să depuneți și voi jurămîntul și o să primiți cîte treizeci de dinari, drept răsplată că i-ați adus pe italici. Dacă mai aduceți vreo altă ceată, o să vă dau mai mult... Să lăsăm asta... Ați fost de curînd la Roma?

— A fost acum douăzeci de zile tovarășul ăsta al meu, spuse Anxius. Hai, Narcis, spune ce ai văzut la Roma!

Încurcat, Nefarius se uită semnificativ la Hanibal și zise în șoaptă:

— La Roma e haos. Este cu putință să se ivească chiar și trădarea.

Ochiul sănătos al lui Hanibal scînteie:

— Narcis, floare singuratecă, frumos mai vorbești, dar dacă minți, o să te smulg din rădăcină! îl amenință punul.

Războinicii se porniră pe rîs.

— Pe deasupra mai este și profet, toți îl numesc *Vaticinus*[1], îngroșă Anxius gluma. Poate să-ți spună în ce fel o să cucerești Roma.

Hanibal era bine dispus.

— O să-mi și prorocești, Narcis, și-o să-mi arăți adevăratul drum spre Roma, dar fii atent să nu mă duci pe cărări greșite! grăi din nou Hanibal.

Războinicii puni urmăreau discuția, vorbeau în șoaptă între ei și rîdeau pe înfundate.

Doar Maharbal îi săgeta cu ochii pe italici și pe cei doi bătrîni. Anxius și Nefarius îi suportară privirea fără să se clintească, chiar și atunci cînd numidul furios le șopti lui Mago și Colontai:

— Moșii ăștia ar trebui să primească cîte cincizeci de ciomege și apoi să fie alungați din tabără!

Cei trei sute de italici depuseră jurămîntul și intrară în aceeași zi într-o cohortă de mercenari din Campania, Lucania, Pandosia și Thurii, aflată sub comanda lui Carthalo, un vestit războinic și sfetnic de încredere al lui Hanibal.

Cei doi unchieși din Clusium fură uimiți de ordinea și disciplina care domneau în armata cartagineză. În tabără erau soldați aproape din toate rasele și neamurile pămîntului: negri din golful Sirta Mică, nubieni, massyli din Icosia, ribiri de pe malurile rîului Amasah, metiși din Hadrumetum, Hippo, Utica și Tabraca, spanioli din luncile rîului Baetis, din Segobra și Dertosa, persani negricioși la chip, etiopieni osoși, egipteni cu ochii mari, liguri cu păr stufos, boii, veneti, insurbrii, libieni, sirienii, sciți, sarmați, traci, greci din Sparta și Beotia, iliri de la Adriatica, baleari morți după femei, corsicani tăcuți, bufoni din Sicilia și mulți alții, care și-au pierdut sau și-au dat uitării națio-

[1] Vaticinus — profet (lat.).

nalitatea. Călăreți neîntrecuți în lupta de cîmp, numizii se distingeau din noianul de nații.

Numai numele cumplit al lui Hanibal a putut să mențină ordinea și disciplina într-o armată formată dintr-o puzderie de neamuri.

Războinicii erau împărțiți după neam în manipule, cohorte și legiuni așezate în corturi ori sub umbrare făcute din crengi și trestie. În multe locuri ardeau focuri iar deasupra lor erau agățate în belciuge ceaunurile de bronz în care fierbea ciorba cu carne de porc, de cal sau de măgar, mîncarea preferată a războinicilor cartaginezi. Tabăra fremăta parcă de la un cap la altul: oștenii își desăvîrșeau deprinderile de luptă cu sabia, lancea sau toporul, aruncau falarici sau trăgeau la țintă cu arcul, se luau la trîntă sau se întreceau în lupta cu pumnii. În oastea lui Hanibal nimeni nu avea voie să trîndăvească. Cete mai mari sau mai mici plecau în recunoaștere sau după pradă și se întorceau cu vite și sclavi. Mai mult de douăzeci de manipule se aflau întotdeauna sub arme, gata să răspundă atacurilor neașteptate ale călăreților romani pe care comandantul lor, Marcus Minucius începuse să-i trimită din ce în ce mai des.

După ce dădură ocol taberei, Anxius și Nefarius se interesară de locul unde se află sclavii. Tuturor punilor întîlniți în cale le spuneau că-și caută fii care s-au alăturat armatei cartagineze după bătălia de la Lacul Trasimenus.

Un centurion buzat din Nubia îi privi compătimitor și le zise:

— În armata noastră se moare pe capete. Probabil că băieții voștri au pierit în luptă!

Moșnegii clătinară cu tristețe din cap în timp ce se ștergeau la ochi cu mîinile.

— Duhurile rele ne-au mînat încoa, glăsui Anxius cînd rămaseră singuri. Ne vom lăsa capetele aici și pe fată tot n-o vom găsi.

— Aici toți ne consideră de ai lor, îl liniști tovarășul său și, la urma urmelor, putem s-o ștergem cînd ne trăsnește.

— S-o ștergem?... De ce i-ai mai jurat atunci credință lui Hanibal, maimuțoiule?

— Jurămîntul ăsta nu face nici doi bani, stupi Nefarius. Ne-am legat în fața zeilor puni.

Anxius îl privi pe sub sprîncene:

— Bine, bine, dar nu uita: zeii sînt zei, iar legămîntul, legămînt!

— Ho, ho! rîse ortacul său. Eu pot să jur și în fața unui ciot putred... N-am voie să mă joc de-a jurămîntul?

— Deși ți-am dat gingașul nume de Narcis, ești groaznic de josnic, îl mustră Anxius. Pfu!... Tu și Narcis... Mai bine ți-aș fi zis urzică sau holeră. M-am luat după capul tău prost și am ajuns aici.

Dibuind locul unde se aflau sclavii, îl zăriră pe comandantul care învîrtea o pulpă de porc pusă la frigare în fața cortului. Gama cel sașiu se uita la ei cu niște ochi ale căror priviri se încrucișau într-un unghi ascuțit. Părul îi căzuse pe fruntea îngustă. Sub nasul turtit avea cîteva fire crescute în chip de mustață. Din tunica galbenă împletită i se ivea gîtul vînos, peste măsură de lung. Căpetenia sclavilor purta un bici lung aruncat pe umeri iar la șold o sabie lată ca un satîr.

Douăzeci de paznici stăteau tolăniți în jurul focului, iar de două ori pe atîția se învîrteau printre sclavii încătușați și așezați pe iarbă. Supraveghetorii erau cu toții din Insulele Baleare iar după bătălia de la Trebia, cînd și-au aruncat arcurile și au dat bir cu fugiții, fuseseră osîndiți să poarte stigmatul rușinii: li s-a retezat degetul mare de la mîna dreaptă[1] și în semn de dispreț au fost puși să păzească sclavii.

Gama se uită la cei doi bătrîni și își arătă colții săi de javră.

— Ăsta este frate cu Caron[2] — șopti Anxius la urechea tovarășului său.

— Nu știu, se holbă Nefarius. Nici printre morți n-am văzut o pocitanie ca asta!... Dar ce facem, îi dăm binețe progeniturii ăsteia a lui Apolo?

---

[1] Astfel erau stigmatizați soldații care fugeau din luptă. Retezîndu-li-se degetul mare, nu mai puteau trage cu arcul (n.a.).

[2] Caron — bătrînul care transporta în infern sufletele morților peste rîul Stix (n.a.).

— Sigur, dar mai stai puțin ... Nu vezi că-și perpelește o pulpă la frigare?

— Ce e, moșnegilor? se răsti Gama la ei. V-a gîdilat pe la nări mirosul de carne de porc perpelit pe jăratic? Geaba. Nu vă dau nici o fărîmă!

Anxius și Nefarius se așezară pe pămînt, puțin mai departe de foc. Patru pitici din Siria se jucau, rostogolindu-se pe jos ca niște pisoi. Paznicul sașiu al sclavilor se uita din cînd în cînd cu nepăsare la cei încredințați lui.

— Bunul meu fiu, se avîntă Anxius, cînd ne e foame, noi mîncăm și plătim. Nu cerem nimic de pomană. Astăzi am mîncat de prînz la masa lui Hanibal. Ne-am îndopat, mai-mai să plesnim.

— Voi, la Hanibal! ... se minună Gama.

— Noi ... Am adus în tabără șapte sute de italici iar Hanibal ne-a răsplătit pe fiecare cu cîte trei sute de dinari de om.

— O-ho!

— Ce te joci! Și o să ne dea și mai mult cînd o să aducem a doua grupă ...

— Unde vă sînt banii?

—I-am îngropat în pămînt. La noi avem numai cîte cinci dinari ... Hai să lăsăm astea! Mă uit la tine și nu mă mai satur privindu-te. Tu le ești sclavilor și mamă și tată: îi hrănești, îi adăpi și-i păzești de orice ispită. Ți-a fugit vreunul?

— Nici unul! se făli Gama, bombîndu-și pieptul costeliv. Nimeni nu fuge de bine.

— Ho, ho ... — sări Nefarius. Ai rostit sentința asta ca un adevărat filozof din Grecia.

Gama își schimonosi gura într-un zîmbet, iar ochii îi scînteiau de mîndrie.

— Eu sînt grec, le spuse el. M-am născut pe malurile rîului Almacamon de la poalele Olimpului ...

— Norocosule! exclamă Anxius. De aceea te-au împodobit zeii cu har! ...[1] Aveți sclave, fete sau femei?

[1] Vechii greci credeau că zeii locuiesc în Olimp (n.a.).

— Avem ... — răspunse Gama. Sînt separate, fiindcă Hanibal nu le dă voie războinicilor să se amestece cu ele în ajun de bătălii. Sclavele sînt păzite de Tinea, un munte de femeie despre care se spune că e mătușa lui Maharbal.

— Glorios neam! Origine divină ca și a ta! se minună Nefaris. Am putea s-o vedem?

— Puteți, îi asigură comandantul sclavilor, ducînd la gură un ulcior mărișor cu vin. După ce trase o dușcă bună, îl puse lîngă el, luă pulpa de pe jeratic și o aruncă într-o copaie.

— Puteți s-o vedeți, cum să nu, le zise Gama din nou. Cîndva a fost bărbat, dar zeii au transformat-o în femeie.

— În veci fie slăviți și lăudați! — strigară într-un glas bătrînii, apropiindu-se de copaie.

— Zeii și oamenii îl îndrăgesc pe acela care respectă legea ospitalității așa cum faci tu, se trezi Anxius vorbind. I-am adus lui Hanibal italici, războinici fără pereche, care-i urăsc de moarte pe romani. Cu ajutorul nostru au venit în tabăra punilor pentru a-și răzbuna nedreptățile făcute de stăpînii peninsulei.

Gama se năpusti împreună cu cei doi moșnegi asupra pulpei, aruncînd piticilor osișoarele rămase.

Anxius reluă firul vorbei:

— Sînt la fel de bogat ca Alexandru Macedon. La Ancona am douăzeci de case și opt mii de sclavi. Nici în două zile de mers pe cal nu pot face ocolul ogoarelor și fînețelor mele ... Dacă n-ai tată, am să te iau de suflet, fiule ...

Gama își lăsă capul în piept și cugetă profund. În cele din urmă zise:

— Bine. O să fiu fiul tău.

— Fiul meu, am vrea să cumpărăm o sclavă tînără și frumoasă din Spania!

— O sclavă tînără și frumoasă! ... rînji Gama. Ce vă trebuie vouă o sclavă tînără?

— Prietenul ăsta al meu are scabie și vrea să-l scarpine pe spate, îl lămuri Nefarius.

— Și tu?

— Eu ... Eu n-am nevoie de roabă ... Dar dacă vrei, du-ne la mătușa lui Maharbal să-i vedem sclavele.

— Nici vorbă, se împotrivi grecul. Eu nu mă dezlipesc niciodată de lîngă sclavii mei.

— Atunci nu te mai iau de suflet! urlă la el Anxius, de i se umflară vinele gîtului.

— Nici n-am nevoie, găină bătrînă și jumulită! țipă Gama.

Anxius tocmai se pregătea să-i răspundă dar în clipa aceea se înfățișă un centurion care le spuse pe nerăsuflate:

— Moșnegilor, veniți imediat după mine. Vă așteaptă Hanibal în cort.

Anxius și Nefarius se uitară înciudați unul la altul, dădură din umeri și o luară din loc.

— E-he-hei! strigă Gama în urma lor. Cine îmi plătește carnea pe care mi-ați mîncat-o?

— Străbunicu-tău Calchas[1], îi răspunse din mers Nefarius.

*

În cortul lui Hanibal se aflau Colontai, Sivas, Mago și Casca din Utica. Războinicii jucau zaruri, rîdeau și făceau larmă fără să le pese de comandantul lungit pe pat. În fața fiecăruia se afla o moviliță de bani mărunți și un ulcior cu vin. Într-un ungher stătea Lucia, palidă, cu cearcăne vinete sub ochi, fără coif și armură. Părul ei negru îi acoperea în neorînduială jumătate din față.

Anxius și Nefarius intrară în cort și se opriră fără a îndrăzni să scoată o vorbă. Mult timp nimeni nu-i băgă în seamă, de aceea moșnegii începură să tușească pentru a atrage atenția asupra lor. Degeaba. Hanibal stătea nemișcat, iar ceilalți erau prinși în mrejele jocului.

Pe neașteptate, Colontai începu să urle:

— Tîlharilor!... Mi-ați furat toți banii! Sivas, numidul ăsta, aruncă hoțește zarurile. Cerșetorule de altă dată, dar-ar zeii să te îneci cu banii mei, deși ai o gură cît o jumătate de barcă[2]. Mi-ați luat totul. Nu mai am pe ce să

[1] Calchas — înțelept bătrîn, urît și cocoșat din *Iliada* lui Homer (n.a.).

[2] În acea vreme săracii purtau o monedă mică sub limbă, pe care se putea întîmpla s-o înghită. Colontai face aluzie la sărăcia de odinioară a lui Sivas (n.a.).

joc! Zărindu-i pe Anxius și Nefarius, exclamă plin de bucurie: Îi joc pe bătrînii ăștia doi! Vă prindeți?

— Ne prindem! încuviințară războinicii.

— Veniți încoa, porumbeilor bătrîni... Acum joc pe voi... — îi lămuri Colontai.

La auzul acestei hotărîri, Anxius și Nefarius o zbughiră din cort. Hanibal se ridică în capul oaselor, strigînd cu mînie:

— Afară din cortul meu, cu jucătorii de zaruri. Iar tu, Sivas, dă fuga după unchieși și să nu te întorci fără ei!

Anxius și Nefarius fugeau prin tabără de le sfîrîiau călcîiele, dar picioarele nu-i ținură mult timp, așa că-și încetiniră alergătura.

— Duhurile rele m-au mînat încoa, spuse Anxius cu răsuflarea tăiată. Mistrețului ăluia gras i-a venit chef să ne joace la zaruri. Frumos, minunat, înălțător, fermecător... Am în sîn un pumnal. Pe sandalele lui Mercur[1], am greșit că nu i-am scărpinat cu el burta butoiului ăla gras...

Moșneagul șuiera pe nas din pricina supărării și a oboselei.

— Și Lucia?... se trezi întrebînd Nefarius. Ai văzut-o în cort la Hanibal?

— Văzut... A căzut în captivitate. Așa a vrut, acum să rabde!

— O s-o eliberăm noi.

Anxius se uită la el cu dispreț și-i zise:

— Ia-o din loc! N-are cum să scape din mîinile lui Hanibal.

Începuse să se însereze, iar tabăra clocotea. Soldații se strîngeau în jurul focurilor, cîntau, făceau haz și tropăiau în sunetele aulosului și al tobelor. Nimeni nu-i băga în seamă pe bătrîni. Sivas îi descoperi lîngă un cort în fața căruia doi sirieni goi pînă la brîu și cu pielea strălucitoare de unsoare se întreceau la trîntă.

[1] Sandalele lui Mercur erau înzestrate cu aripi (n.a.).

Numidul îi înşfăcă de gît şi-i tîrî după el. Încercînd să scape din strînsoare, urlau amîndoi ca din gură de şarpe.

Anxius striga să-şi spargă pieptul şi mai multe nu:

— Noi sîntem războinici liberi ... Sîntem în slujba lui Hanibal ... El ne plăteşte ca să-i aducem italici în tabără ... Dă-ne o dată drumul, plătică friptă ce eşti, că altfel îţi scot ochiul cu mîna astălaltă!

Înfigîndu-şi unghiile în braţul gol al lui Sivas, Nefarius nu se lăsa mai prejos:

— Eu sînt profet ... Îi prezic lui Hanibal ca şi tuturor celorlalţi războinici! ... Zeii îmi ascultă blestemele ... Dă-mi drumul, că altfel nu mai vezi lumina zilei de mîine!

Strigătele şi jelaniile moşnegilor îi puseră în picioare pe soldaţii care se înghesuiau în jurul lor. Peste tot răsunau rîsete, fiindcă Anxius încercase să-l muşte pe Sivas de braţ cu gura lui ştirbă.

În cele din urmă sosiră în faţa cortului lui Hanibal. Unchieşii păşiră înăuntru urlînd:

— Ucigă-i-ar zeii pe toţi călăii! Aşa se cade să te porţi cu nişte prieteni!

După ce-i îmbrînci, Sivas îi strigă lui Hanibal:

— Na-ţi bătrînii şi fii fericit cu ei! ...

Anxius şi Nefarius se aşezară pe o bancă de lîngă foc şi nu-şi mai luară ochii de la Lucia. Fata îşi duse degetul la gură, făcîndu-le semn să tacă, aşa că bătrînii se prefăcură că nu observă nimic. Acum priveau armura de argint, lada cu comori, şoimul din inel şi pe Hanibal întins în pat.

— Voi sînteţi prietenii mei, le zise punul, fiindcă mi-aţi dovedit cît îmi sînteţi de devotaţi.

Bătrînii mustăciră smeriţi, iar Hanibal continuă.

— Sînteţi bătrîni, dar preţuiţi mult. Cei trei sute de italici sînt luptători de frunte, îi urăsc pe romani şi au picat tocmai la timp. Trebuie să vă duceţi din nou să-mi mai aduceţi încă vreo cîteva sute aici, în tabără.

— Dorinţa ta este poruncă, se grăbi Anxius să-i răspundă. Ne ducem ...

Hanibal se apropie de el şi-i cercetă faţa cu ochiul sănătos, fără să clipească măcar, căutînd parcă un firişor de îndoială. În cele din urmă vîrî mîna sub salteaua de paie, scoase o pungă cu bani pe care i-o aruncă moşneagului, spunîndu-i:

— Ia punga asta. Cîteodată aurul este mai convingător decît vorbele frumoase sau jungherul ascuţit.

Anxius îşi ascunse punga în sîn. Din tabără ajungeau pînă la ei sunetele aulosului, ale tobei ca şi larma oamenilor presărată cu rîsete şi chiote. Hanibal se sculă şi porni să măsoare cortul în lung şi în lat. Luminat de faclă, şoimul îşi lăsă să-i atîrne din cioc limba ascuţită, căznindu-se să scoată un croncănit. Lucia moţăia în ungherul ei.

— O cunoaşteţi pe fata asta? îi întrebă brusc Hanibal.

Anxius se holbă la Lucia, dînd din cap şi din umeri. Nefarius nici nu-şi aruncă ochii asupra ei.

— Dumneaei este sora lui Falcon, îi vesti Hanibal.

— De Falcon am auzit! îi răspunse Anxius, făcînd pe neştiutorul. Ţăranii ne-au istorisit cum că ceata lui se află în Spoletum la nebunul ăla de Septimius.

— Aşa e, întări Nefarius. Cu el este şi celtul acela despre care se povesteşte că s-a sculat din morţi ...

Hanibal le zise cu ochii îndreptaţi spre Lucia:

— Fata aceasta mi-a ucis doi războinici. Săgeţile trimise de ea i-au nimerit pe amîndoi în cap. Libienii au prins-o şi mi-au adus-o în tabără. Războinicii cer să moară sfîşiată de cai. Colontai o vrea pe motiv că au făcut-o prizonieră libienii lui, Sivas îmi oferă o grămadă de aur în schimbul ei. Nimic de zis. E frumoasă şi tînără. Am s-o vînd negustorilor greci. Ei o să plătească mai mult ... Dar m-am luat cu vorba ... Voi doi trebuie să mi-l găsiţi pe Falcon.

— Noi? ... Pe Falcon? ... De ce? ...

— Ca să-i înmînaţi un papirus.

— O să ne omoare! se holbă Nefarius.

— Nici un păcat! surîse Hanibal şi ieşi din cort.

Din ungherul ei, Lucia glăsui în şoaptă:

— Găsiţi manipula lui Dedalion. Acolo este Not, fratele lui Asop. Dacă-l aflaţi în viaţă, spuneţi-i să mă

scape, fiindcă pe Asop eu l-am salvat, iar el ţine la mine mai mult ca la ochii lui din cap...

— Ştim, ştim, cap zălud de femeie! Te-ai nenorocit cu mîna ta şi acum vrei să ne prăpădeşti şi pe noi...

— Numai în Spania se pot naşte asemenea frumuseţi! strigă Nefarius, pasămite, fermecat, în clipa în care Hanibal se întorcea în cort.

— De aş fi niţel mai tînăr şi mai bogat, aş răscumpăra sclava asta, zise Anxius.

— Ţi-ar sparge dovleacul ăsta de pe umeri! rosti Nefarius batjocoritor.

— Veţi înmîna papirusul lui Falcon. Puteţi să-i spuneţi că ne vom purta frumos cu fata pînă primim răspunsul lui, le porunci Hanibal şi se lungi din nou în pat. Mă doare capul, le mai spuse Hanibal, apucînd bărdaca cu ceai de pe măsuţă, pe care o bău pînă la fund.

Lucia se sculă pe neaşteptate şi se duse la moşnegi:

— Spuneţi-i fratelui meu să nu dea crezare cuvintelor din papirus, fiindcă omul acesta nu şi-a ţinut niciodată făgăduiala. Este un tiran de cea mai joasă speţă... Tîlhar, jefuitor şi ucigător de copii! Cuvintele acestea rămîn neputincioase în faţa grozăviilor de care este în stare!...

Moşnegii tăceau, plimbîndu-şi privirile de la fată la Hanibal. Punul rîse cu poftă şi lămuri şi pe unchieşi pentru ce:

— Cred că vă este limpede de ce la greci femeile jucau în infern cele mai sîngeroase roluri.

— Desigur, desigur, limpede ca ziua! mormăi Anxius.

În cort intră un centurion care aduse papirusul înfăşurat şi legat cu şnur. În urma lui păşiră înăuntru două namile de femei. Hanibal se ridică în capul oaselor şi se adresă imediat femeii mai în vîrstă, şi în acelaşi timp, mai vîrtoase:

— Tinea, ia fata asta şi păzeşte-o cu străjnicie.

— Mătuşa lui Maharbal! murmură Anxius.

— Ai grijă să nu-ţi turtesc nasul... — se răsti Tinea la el, arătîndu-i pumnul. O înşfăcă apoi pe Lucia de mînă şi o trase afară din cort.

— Luaţi papirusul şi mîine în zori vă aşterneţi la drum! îi expedie Hanibal pe unchieşi.

În aceeaşi seară Anxius şi Nefarius găsiră manipula lui Dedalion şi pe fratele lui Asop, Not. Numidul era spătos şi puternic, cu cel puţin zece ani mai mare decît Asop. În armata lui Hanibal avea rang de centurion.

Moşnegii îi făcură semn să iasă din grămada de ofiţeri care făceau zarvă în faţa cortului lui Dedalion. După ce se aşezară pe marginea unui şanţ, Anxius începu să vorbească:

— Ştii de ce te-am despărţit de prietenii tăi?

Numidul îl privi fără să scoată o vorbă.

— Am vrut să te întrebăm pe care din ai tăi îi mai ai în viaţă.

— La ce bun? sări Not. La Cirta îi am pe tata şi mama. Am mai avut şi un frate, dar nu mai trăieşte. L-au omorît libienii lui Colontai la Spoletum. Trecuse încă din Spania la turdetani.

— Cum se numea?

— Asop!

— Foarte bine! strigă bucuros moşneagul. Noi îţi aducem vestea că Asop este teafăr şi se află la Spoletum. Mîine plecăm într-acolo, şi dacă ai vreo vorbă pentru el, spune-ne-o.

Numidul se uită speriat la moşneag, şi zise cu o voce liniştită:

— Şi dacă v-a trimes Hanibal să mă ispitiţi?...

— Atunci să ne pîrjolească Iupiter cu fulgerul lui! se trezi Nefarius strigînd. Îl iubim pe Asop ca pe copilul nostru. Nu umblăm cu cioara vopsită.

Un timp Not tăcu cu ochii pironiţi în pămînt, apoi spuse, de parcă luase o hotărîre:

— Voi i-aţi adus la noi în tabără pe cei trei sute de italici?

— Zău că ei ne-au adus pe noi! îi răspunse Anxius.

— Se pare că aţi cîştigat încrederea lui Hanibal, nu-i aşa?

— Aşa e. Acum ne trimite la Spoletum cu un papirus pentru Falcon, fiindcă sora acestui spaniol a fost luată în captivitate şi se află printre sclavele Tineei... Se zvoneşte că femeia asta este mătuşa lui Maharbal.

— Şi că a fost bărbat, dar zeii au vrut s-o pedepsească şi au prefăcut-o în femeie! sări Nefarius cu gura.

— Ce vreţi acum de la mine? întrebă Not nedumerit.

— Să scapi fata de sclavie, că de piere ea, Asop o să se omoare.

— Luaţi-o din loc şi vedeţi-vă de treaba voastră. Cui i s-a urît cu viaţa, n-are decît să termine cu ea! Numidul se sculă şi plecă, dar se întoarse şi le zise peste umăr: Eu ţin la viaţa mea, deşi m-am săturat de jefuirea şi înjunghierea oamenilor nevinovaţi! Atîta puteţi să-i spuneţi şi lui Hanibal şi oricui vreţi . . .

Unchiaşii rămaseră singuri lîngă şanţ:

— Asta crede că noi sîntem iscoadele lui Hanibal, murmură Anxius. Nu ne-a dat crezare.

— Ai ghicit! — îi dădu cu tifla Nefarius. Mă uimeşte isteţimea ta.

Călare pe roibi buni, moşnegii din Clusium părăsiră a doua zi în zori tabăra punilor.

CAPITOLUL XXII

Zeii nemuritori nu i-au hărăzit războinicului o soartă mai bună decît aceea de a-şi da viaţa pentru patrie.

Pustiind Picenum, cohortele punilor înaintau pe ţărmul Mării Adriatice. De la Asculum se abătură asupra Hadriei, călcară ţinutul Fucinus, îi risipiră pe peligni şi, ocolind oraşul Bovianum, poposiră la Arpi, în apropiere de Sipontum. De aici Hanibal îşi trimitea cei mai sîngeroşi generali la măcel şi jaf, omorînd fără milă toată suflarea omenească. Sivas numidul ocupă oraşul Telesia şi dezlănţui cel mai crîncen măcel din acest război. Cuceritorul porunci războinicilor săi să nu ucidă nici o fiinţă omenească înainte de a fi supusă celor mai cumplite torturi. Pînă şi soldaţilor africani li se făcuse părul măciucă de grozăviile pe care trebuiau să le provoace, încît încetară de a mai da ascultarea cuvenită comandanţilor, stîrnind mînia acestora asupra lor. Şi pedepsele sîngeroase deveniră din ce în ce

mai dese. Într-una din zile, Sivas reteză cu propria-i mînă urechile a şapte oşteni. În aceeaşi noapte însă, nişte mîini puternice îl înăbuşiră pe crudul general. În zori Sivas fu găsit mort la el în cort.

Comandanţii lui Hanibal răspîndeau astfel groaza în centrul Italiei, vrînd să-l aţîţe cu orice preţ pe dictator şi să-l oblige să dea bătălia hotărîtoare. Fabius Maximus evita însă conflictele de amploare, iar italicii, auzind de măcelul de la Telesia, se ridicară ca frunza şi ca iarba împotriva punilor. Peste tot răsăreau tot mai multe pîlcuri, mici şi mari, care se alipeau armatei romane.

Crîncenii călăreţi se desprindeau din întunericul nopţii ca nişte fantome şi se năpusteau cu toată furia asupra laturilor şi ariergărzii armatei pune. Răzbunarea războinicilor italici era nespus de sălbatică. Cetele lui găseau pe marginea drumurilor şi a şanţurilor soldaţi cartaginezi cu mîinile şi picioarele frînte, cu ochii scoşi şi pîntecul revărsat, iar aceste zvonuri ajunseră pînă la urechile lui Hanibal. Pretorii şi tribunii Romei îşi rugau, îşi ameninţau şi-şi potopeau oştenii cu cele mai cumplite pedepse pentru a-i opri de la crimele comise care ar fi putut să-i determine pe vrăjmaşi să se poarte şi mai rău. În zadar. Răzbunătorii îşi întreceau duşmanii, fiindcă în război oamenii se deformează şi consideră drept virtute ceea ce este dezgustător şi ruşinos. Triumfă răul şi neghiobia omenească.

Pajiştele acoperite de iarbă, ogoarele mănoase, pădurile seculare se prefac în fum şi cenuşă. Acolo unde fuseseră cîndva aşezări omeneşti, cresc acum buruieni; în locul turmelor albe urlă haite de lupi. Putrezesc trupurile neîngropate ale oamenilor, iar vîntul împrăştie duhoarea lor. Mor şi buni şi răi şi curajoşi şi fricoşi. Zac acolo unde i-a ţintuit moartea şi se uită cu ochi sticloşi la cerul posomorît. Pier răzbunătorii. Războiul devorează totul ca un monstru. Grozăviile lui aducătoare de moarte şi de molime se rostogolesc deasupra capetelor oamenilor asemenea unor nori groşi, ameninţînd să-şi reverse dintr-o clipă într-alta grindina ucigătoare. Lîngă altar zace o femeie moartă. Mîna stîngă strînge la piept pruncul înjunghiat, iar dreapta, făcută pumn, ţine un bulgăre de smirnă parfumată menită zeilor nesimţitori care n-au milă de neamul omenesc.

În armata romană încolţi discordia. Tribunii, pretorii, edilii şi căpeteniile mai mărunte se luară la ceartă. O parte dintre ei cereau să se dea imediat lupta decisivă cu duşmanul şi-l atacau pe Fabius Maximus, poreclindu-l „Cunctator"[1]. Cealaltă parte aproba tactica dictatorului. Starea aceasta se prelungea la nesfîrşit, cu lunile de zile. Şarpele nemulţumirii învenina sufletul soldaţilor romani. În ciuda acestor lucruri, ei mărşăluiau necontenit în faţa lui Hanibal, distrugînd hrana necesară oamenilor ca şi nutreţul pentru animale. Punii călăreau nişte mîrţoage costelive, iar mugetul jalnic al vitelor flămînde răsuna sinistru zi şi noapte.

Iar dictatorul nu dădea bătălia decisivă.

Uitîndu-se de pe muntele Massicus la flăcările care mistuiau stogurile de grîu, clăile de fîn sau şirele de paie, ca şi la norii de fum ce pluteau deasupra caselor şi grajdurilor, Marcus Minucius Rufus, comandantul cavaleriei romane izbucni plin de mînie:

— De luni de zile aliaţii noştri pier în vîlvătăi, iar duşmanul este lăsat în pace! Noi dăm foc, el ucide. Rînjeşte deasupra oamenilor morţi, deasupra femeilor pîngărite şi a copiilor sfîrtecaţi. Pustieşte Italia asemenea ciumei, sigur că n-o să-l atace nimeni. Lucrul cel mai odios este că nimănui nu-i este ruşine de zăbava şi şovăiala noastră. Fumul incendiilor ne înţeapă ochii. Gemetele şi jelania aliaţilor ajung pînă la urechile noastre... În nebunia noastră noi credem că războiul poate fi cîştigat dînd tîrcoale duşmanului şi lîncezind în nesfîrşite consilii.

Cuvintele comandantului cavaleriei romane ajunseră la urechile tuturor războinicilor care începură să clocotească. Acum aproape toţi vroiau să pornească la atac. Dacă atunci ar fi trebuit să voteze armata, Marcus Minucius ar fi devenit dictator.

Fabius Maximus era astfel pus în situaţia de a-şi dubla prudenţa: se temea de Pun, dar era foarte atent şi faţă de ai săi, fiindcă la Roma era condamnat aproape de toţi. Dictatorul îşi menţinu totuşi tactica, distrugînd tot ce ar fi

---

[1] Cunctator — zăbovitorul (n.a.).

putut să-i fie de folos lui Hanibal pe care-l ataca în formaţii mici, fără a da prilejul declanşării unei bătălii hotărîtoare.

*

Ceata lui Falcon scăzuse la jumătate: doar trei sute de războinici îi mai rămăseseră nevătămaţi. Dintre barbari, Cota mai avea doar doisprezece. În afară de aceasta fusese răpus Gerion, iar Lucia dispăruse. Asop, Falcon şi Ombolt întrebară printre cetăţeni şi războinici de soarta ei, dar în zadar. Nimeni n-o văzuse pe fată, iar Venilia tăcea. Plină de amărăciune, tînăra femeie se întreba pentru prima dată în viaţa ei dacă avea dreptul să trimeată pe altul la pierzanie doar pentru că nu şi-a îndeplinit jurămîntul. Din pricina asta îşi făcea mustrări de conştiinţă şi se chinuia cumplit. În cele din urmă se hotărî să-şi dezvăluie greşeala în faţa lui Falcon şi a celorlalţi.

Lucru de mirare, dispariţia Luciei se părea că nu-l apasă prea tare pe Asop. Tăcut ca de obicei, el nu pomenea numele fetei şi s-ar fi crezut că evită să ia parte la discuţiile despre ea. Într-una din zile deschise, totuşi, gura:

— Aştept să aflu o veste cît de neînsemnată şi apoi pornesc pe urmele ei.

Şi aştepta. Aşteptau şi ceilalţi fraţi, nu numai Asop. Pe toţi îi izbise, însă, faptul că în aceeaşi noapte dispăruseră şi cei doi unchieşi din Clusium.

Cota îşi dădu primul cu părerea:

— Dacă Lucia este cu ei, atunci să ştiţi că nu i se va întîmpla nimic rău; tartorii ăştia bătrîni sînt în stare să-l ducă de nas chiar şi pe Thanatos[1].

— Întrebarea este: se află sau nu cu ei? spori nedumerirea Falcon.

Venilia îşi luă atunci inima în dinţi şi le spuse adevărul:

— Eu ştiu unde este Lucia.

Războinicii rămaseră încremeniţi.

— A plecat după punii care se retrăgeau de sub zidurile oraşului, continuă Venilia.

---

[1] Thanatos — personificare a morţii, fiul Nopţii şi fratele Somnului (n.a.).

— De unde știi? se răsti Ombolt la ea.
— Chiar din gura ei. Lucia îl iubește foarte mult pe Asop. S-a temut să nu-și calce jurămîntul și s-a luat după dușmani ca să mai omoare încă doi; atîta îi lipsea ca să facă doisprezece.
— Și tu de-abia acuma ne spui! o repezi Falcon pe Venilia.
— Mi-am dat cuvîntul că o să tac... Moșnegii au plecat s-o caute.
— Mă duc și eu... Plec numaidecît! strigă Asop.
— Eu i-am atras atenția să nu-și încalce legămîntul, iar ea a și plecat! — În ochii Veniliei străluciră lacrimi. — Mi-e frică că nu o voi mai vedea niciodată.
— Jurămîntul... Jurămîntul... se luă Ombolt cu mîinile de păr. De parcă nu te poți război și fără asta! Și la ce bun atîtea jurăminte, cînd zeii sînt așa de reci!
— Plec imediat! se hotărî Asop și se și sculă în picioare.
Falcon îl prinse de mînă:
— Nu se poate. N-ai să te duci!... Eu sînt comandantul acestui detașament. Toți trebuie să-mi dea ascultare... Mîine pornim împreună. Poate vom afla ceva de față.
— Pe primul pun pe care-l prind îl scalpez, zise Cota. El o să ne spună ce s-a petrecut cu Lucia. Cu siguranță că toți au aflat pînă acuma dacă sora lui Falcon a fost omorîtă sau luată în captivitate.
— Sînt zece zile de cînd zăbovim în acest oraș, intră în vorbă Cethegus. E timpul să-i mulțumim lui Septimius, gazda noastră cea bună, iar mîine în zori, cu ajutorul lui Iupiter pornim la drum ca să ne continuăm lupta.
— Romanul are dreptate! sări și Ombolt. Mîine plecarea!
În aceeași zi însă sosiră în oraș Anxius și Nefarius. Venilia alergă prima în întîmpinarea lor, strigînd fără contenire:
— Ce e?... Unde este Lucia?
— Sănătoasă, voinică, dar prizonieră la puni.
— Dar voi?
— Noi?... Noi sîntem clienții lui Hanibal. El ne-a și trimis încoace cu un mesaj pentru Falcon.

Cota izbucni în rîs:
— Despre Hanibal se povestește că n-a fost niciodată înșelat de nimeni, dar cînd o afla ce-i coc moșnegii din Clusium, o să crape de ciudă ca Momos[1], zeul grecilor.
Falcon desfăcu papirusul și citi cu glas tare:
„Și zeii greșesc, dar se iartă unii pe alții. Și eu te iert. Vino la mine în tabără. Te fac comandantul legiunii hispanice".
— Ia te uită, se cocoață singur printre zei! zise Cethegus.
— Chiar așa! încuviință Ombolt. Chiorul coborîtor din Hercule îl iartă cu mărinimie pe Falcon, pînă îl momește la el în tabără.
— Stați, că n-am terminat. Mai este — observă Falcon și citi în continuare:
„Sora ta Lucia este prizonieră la mine. Mi-a ucis doi războinici. Din această pricină va fi mai întîi torturată și apoi vîndută. Așa se va întîmpla în caz că refuzi invitația mea".
— E de rău! exclamă Cota.
— Rău de tot! își dădu și Ombolt cu părerea.
— Eu plec! strigă Falcon.
— Și eu! sări Asop de la locul său.
— Și eu!
— Și eu!... izbucniră într-un glas războinicii.
— Înseamnă că mergem cu toții? întrebă hotărît Falcon.
— Cu toții!...
Venilia se uita cu ochii căscați la prietenii ei, apoi le zise înecată de emoție:
— O să vă prindă, o să vă arunce în lanțuri și o să vă răstignească pe toți pe cruce. I-ați făcut destul sînge rău lui Hanibal!
— N-ai de gînd să mergi cu noi? o repezi cu vorba Ombolt.
— Te înșeli dacă crezi că m-am înspăimîntat. O să merg și eu.

---

[1] Momos — zeul răutății. A crăpat de mînie neputîndu-i găsi nici un cusur Afroditei (n.a.).

Sfatul se ţinea la senat în prezenţa cîtorva cetăţeni şi războinici de vază din Spoletum. Septimius Scurra urmărea în tăcere fiecare cuvînt. În cele din urmă îi veni şi lui rîndul să vorbească:

— Nimeni n-a murit în locul altuia. Toţi părăsim lumea asta cînd ne sună ceasul. Dar dacă v-aţi hotărît să vă duceţi la Hanibal în tabără, mai bine să vă puneţi imediat laţul de gît... Sau cine ştie, poate vă bizuiţi pe cuvîntul hoţului ăstuia? Luaţi-vă gîndul... Apoi comandantul oraşului se întoarse brusc spre cei doi moşnegi din Clusium:

— Voi aţi adus papirusul?

— Noi.

— L-aţi văzut pe Hanibal şi aţi stat de vorbă cu el?

— Întocmai!

— Şi nu l-aţi înjunghiat?

Anxius şi Nefarius rămaseră cu gurile căscate. Aşa ceva nu le trăsnise prin minte.

— Sînteţi două curci plouate! încheie plin de demnitate Septimius.

Unchieşii istorisiră pe îndelete tot ce au făcut şi ce au văzut în tabăra cartaginezilor. Pomeniră că Lucia i-a trimis vorbă lui Falcon să nu dea crezare cuvintelor lui Hanibal, iar în cele din urmă îi vestiră că Not, fratele lui Asop nici n-a vrut să-i asculte, fiindcă s-a temut că sînt iscoade.

— Hanibal ne-a poruncit să strîngem italici şi să-i ducem la el în tabără, le spuse în încheiere Anxius.

— Moşii ăştia sînt buni de făcut bucăţele! strigă Septimius. Trădătorii!...

Cota se împotrivi acestei păreri, rîzînd cu poftă:

— Nici vorbă. Ei vor aduna italici şi-i vor duce în tabăra cartagineză. Eu sînt primul care vreau să merg de bunăvoie...

Războinicii înţeleseră numaidecît ce şi-a pus în gînd celtul şi începură să se frămînte. Anxius trăgea cu putere aer în piept, iar Nefarius se zgîia. Amîndoi îl sfîrtecau din ochi pe Septimius.

Pretorul ceru de îndată să li se taie bătrînilor capetele.

— Sînt nişte trădători! Nu trebuie să ne fie milă de ei, striga Septimius cît îl ţinea gura. Au dus trei sute de

bărbaţi din Ancona în tabără la Hanibal, în loc să-i fi purtat încoa!...

În zadar au încercat Falcon, Ombolt şi Venilia să-i dovedească că moşnegii au făcut în cîteva rînduri imense servicii romanilor. Încăpăţînatul comandant o ţinea una şi bună. Cethegus lămuri în cele din urmă lucrurile într-un chip foarte simplu:

— Oameni ca aceştia, care au atîtea merite în faţa poporului roman, nu pot fi executaţi fără judecată. De aceea îi vom duce la Roma.

Toţi încuviinţară propunerea înţeleaptă a lui Cethegus, Septimius însuşi muindu-se:

— Motivul este temeinic şi justificat, zise pretorul. Să fie judecaţi la Roma. Meritele trebuie respectate, dar Junius Brutus şi-a omorît fiul[1].

— Nu te supăra, dar tu nu eşti Iunius Brutus, nici noi fiii tăi! şuieră Anxius printre dinţi. De aceea taci din gură şi lasă-i pe cei mai deştepţi să vorbească.

— Trebuie să hotărîm ce e de făcut, grăi Falcon. Îmi trece prin minte ideea că am putea să ne strecurăm în tabăra punilor ca italici... Nu-i aşa?...

— Cea mai mare prostie! sări Venilia ca arsă. Ne-ar recunoaşte imediat... Mai important este să hotărîm ce răspuns să i se dea lui Hanibal.

— Nu e nevoie de nimic, cu riscul vieţii eu o să mă duc, îi răspunse Falcon.

— Să se ducă Septimius, dădu cu gura Nefarius. I se oferă un prilej potrivit de a-l ucide pe Hanibal!

Războinicii izbucniră în rîs, dar comandantul cetăţii primi fără ezitare propunerea:

— Mă duc să-l ucid pe tiran!

— Vezi-ţi de treabă! îl preveni Cota binevoitor.

— Eu am să merg, glăsui Cethegus. Pe mine nu mă cunoaşte nimeni acolo. După ce strîng vreo sută de pierde-

[1] Lucius Iunius Brutus — i-a alungat pe regi de la Roma. Fiul său i-a atacat pe vrăjmaşi fără să-şi întrebe tatăl. Deşi i-a învins, tatăl a dat ordin să i se taie capul, fiindcă a acţionat anarhic (n.a.).

vară, mă înfățișez lui Hanibal ca italic. De aici o să plecăm cu toții. Cînd vom ajunge în preajma vrăjmașului, eu mă voi despărți de voi și voi trece în tabăra cartagineză. Este jalnic ca o întreagă cohortă de italici să fie în slujba inamicului. Voi încerca să-i răzvrătesc pe acești oameni.

— Romanul are dreptate, încuviință liniștit Asop. Vreau să vă amintesc însă că printre răniții luați prizonieri în luptele din jurul orașului se află și cîțiva numizi. Am și vorbit cu ei. Mi-au jurat că vor lupta pentru mine, dacă le dăruim libertatea.

— Cum adică să lupte pentru tine? Cine ești tu și ce rol joci? se mînie Septimius.

— Aceștia fac parte din partidul vrăjmaș lui Syphax[1] și mi-au dat de veste că un număr destul de mare de numizi ar vrea să treacă la romani . . .

— Nu pricep nimic! strigă disperat Septimius.

Asop continuă:

— Viitorul nostru rege este Masinissa . . . Pentru el trebuie să luptăm!

Falcon își prinse capul în mîini:

— Dacă e adevărat ceea ce spui, romanii te vor polei cu aur! exclamă emoționat comandantul. De ce ai tăcut pînă acum?

— Fiindcă este o treabă de-a noastră, a numizilor . . .

— Du-te și adu-i pe sclavi.

Asop ieși din sală și se întoarse puțin timp după aceea cu prizonierii, în număr de opt.

— Nemulțumirea împotriva punilor a încolțit încă în Spania, glăsui iarăși Asop, iar acum ia proporții din ce în ce mai mari. Tînărul se întoarse către sclavi:

— Moarte lui Syphax!

— Trăiască Masinissa! îi răspunseră cu toții într-un glas.

— Vă veți întoarce în tabăra lui Hanibal, iar acolo vă veți duce cu vești la fratele meu, Not, le spuse Asop. Primiți sau nu?

— Moarte lui Syphax! strigară prizonierii.

---

[1] Syphax — rege al Numidiei, prieten cu Hanibal, detronat mai tîrziu de către Masinissa, cu ajutorul romanilor (n.a.).

— Cuvintele acestea înseamnă mai mult decît un jurămînt! își lămuri Asop prietenii.

— Atunci, scoteți-le cătușele!

*

În aceeași zi, cei opt sclavi numizi cărora li se dăruise libertatea ieșeau din oraș în goana calului și se îndreptau spre sud. Nefarius îi conducea pentru a nu fi atacați și uciși pe drum de către italici. Noaptea îi urmă și ceata de călăreți ai lui Falcon, sporită cu o sută douăzeci de cetățeni din oraș aflați sub comanda lui Cethegus. În fruntea lor dădea pinteni roibului Anxius.

Ținîndu-se după oastea cartagineză, ei reușiră să-l ajungă pe Hanibal la Hadria. Împreună cu cei opt numizi ai lui, Nefarius intră aproape neobservat în coloană. Foștii sclavi se risipiră imediat, mergînd fiecare la cohorta sa. Colontai cel Gras îl ochi pe bătrîn și-l strigă, dar Nefarius o zbughi în mulțime și se făcu nevăzut cît ai clipi din ochi. Colontai zîmbi, iar comandanților care-l înconjurau le tălmăci astfel purtarea moșneagului:

— Moșul îmi știe de frică de cînd am vrut să-i joc prietenul la zaruri.

Pustiind ogoarele marrucinilor, ale fucinilor și ale pelignilor, armata punilor nu se opri deloc pînă la Arpi. Deabia aici își așeză Hanibal tabăra cu intenția de a hărăzi oștirii sale ceva mai multă odihnă.

Cethegus se despărți de ceata lui Falcon și se adresă cu înfocare războinicilor lui Septimius, care-l însoțeau de bună-voie:

— Cetățeni ai orașului Spoletum, iată, tabăra vrăjmașului se află în fața noastră. Acum trebuie să ne bizuim pe curaj. Dacă vreunuia dintre voi îi este frică, mai bine să iasă din rînd și să facă calea întoarsă . . .

Italicii tăceau. Cethegus zise mai departe:

— Acțiunea noastră este grea și plină de primejdii. De reușim, ne acoperim de glorie nepieritoare, iar de pierim, fie slăvit în veci numele de roman, căci zeii nemuritori nu i-au hărăzit războinicului o soartă mai bună decît aceea de a-și da viața pentru patrie. O întreagă cohortă de italici se găsește în slujba dușmanului. Datoria noastră este de a-i răzvrăti . . .

Atingînd pămîntul cu mîinile, italicii începură să jure că vor îndeplini toate poruncile lui Cethegus și ale celor doi moșnegi din Clusium.

Un pîlc de italici se îndreptă apoi spre tabăra punilor. De data asta, italicilor li se luară armele de-abia atunci cînd fură înfățișați lui Hanibal:

— Iată un nou grup de italici, glăsui Anxius. Sînt veniți tocmai din Cales, Nuceria și Firmum. De ispravă băieți, n-am ce zice. Toți o să lupte pentru eliberarea Italiei. Prietenia romanilor i-a costat scump, fiindcă le-a fost răpit tot ce au avut.

Istovit de drum și de durerile de cap, Hanibal nu-i băgă prea mult în seamă pe noii sosiți. Italicii depuseră jurămîntul și-și luară în primire armele și caii. În aceeași zi, intrară în legiunea lui Carthalo.

Ajuns în cort, Anxius îi transmise lui Hanibal „mesajul“ lui Falcon. Înainte de toate, turdetanul n-a vrut mult timp să creadă că papirusul este trimis de Hanibal, deși era scris în limba spaniolă. În cele din urmă a spus că o să vină în tabăra punilor cu toată ceata lui. Pînă la sosire Falcon îl roagă pe Hanibal să se poarte frumos cu sora lui. În semn de prietenie și plecăciune, dăruiește comandantului suprem al punilor un arc și o traistă plină de săgeți, zicînd că generalul le cunoaște semnificația.

Anxius puse arcul și săgețile la picioarele lui Hanibal.

— Să-mi ia zeii mințile de știu eu ce înseamnă acest dar! exclamă Hanibal.

După ieșirea din cort, Anxius plecă însoțit de un centurion. Primise încuviințarea de a-i duce vești sorei lui Falcon, Lucia. Celor doi li se alătură după cîțiva pași și Nefarius, aflat prin apropiere.

Supravegheate doar de cîțiva paznici, sclavele stăteau în corturi. Dar nu de străjerii ăștia se temeau ele, ci de înfiorătoarea Tinea, care le bătea fără milă. Centurionul îi spuse cîteva vorbe ghionoaiei și plecă. Puțin după aceea, dintr-un cort se ivi Lucia.

Anxius îi dădu de știre că se face totul pentru eliberarea ei, că Falcon așteaptă pe aproape împreună cu oamenii săi, că Cethegus se află în tabăra punilor în fruntea a o sută

două zeci de italici și că este cu putință ca fratele lui Asop să ia parte la salvarea ei.

— Pe scurt, o să pleci cu omul care va rosti aceste două cuvinte: „Moarte lui Syphax“, încheie Anxius.

— Cine mai e și Syphax ăsta? întrebă nedumerită Lucia.

— Ce te privește! îi răspunse moșneagul, altoindu-i o palmă pe obraz, căci văzu că Tinea se apropia ca o furtună.

— Cît ceri pe sclava asta? se interesă moșul.

— Nu e de vînzare, se răsti la el muierea. Este favorita lui Hanibal.

— Netrebnică și necioplită! I-am ciripit și eu cîteva vorbe dulci și a și început să mă bălăcărească, bombăni Anxius și se îndepărtă.

În acest timp, Nefarius se zgîia la Tinea, rîzînd pe sub mustață și făcîndu-i cu ochiul, dar ea îi întoarse spatele și-i spuse, privindu-l cu dispreț:

— Am avut patru bărbați cît muntele. Aș putea să te duc în dinți, gloabă ce ești!

— Aibă milă zeii de sufletele lor, își înălță Nefarius ruga la cer. Lor le sînt larg deschise porțile fericirii veșnice, că doar și-au ispășit, sărmanii, toate păcatele aici pe pămînt, lîngă tine!

Tinea făcu vînt biciului, dar Nefarius dispăru la timp și dădu zor să-și ajungă din urmă prietenul.

Din tabăra lui Hanibal o șterseră în aceeași noapte șapte sute de italici, o mie două sute de numizi, cei doi unchieși din Clusium și Lucia, sora lui Falcon. La Luceria fugarii se întîlniră cu Falcon, iar de aici se îndreptară cu toții spre Sora. Patru zile mai tîrziu romanii zăreau de pe zidurile orașului lor o mulțime de numizi amestecați cu italici, care se apropiau de poartă. Uluirea se transformă în bucurie cînd auziră cuvintele rostite de Cethegus:

— Falcon, turdetanii, etrurii și spoletanii vi-i aduc pe prietenii voștri numizi . . .

Poarta uriașă se dădu în lături, iar podul fu coborît peste șanț. Falcon, Cota, Ombolt, Lucia, Venilia, Cethegus, Asop împreună cu fratele lui, Not, puseră cu toții picio-

rul în cetate. În urma lor se scurse mulțimea oștenilor cu puternica-i ariergardă formată din Anxius și Nefarius, cei doi unchieși din Clusium.

CAPITOLUL XXIII

Tu știi să cucerești victoria, Hanibal, dar nu s-o și folosești!

Maharbal

Nemulțumirea față de dictator creștea necontenit. Mai întîi s-au făcut glume pe seama lui Fabius Cunctator, dar cu timpul, atît poporul cît și senatorii au început să ceară tot mai stăruitor să fie desființată dictatura și să se aleagă din nou consuli capabili să-î atace pe Hanibal și să-l alunge din Italia. Adversarii lui Fabius susțineau cu tărie că în cel mai critic moment din istoria Romei a fost desemnat cel mai nehotărît și mai anemic comandant. Mulți senatori și vestiți războinici apărau cu ardoare tactica hărțuielii.

— S-a văzut în trei bătălii că nu sîntem în stare să ținem piept unui adversar de talia lui Hanibal, spuneau aceștia. Tactica lui Fabius Cunctator îl stoarce de vlagă pe vrăjmaș, împingîndu-l la un dezastru sigur.

— Ne-am săturat de strategia zăbavei, ripostau adversarii. Mai curînd o să se ducă de rîpă Roma și aliații săi, decît Hanibal!

Pe cînd ciocnirile dintre cele două partide se întețeau, amenințînd să provoace conflicte serioase, la Roma sosi pe neașteptate vestea că Hanibal este încercuit cu oastea lui în strîmtoarea dintre Casilinum și muntele Callicula. O bucurie fără margini puse stăpînire pe romani. Oamenii se îmbrățișau și se sărutau în forum și pe stradă, mulțimea umplu templele, iar sîngele curgea din belșug pe altare. În eventualitatea unei victorii romane, senatul se pregătea să organizeze în cinstea lui Iupiter și a lui Marte lupte de gladiatori. După atîtea înfrîngeri, jale și neliniște, vestea aceasta a sosit ca o mană cerească. Poporul și senatorii răsuflară ușurați.

De la Arpi, Hanibal străbătuse Samnium și se îndreptase spre Campania cu intenția de a poposi între stîncile de la Formiae, nisipurile și smîrcurile de la Liternum, înconjurate de uriașe păduri. Dar mai înainte trebuia să traverseze muntele Callicula. În valea dintre stîncile acestea și orașul Casilinum, generalul făcu popas pentru a da timp de odihnă și întremare armatei. Dictatorul și Minucius Rufus își trimiseră însă peste tot patrule de recunoaștere și, ținînd legătura unul cu altul, se întîlniră la Tarracina, ocupară strîmtoarea și constatară că inamicul este încercuit. După ce luară în stăpînire și drumul spre Via Appia, dictatorul ținu sfat cu comandantul cavaleriei pentru a stabili modul de atac.

Hanibal se avîntă fără ezitare în luptă. Călăreții și infanteriștii puni se năpusteau năprasnic asupra romanilor pentru a străpunge cercul de fier, dar în zadar. Linia de bătaie a romanilor nu se clintea din loc. Lupta n-a durat prea mult și totuși pe cîmpul de bătaie fuseseră răpuși opt sute de soldați puni și două sute de romani.

Zilele se scurgeau una după alta. După ce au blocat strîmtoarea, romanii nu se grăbeau, iar Hanibal își chinuia mintea cum să scape din strînsoare. Fețele îngrijorate ale generalilor lui erau mărturia faptului că armata cartagineză se află într-o situație fără ieșire. În zadar făceau războinicii planuri de a răzbate afară din trecătoare.

La sfatul căpeteniilor toți ochii erau ațintiți asupra lui Hanibal, dar Punul tăcea.

— O să atac cu toată cavaleria! strigă Maharbal disperat. O să piară o jumătate, dar ceilalți o să se strecoare!

— N-o să reușești! îi răspunse Hanibal.

— Să încercăm.

Și au încercat. Cinci mii de călăreți s-au înghesuit în strîmtoare fără a putea să desfășoare un front larg. La un semn se dezlănțuiră strigătele și războinicii porniră în iureș, strînși ghem, dar nu ajunseră nici pînă la jumătatea drumului și infanteriștii romani, cocoțați pe povîrnișuri și coame, începură să rostogolească stînci, făcînd mare prăpăd

în rîndul călăreţilor puni. Cîteva sute de cai şi soldaţi se prăbuşiră printre stînci şi umplură cu cadavrele lor drumul îngust. Cavaleria lui Maharbal se înapoie repede.

După această a doua încercare disperarea armatei cartagineze ajunse la culme, căci îşi dădeau cu toţii seama că nimeni nu poate scăpa din strîmtoare. Sfatul căpeteniilor pune ţinu puţin în ziua aceea şi se termină cu hohote de rîs. Hanibal descoperise modul de ieşire din capcană.

Noaptea, armata pună, protejată de întunericul adînc, se apropie de tabăra romanilor.

În timpul acesta, un numeros grup de oşteni strîngea crengi uscate, fîn, paie şi iarbă ofilită, din care făceau nişte snopi mari. Alţii alegeau dintre vitele prădate viţeii domesticiţi şi pe cei jumătate sălbatici şi-i mînau în faţa liniei de atac. Mai mult de cinci sute de ciobani aşteptau gata pregătiţi cu lănci şi falarici. Alţi soldaţi legau snopii de crengi şi de paie între coarnele a nici mai mult nici mai puţin de două mii de junci.

Pe la miezul nopţii, la semnalul cunoscut, ciobanii aprinseră, toţi deodată, găteje1e. Strîmtoarea fu scăldată de o lumină orbitoare. Sunetele de trompetă, strigătele ciobanilor, mugetele vitelor înnebunite se dezlănţuiră sălbatic; lovindu-se de coroanele copacilor înalţi, de pe stîncile şi coamele muntelui, vacarmul se înteţea. Împunşi cu lăncile, loviţi cu măciuca şi arşi de focul dintre coarne, viţeii se năpustiră cu furie drept asupra taberei romanilor. Focul viu alerga vuind în trecătoare ca un uragan.

Ostaşilor romani li se părea că muntele incandescent tropăie, se revarsă ca puhoiul de ape, călcînd şi nimicind tot ce-i ieşea în cale. Înspăimîntaţi şi neştiind ce să facă, ei o rupseră la fugă, se căţărară pe povîrnişurile trecătorii, se cocoţară pe stînci sau se ascunseră printre copaci. Avalanşa dogoritoare pătrunse în tabără unde răsturnă cai, căruţe, corturi şi-i strivi pe cei ce nu apucaseră să-şi găsească un adăpost.

În zori, dictatorul şi comandantul cavaleriei constatară îngroziţi că Hanibal le nimicise tabăra peste care trecuse cu armata lui, îndreptîndu-se spre Via Appia.

Colontai cel Gras apăra cu două mii de soldaţi coada coloanei ajunsă departe. Minucius Rufus prinse din urmă

ariergarda şi o atacă. Hanibal, însă, îşi orînduise pedestrimea spaniolă prin păduri. De acolo trimise o ploaie de săgeţi asupra cavaleriei romane, silind-o să se retragă.

*

Pe cînd în Italia se petreceau evenimentele pomenite, fostul consul Cnaeus Servilius stătea de strajă cu cele douăzeci şi cinci de vase ale flotei lui în dreptul Sardiniei şi Corsicii, respingînd vasele pune care vroiau să se apropie de aceste două insule. Prudent, romanul ceru insularilor, pentru orice eventualitate, ostateci şi-i ameninţă că-i va omorî pe aceştia în caz că descoperă vreun semn de trădare. Cutreierînd marea între Sardinia şi Africa, corăbiile romane ajunseră de cîteva ori pînă la Hippo, silindu-i pe africani să pună mîna pe arme.

Chemat de senat, Servilius se văzu nevoit să-şi părăsească flota pentru a veni în grabă la Roma, ca unul dintre candidaţii de frunte la cele două locuri de consul. Au fost aleşi Caius Terentius Varro şi Lucius Aemilius Paullus. Primul era un neînfricat şi aprig războinic de origine plebee, iar al doilea, coborîtor dintr-o veche familie aristocrată, prieten cu Fabius Cunctator şi înverşunat apărător al tacticii lui de luptă, mai fusese de două ori ales consul. Noii consuli se apucară imediat să întărească armata, dorind să-l întreacă pe duşman atît ca număr de soldaţi, cît şi ca arme. Au fost înscrişi în liste zece mii de noi oşteni, patru legiuni de curînd formate au fost adăugate vechii armate de opt legiuni, iar fiecare dintre aceste opt legiuni a mai primit cîte o mie de pedestraşi şi o sută de călăreţi. În felul acesta fiecare legiune avea cîte cinci mii de infanterişti şi trei sute de călăreţi.

Aliaţii italici contribuiră cu un număr îndoit de călăreţi, iar pedestraşi dădură în număr egal cu romanii. Iarna, castrul roman adăposti optzeci şi şapte de războinici. Sufletele tuturor nutreau speranţa în victorie, în timp ce soldaţii erau convinşi că-i vor înfrînge pe cartaginezi.

După ce se strînse toată armata şi se termină cu împărţitul şi număratul, tribunii începură să-i determine pe războinici să-şi facă unii altora jurăminte într-o zi dinainte fixată. Ziua aceasta a fost proclamată mare sărbătoare şi,

din porunca consulului, nimeni nu putea intra sau ieşi din tabără. Călăreţii şi infanteriştii îşi făceau unii altora legăminte cum că frica nu-i va clinti nici cu un pas înapoi din linia de bătaie. Tribunii şi celelalte căpetenii prestară şi ei aceste jurăminte benevole.

Lipsa de alimente îl silea pe Hanibal să se mute într-una dintr-un loc în altul. De aceea, nemulţumirea puse stăpînire nu numai pe soldaţi, ci şi pe comandanţi. Se ivi mai întîi o furie mocnită, prefăcută apoi în proteste, pentru ca în cele din urmă războinicii să înceapă să ceară cu voci amenințătoare o hrană îndestulătoare. Spaniolii făceau cea mai mare dezordine, strigînd că nu se vor duce la luptă pînă nu-şi „potolesc foamea". Ameninţau că spală putina din armată, că se vor năpusti asupra oricui le iese în cale și că nu se vor da înapoi nici de la înjunghiatul cailor. Se spunea că și Hanibal și-a pus în gînd să lase totul baltă și să plece în Galia, chiar și pe jos, dacă se va întîmpla să i se împrăştie cavaleria. Starea de spirit care domnea în tabăra punilor l-a silit pe Hanibal să se îndrepte spre Apulia, regiune neatinsă de război, îndepărtîndu-se astfel considerabil de adversari.

Trecînd pe lîngă Beneventum și Herdonia, punul sosi în Apulia şi-şi dură tabăra în apropiere de satul Cannae. Romanii se luară după el și ajunseră aproape de rîul Aufidus. Temîndu-se de capcane, consulii cercetară mai întîi împrejurimile şi după aceea îşi aşezară pe malul din faţă cele două tabere: una mai numeroasă, alta mai mică.

Cele două uriaşe armate stăteau una lîngă cealaltă, pregătindu-se să dea lupta decisivă. În timp ce punii fremătau de nemulţumire că Hanibal, în loc să-i ducă la Roma, îi tîrăşte de colo pînă colo prin Italia, aproape morţi de foame, în tabăra romană consulii se certau: Varro cerea să pornească la luptă, iar Paullus, fervent apărător al tacticii lui Fabius, se împotrivea. Informat prin iscoadele sale de neînţelegerea dintre consuli, Hanibal aştepta, gata oricînd să primească lupta. Consulul Paullus Aemilius era disperat din pricină că nechibzuinţa lui Terentius Varro a molipsit un număr mare de comandanţi şi aproape toată armata. Varro îşi bătea joc de nehotărîrea lui Fabius Maximus, care trecuse şi asupra comandanţilor, ba chiar şi asupra

consulului Paullus Aemilius. Mai spunea că-i convine să-şi asume toată răspunderea, decît să-l vadă pe Hanibal pustiind sub ochii lui Italia. Iar el, Varro, este legat prin forţa împrejurărilor de colegul său, care nu întrezăreşte aceste lucruri.

În timp ce gîlceava şi discordia sporeau în tabăra romană, Hanibal îşi desfăşurase de cîteva zile linia de atac. Numizii erau trimişi în recunoaştere, atacîndu-i pe sacagiii romani care luau apă din cealaltă parte a rîului.

Consulii deţineau comanda armatei cu schimbul: în fiecare zi cîrmuia unul dintre ei, cu drepturi depline asupra oştirii.

Cum îi veni rîndul, Varro dădu imediat semnalul de atac şi războinicii se îmbulziră să traverseze rîul. Pe aripa dreaptă fu aşezată cavaleria romană, iar lîngă ea infanteriştii; aripa stîngă era alcătuită din cavaleria şi pedestrimea aliaţilor, înarmată cu falarici. În linia întîi se aflau trupele auxiliare de infanterie uşoară. Terentius Varro comanda aripa stîngă, Paullus Aemilius pe cea dreaptă, iar lui Geminus Servilius i s-a încredinţat centrul.

Hanibal îi rîndui mai întîi pe baleari, pe malul rîului, apoi faţă în faţă cu cavaleria romană îşi aşeză cavaleria constituită din gali şi hispani, iar pe aripa dreaptă infanteria. De-o parte şi de alta se înşiruiau africani, hispani şi gali, cu scuturi aproape la fel, dar cu săbii diferite: cele galice erau lungi şi fără vîrf, în timp ce ale spaniolilor erau scurte şi cu vîrf. Înfăţişarea lor te băga în sperieţi: uriaşii gali erau goi pînă la brîu, iar africanii cu pielea strălucitoare de ulei păreau o grămadă de reptile. Îmbrăcaţi în tunici albe de in tivite cu purpură, hispanii se distingeau prin frumuseţea şi curajul lor. Frontul de luptă era format din patruzeci de mii de infanterişti şi zece mii de călăreţi. Aripa stîngă era comandată de Hasdrubal, care îi aduse nu de mult lui Hanibal trupe auxiliare. Maharbal se găsea pe aripa dreaptă, iar în centru vegheau Hanibal cu fratele său, Mago.

Lumina soarelui cădea pieziş pentru ambele armate, căci romanii erau aşezaţi spre miazăzi, iar punii către miază-

noapte. Romanii primeau în față praful stîrnit de vîntul numit Volturnus[1], care le stînjenea vederea.

Bătălia fu începută de trupele auxiliare înarmate cu săgeți și falarici. După aceea cavaleria galo-hispanică, aripa stîngă a cartaginezilor se năpusti asupra aripei drepte a romanilor. Războinici luptau strînși ghem, înghesuiți între malul rîului și infanterie. Din această pricină cele două corpuri de cavalerie s-au bătut, contrar obiceiului, frontal, neavînd suficient cîmp de manevră. La prima ciocnire s-au năruit de-o parte și de alta primele rînduri de oameni și cai. Călcînd peste ei, ceilalți i-au strivit atît pe cei vii cît și pe cei morți. Copitele cailor din spate se înfundau în trupurile oamenilor prăbușiți cu cai cu tot, iar sîngele țîșnea pretutindeni. Împinși din urmă, călăreții veneau valuri-valuri, cădeau peste cadavrele celor dinainte, tăindu-le drumul celorlalți. În cele din urmă oștenii se învălmășiră și se produse un înfiorător haos. În lipsă de spațiu, aceștia se luau la trîntă, surpîndu-se unul pe altul din șa, bătîndu-se cu pumnii sau înjunghiindu-se cu pumnalele.

În acest timp pedestrimea se încleștase și ea în luptă. Galii și hispanii se băteau cu vitejie, ținînd piept atacurilor cumplite ale romanilor. Prinși în luptă asemenea gladiatorilor, se năruiau, atît unii cît și ceilalți, ciopîrțiți, cu trupurile străpunse de sabie sau făcuți bucățele. În cele din urmă romanii pătrund în dispozitivul deplasat, sparg frontul inamic și despică țărușul bătut în fața liniei întîi. Tăindu-și drum prin mulțimea fugarilor în care își implîntau săbiile, romanii ajunseră dintr-un salt în centrul frontului punic. Cînd văzură că nimeni nu li se opuse, aceștia năvăliră cu impetuozitate asupra africanilor aflați în rezervă. Galii și hispanii o luară la fugă, unii la dreapta iar alții la stînga, permițînd astfel infanteriei romane să înainteze nestînjenită într-un spațiu liber. Pe cînd lupta se purta în centru, africanii zdrobiră, cele două aripi ale romanilor, încercuindu-i. Atunci începu o bătălie inegală pentru că trupele romane, obosite de necontenitul măcel, trebuiau să se încleșteze cu africanii care se odihniseră pînă acum.

[1] Localnicii numeau astfel vîntul botezat azi Sirocco (n.t.).

Pe aripa dreaptă, acolo unde aliații Romei s-au ciocnit cu numizii, înfruntarea lîncezea cu sorți nehotărîți de izbîndă. Punii au pornit cu înșelăciunea din capul locului: vreo cinci sute de numizi, care în afara armelor de atac își ascunseseră sub tunici și armuri săbii scurte, se predau romanilor, sar din șa și își aruncă scuturile și falaricile la picioarele inamicilor. Lucrurile acestea se petreceau la mijlocul frontului. Romanii i-au dus în spate și le-au ordonat să se așeze pe pămînt. Pe cînd bătălia se dădea în toate colțișoarele cîmpului, iar ochii și gîndurile tuturor erau stăpînite de această înspăimîntătoare priveliște, numizii sar în lături, își scot săbiile ascunse sub tunici, pun mîna pe scuturile împrăștiate printre cadavre și se năpustesc mișelește asupra romanilor pe care-i ucid pe la spate sau le retează vinele de la încheieturi, făcînd crîncen prăpăd.

Deruta și fuga și-au scos capul și în alte locuri. Hasdrubal nu întîrzie să-și trimeată numizii pentru a-i urmări pe fugarii de pe cîmp. Aripa dreaptă a romanilor cedase. Călăreții își mînau roibii în vîltoarea rîului, treceau pe malul celălalt și o luau la sănătoasa. Deși rănit la cap de o praștie încă de la începutul luptei, consulul Paullus Aemilius lupta în mijlocul rîndurilor strînse, ciocnindu-se de cîteva ori cu Hanibal în persoană. Protejat de cei mai aleși cavaleriști, consulul izbuti de mai multe ori să se avînte printre vrăjmași.

Pierzîndu-și însă puterea de a-și ține calul în frîu, Paullus ordonă războinicilor să descalece și să lupte pe jos. Văzînd acestea, Hanibal exclamă: — *Quam mallem, vinctos mihi traderet!*[1]

Înfruntarea pedestră a acestor călăreți era cumplită. Dîndu-și seama că vor fi înfrînți, ei vroiau mai curînd să piară decît să fugă. Și au luptat fără contenire pînă ce s-au prăbușit cu toții vlăguiți de răni și osteneală.

Romanii erau înghesuiți pretutindeni pe cîmpul de bătălie. Zăpăciți și înspăimîntați, mulți dintre ei își apucau caii de dîrlogi și pe aici ți-e drumul. Din goana calului său Lentulus[2], un tribun militar, îl zări pe consul așezat pe o

[1] Mi-ar fi plăcut mai mult dacă mi i-ar fi dat legați! (Lat.).
[2] Lentulus (Cnaeus Cornelius Lentulus) (n.a.).

piatră și plin de sînge. Fără să stea la gînduri acesta se duse drept la el, zicîndu-i:

— Zeii să aibă milă de tine, Paullus Aemilius, fiindcă tu ești cel mai puțin vinovat de înfrîngerea de acum! Ia calul meu și du-te cît te mai țin puterile și eu am să-ți stau pavăză. Nenorocirea noastră nu trebuie să fie sporită de moartea ta. Avem și așa destule lacrimi și amărăciuni!

— Îți mulțumesc pentru vitejia ta, Cnaeus Cornelius. Compasiunea ta inutilă poate să-ți fie fatală. Pierzi prilejul să-ți scapi pielea, iar dușmanul se apropie... Du-te la Roma și spune-le senatorilor să întărească bine orașul înainte de a sosi învingătorul. Lui Quintus Fabius îi poți spune că Paullus Aemilius a rămas credincios tacticii lui și dincolo de moarte. Eu am să-mi dau sufletul printre oștenii mei răpuși aici, fiindcă nu vreau să-mi apăr nevinovăția acuzîndu-l pe celălalt consul!

O mulțime de romani urmăriți îndeaproape de puni se năpustiră în goana lor asupra celor doi, și fără să-și cunoască consulul, îl ciuruiră cu sulițele lor. Pe Lentulus îl salvă calul.

Șapte mii de războinici o luară la goană spre tabăra mică, zece mii se adăpostiră în cea mare, iar două mii în satul Cannae. Carthalo încercui cu oștenii lui satul și-i prinse de vii sau îi omorî pe toți. Cu sau fără voia lui, Terentius Varro, cel de al doilea consul, nu se alătură nici unei grupe de fugari ci, însoțit de cincizeci de călăreți, se refugie la Venusia.

În bătălia de la Cannae au pierit patruzeci și cinci de mii de pedestrași și două mii șapte sute de călăreți romani sau aliați. Jurămintele făcute de soldați, unii față de alții, au fost pricina acestui crîncen masacru. Majoritatea oștenilor au luptat ca țintuiți în locul acela, murind fără să le pese de ce se întîmpla în jurul lor.

Au fost uciși chestorii celor doi consuli, douăzeci și unu de tribuni, cîțiva foști consuli, pretori, edili, optzeci de senatori plecați de bună voie la luptă ca membri de rînd ai diverselor legiuni. Printre cei răpuși se aflau Marcus Minucius Rufus, fostul comandant al cavaleriei și Cnaeus Servilius.

Punii au pierdut aproximativ cincisprezece mii de suflete.

Soarele cobora spre asfințit și bătălia se și sfîrșise. Călare pe roibul lui, Hanibal se întorcea în tabără înconjurat de comandanții de legiuni, cohorte și manipule. Deși istoviți de atîta luptă, ei tăbărîră cu toții asupra lui Hanibal, dorind fierbinte să pornească imediat asupra Romei. Uluit de uriașul succes repurtat, generalul mergea pe îndelete contemplînd grămezile de cadavre și hoituri, fără să scoată o vorbă. Maharbal îl luă de mînă și-l întrebă, privindu-l drept în față:

— Îți dai sema ce înseamnă bătălia asta pentru tine? De azi în cinci zile ai să prînzești ca biruitor pe Capitoliu. Dă-mi voie să pornesc înainte cu cavaleria ca să atac capitala mai repede decît își închipuie ei.

— Lasă... Șterge-o... ripostă Hanibal. Dă-mi pace să mă gîndesc puțin la acest lucru!

Maharbal dădu din umeri și adăugă la cele spuse mai înainte:

— Se vede că niciodată zeii nu dau totul unui singur om! Tu știi să cucerești victoria, Hanibal, dar nu s-o și folosești!

Se pare că șovăiala lui Hanibal a salvat în acea zi Roma.

■

La Canusium o femeie, pe nume Bosa, i-a primit pe refugiații care au reușit să pună piciorul în oraș după bătălie. Urmîndu-i pilda, bărbații și femeile și-au deschis porțile caselor și au început să împartă alimente și îmbrăcăminte fugarilor printre care se aflau patru tineri tribuni militari: Quintus Fabius Maximus, fiul fostului dictator, Lucius Publius Bibulus, Appius Claudius Pulcher și Publius Cornelius Scipio, fiul fostului consul. În cursul nopții și în ziua următoare la Canusium s-au strîns mai mult de patru mii de călăreți și pedestrași romani. În piața orașului tînărul Scipio *„fatalis dux huiusce belli“*[1] glăsui către războinici:

---

[1] Predestinatul biruitor în acest război (lat.).

— Socotesc că nu mi-am trădat patria. De asemenea, nu permit să se spună despre nici un cetățean roman că e trădător. De am greșit ceva cu bună știință, atunci Iupiter să-mi spulbere casa și familia, pedepsindu-mă și pe mine cu cea mai rușinoasă moarte!

La auzul acestor cuvinte, patru mii de săbii sclipiră în bătaia soarelui. Războinicii făcură legămînt cu mîna pe conștiință că-și vor da cu toții viața pentru patrie.

Între timp, în jurul consulului Varro se strînseră aproape șase mii de oameni care se refugiaseră la Venusia. Scipio își trimise acolo un crainic și consulul se mută cu armata la Canusium. După două zile oastea pornea în întregime spre Roma.

Niciodată pînă atunci cetățenii capitalei nu se gîndiseră cu mai multă groază la soarta Romei. Apulia, Samnium și aproape întreaga Italie centrală erau în stăpînirea lui Hanibal. Nici un popor nu mai fusese potopit de un noian atît de uriaș de înfrîngeri. Cei doi pretori îi conjurară pe senatori și războinici să ia toate măsurile de asigurare a orașului. Scoțînd strigăte disperate, toată suflarea se apucă de treabă, fiindcă, fără îndoială, dușmanul va înainta nestînjenit și va ataca orașul. Femeile, mai ales, răspîndeau frica și tulburarea. Boceau și jeleau în văzul și auzul lumii, în piață și pe străzi, umplînd de spaimă inimile tuturor. În acea vreme nu era casă din Roma în care să nu fie plîns cel puțin un membru al familiei. Pribegii sosiți în oraș spuneau înspăimîntaților cetățeni că Hanibal vine cu toată armata în urma lor, că a și străbătut Samnium și că nu cruță pe cei care-i ațin calea. Pentru a alunga frica și pentru a îndepărta dezordinea, senatul ordonă ca fugarii să fie prinși la intrarea în oraș și apoi închiși, iar femeilor li se interzise să jelească și să bocească după ce trec de pragul casei lor. În forum și pe străzi se așternu atunci o tăcere mormîntală care generă o neliniște și mai mare.

Dar, dintr-o dată, toată suflarea omenească se concentră asupra pregătirilor de apărare a orașului. Ieșiră la iveală toate sulițele, falaricile, arcurile și traistele cu săgeți, tot armamentul cetății și al cetățenilor, capturat mai înainte de la dușman și aflat prin case sau temple. Pretorii

băgară din nou mîna în tezaur. Cu banii statului ei răscumpărară vreo opt mii de tineri sclavi și, alegîndu-i pe cei mai vînjoși, le dădură arme. În felul acesta oastea strînsă pentru apărarea orașului număra mai mult de treizeci de mii de războinici.

Zece soli trimiși de Hanibal și aleși dintre prizonieri cu jurămînt că se vor întoarce înapoi, în robie, sosiră pe atunci la Roma pentru a-i întreba pe senatori dacă au de gînd să-și răscumpere oamenii căzuți în captivitate în ultima bătălie.

După o scurtă deliberare, senatorii respinseră propunerea lui Hanibal, ordonîndu-le trimișilor să se ducă de unde au venit. Nouă dintre ei părăsiră imediat Roma, dar al zecelea se duse acasă. Aflînd, pretorii îl prinseră, îl puseră în lanțuri și-l expediară sub escortă la Hanibal.

Așa procedau senatorii romani față de războinicii care admiteau să fie luați prizonieri.

După înfrîngerea de la Cannae fidelitatea aliaților romani dispăru cu totul. Campanii, attelanii, calatinii, hirpinii, apulienii, samniții, bruttii, lucanii, locrii împreună cu multe alte seminții trecură de partea lui Hanibal, căruia îi deschiseră larg porțile orașelor, primindu-i înăuntru armata. Dar în ciuda înfrîngerii ca și a trădării aliaților, romanii nu cerură pace.

CAPITOLUL XXIV

Asemenea valurilor mării, legiunile înaintează și se prăbușesc... Altele iau locul primelor. Dar zadarnic, toate cad. Astfel se rînduiesc și pier legiuni după legiuni.

Hanibal se oprise pe cîmpul de bătaie printre grămezile de cadavre întinse la nesfîrșit. Roibul ce-l purta în șa ciulea urechile și-și dilata nările, simțind mirosul de sînge. La dreapta generalului stăteau Maharbal, iar la stînga Sosilos din Sparta. Pe malul opus al rîului Aufidus războinicii puni luau cu asalt cele două tabere unde se adăpostiseră

vreo treisprezece mii de romani și italici. Dintr-acolo răzbăteau pînă la ei zvonuri de trîmbiță, freamătul luptei și zăngănitul armelor. La lumina lunei romanii se băteau de parcă nu pierduseră o bătălie în ziua aceea.

— Auziți? Se apără încă! se minună Hanibal.

— Și se vor apăra pînă la ultima suflare, îi răspunse Maharbal.

Hlizindu-se și clipind des din ochi, spartanul adăugă:

— Iar noi, călcînd peste ei, ne apropiem cu încă un pas de țintă.

Razele lunii cădeau pe fața lui Hanibal ca și pe ochiul lui cel sănătos care scînteia ciudat. Privindu-i pe rînd, pe filozof și pe războinic, Punul descălecă și atinse pămîntul cu mîna.

— Îi e frică. Îl cuprinde teama! șopti Maharbal.

— E greu de suportat o fericire așa de mare! explică Sosilos.

Hanibal își lăsă calul și tovarășii în urmă și se îndreptă spre rîu, trecînd printre mormanele de cadavre. Ajuns la mal, el se opri și scrută depărtarea. Pe apă pluteau pîntecele negre și umflate ale cailor uciși. Lîngă ei stăteau într-o rînă cadavrele soldaților. Apa îi scosese la suprafață fiindcă, din cauza arșiței de peste zi, le plesnise fierea. Din depărtare se auzeau urletele și strigătele de ajutor ale războinicilor care atacau cele două tabere romane.

În apropierea generalului răzbătu din spatele unei tufe un geamăt stins. Hanibal se duse într-acolo ca să vadă cine e. Un tînăr roman de cel mult douăzeci de ani, zăcea întins pe spate. Săgeata i se înfipsese atît de adînc, încît în mijlocul pîntecului, ieșită în afară, se legăna doar pana ei. Chinurile morții îi încleștaseră fața cumplit de verde în razele lunii. Se auzi și o frîntură de voce răgușită și nepuțincioasă, vocea unui muribund care nu poate să-și dea sufletul.

— Cine ești? îl întrebă Hanibal.

— Am fost roman, gemu tînărul, dar acum ... acum sînt un mort care bleastemă pe ucigașii neamului nostru ... De nu ești stafie, smulge-mi săgeata din pîntece ...

Cu mîinile-i tremurînde, Hanibal apucă pana săgeții și trase. Din rană țîșni sîngele, trupul se scutură de cîteva ori, apoi se întinse și se liniști.

— Cu un pas mai aproape de țintă! zîmbi îndurerat Hanibal. După aceea coborî panta lină a malului, își scoase coiful din cap și-l umplu cu apă.

Cîtva timp, numidul și spartanul îl urmăriră din priviri pe Hanibal, apoi descălecară și ei și porniră spre rîu. Apropiindu-se de mal, ei își zăriră stăpînul care stropea cu apă fața tînărului mort, șoptind încetișor de tot:

— Aibă milă zeii de sufletul tău!

Războinicul își turnă apoi în cap apa rămasă în coif[1]. Stropi mărunți și luminoși ca perlele scăldate de razele lunii se prelingeau din părul și barba războinicului.

— Stăpînul este cuprins de frică, murmură Maharbal.

— O să suporte? se întrebă filozoful. Se pare că l-a năpădit groaza de atîta sînge și cadavre.

În noaptea aceea Hanibal a stat treaz la el în cort. În zadar își întindea trupul istovit pe așternutul moale, iar capul îi cădea pe pernă. În zadar se închidea ochiul sănătos. Zeul somnului nu-l vizită în acea noapte pe războinic.

— Cîți pași mai trebuie să facem pînă la țintă? se chinuia să afle generalul.

Prin fața ochilor i se perindă imagini de groază. Vede legiunile romane, stînd neclintite pe loc. Soldații încercuiți luptă și mor căzînd unul peste altul. Cei vii luptă pe trupurile celor morți, țîșnește sîngele, se poticnesc și se prăbușesc și ei peste tovarășii lor. Triarii[2] romani pier dimpreună cu caii de sub ei, asemenea unui gard de fier, alții năvălesc și le strivesc cadavrele, pînă cînd se năruie și aceștia ciopîrțiți. În fața ochilor lui Hanibal răsare ca o nălucă un tînăr călare pe un cal nărăvaș, comandantul unei manipule. Oșteanul străpunge de trei ori încercuirea punilor și-și mînă roibul spre rîu. Oamenii lui se zoresc să-l urmeze. Colontai cel Gras strigă cît îl ține gura la libienii săi:

— Puneți mîna pe tînăr! ... Este fiul lui Publius Scipio, consulul ...

---

[1] Apa avea însușirea de a purifica sufletele (n.a.).
[2] Triari — cavaleria grea (n.a.).

Colontai dă bice calului, se cufundă în rîu și-i urmărește pe fugari pînă hăt, departe, în zare. Libienii aleargă după el. Îi ajung din urmă pe romani și se iau la bătaie. Scipio cel tînăr se năpustește cu toată puterea asupra lui Colontai cel Gras. Luptă în toată legea. Săbiile soldaților romani se ridică și lovesc mînuite parcă de un singur braț. Libienii mor, alții aleargă înnebuniți spre rîu. Colontai își află scăparea în fugă...

Hanibal simți că sudoarea îi înrourează fruntea și zise în șoaptă:

— Manipula tînărului Scipio nu a fugit, ci a ieșit pur și simplu din luptă. A apucat drumul spre orașul Canusium, dispărînd după serpentinele acoperite cu dediței.

Războinicul se ridică în capul oaselor și stătu mult timp așa. Imaginile continuau însă să se perinde. Trei cohorte de numizi fugite la romani din tabără de la Arpi. Hanibal nu contenea să se mire de unde pînă unde trădarea asta. Să se fi săturat cîinii de numizi de sînge și acum să le fi venit poftă să-și părăsească stăpînul?

Șoimul din inel gîlgîi. Generalul se întoarse spre el. Lumina verzuie a făcliei pîlpîi, răspîndind în cort steluțe mărunte. Puncte și cerculețe scînteietoare roteau în jurul ei.

Afară, frunzele copacilor fremătau. Vîntul șuiera aducînd picături mari de ploaie ce răsunau înfundat pe pînza cortului.

Hanibal se sculă și se duse la ușă. Pe cer nici urmă de lună. Norii se îngrămădesc. Fulgerele strălucesc pe boltă, luminînd mormanele de leșuri.

— Am să poruncesc ca mîine toți să fie arși, iar cenușa s-o văd îngropată în pămînt! surîse războinicul. Sînt mulți! continuă el să mediteze. Bătrînul Caron are de tras puzderie de necazuri cu ei... Cum să transporte atîția soldați? Ce o să spună cînd, într-o bună zi, o să mă vadă și pe mine pe mal?... O să-mi ardă una cu vîsla în cap, fiindcă nimeni nu i-a dat pînă acum atîta de furcă...

Războinicul se întoarse la pat și se întinse din nou:

— Și la ce bun toate astea? ... Pentru aur?... Pentru pămînt?... Pentru sclavi?... Pînă la Caron, omului îi

este de ajuns o coajă de pîine pe zi... Iar țelul?... Țelul este Caron.

În depărtare se auzi o bubuitură. Stropii mari de ploaie ropoteau pe acoperișul cortului. Tunetele răsunau înspăimîntător în noapte. Mesteacănul înalt de lîngă adăpostul generalului căzu trăsnit. Hanibal sări din pat.

— Ciudate semne! șopti el. Zeii îmi atrag luarea aminte... Eu sînt învingătorul... Acum drept la Roma și toată lumea va fi a mea!...

Capul acoperit cu plete și barbă stufoasă căzu pe căpătîi. Afară furtuna era în toi, iar în răstimpul dintre rafalele ei, războinicului i se perindau prin fața ochilor legiunile romane. Asemenea valurilor mării, legiunile înaintează și se prăbușesc. Altele iau locul primelor. Dar zadarnic, toate cad. Răsar altele noi și înaintează ca un viu zăgaz de fier. La orizont, cît vezi cu ochii, legiuni,la nesfîrșit legiuni.

*

Mago, fratele lui Hanibal duse la Cartagina vestea victoriei de la Cannae. Războinicul înmînă senatului un sac de inele de aur adunate de la cadavrele romanilor. Senatorii adepți ai partidului lui Barcas îi întîmpinară cu urale de bucurie pe războinici și-l ridicară pe Hanibal în rîndul zeilor. Unul dintre aceștia pe nume Hamilco, om colțos și fără simțul măsurii, se apucă să-și bată joc de adepții partidului opus. Uitîndu-se batjocoritor, își revărsă potopul de ocări asupra căpeteniei lor:

— Hei, acum ce mai zici, Hanno?... Tot ți-e frică de războiul cu romanii?! De ce nu interzici zeilor bunăvoința nețărmurită arătată nouă din cauza covîrșitorului nostru succes? Ori poate speri că vom mai asculta aici în senatul Cartaginei cuvintele senatorului roman?

Hanno cel Mare se sculă și, fulgerîndu-i cu privirea pe membrii partidului Barcas, îi răspunse lui Hamilco:

— Onorați senatori, de nu m-ar fi cuprins și pe mine bucuria generală pricinuită de victorie, aș fi tăcut. Dar trebuie să-i răspund senatorului Hamilco: am fost întrebat dacă mai îmi este frică de războiul cu romanii. Cred că aș părea trufaș sau laș dacă nu aș răspunde... Nu neg că

am oroare de acest război și că nu voi înceta să-l acuz pe neînvinsul general pînă nu pune capăt grozăviilor pe care le-a comis și le comite încă cu permisiunea voastră. Vechea mea dorință de pace va rămîne neschimbată, oricît de mare ar fi entuziasmul lui Hamilco și al celorlalți complici întru crimă ai lui Hanibal. Movila de inele de aur smulse din degetele cadavrelor v-au întunecat ochii și mintea! Probabil că de aceea nu înțelegeți că în război norocul este nestatornic. Dacă vrem să-l folosim, acum ni se oferă momentul prielnic de a încheia cea mai formidabilă pace cu putință. Clipa aceasta nu se va mai ivi niciodată. De scăpăm ocazia de față, mă tem că vom pierde mai mult decît vom cîștiga, iar bucuria ni se va preface în jale!

Batjocura, ocările și rîsul adepților familiei Barcas îl siliră pe Hanno să părăsească sala împreună cu oamenii săi.

*

Falcon, italicii și numizii dezertori ajunseră la Roma cu trei luni înainte de bătălia de la Cannae. Aici ei stîrniră atît mirare cît și bucurie. Pe cînd treceau pe străzile orașului, toată suflarea nu-și mai lua ochii de la ei, iar o mulțime de bărbați și femei se luau după convoiul de oșteni.

— Numizii îl părăsesc pe Hanibal... Armata punilor se destramă!... Vulturii[1] romani înving!

Strigătele se repetau, zburau întețindu-se și făcînd ocolul Romei.

Cei doi moșnegi din Clusium strigau cît îi țineau gura:

— Priviți opera noastră! Noi i-am adus pe numizi din tabăra punilor. Am merita fiecare cîte o cunună de argint pentru vitejie.

În eleganta vilă a tribunului Servius Gabinius Corvus a fost celebrată căsătoria lui Asop și a Luciei. Ceremonia a fost veselă. Bărbații se încinseseră, închinînd cupă după cupă pentru fericirea și viața lungă a mirilor. Într-o astfel de stare, Anxius și Nefarius susțineau sus și tare că ei nu sînt de loc bătrîni și că sînt descendenții zeiței Hebe[2].

[1] Vulturi — drapelele romanilor (n.a.).
[2] Hebe — zeița tinereții, fiica lui Zeus și a Herei. Avea puterea de a dărui tinerețea veșnică (n.a.).

— Cerem să ne dați cîte o sclavă tînără și frumoasă! țipă Anxius.

— Pentru toată vitejia noastră! se amestecă Nefarius în vorbă. Vrem și noi să ne însurăm!

Mesenii nu avură nimic împotrivă, dar Cethegus le atrase atenția:

— Moșii sînt însurați. Le-am văzut cu ochii mei babele la Spoletum, printre bejenari.

— Divorțăm!... O să le alungăm! țipau unchieșii beți criță.

Carma îmbrățișa și le săruta pe Lucia și Venilia, implorîndu-le să nu se mai despartă de ea. Înfierbîntat de vin, Cota roșcovanul nu-și mai dezlipea ochii de la tînăra romană și ofta, golind cupă după cupă. În cele din urmă îi spuse:

— Te luăm cu noi în Spania!

— Pe mine?... Merg! bătu fata din palme, fără să se gîndească în acel moment că dorința i se va împlini în curînd. Fata se apropie de celt și-i zise, atingîndu-i mușchii de oțel cu degetele: — Ești tare ca un zeu. Tu vei fi ocrotitorul meu...

Celtul începu să-și rotească ochii și să jure că mai repede îl taie pe Hanibal în două decît să i se întîmple ei ceva.

A doua zi, în vila tribunului se înfățișară cei doi pretori, Claudius Nero și Claudius Marcellus, oameni plini de vigoare și vitejie, senatori prețuiți în senat și îndrăgiți de soldați. În prezența lui Gabinius și a războinicilor lui Falcon, ei îi comunicară tribunului ordinul senatului de a porni cu patru cohorte în Spania pentru a se alătura armatei fraților Cnaeus și Publius Scipio, fostul consul.

Atunci Not, fratele lui Asop numidul, fost centurion în armata lui Hanibal, grăi către cei de față:

— Avem știri de la Masinissa, cel mai vestit războinic al nostru, urmaș al regilor numizi, că se pregătește o răscoală împotriva lui Syphax. Regele acesta este prietenul cartaginezilor și e gata să intre în războiul împotriva romanilor. Cu ajutorul vostru noi îl vom răsturna pe Syphax și-l vom așeza în tronul regilor numizi pe Masinissa... Vorbesc în numele întregii noastre mișcări... Romani, ne legăm vouă aliați și prieteni. Dați-mi corăbii

să-mi transport oamenii în Spania. De acolo îi voi trece uşor în Africa.

Claudius Marcellus rosti, privindu-l în ochi pe numid:

— Cine poate să garanteze că prin gura ta nu vorbeşte trădarea?

— Eu, sări Asop.

— Şi eu... Şi eu... — strigară în cor oştenii lui Falcon.

— Şi eu, se puse chezaş şi Gabinius. Îi voi lua pe numizi cu mine. Şi oamenii lui Falcon se înapoiază în Spania. Pornesc la drum atît Cethegus, cît şi Acer, tînăra căpetenie a italicilor eliberaţi din captivitate de către Hanibal anul trecut. Toţi vor fi bineveniţi în armata Scipionilor, care se războiesc de atîta amar de vreme cu Hasdrubal în Spania.

Claudius Marcellus clătină din cap neîncrezător:

— Nu pot să mi-i imaginez pe legionarii romani înfrăţiţi cu numizii.

— Zeii să-i aibă în pază pe drum! cuvîntă Claudius Nero. Demnitatea şi numele tribunului Gabinius sînt o chezăşie suficientă că nu vom fi trădaţi.

În aceeaşi zi cei doi pretori prezentară senatului un raport despre evenimentele din Africa, despre regele Syphax şi intenţiile lui Masinissa. Not primi confirmarea bunăvoinţei senatului şi a prieteniei poporului roman faţă de mişcarea care lua amploare în Numidia.

Opt zile mai tîrziu în portul Ostia se îmbarcară oştenii romani, spanioli şi numizi. Cincisprezece trireme se desprinseră de malurile Italiei şi porniră spre Spania.

■

Între timp senatul Romei hotărî ca toţi războinicii care au participat la bătălia de la Cannae, unde au suferit o înfrîngere aşa de cumplită, să stea exilaţi în Sicilia pînă la sfîrşitul războiului.

Iar la Roma soseau ştiri una mai proastă decît alta:

Toată Campania a trecut de partea lui Hanibal. Oraşele şi-au deschis larg porţile, primind armata cartagineză istovită de război şi nemîncare.

O cumplită consternare stîrni vestea predării fără luptă a oraşului Capua, al doilea după Roma ca mărime şi importanţă. Pacuvius Calavius, pretorul ei, îi chemă pe senatori în senat, unde-i închise şi puse soldaţi de pază pe la uşi, în timp ce armata pună intra în oraş pe toate porţile.

Siracuza fu prima cetate care îi trădă pe romani în Sicilia. Aici se adunaseră toţi nemulţumiţii, sclavi fugiţi şi adepţi ai cartaginezilor care se pregăteau să se opună romanilor.

În Galia au fost ucişi mai mult de douăzeci de mii de soldaţi romani şi aliaţi, conduşi de consulul Lucius Postumius. Barbarii au atras armata romană într-o pădure mare străbătută de un drum şerpuitor, au tăiat copacii de la rădăcină, lăsîndu-i însă în picioare, pentru ca la un semn să-i năruie peste inamic. Două legiuni romane au fost strivite, iar ceilalţi războinici au rupt-o la fugă prin pădure, nimerind în mîinile galilor ascunşi care-i omorau fără milă. Pentru a nu fi luat prizonier, Postumius s-a bătut pînă la ultima picătură de sînge. Boiii au retezat capetele cadavrelor şi, după obiceiul lor, au făcut din ţeste cupe ferecate în aur.

În toată Spania, acolo unde fraţii Scipio cîştigaseră lupte, se zvoni că Hasdrubal se pregăteşte să pornească cu o oaste uriaşă peste Alpi, pentru a-i veni în ajutor lui Hanibal. Dar armata romană bătu în trei rînduri legiunile pune răzleţite, înainte de a reuşi să se unească.

Prin mijlocirea solilor, Hanibal intră în legătură cu regele Macedoniei, Filip. Romanii se vedeau siliţi să strîngă armată şi s-o trimeată în Peninsula Balcanică.

Împrejurările acestea aruncară poporul şi senatul roman într-o neagră deznădejde. Dar în ciuda lor, consulii, pretorii şi tribunii recrutau de pretutindeni armată, deşi cîteodată se întîmpla ca o manipulă întreagă să fugă gata echipată şi înarmată la Hanibal. Consecinţele erau însă crîncene: comandanţii romani îi schingiuiau cu o cruzime inimaginabilă pe dezertorii prinşi. Răstigniţi pe cruci pe marginea şoselelor, italicii vii sau morţi serveau drept înfiorător avertisment tuturor celor care s-ar fi gîndit la trădare. Din pricina asta prefăcătoria puse stăpînire peste tot, înşelătoriile şi josniciile se înmulţiră, iar cursele şi

omorurile mişeleşti deveniră fapte obişnuite. Oamenii au rămas consternaţi la auzul celor petrecute cu pretorul Tiberius Sempronius Gracchus, atras într-o cursă de un oaspete al său din Lucania şi ucis de puni într-un chip cu totul neomenesc. Zeiţa Nemesis[1] făcea ravagii în Italia, prindea aripi şi creştea, căpătînd proporţii înspăimîntătoare.

Timpul trecea, iar evenimentele se înlănţuiau unele după altele. Romanii purtau războaie în Italia şi în Spania, în Sicilia şi în Sardinia, în Galia şi în Peninsula Balcanică. Răstigniţi între viaţă şi moarte de ani de zile, ei îşi vărsau sîngele pe toate cîmpurile de bătaie, jurau pe altare şi mureau. Cei vii urmau pilda celor morţi, respingînd cu ultimele puteri lovituri şi lăsînd cu gură de moarte ca cei ce vin după ei să nu părăsească drumul libertăţii. În aceste vremuri toţi soldaţii romani erau stăpîniţi de dorinţa frenetică de a muri pentru patrie. Se întîmpla ca detaşamente infime să atace un vrăjmaş de zece ori mai puternic.

Într-o bună zi la Roma sosi vestea că pretorul Claudius Marcellus a nimicit în bătălia de la Nola patru cohorte pune[2] şi şapte sute de călăreţi. După atîtea înfrîngeri şi nenorociri, victoria aceasta le-a adus o mare uşurare necăjiţilor cetăţeni romani aflaţi într-o cumplită stare de deprimare.

În fruntea a şaizeci de corăbii, Mago debarcă însă în Italia şi i se alătură lui Hanibal cu zece mii de infanterişti şi o mie de călăreţi.

Claudius Marcellus trecu cu armata în Sicilia şi asedie Siracuza. După trei ani de asalt, oraşul căzu în mîinile romanilor[3]. Înfuriaţi de această lungă şi încăpăţînată rezistenţă, războinicii romani măcelăriră cu cruzime pe locuitorii cetăţii siciliene. În aceste împrejurări îşi pierdu viaţa şi Arhimede, vestitul matematician şi fizician, omorît de un soldat care nu avea habar cine e. Netulburat de

---

[1] Zeiţa Nemesis, fiica nopţii care hărăzea răsplata sau pedeapsa fiecăruia după faptele sale (n.a.).

[2] Cohortă — a zecea partea dintr-o legiune, 420 de pedestraşi (n.a.).

[3] Lucrurile acestea s-au petrecut în anul 212 î.e.n. (n.a.).

vacarmul luptelor, marele învăţat aflat în grădina sa, desena cu un beţişor figuri geometrice pe nisip. Cînd soldatul a năvălit asupra lui cu sabia scoasă din teacă, bătrînul a exclamat:

— Noli turbare circulos meos![1]

Arhimede a fost înmormîntat în cimitirul oraşului Agrigent. Familia i-a aşezat pe mormînt un mic monument de marmură — *„sphaera cum cylindro“*[2].

*

Malurile rîului Segra fremătau de războinici. Celtiberii[3] se pregăteau de zor să plece la război: cu o zi în urmă sosiseră aici soli din tabăra lui Hasdrubal cu care făcuseră înţelegere să lupte ca mercenari alături de cartaginezi. Printre trufaşii războinici se aflau şi doi nobili, amîndoi înfocaţi susţinători ai partidului Barcas şi rude apropiate ale senatorului Hamilco.

Ducario Aquitanul, căpetenia celtiberilor, se adresa cu respect crainicilor care treceau în ochii lui drept reprezentanţii unui popor puternic şi invincibil. Unul dintre ei, Gula, le vorbea astfel:

— Toţi cei ce se vor pleca în faţa Cartaginei, a lui Hanibal şi a zeilor protectori, vor fi fericiţi şi plini de aur!

Celtiberii se pregăteau să lupte ca lefegiii. Cartaginei. În ziua aceea intrară însă pe neaşteptate în tabăra lor trei soldaţi, călare pe roibi minunaţi: Cota roşcovanul, Falcon turdetanul şi Decius, cetăţeanul roman. Ducario îi primi cum se cuvine, dar cu răceală.

— De opt ori am auzit că ai crăpat şi iată-te din nou pe la noi! îi zise el lui Cota.

— Aşa e, am venit să vă văd — îi răspunse Cota — şi să mă încredinţez de mă mai consideraţi de-al vostru sau nu!

— Şi încă cum! Tu eşti de-al nostru, singurul nemuritor dintre noi! dădură cu gura celelalte căpetenii.

---

[1] Nu-mi strica cercurile! (Lat.).

[2] O sferă şi un cilindru (n.a.).

[3] Celtiberi — Celţi amestecaţi cu iberici, băştinaşii din Spania (n.a.).

— Acum noi sîntem aliații punilor! zise Ducario cu indiferență. Mîine pornim împotriva romanilor.

În cinstea celor trei oaspeți noi s-a încins totuși o petrecere care a ținut patru zile și la care solii puni nu au luat parte. Aceștia spumegau de mînie în cortul lor din pricina faptului că se amîna plecarea războinicilor.

În a patra zi Ducario îi zise lui Cota:

— Crainicii lui Hasdrubal sînt nerăbdători, ne cer să ne urnim imediat din loc... Așa o să și facem, fiindcă ne promit fiecăruia cîte o mină de aur pe an.

— Și voi ați primit? îl întrebă Decius.

— Am primit. Asta înseamnă douăzeci de mii de mine într-un singur an.

— Romanii vă îmbie cu prietenia lor, le spuse Falcon.

Un val de blîndețe ilumină chipul lui Ducario care îi răspunse turdetanului:

— Prețuim prietenia romanilor mai mult decît orice, dar banii cartaginezilor ne plac mai mult.

— Romanii vă făgăduiesc prietenia lor și anual cîte două mine de aur fiecăruia dintre voi, adăugă Cota.

Căpeteniile începură să-și facă semne cu coatele și să șușotească între ei, uitîndu-se cu coada ochiului la Cota și Ducario.

— Frații Scipio luptă în Spania! rosti amenințător Falcon. Temeți-vă de ei, celților... În afară de asta, au și bani.

Sfatul se prefăcu în hărmălaie. Fără să ceară nici un fel de garanție, căpeteniile celților primiră din capul locului noua ofertă. Și de-abia acum se încinse adevăratul chef.

Solii punilor fură uluiți, aflînd ce întorsătură au luat lucrurile. Dădură buzna în sala unde se petrecea, iar Gula le spuse apucîndu-și cu furie mînerul săbiei și scrîșnind din dinți:

— Hasdrubal îi va nimici pe toți sperjurii și hoții de celți. Alegeți din două una: ori deveniți mercenarii lui, așa cum ne-am înțeles, ori satul vostru va dispărea de pe fața pămîntului. Hasdrubal în carne și oase va veni la voi în vizită.

— Oaspeții cu inimă bună sînt oricînd bineveniți la noi! i-o reteză Ducario. O să-l primim cum se cuvine, iar

la nevoie, putem să ne și batem... De n-ați fi soli și de n-am respecta legea ospitalității, v-am ucide și pe voi fără întîrziere!

— Sînteți niște descreierați! tună Gula.

— Nu-ți mai da ochii peste cap, cîine de pun ce ești! se zborși Cota la el. Și voi sînteți soli, și noi sîntem soli. Noi nu trebuie să respectăm nimic și de aceea putem să sărim imediat la bătaie...

Celții făcură o larmă nemaipomenită, fiindcă lupta asta le făgăduia tuturor o desfătare fără pereche.

Ducario bătu cu pumnii în masă. Cupele de fier săltară, iar rachiul se vărsă. Cînd se făcu liniște, căpetenia zise celorlalți:

— S-a terminat... Ne luăm la trîntă...

Dar Gula și tovarășii lui nu aveau chef de bătaie, așa că o șterseră din sală fără să crîcnească.

Douăzeci de mii de celtiberi se angajară ca mercenari în armata Romei, constituind prima oaste de acest fel din istoria măreţului imperiu.

■

Tribunul Gabinius se decise cu greutate să-și ia fiica în Spania. Bătrînul războinic fu înduplecat de insistențele Luciei, ale Veniliei ca și ale celorlalți oșteni din ceata lui Falcon, cu atît mai mult cu cît presimțea că în Spania campania va dura mai mult timp. Știa că îi va veni greu să se despartă de singura lui fată pe care o iubea mai mult decît orice pe lume. Cînd vestea înfrîngerii de la Cannae sosi în Spania, războinicul mulțumi zeilor că fata se află lîngă el, fiindcă pe atunci nimeni n-ar fi putut bănui că Hanibal nu se va îndrepta imediat spre Roma.

Publius și Cnaeus Scipio întîmpinară cu bucurie pe tribun, pe Carma precum și pe oamenii lui Falcon. Frații se mirară văzînd printre legionarii romani aproape trei cohorte de numizi.

— Au trecut la noi, le explică tribunul și o să lupte împotriva cartaginezilor. Vor să-l răstoarne de pe tron pe Syphax, regele Numidiei, și să-l înscăuneze în locul lui pe Masinissa, fiul lui Gala, suveranul de odinioară.

Comandanții armatei romane îi primiră cu simpatie pe numizi și-i așezară în apropiere de Barcino, oraș în care poposiră ei înșiși.

Trei zile mai tîrziu Falcon, Cota și Decius plecau în tabăra celtiberilor, pe care-i cîștigară de partea romanilor. Cînd au ajuns la Barcino, armata romană număra mai mult de șaizeci de mii de soldați. În acel timp stăpînirea romană se întindea de la Emporiae pînă la Setobis, iar la apus pînă la Segobra și rîul Baetis.

În ciuda tuturor acestor lucruri, adversarii ajungeau mereu la luptă. Ciocnirile erau cumplite fiindcă se încleștau atît de o parte cît și de alta războinici iscusiți, lăsînd în urmă mulțime de cadavre. Atacurile mișelești, cursele și trădările se înlănțuiau zi de zi. Într-o astfel de încăierare căzură răpuși Decius, cetățeanul roman și Multon Sabinul, iar Cota roșcovanul de-abia reuși să fugă cu numai trei sute de munteni.

Carma își petrecea îngrozită tatăl și prietenii, iar pe Lucia și Venilia le implora să nu se ducă cu ei la luptă.

— Vă iubesc ca pe niște surori . . . O să mor dacă vi se întîmplă ceva, le spunea fata.

Lucia își aruncase coiful, armura și sabia, renunțînd la luptă. Cînd sosiră însă crainicii lui Masinissa care aduseră veste că armata numidă se adună la Gades, tînăra femeie puse din nou mîna pe arme și porni cu Asop și Not în fruntea a o mie două sute de numizi. Li se alătură și Ombolt, fiindcă era de fel de prin împrejurimile orașului Gades.

Lupta dintre Syphax și Masinissa a fost crîncenă. De ambele părți au căzut vreo treizeci de mii de oșteni. În timpul bătăliei Not l-a rănit pe Syphax, luîndu-l prizonier. După ce l-a trimis pe Asop să-l escorteze pe regele captiv la Barcino cu numai o sută șaizeci de soldați, Not și Masinissa și-au mutat toată oastea în Africa.

Strecurîndu-se printre detașamentele și garnizoanele romane, ocolind cu atenție capcanele, Asop și Lucia ajunseră cu bine la Barcino unde îl predară romanilor pe Syphax[1]. Apoi Masinissa puse mîna pe Sophonisba, fiica

[1] Regele Syphax a fost dus la Roma și aruncat în temnița mamertină unde a fost ucis prin înfometare (n.a.).

lui Hasdrubal și soția regelui făcut prizonier, și se căsători cu ea.

*

Deși de partea romanilor, olcazii și carpetanii, vechi adversari ai lui Falcon și Ducario Aquitanul, se băteau pe viață și pe moarte cu turdetanii și celții. În zadar a încercat Publius Scipio să facă o oarecare ordine printre ei. În Spania stăpînirea romană nu avea prea mare trecere în ochii spiritelor neliniștite, căci vechile discordii, desele furturi de cai și vite, precum și sîngeroasele răzbunări erau pe atunci evenimentele cele mai obișnuite de aici.

Celții și turdetanii plecau din Barcino pentru a-i urmări și prinde pe punii ieșiți la pradă, dar se întorceau cu prizonieri olcazi sau carpetani și cu vitele și caii acestora. În cele din urmă comandantul armatei romane hotărî să trimeată în recunoaștere numai oșteni romani, dar aceștia nu se ciocniră cu punii. De cîteva ori s-a dus tribunul Gabinius cu un detașament mare, ajungînd aproape de Baecula, fără să dea însă nicăieri de cartaginezi. Se părea că Hasdrubal a hotărît să părăsească Spania, căci se știa că și-a strîns armata la Cartagina Nouă.

Carma se temea tot timpul pentru tatăl și prietenii ei. Neobișnuită cu zbuciumul războiului, ea tremura ori de cîte ori războinicii plecau din Barcino.

— Trebuie să te obișnuiești! o povățuia Venilia. Pentru un războinic adevărat frica este un mare neajuns.

— Bine, bine, dar eu nu sînt războinic! se văita fata.

— Tocmai de aceea nu te luăm cu noi în incursiuni, îi explică surîzătoare prietena ei. Aici la Barcino, tu ești în afară de orice pericol!

— Pentru voi și pentru tatăl meu mă tem! . . .

La rîndul ei, Lucia o mîngîia pe Carma:

— O să te obișnuiești. N-o să dureze mult . . . De altfel rar se întîmplă să fie răpuși războinicii iscusiți. Ei se bat, dar știu să se și păzească.

Rîzînd, Venilia adăugă:

— Atîta timp cît este lîngă tine Celtul cel Roșu, n-are de ce să-ți fie frică!

Fata roşi şi nu mai scoase o vorbă. Nu putea să se descurce şi să se împace cu tabăra. Trăind la Roma, unde frecventa cele mai distinse cercuri, Carma se obişnuise să ducă o viaţă tihnită. Tînăra romană era totdeauna gata să reacţioneze spiritual şi convingător în orice împrejurare, dar acum se simţea rătăcită şi neputincioasă printre prietenii de care era înconjurată. Cnaeus Scipio o îndemna să deprindă mînuirea armelor. Prima ei încercare luă însă sfîrşit în hohotele de rîs ale celorlalţi. Carma n-a fost în stare să întindă arcul nici de o jumătate de palmă.

Dintre toţi tovarăşii, cel mai mult îi îndrăgise pe Cota şi Asop. Celtul era întruchiparea forţei şi a cruzimii, o stihie ce şterge tot ce-i iese în cale. Pentru el lupta era singurul rost al vieţii. De aceea stîrnea mirarea tuturor, iar prezenţa lui însemna o pavăză împotriva oricăror primejdii.

Asop îi spunea fetei:

— Aici totul îţi pare de neînţeles şi nici nu poate fi altfel, fiindcă puritatea ta te ridică deasupra răului. Zeii au creat omul, l-au înzestrat cu judecată şi suflet şi apoi i-au dat drumul să umble singur prin viaţă. N-au uitat să-i semene în inimă bunătatea, nobleţea şi dragostea. Zadarnic. Pildele rele l-au călăuzit în viaţă pe cărări întunecate. De mic, el îi admiră pe cei ce ştiu să ucidă, descoperind că e mult mai uşor să omori un om decît să ai grijă de el. Astfel, în loc de grădină de flori, inima lui este năpădită de buruieni ce îndeamnă la crimă şi la toate netrebniciile. Nimeni nu cultivă sămînţa bunătăţii şi a nobleţei, iar de va dăinui aşa, oamenii se vor distruge singuri, fiindcă zeii i-au dat judecată şi suflet, înălţîndu-l deasupra animalelor. Lor însă judecata le serveşte să devină cît mai iscusiţi în ale răului, iar sufletul pentru a se bucura de nenorocirile altora.

Fata îl privea cu ochii larg deschişi, minunîndu-se de vorbele lui. În cele din urmă îl întrebă:

— Cine te-a învăţat să fii aşa de înţelept?

— Natura, îi răspunse Asop. Ziua însorită şi luminoasă ca şi binefacerile ei de pe pămînt. Ce poate fi mai frumos şi mai atrăgător decît cerul albastru, pădurile seculare şi pajiştile acoperite cu iarbă. De multe ori însă privirea mea a fost pîngărită. Am văzut flori stropite de sînge omenesc, iarba verde bătătorită de copitele cailor şi spice plecate de vîntul jucăuş arzînd în flăcări. Mai uşor este să dai foc lanului de grîu copt decît să-l semeni şi să-l îngrijeşti. Cîmpul rodeşte în cîteva luni, iar omului îi trebuie douăzeci de ani ca să crească. De aceea este o pagubă de neînlocuit să ucizi un om. Un omor atrage, însă, după sine altul şi asta merge la nesfîrşit, fiindcă, deşi fals, acesta este singurul rost al războiului.

CAPITOLUL XXV

Hannibal ante portas!

În Italia războiul continua cu toată înverşunarea. Anii treceau, dar grozăviile devastărilor nu încetau. De la trecerea Alpilor războinicii puni nu şi-au putut găsi nici o clipă liniştea. Cîştigători a patru mari bătălii, mutîndu-şi ca biruitori tabăra dintr-un loc într-altul, deţinînd astfel supremaţia asupra întregii Italii, cartaginezii socoteau totuşi că au tras un folos cu totul neînsemnat din toate acestea. După nouă ani de război biruitorii erau storşi de vlagă şi de aceea Hanibal a cerut de mai multe ori ajutor senatului Cartaginei. Corăbiile pune au debarcat în cîteva rînduri noi cohorte la Crotona şi Petelia. Hărţuielile neînsemnate, cursele, incursiunile neaşteptate ale războinicilor romani micşorau, însă, necontenit forţa de şoc a armatei lui Hanibal. Împrăştiaţi prin garnizoanele din micile oraşe, punii se dedaseră băuturii şi dezmăţului, iar disciplina, cea mai mare forţă a unui războinic avid de cuceriri, se duse de rîpă. Şi astfel, în timp ce romanii vegheau cu febrilitate, aşteptînd să le fie atacată Capitala, armata lui Hanibal îşi irosea puterile, trîndăvind prin oraşe. La Capua două legiuni pune se dedaseră cu totul desfrîului. Hanibal, care îşi aşezase în acel timp tabăra în apropiere de Pandosia, se întreba dacă mai are rost să mai conteze şi să se mai bizuie pe aceste legiuni în viitoarea luptă. Hotărîţi să cucerească cu orice preţ Capua, consulii Quintus Fulvius şi Appius Claudius o asediaseră şi-i tăiaseră

orice legătură cu exteriorul, de s-ar fi zis că războiul își mutase aici toate forțele. Atît cetățenii Romei, cît și punii, dar mai ales italicii urmăreau cu groază și neliniște luptele din jurul orașului Capua, căci dacă acesta ar cădea în mîinile romanilor, atunci să vezi prăpăd pe capul aliaților lor care i-au trădat! Intrigat, Hanibal stătea pe gînduri: să sară în ajutorul celor din Capua ori să atace Tarentul. Hotărî totuși să se ducă în Campania, alese fruntea pedestrimii și a cavaleriei ușoare, porni în marș forțat spre Capua, ajunse la muntele Tifata și, după ce își așeză bine cursele, începu să-i ațîțe la luptă pe romani. Cunoscînd bine firea adversarului, consulii l-au lăsat însă să aștepte zadarnic în valea de la poalele muntelui Tifata. Capua era de altfel presată mai mult de asediu decît de atacuri fățișe, iar Hanibal nu avu curaj să încerce o pătrundere prin tabăra romanilor.

— Acum ce e de făcut? se întrebau căpeteniile punilor. De ce am alergat într-un suflet din Bruttium la Capua?

Hanibal tăcea.

— Ocazia pierdută după victoria de la Cannae nu se va mai ivi niciodată, spuse Maharbal.

Ceilalți războinici dădeau din cap și mormăiau ca pentru sine:

— Ocazia pierdută!

Deodată Hanibal tresări și le zise:

— Pornim la Roma!...

Oștenii săriră de la locurile lor și începură să se îmbrățișeze unul pe altul, făcînd zarvă mare.

— La Roma... La Roma! Zeii sînt de partea noastră! strigară ei.

Hanibal continuă:

— O să atacăm orașul... Dacă apărătorii vor fi pe neașteptate cuprinși de frică, se poate întîmpla să cucerim o parte din oraș. Atunci cel puțin unul din consuli va fi nevoit să părăsească Capua pentru a veni în grabă la Roma. Între timp noi vom crea panică, iar groaza va acționa pe de altă parte. Dacă reușim să-i rupem pe consuli unul de altul, victoria e a noastră.

Spre surprinderea căpeteniilor pune, Hanibal ordonă imediat punerea în mișcare. În curînd vestea că Hanibal a pornit spre Roma se răspîndi din gură în gură, în toată Italia. Consulul Fulvius Flaccus părăsi Capua și porni cu jumătate din armată pe drumuri mai scurte pentru a pune piciorul în Roma înaintea dușmanului. Appius Claudius, celălalt consul, rămase pe loc.

Sleind de puteri doi cai, un crainic al Romei ajunse pe al treilea în capitală, unde îi anunță pe senatori că punii merg pe urmele lui. Țăranii de pe malurile rîului Liris, cetățenii din Signia, Sora și Prenaeste goneau din răsputeri pentru a scăpa din fața vrăjmașului, căci avangarda numidă, asemenea ciumei, ucidea tot ce-i ieșea în cale. Un potop de pribegi dădură năvală spre a-și găsi adăpost la Roma, băgînd frica în cetățeni. Pe zidurile orașului se rînduiră toți cei ce erau în stare să țină arma în mînă.

Senatul hotărî ca principala tabără a armatei să fie așezată în apropierea porților Collina și Esquilin.

Consulul Fulvius Flaccus sosi cu armata sa înaintea lui Hanibal, intră în Roma și, străbătînd orașul, se îndreptă spre Esquilin[1]. Cetățenii se uitau cu lacrimi în ochi la legionarii romani care pășeau apăsat pe străzi într-o ținută plină de hotărîre. Dar în aceeași zi mulțimea de oameni care rătăceau prin oraș, semănînd pretutindeni frica și deruta, reuși să tulbure și cele mai curajoase spirite. La căderea întunericului se răspîndi zvonul că inamicul a ocupat o parte a orașului și că înaintează spre forum. Alții jurau că au văzut cu ochii lor războinici numizi în apropiere de Aventin[2], unde se poartă încă lupte.

Primind această știre, pretorul Cnaeus Calpurnius ieși în fața senatului și strigă din răsputeri:

— Cetățeni, ce nebunie v-a apucat?! Cu frica voastră nesăbuită vreți să pricinuiți pierzania Romei înainte de sosirea dușmanului?! La Aventin se află cele patru cohorte

---

[1] Esquilin — una din cele șapte coline pe care este așezată Roma (n.a.).

[2] Aventin — o altă colină de la Roma (n.a.).

de numizi care au fugit în timpul războiului din tabăra lui Hanibal. Ei ne sînt prieteni și aliați și vor lupta alături de noi[1].

Făcliile dezvăluiau fețe desfigurate de frică. Ochii uluiți scînteiau în lumina verde. În forum tălăzuia puhoi de oameni. Înnebuniți, oamenii erau gata să dea buzna din oraș ca o turmă și s-o ia care încotro. Așa s-ar fi și petrecut de n-ar fi fost groaza care-i țintuia locului. Apoi de ar fi fugit, ar fi nimerit drept în brațele dușmanului.

O voce pătrunzătoare începu să se tînguie:

— *Vae nobis infelicibus!... Infanda miseria!... Hannibal ante portas!*[2]...

— *Hannibal ante portas!*... repetă puzderia de oameni din forum.

Înfricoșătoarele cuvinte se învîrtejiră ca viforul prin oraș, răspîndindu-se cu repeziciunea fulgerului prin toată Italia.

Hanibal sosi în aceeași noapte și-și așeză tabăra pe malul rîului Anio, la trei mii de pași depărtare de Roma. A doua zi se îndreptă spre poarta Collina în fruntea a două mii de aleși călăreți, ajunse la sanctuarul lui Hercule și privi de sus zidurile Romei.

Fulvius Flaccus hotărî să-l atace. Peste puțin timp călăreții romani năvăleau pe poarta Collina. Bătălia se desfășură sub ochii cetățenilor care, înșiruiți pe ziduri, urmăreau fiecare mișcare a celor două corpuri de cavalerie. Îmboldiți de strigătele de încurajare ale celor de sus, romanii urmară pilda lui Fulvius și se năpustiră cu furie asupra punilor pe care-i derutară imediat. Hanibal ordonă retragerea, iar călăreții lui o luară la fugă spre tabără.

Pe seară se răspîndi din nou la Roma zvonul că vrăjmașii au pătruns în oraș. Pe străzile ticsite de țărani pribegi, care și vite, era și așa dezordine. La sosirea acestei vești se produse însă o cumplită învălmășeală și harababură. Pietrele începură să cadă grămadă. Ascunși

---

[1] După fuga numizilor conduși de Not, faptul acesta s-a mai repetat de cîteva ori. În acel timp la Roma se aflau patru cohorte de dezertori numizi (n.a.).

[2] Vai de noi nenorociții!... Cumplită nenorocire!... Hanibal se află la porțile orașului!... (Lat.).

prin case, oamenii puseră mîna pe arme și se apucară să trimită săgeată după săgeată de pe acoperișuri și de lîngă ferestre. Tînguirea femeilor ca și țipetele copiilor sporiră panica. Încercarea căpeteniilor militare de a face ordine rămase fără nici un ecou. În cursul nopții hărmălaia se potoli totuși.

A doua zi Hanibal trecu rîușorul și-și desfășură frontul de luptă. Romanii ieșiră cu nemiluita din oraș și se așezară imediat în linie de atac. Cele două armate stăteau una în fața celeilalte iar deasupra lor se ridicase râu-prevestitor un nor negru.

Cu privirea ațintită pe cer, Hanibal dădu din cap și spuse:

— Să ne ajute zeii! Vai de cei ce vor pierde bătălia de astăzi! Răsplata este Roma sau moartea!

Superstițiosul războnic descălecă și atinse pămîntul cu mîna. După aceea făcu semn trîmbițașilor și lupta începu. Dar în acel moment din cer se revărsă o cumplită răpăială cu grindină. Războinicii celor două armate se opriră speriați, dar în cele din urmă, atît unii cît și ceilalți, o luară la fugă fiecare spre tabăra proprie.

În ziua următoare timpul le spulberă din nou șansele. Atunci Hanibal zise, înconjurat de comandanții săi:

— Zeii nu ne sînt favorabili!... Prima dată n-am avut minte[1], a doua oară n-am avut noroc!

Hotărîrea lui de a se retrage din fața Romei fu întărită de încă două evenimente: aflase că la Nola trei cohorte de spanioli puseseră mîna pe corăbii și porniseră nestînjeniți spre patrie. Fugarii nu fură urmăriți de nimeni. A doua întîmplare îi neliniști și mai mult pe războinici. Cîțiva țărani făcuți prizonieri povestiră punilor cum că în urmă cu două zile fusese vîndută la Roma bucata de pămînt pe care se afla tabăra lor. Faptul că prețul acestei fărămițe de pămînt a rămas neschimbat îl înfurie mai cu seamă pe Hanibal.

Fierbînd de mînie, Punul îi strigă lui Maharbal și celorlalți:

— Vînd toate tarabele de schimb și toate prăvăliile din forumul Romei... Să se înfățișeze cumpărătorul...

---

[1] După bătălia de la Cannae (n.a.).

Hanibal aşteptă, dar nu se ivi nimeni. Atunci generalul strigă:

— Ridicaţi tabăra!...

Armata pună părăsi Roma.

Din Samnium şi Lucania armata cartagineză se abătu spre Petelia, Crotona şi Caulonia, ajungînd pînă la Rhegium, un mic orăşel din Bruttium situat în extremitatea sudică a Italiei. După ce îşi stabili tabăra aici, Hanibal se decise să treacă în oraşul sicilian Messana.

Plecarea armatei punice stîrni la Roma mirare, dar şi o mare bucurie, cu atît mai mult cu cît după puţină vreme capitulă şi Capua. Hotărîrea senatului Romei de a nu pedepsi nici un locuitor din oraşul cucerit, hotărîre luată, fireşte, pentru a servi drept imbold şi celorlalte oraşe să-şi părăsească şi ele aliaţii puni, se răspîndi cu repeziciune, uimind toată Italia.

Comandantul oraşului, ca şi acoliţii lui, băuseră însă pînă la fund cupele cu otravă.

În primăvara acelui an[1], fraţii Scipio hotărîră să sfîrşească războiul din Spania. Informaţi de către iscoade asupra mişcării oştirii punilor, ei se apucară să pună la punct planul de atac. În castru se strînseră de la mic la mare toate detaşamentele răspîndite în întreaga Spanie.

Sosiţi în tabără în fruntea a douăzeci de mii de celtiberi, Cota şi Ducario Aquitanul aduseră veşti celor doi Scipio despre situaţia armatei inamice.

— Am aflat de la libienii şi metişii prinşi de noi că Hasdrubal a hotărît să treacă în Italia cu o mare oştire, spuse Falcon. Am capturat patru soli cu scrisori cu tot... Turdetanul aruncă la picioarele comandanţilor romani sulurile de papirus.

Publius Scipio le citi. Cele patru scrisori aveau acelaşi conţinut. Hasdrubal ordonă tuturor căpeteniilor unităţilor pune să se strîngă în orăşelul Amtorgis.

În aceeaşi zi în tabăra romană mai sosiră şi cîteva iscoade saguntine, înfăţişînd generalilor nişte amănunte care îi îngrijorară pe toţi cei de faţă: armata cartagineză se scurge fără întrerupere din Africa în Spania.

[1] Este vorba de anul 208 î.e.n. (n.a.).

— S-au şi format trei oştiri — spuse unul dintre saguntini: pe primele două le conduce Hasdrubal Gisconidul şi Mago, fratele lui Hanibal, iar pe a treia Hasdrubal, fiul lui Hamilcar. În oraşul Amtorgis se adunaseră mai mult de treizeci de mii de războinici, călăreţi şi pedestraşi cu patruzeci de elefanţi.

Trei zile mai tîrziu, Falcon şi Cota însoţiţi de cîteva sute de turdetani mînau în tabără o sută optzeci de libieni şi metişi luaţi prizonieri. Supuşi torturilor, aceştia spuseră că toată armata pună se strînge, pregătindu-se să treacă în Italia pentru a-i veni în ajutor lui Hanibal.

Fraţii Scipio hotărîră să-şi pună imediat în mişcare toată oastea şi să-i atace pe cartaginezi înainte de a se aduna cu toţii la un loc. Publius Scipio se îndreptă cu două treimi din armată direct spre Amtorgis, pentru a-l ataca pe Hasdrubal, fiul lui Hamilcar, iar fratele lui, după ce împărţi restul armatei în două, porni împotriva lui Mago. Celtiberii şi turdetanii lui Falcon fură încredinţaţi tribunului Gabinius, care trebuia să năvălească asupra lui Hasdrubal Gisconidul.

Mergînd în marş forţat, uriaşa armată punică apăru, însă, pe neaşteptate în apropiere de Dertosa, trecu Ebrul şi făcu popas pe celălalt mal, fără să-i pese de legiunile romane. Căpeteniile acestora aveau impresia că siguranţa războinicilor cartaginezi are un temei mai serios. În curînd se convinseră că au dreptate, fiindcă atunci sosise vestea că Hanibal a asediat Roma... *„Hannibal ante portas"*, aceste trei cuvinte se răspîndiră ca fulgerul în toată Spania, punîndu-i în mare încurcătură pe aliaţii romanilor, care, şi aşa nesiguri, şovăitori, aşteptau momentul să treacă de partea punilor. Vînzoleala începu mai întîi printre celtiberi. Unii vroiau să treacă imediat de partea Cartaginei, motivînd că punii le oferă aur, şi asta imediat. Alţii se pronunţau împotriva trădării. Cearta lor se transformă în cele din urmă în bătaie, Ducario Aquitanul dorea să rămînă credincios romanilor. Cota roşcovanul omorî cîţiva rebeli, iar ceilalţi îşi traseră săbiile de la brîu şi se luară la bătaie în faţa comandanţilor şi a oştirii romane. Pe cînd celtiberii se hărţuiau cu furie între ei, punii trecură la atac. Ducario Aquitanul fu răpus. Bătîndu-se lîngă trupul lui, pieiră şi celelalte căpetenii. Doar Cota reuşi să

se strecoare prin înghesuială cu numai douăzeci de munteni şi ajunse la linia de atac a romanilor. Toţi celtiberii, douăzeci de mii de războinici, trecură de partea punilor.

Dorind să dovedească încrederea acordată de puni, celţii se năpustiră cu toată puterea asupra frontului de luptă al romanilor. Cartaginezii zburară după ei, nimiciră aripa dreaptă a inamicului, pătrunseră pînă în tabăra adversarului, atacară trupele auxiliare ale tribunului Gabinius şi le puseră pe fugă.

Falcon, Venilia şi Ombolt se băteau în centru, unde pătrunse Publius Scipio în fruntea celor mai aleşi călăreţi, înfigîndu-se ca un cui în inima duşmanului.

Cu o voce neomenesc de puternică, Cota roşcovanul îşi mîna muntenii şi ceata de turdetani să pornească în zbor asupra celtiberilor. Furios din pricina trădării lor, războinicul se năpustea ca un balaur asupra celor mai dese rînduri ale lor, căsăpind şi rănind cu securea-i cu două tăişuri pe toţi cei ce-i ieşeau în cale. În curînd, în faţa cumplitului războinic se croi un spaţiu de trecere lat cît o stradă. Celţii fugeau ca apucaţi, mai cu seamă la vederea barbarilor care năvăleau din spatele lui Cota, mînaţi de crîncena voinţă a căpeteniei lor, ca nişte cîini credincioşi cu colţii rînjiţi stropiţi de sînge şi scoşi din minţi de tumultul încleştării.

Din pădure se iviră pe neaşteptate alţi călăreţi puni — imensă masă compactă care se avînta în bătălie ca un uragan. Mago şi Hasdrubal Gisconidul veniseră să-l ajute pe Hasdrubal, fiul lui Hamilcar. După ce nimiciră o parte a armatei conduse de Cnaeus Scipio, porniră ca vîntul şi ca gîndul spre locul bătăliei. Văzîndu-l pe Scipio străpuns de o suliţă, centurionii Acer şi Cethegus nu vrură să supravieţuiască morţii comandantului lor şi se prăbuşiră, luptînd pînă la ultima suflare. Punii nu mai avură timp să-i urmărească pe fugari şi de aceea goniră spre locul unde se bătea Publius Scipio.

Fugind din faţa lui Cota, a muntenilor lui şi a turdetanilor, celtiberii nimeriră drept la călăreţii puni, care, neştiind de trădarea lor, îi primiră cu suliţe şi săbii. Loviţi din spate şi din faţă, celtiberii se abătură ca o turmă speriată la dreapta şi, dînd peste Falcon şi Ombolt, produseră o nemaipomenită învălmăşeală. Războinicii se

înghesuiră atît de mult unii în alţii, încît acum nu puteau să-şi mînuiască nici armele.

Văzînd că celtiberii se bat cu romanii, Mago şi Hasdrubal Gisconidul strigară uluiţi la ai săi să contenească cu măcelul.

Tribunului Gabinius i se ivi de cîteva ori prilejul de a aduna la un loc cîteva cete de fugari din rezervă, dar ca un făcut, era întotdeauna prins ca într-o menghine. Rîndurile celor mai buni şi mai curajoşi luptători romani se răriseră, iar oştenii erau convinşi că lupta este pierdută. În ciuda acestui fapt, ei se băteau neîntrerupt, căzînd răpuşi în jurul tribunului lor. Gabinius pieri fără să se dea înapoi nici măcar cu un pas din faţa duşmanului.

Din pricina năvalei celtiberilor, Falcon, Ombolt şi Venilia rămaseră izolaţi de centrul frontului de luptă al romanilor. În fruntea a cîteva sute de turdetani şi saguntini, ei luptau cu îndîrjire, străduindu-se să ajungă acolo unde Publius Scipio se apăra din răsputeri. Nu ajunseră, însă, la timp. Înconjurat de un număr înzecit de soldaţi puni, comandantul roman se prăbuşi străpuns de lănci. Ombolt îşi lăsă la o parte sabia, apoi îşi scoase arcul şi săgeţile strigînd:

— Nici un ucigaş al generalului roman n-are voie să supravieţuiască înfrîngerii noastre!

Cu o ceată de turdetani, Falcon şi Venilia stăteau pavăză în jurul războinicului care îşi încorda neobosit arcul. Cei patru libieni ce-şi disputau armele lui Scipio căzură unul după altul cu feţele străpunse de săgeţi, scoţînd înfiorătoare urlete. Dar fu răpus şi Ombolt. Un carpetan, centurion în armata pună, îşi trimise din depărtare suliţa în vintrele războinicului, sub armură. Falcon şi Venilia îl prinseră în braţe pe tovarăşul lor rănit de moarte:

— Răzbunaţi-mă! atîta mai apucă să murmure Ombolt şi-şi dădu sufletul.

Turdetanii îşi şi croiseră drum pînă la centurionul pe care-l făcură bucăţi cu săbiile lor. Fără să-şi piardă prezenţa de spirit, supravieţuitorii turdetani luptau cot la cot cu ei. Piereau vechi luptători de-ai lui Falcon, dar nici unul nu cădea nerăzbunat.

Deodată Venilia exclamă:

— *Vis vim repulit!*[1]

Falcon o prinse în brațe. În gîtul tinerei femei se împlîntase adînc o săgeată.

— Astăzi am omorît opt cu mîna mea, zise Venilia. Sînt fericită că mor la fel ca tatăl meu... Răzbunătoarea și-a încheiat drumul răzbunării ei...

Falcon sărută buzele-i însîngerate, apoi începu să-și croiască drum printre dușmani cu brațul drept, în timp ce cu stîngul strîngea la piept trupul ei neînsuflețit. Cei treizeci de turdetani rămași în viață îi stăteau pavăză de-o parte și de alta.

Armata romană și aliații ei fură cu desăvîrșire biruiți. Prinzînd roibii care alergau fără călăreți în șa, puținii războinici rămași în viață fugiră la Barcino, de unde, înghesuiți pe cîteva corăbii, porniră spre Italia.

Celtiberii dădură primii buzna în castrul părăsit, bătîndu-se pe pradă. Vreo patru sute de prizonieri legați cu frînghii stăteau gata de plecare. Printre ei se aflau și douăzeci de femei. Înnebunită de frică, Carma aștepta palidă la față alături de ceilalți captivi.

Mînioși pe romani din cauza marilor pierderi suferite, celții se repezeau ca niște fiare, biciuindu-i pe prizonieri. Cîțiva dintre ei își dădură sufletul sub ploaia de lovituri.

Hasdrubal, comandantul suprem al oștirii pune, dărui cu o mărinimie celților prada din tabăra romanilor o dată cu toți sclavii. În afară de aceasta, el înmînă comandantului rebelilor o sută de talanți de aur alături de sabia lui Publius Cornelius Scipio, răpus în luptă.

În semn de prietenie Adamas, căpetenia celtiberilor răzvrătiți, se sărută cu Hasdrubal.

În aceeași zi armata pună porni spre Pirinei, pe drumul străbătut de Hanibal cu zece ani în urmă. La primirea veștii că trebuie să traverseze Alpii și să coboare în Italia, celtiberii se încruntară și începură să murmure.

Încărcîndu-și la repezeală prada pe vreo cinci sute de cai și mînîndu-și din urmă sclavii, o cohortă de celtiberi o apucă pe malul drept al Ebrului, spre așezarea turora.

[1] Puterea a înfrînt puterea (lat.).

Cu numai douăzeci și șase de munteni Cota roșcovanul a străpus încercuirea dușmanului și s-a afundat în pădure. Fără coif în cap, plin de sus pînă jos de sînge, războinicul chibzuia ce trebuie să facă în timp ce se spăla pe malul unui pîrîu. Muntenii lui se odihneau sub copaci, legîndu-și unul altuia rănile.

În amurg oșteanul care făcea de pază veni în fugă și-l anunță că armata pună se îndrepta spre nord, iar celtiberii o apucaseră în susul rîului. Cota luă mica goarnă ce-i atîrna sub braț și suflă de cîteva ori în ea. Acesta era semnul bine cunoscut de toți turdetanii și saguntinii rămași în viață. În curînd începură să sosească, singuri sau în cete, pribegii. La căderea întunericului, pe malul pîrîului se aflau ca la două sute de oșteni.

Cota sufla fără încetare în goarnă. La o vreme se înfățișară și Falcon împreună cu treizeci de turdetani. Celtul cel Roșu izbucni în plîns, văzînd-o pe Venilia moartă. Falcon așeză lîngă foc trupul tinerei femei, apoi întrebă:

— Sînt saguntini printre pribegi?

— Desigur... Desigur... — se auziră cîteva voci.

De foc se apropiară nouă războinici cu părul și barba mare, care îngenunchiară lîngă Venilia.

— Este a voastră! — le zise posomorît Falcon. Voi o veți înapoia pămîntului.

Războinicii își scoaseră în tăcere săbiile și se apucară să-i sape mormîntul.

În zori, o moviliță însemna locul unde fusese îngropată Venilia, fiica lui Aurelius Bibaculus, ultimul vlăstar prin vinele căruia cursese sîngele nobililor străbuni rutuli.

Pe stejarul de deasupra mormîntului, Falcon crestă cu sabia aceste cuvinte:

— *Hic ignorans amorem*
Vindex Venilia
Sepulta est.[1]

[1] Aici este înmormîntată fără să fi cunoscut dragostea răzbunătoarea Venilia (lat.).

Saguntenii frînseră sabia Veniliei şi o aruncară în cele patru zări.[1]

— Acum, înainte după celţii trădători! strigă Cota şi slobozi un şuierat.

Calul lui veni imediat şi se opri în faţa războinicului dînd din cap. Cota se sui în şa şi porni spre marginea pădurii. Ceilalţi oşteni îl urmară.

A doua zi ajunseră din urmă convoiul de celţi care mînau sclavii şi caii împovăraţi de pradă.

Înfuriaţi din pricina trădării, Falcon, Cota şi războinicii lor se năpustiră încrîncenaţi, asupra vrăjmaşilor speriaţi de atacul neaşteptat, şi-i făcură pe toţi bucăţi cît ai clipi din ochi. Prizonierii eliberaţi, în majoritate romani, strînseră armele, prinseră cai şi-i făgăduiră cu toţii ascultare lui Falcon.

Printre femeile care-i îmbrăţişau pe eliberatori cu lacrimi în ochi, se afla şi Carma. Sărind în braţele lui Cota, fata strigă:

— Ştiam că vei veni! ...

— S-au milostivit zeii şi de mine! spuse războinicul tulburat, strîngînd-o la piept pe Carma.

Frumoasa romană, cea mai distinsă fată din societatea romană după care suspinaseră fii de consuli, pretori şi tribuni, îl îmbrăţişa tremurînd de emoţie pe crudul luptător, răzbunător al nedreptăţii.

— Îl vei răzbuna şi pe tatăl meu ucis de duşmani! îi spuse Carma.

Arătîndu-i cadavrele răspîndite pe cîmp, celtul îi răspunse:

— În bună parte am şi făcut-o. Priveşte ... Aceştia sînt vinovaţi de înfrîngerea noastră. A noastră ar fi fost victoria, de n-am fi fost trădaţi.

*

În Italia luptele nu conteneau. Aproape întotdeauna victoria era repurtată de geniul lui Hanibal. Neîntrecutul strateg îi aţîţa la luptă pe consulii şi pretorii Romei, biruind întotdeauna, fiindcă vicleniile lui nu aveau margine. La Herdonia generalul nimici o întreagă oaste aproape pînă la ultimul om. Aici căzu vitejeşte proconsulul Cnaeus Fulvius. Atraşi de Hanibal într-o cursă, consulii Marcellus şi Titus Quintus Crispinus pieriră cu armată cu tot. Mii de oşteni romani îşi dădeau viaţa în lupta dusă împotriva cumplitului războinic. Întreaga Italie se transformase într-un imens teatru de război, într-o prăpastie care înghite şi nimiceşte totul. Corăbii încărcate cu sclavi şi prăzi porneau spre Africa şi se întorceau înţesate de războinici şi arme.

— La Roma! ... La Roma! ... strigau căpeteniile armatei pune. Vom asedia din nou Roma! ...

Grăsunul de Colontai rînjea, Maharbal se chinuia, Carthalo avea accese de furie, Casca din Utica smulgea prada din mîna soldaţilor săi, iar Hanibal se apuca de cap şi striga:

— De unde atîta armată! ... De unde atîta putere! Nimeni nu-i va învinge pe romani. După atîta amar de înfrîngeri, ei încă luptă, mor şi răsar iarăşi ca din pămînt! Cine să-i biruiască?

— Nimeni! rosti batjocoritor Colontai. Îşi apără patria!

În acest timp Hasdrubal traversa Alpii în fruntea unei armate de şaizeci de mii de oameni. Condus de excelente călăuze, merse pe drumul străbătut odinioară de Hanibal şi coborî prin munţii Cremonei. Încercuind Placentia, războinicul intenţiona s-o cucerească cît mai repede pentru a-şi odihni şi întrema aici oastea vlăguită de greutăţile unei asemenea expediţii.

Roma fu cuprinsă de consternare. Îngrozit, senatul îşi dădu seama că, după atîtea chinuri, după pierderea celor mai remarcabili generali şi a unei mulţumi de războinici, este nevoit să pregătească două armate; una care să lupte împotriva lui Hanibal la Metapontum şi alta care să fie trimisă în întîmpinarea lui Hasdrubal. Consulii Claudius Nero şi Marcus Livius se apucară de îndată să recruteze o nouă oaste fără a-i lăsa de o parte nici pe cei foarte tineri sau foarte bătrîni. Aliaţii din toată peninsula care nu i se alăturaseră încă lui Hanibal

[1] Tabu (n.a).

răspunseră într-un suflet apelului făcut și trimiseră trupe auxiliare alcătuite din călăreți sau pedestrași. Atunci se petrecu un fapt nemaipomenit pînă acum în toată istoria romanilor: cele două armate așteptau gata de bătălie. Prima porni spre Metapontum pentru a-i tăia calea lui Hanibal, dacă ar vrea să-i sară fratelui său în ajutor, iar cealaltă, condusă de consuli, se îndreptă spre nord pentru a ieși înaintea lui Hasdrubal.

Lui Hasdrubal nu i-a fost greu să angajeze cîți mercenari i-a dorit sufletul, fiindcă succesele repurtate de Hanibal în Italia au atras aici hoți, tîlhari, vîntură-lume și jecmănitori din toate colțurile lumii. Speranța într-o pradă îmbelșugată mîna mulțime de războinici spre peninsulă. În noua armată punã mai erau, pe lîngă cartaginezi, corcituri și negri din Africa, spanioli, celți, liguri, gali, lusitani, munteni de pe povîrnișurile Alpilor și mulți alții. Hasdrubal stătea în fruntea unei armate ce număra cincizeci de mii de pedestrași, douăsprezece mii de călăreți și patruzeci de elefanți. Tot acest puhoi se îndreptă spre Picenum și ajunse pe malurile rîului Metaurus, făcînd popas pe cel stîng.

La Roma se vorbea cu înfrigurare de noua armată. Fiecare cetățean era convins că a sosit momentul în care hotărîrea trebuia să precumpănească în acest crîncen război. Și Hanibal își dăduse seama de acest lucru și pornise în marș forțat spre nord, în întîmpinarea lui Hasdrubal. Zdrobind oastea de șase mii de războinici ce i se puse de-a curmezișul în cale, generalul gonea cu sufletul la gură spre rîul Metaurus.

— Dacă face joncțiunea cu Hasdrubal, dezastrul nostru este inevitabil! șușoteau cu groază la Roma senatorii, cetățenii, războinicii și italicii.

— Șaizeci de mii de puni odihniți! ... Cine să țină piept unui asemenea puhoi.

Nimeni nu știa însă că ambii consuli ajunseseră la Metaurus cu două zile înaintea lui Hasdrubal. În așteptarea cartaginezilor, întinseră curse în patru locuri și se fortificară de-a lungul rîului. Și bătălia începu imediat. Hanibal n-a sosit la timp.

Consulii Marcus Livius și Claudius Nero au repurtat o victorie nesperată de nimeni. Bătălia de pe Metaurus a fost o adevărată revanșă a înfrîngerii de la Cannae: pe cîmpul de bătaie au căzut cincizeci și șase de mii de soldați, iar cinci mii au fost făcuți prizonieri. Aceasta fusese toată armata ce pricinuise o spaimă așa de mare la Roma și în Italia. Apoi învingătorii dobîndiră o imensă pradă: alimente, materiale de război, cai, vite, aur și argint. Spre marea bucurie a romanilor, au fost eliberați mai mult de zece mii de sclavi mînați de Hanibal alături de oastea lui. Aceștia cerură imediat arme și compensară aproape toate pierderile suferite în timpul bătăliei.

Consulul Nero slobozi doi africani luați prizonieri prin intermediul cărora trimise în tabăra lui Hanibal capul lui Hasdrubal. Cu capul fratelui său în mînă, Hanibal glăsui în fața tuturor generalilor săi:

— Într-adevăr, în cel de al doilea război punic cotitura s-a produs!

CAPITOLUL AL XXVI-LEA

Pregătiți-vă de război, dacă n-ați putut suporta pacea.
Scipio Africanul

În timpul luptelor din Spania Publius Cornelius Scipio, fiul defunctului consul, atrase de partea sa triburile răzlețite și fără nici un căpătîi și, alipindu-le armatei aduse din Italia, începu să extindă iarăși stăpînirea romană în Peninsula Iberică.

Falcon Turdetanul și Cota roșcovanul adunară din nou un număr mare de războinici, se uniră cu armata romană și, bătîndu-se alături de Scipio, se acoperiră de o nepieritoare glorie. În bătălia de pe rîul Baetis armata punã suferi o cumplită înfrîngere. După aceea s-a părut că nu vor mai sosi alți războinici din Africa. Pentru orice eventualitate, tînărul comandant al armatei romane păzi totuși cu străşnicie hotarul de sud al Spaniei și asedie

Cartagina Nouă. Armata pună a fost de trei ori respinsă chiar pe țărmul mării, pentru ca apoi Scipio să cucerească Cartagina Nouă.

Spania fusese curățată de puni. Carpetanii, olcazii, vacceii, bargusii, hergașii și alte neamuri dădură buzna în armata romană. În mod deosebit se remarcau turdetanii conduși de Falcon și Cota roșcovanul.

Deodată, atunci cînd nimeni nu se aștepta, tînărul Scipio hotărî să treacă cu armata în Africa. Îndrăzneala lui stîrni mai întîi uluirea și mirarea războinicilor, dar după aceea o nespusă bucurie puse stăpînire pe toți.

După ce comunică senatului intențiile sale, Scipio își transportă toată armata în Sicilia, făcîndu-și tabără în apropiere de Lilybaeum.

La Roma se produse atunci o ciudată întorsătură: cetățenii, armata și senatorii primiră cu entuziasm propunerea tînărului războinic. Cîteva zile mai tîrziu, din portul Ostia porniră în larg corăbiile romane purtînd spre Sicilia patru legiuni perfect echipate. În curînd armata romană părăsi Lilybaeum și se îndreptă pe mare către Africa.

Armata romană debarcă la Capul Mercur, la numai două zile de galop pînă la Cartagina.

În cîteva săptămîni Scipio nimici două oștiri pune ieșite în întîmpinarea lui. Luă apoi legătura cu regele Numidiei, Masinissa, care-i aduse în ajutor treizeci de mii de războinici.

Cele două oștiri se întîlniră și se contopiră în apropierea orașului Zama, pregătindu-se să atace Cartagina.

Asop și Lucia săriră în brațele lui Cota și Falcon. După ce se bucurară de revedere, războinicii se întristară cu toții:

— Venilia, Decius, Ombolt, Multon Sabinul, tribunul Gabinius, Cethegus și Acer... Au pierit cu toții... — murmură Falcon.

Cioplită parcă în marmură, figura lui Asop rămase netulburată. Numidul rosti doar aceste cuvinte:

— Războinicii ucid, dar și mor... Asta e soarta tuturor acelora care poartă arme!

Lucia plîngea, invocînd sufletul prietenei sale. La dorința ei, în acea zi fu ridicat un altar și înjunghiară o vițea neagră pentru ca zeii infernului să aibă milă de sufletele Veniliei și ale celorlalți tovarăși căzuți în luptă.

Între timp, armata romană pustii împreună cu numizii lui Masinissa holdele punice de pe valea rîului Bagradas, ajungînd tocmai pînă la Hippo și Tabraca. În cîteva rînduri oștenii aceștia amenințară însăși Cartagina.

În senatul cartaginez se spunea cu groază că oastea ce trebuie să apere orașul este neînsemnată, fiindcă nimeni nu se aștepta ca romanii să treacă în Africa. În afară de asta regele numizilor, Masinissa, a răpit cei mai buni războinici pe care se bizuia Cartagina. O întîmplare veni însă să sporească frica și neliniștea senatorilor și a cetățenilor: omorînd paznicii, aproape zece mii de sclavi fugiră într-o noapte la romani. Din pricina aceasta, toți se așteptau ca lucrurile să se repete și în viitor, căci Cartagina era întesată de sclavi romani și italici.

Parte din senatorii și negustorii bogați începură să părăsească în taină Cartagina, ascunzîndu-se prin negu-roasele păduri ale Icosiei. Hanno cel Mare fugi tocmai la Rusaddir, cu intenția ca de aici să treacă în Spania. Gisgo, mîna lui dreaptă, propuse senatului să se trimită poruncă lui Hanibal să-și strămute neîntîrziat armata din Italia în Africa pentru a apăra Cartagina. Propunerea fu adoptată aproape în unanimitate. În afară de aceasta îi cerură lui Scipio armistițiu, pe care el îl primi. Se aștepta acum ca senatul Cartaginei să încheie pace cu romanii, fără știrea și încuviințarea lui Hanibal.

Astfel, Hanibal fu silit să părăsească Italia. În portul orașului Crotona el își îmbrăcă toată armata și porni spre Africa. Trei săptămîni mai tîrziu Hanibal debarcă la Hadrumetum.

Marele războinic nu mai pășise pe pămîntul Africii de treizeci și șase de ani. Amar de vreme a trecut din momentul în care, copil fiind, el jurase tatălui său aflat în port, că-i va urî pe romani cît va trăi. Cumplitul jurămînt a fost respectat iar războinicul își dădea seama cu durere în suflet că toate strădaniile lui n-au dat roade.

Hanibal constată cu groază că zeița oarbă este cu adevărat oarbă.

Înștiințat că dușmanul se află în apropiere de Zama, Hanibal se duse neabătut spre tabăra romanilor. Cîteva zile mai tîrziu cele două armate stătură una în fața celeilalte. Fără să spună nimic generalilor săi, Punul îl trimise pe Casca din Utica în tabăra romanilor.

— Hanibal vrea să aibă o întrevedere cu tine! îi zise Casca. Dacă accepți oferta lui, atunci fixează locul de întîlnire.

— Mîine, în fața celor două linii de bătaie! îi răspunse Scipio.

Casca plecă din tabăra romanilor.

Și într-adevăr a doua zi Hanibal și Scipio, înconjurați de suitele lor, descălecară în fața celor două linii de bătaie. Minunîndu-se unul de altul, ei se priviră un timp în tăcere. Hanibal cuvîntă primul.

— Eu am atacat întîi poporul roman, iar acum sînt primul care cer pace. Mînat de soartă, după atîtea victorii, mă bucur totuși că îți cer tocmai ție dorita pace. În vremea în care era consul, tatăl tău a primit primele mele lovituri în bătălia de la Ticinus, iar tu le vei primi pe ultimele. Cum îi mai place soartei să facă uneori glume pe socoteala morților! De, n-am avut noroc ca zeii să ne dea atîta minte, încît voi să fiți mulțumiți în Italia, iar noi în Africa! Pentru că nici Sicilia și Sardinia, ba chiar nici Spania n-ar fi meritat să provoace pieirea atîtor oameni, cei mai buni și cei mai viteji, care și-au vărsat sîngele, bătîndu-se pentru bunul altuia.

Dar ceea ce a trecut nu poate să se mai întoarcă. Noi am prădat moșia altora, pentru a fi nevoiți apoi să ne-o apărăm pe a noastră! Copil fiind am părăsit Africa și mă întorc la ea aproape bătrîn. Experiența vieții m-a învățat să mă bizui mai mult pe rațiune decît pe noroc. Astăzi tu ești ceea ce am fost eu la Lacul Trasimenus și la Cannae. Nu te-a înșelat niciodată șansa. Ai răzbunat moartea tatălui și a unchiului tău, acoperindu-te de o glorie nepieritoare; ai cucerit Spania, alungînd din ea patru oștiri pune, aici în Africa ai repurtat două victorii și ai pus în primejdie însăși Cartagina; pe mine m-ai silit să părăsesc Italia, al cărei stăpîn am fost vreme de șaisprezece ani. Dacă zeii ne-ar fi dat pe lîngă noroc și un dram de minte, atunci noi ne-am fi gîndit nu numai la ce se petrece, ci și la ceea ce se poate întîmpla. Eu sînt o pildă vie a tot ceea ce îl poate lovi pe om. Nu demult eram în fața Romei pe ale cărei ziduri aproape mă cățărasem, iar acum tremur pentru soarta țării mele. În cel mai mare noroc trebuie să te încrezi cel mai puțin. Eu cer o pace mai mult trebuincioasă decît onorabilă. Pentru noi ea este totuși foarte prețioasă. O, cînd își vor da în sfîrșit seama nebunii fericiți și mintoșii nenorociți că pacea sigură este mai bună decît sperata victorie! Căci pacea este în mîna ta, pe cînd victoria depinde de voința zeilor. Cred că nu vrei să-ți pui în joc gloria dobîndită care poate să fie nimicită cît ai clipi din ochi? De ambele părți se vor stivui grămezi de războinici morți, măcelăriți și ciuntiți. De vei învinge în această bătălie, îți vei spori prea puțin slava, dar se poate întîmpla să pierzi totul. Cred că nu sînt nedemn de a-mi alege singur pedeapsa. Accept să renunț la tot ceea ce a constituit pricina acestui război. Sicilia, Sardinia și Spania să fie din nou ale voastre. Luați tot ce se află pe mare între Italia și Africa, iar noi cartaginezii, înghesuiți aici în țara noastră de baștină, vă vom privi ca pe stăpînii peninsulei și a tot ce află în afara ei, pe uscat și pe mare.

Eu nu neg că voi vă îndoiți de *punica fides*[1] și că aveți dreptate s-o considerați așa. Dar să știi, Scipio, că valoarea păcii depinde de cel căruia i-o ceri. Sînt convins că ea ne va fi de folos atît vouă cît și mie, susțin sus și tare că nimănui nu-i va părea rău că a încheiat-o!

Cu acestea Hanibal termină de vorbit. Însoțitorii lui îi priveau în tăcere pe cei doi comandanți, dar mai ales pe Scipio, străduindu-se să-i citească pe față semnele care le-ar putea arăta ce fel de soartă li se pregătește. Neliniștiți și palizi ei așteptau cuvintele cîrmuitorului roman.

---

[1] Credința punilor (n.a.).

Scipio răspunse:

— Cartaginezi, voi vă pricepeţi să vorbiţi cu iscusinţă. Din tot ce am auzit aici reiese că pentru crimele şi înşelăciunile voastre mai trebuie să fiţi şi recompensaţi. Voi nu sînteţi demni să vi se ofere orice ocazie din care aţi putea trage foloase, fiindcă cereţi ca hoţiile voastre să capete o recunoaştere! Părinţii noştri n-au început primul război din cauza Siciliei, iar noi n-am aprins focul din pricina Spaniei. În ambele cazuri se cunosc vinovaţii. Puţin mai înainte tu ai recunoscut singur cine este vinovat de distrugerea cetăţii Sagunt.

De altfel şi eu cuget la soarta şi caracterul schimbător al norocului, ştiind bine că fiecare succes depinde de o mie de împrejurări. Tu şi armata ta n-aţi părăsit de bună voie Italia pentru a veni în Africa, ci de frica consecinţelor crimelor voastre. De aceea eu nu-ţi datorez nici un respect! Voi aţi ales războiul. Deci pregătiţi-vă să luptaţi mai departe, dacă n-aţi putut suporta pacea!

Mulţimi nesfîrşite de războinici stăteau nemişcaţi în cele două fronturi, palizi la faţă, cu privirile aţintite la cei doi călăreţi în mîinile cărora se aflau vieţile lor.

Comandanţii îşi întoarseră caii, revenind fiecare la oastea sa. Cele două linii de bătaie prinseră să forfotească, zăngănitul armelor începu să pună în mişcare spiritele războinicilor pentru a se pregăti de ultima bătălie. Era limpede pentru toţi că în aceeaşi zi norocul îl va desemna pe cîştigător. În seara următoare se va şti cine va croi de acum încolo legile popoarelor: Roma sau Cartagina. Fiecare soldat înţelegea că acum se hotărăşte nu numai soarta Africii şi a Italiei, ci a întregii lumi. În această încleştare se vor înfrunta doi comandanţi, de departe vitejii cei mai slăviţi şi două dintre cele mai puternice armate. De aceea în sufletul fiecărui războinic speranţa se amesteca cu frica.

Războinicii romani şi italici care i-au respins ani de-a rîndul pe atacatorii puni şi au suferit nenumărate înfrîngeri pe cînd îşi apărau căminele, femeile, copiii şi penaţii, stăteau acum aşezaţi în front în faţa duşmanului, gata să se bată pe viaţă şi pe moarte. Pe faţa fiecărui luptător se putea citi hotărîrea nestrămutată de a învinge

sau de a pieri. În prima linie se aflau suliţaşii, în spatele lor comandanţii, apoi triarii. Între manipule fusese lăsat spaţiu suficient pentru ca elefanţii vrăjmaşului să nu poată dezorganiza dispozitivul de bătaie.

Pe aripa stîngă Scipio aşeză cavaleria italică comandată de chestorul Cnaeus Laelius. Masinissa fu plasat cu numizii săi pe aripa dreaptă. Între manipulele împrăştiate pe cîmp fură introduşi soldaţii din călărimea şi pedestrimea uşoară, pentru a trimite o ploaie de falarici şi săgeţi asupra elefanţilor.

Pentru a băga spaima în inamic, Hanibal aşeză în faţă cei optzeci de elefanţi ai săi, iar în spatele lor se înşiruiau ligurii, galii şi balearii. A doua linie de bătaie era formată din cartaginezi şi africani împreună cu o legiune macedoneană, după care urmau italicii, în majoritate din Bruttium, aduşi de voie de nevoie în Africa de către Hanibal. Cavaleria cartagineză fu aşezată pe aripa dreaptă, iar cea numidă pe aripa stîngă. Înfricoşătoarea armată a lui Hanibal stătea gata de bătălie; o puzderie de oameni diferiţi ca limbă, legi, obiceiuri, port, chiar şi ca mod de a mînui armele, se strînseseră să dea lupta hotărîtoare. Galii aţîţaţi de vechea lor ură faţă de romani, ligurii dornici să pună mîna pe mănoasele ogoare de pe cuprinsul Italiei, iar numizii, temîndu-se de soarta lor, tremurau de frica lui Masinissa, care, dacă ar învinge romanii, le-ar zbura capetele unul după altul.

Conştienţi că trebuie să se bată pentru patrie, pentru penaţi, pentru mormintele strămoşilor, pentru copiii, părinţii şi femeile lor, cartaginezii erau în orice clipă gata să se năpustească asupra duşmanului.

La începutul bătăliei avu loc o întîmplare neprevăzută de nici unul dintre adversari. Sunetele de goarnă şi de corn ale romanilor făcură o larmă nemaipomenită, încît elefanţii se speriară. Turbate de frică, namilele se năpustiră asupra aripei stîngi a punilor, surpînd oameni şi cai, călcînd în picioare şi nimicind tot ce le ieşea în cale. Masinissa goni cu numizii săi pe urmele elefanţilor şi făcu o breşă adîncă. Războinicii lui atacară imediat din cîteva părţi şi străpunseră cetele punilor înnebuniţi de frică, biruindu-i fără drept de apel. Aripa stîngă a dispo-

zitivului punilor fusese, deci, nimicită. Pe neaşteptate, aripa dreaptă cedă atunci sub presiunea romanilor şi o luă la fugă. Văzînd haosul ce domnea în rîndul duşmanilor, Laelius se avîntă în luptă cu două legiuni odihnite şi nimici cu totul cîteva grupuri mai mari ce se apărau cu dîrzenie.

În centru pătrunse Scipio care-i presă pe puni pînă îi puse pe fugă.

Înţelegînd că bătălia este pierdută, Hanibal îşi părăsi oastea zdrobită, luă cu sine cîteva zeci de călăreţi şi fugi spre Hadrumetum.

Astfel a decurs bătălia de la Zama, bătălie în care Hanibal a suferit prima şi ultima sa mare înfrîngere. În luptă au căzut mai mult de douăzeci de mii de oşteni puni şi tot pe atîţia au fost făcuţi prizonieri. Maharbal fu străpuns de suliţele numizilor lui Masinissa. Casca din Utica fu ucis de Falcon turdetanul pe cînd acesta lupta alături de chestorul Laelius. Pe Colontai cel Gras îl călcară în picioare elefanţii, în timp ce Carthalo fu răpus de către Cota roşcovanul. Mulţi comandanţi de ai lui Hanibal au căzut în robie, dar au cerut din capul locului răscumpărarea în schimbul aurului lor.

În amurgul aceleiaşi zile au sosit, însă, soli de la Cartagina pentru a-l ruga pe Scipio să încheie pace. Romanul îşi zise că, după vitregia atîtor ani de război, oastea lui nu va fi în stare să cucerească imediat Cartagina şi de aceea primi oferta şi acceptă pacea. El dictă de îndată condiţiile romanilor: să le fie predaţi fără întîrziere toţi sclavii şi dezertorii; în decurs de zece ani să li se plătească o despăgubire de război în valoare de zece mii de talanţi de argint; să le fie predate toate corăbiile, Cartagina oprindu-şi numai zece; li se interzicea punilor să poarte război în Africa sau în afara ei fără permisiunea senatului roman. Scipio ceru o sută de ostateci nici mai tineri de treizeci de ani, dar nici trecuţi de patruzeci. Îl ceru şi pe Mago, dar acest războinic fusese străpuns de săbiile sclavilor.

Cei zece soli transmiseră la Cartagina condiţiile lui Scipio, prezentîndu-le în faţa senatului. Gisgo propuse ca cererile romanilor să fie acceptate necondiţionat. După

o scurtă deliberare s-a adus la cunoştinţa poporului că între Roma şi Cartagina se încheiase pace.

După zece zile Hanibal intră în Cartagina însoţit de cincizeci de călăreţi şi pătrunse de-a dreptul în senat. Aflînd cine a cerut pacea şi a acceptat condiţiile ei, îşi trase sabia din teacă şi-l străpunse pe Gisgo. Apoi ieşi în fugă din sală, se aruncă pe cal şi goni împreună cu suita lui spre port, unde se îmbarcă pe o corabie, navigînd în direcţia Asiei Mici.

Publius Cornelius Scipio, supranumit aici „Africanul", părăsi Cartagina cu o pradă imensă încărcată pe o sută şaizeci de nave, dar fără Hanibal, care reuşise să scape la timp de corăbiile ce-l urmăreau.

Falcon, Cota, Asop şi Lucia se regăsiră la Roma în casa defunctului tribun Servius Gabinius. Moştenitoare a unei imense bogăţii, Carma îi primi din toată inima sub acoperişul ei. La o săptămînă de zile după triumful lui Scipio se celebră căsătoria lui Cota roşcovanul şi a romanei Carma. Mulţi tineri din familii de vază se mirau cum de a fost cu putinţă că o astfel de fată să se mărite cu un aspru războinic celt, care, în afara iscusinţei militare, nici măcar nu era supus roman.

În curînd, însă, Cota, Asop, Falcon şi Lucia primiră cetăţenia romană şi totodată cîte o cunună de argint recompensă pentru meritele lor războinice.

Anxius şi Nefarius, cei doi unchieşi, s-au întors la Clusium unde, cu banii jefuiţi, şi-au durat case mai bune decît cele arse odinioară.

Poporul roman, cetățenii de rînd, țăranii și, alături de ei, aliații au suportat întreaga povară a războiului pînă la ultima bătălie, cea de la Zama, din anul 202 î.e.n. După pierderea fiecărei lupte ei întregeau armata descompletată, formînd noi manipule, cohorte și legiuni. Aproape toată floarea senatorilor și a nobililor privilegiați a pierit în bătăliile care au incendiat șaisprezece ani Italia. Astfel a trecut timpul cînd consulii, pretorii și tribunii își dădeau viața, bătîndu-se în fruntea războinicilor lor. După sfîrșitul războiului, la Roma au apărut și oameni lacomi și fără scrupule. Aceștia se năpustiră cu impozite de tot felul asupra aliaților ca și asupra țăranilor săraciți, silindu-i să-și vîndă pămîntul cămătarilor și veneticilor pe prețuri de nimic. Nemulțumirea poporului creștea cu fiecare zi ce se scurgea. Se aștepta cu teamă ca Scipio Africanul, o personalitate mult îndrăgită de oamenii simpli, să folosească revolta și înverșunarea armatei și a plebei. Deși Scipio nu era stăpînit de dorința ascensiunii, senatul îl lăsă definitiv în umbră, trimițîndu-l să lupte în Asia împotriva lui Antiochus al III-lea, regele seleucizilor. Lucius Scipio, fratele lui, repurtă victoria și captură de la Antiochus opt mii de talanți de aur și argint.

Întorși la Roma, cei doi frați nu fură întîmpinați cu recunoștința și laudele cuvenite ci, dimpotrivă, fură puși în situația de a se justifica și apăra în fața judecătorilor. Lucius Scipio se pomeni acuzat pe motiv că ar fi ascuns niște bani din cei capturați. Generalul vru să se apere, dar fratele lui îl întrerupse, strigînd:

— Așa se cade să vă purtați cu un cetățean roman care a vărsat în visteria statului opt mii de talanți?!

Apoi Scipio Africanul rupse în fața senatorilor și a judecătorilor atît acuzația cît și socotelile foarte corecte făcute de fratele lui.

Invidia unor oameni lipsiți de orice strălucire, care aduceau societății mai mult prejudicii decît foloase, mina din ce în ce mai mult renumele familiei Scipio. Politicieni curajoși, cinstiți și clar-văzători, frații Scipio susțineau că trebuie să i se dea posibilitate Cartaginei să supraviețuiască pentru a menține echilibrul comerțului, al culturii ca și al bunăstării.

Contrar părerii lor, cenzorul Marcus Porcius Cato tuna împreună cu adepții săi:

— *Ceterum censeo Carthaginem esse delendam.*[1]

Într-un acces de mînie, Scipio Nasica vru să-și smulgă sabia din teacă în plin senat, fiindcă i se părea că asprii lor adversari politici au lansat din dușmănie această frază. La Roma au luat astfel naștere două facțiuni: pro și contra distrugerii Cartaginei. Sătul de intrigi și imputări, Scipio Africanul, conducătorul poporului roman și învingătorul unuia dintre cei mai mari strategi din istoria omenirii, părăsi Roma și se retrase la moșia sa unde a și murit în anul 183 î.e.n.

Redusă la teritoriul ei african, Cartagina își recăpăta treptat puterile, deși era grozav de împovărată de birurile impuse după terminarea războiului. În zadar sperau demnitarii romani că vechea lor adversară va sucomba în cele din urmă. Nerăbdători, aceștia se apucară să incite triburile numide care dăduseră odinioară lui Hanibal pe cei mai buni luptători ai săi, provocîndu-i astfel pe puni, doar-doar îi vor momi la încălcarea celei mai grele condiții impuse de convenția de pace conform căreia Cartagina nu mai avea voie să poarte cu nimeni război fără încuviințarea Romei.

Pare ciudat că după ce și-au apărat cu atîta vitejie patria pe timp de război, romanii s-au folosit de astfel de lucruri josnice în vreme de pace. Dar acum consulii, pretorii și tribunii țineau seama mai mult de interesele lor decît de onoarea și reputația statului și al numelui de

[1] Și totuși, sînt de părere că trebuie distrusă Cartagina (lat.).

roman. În afară de aceasta senatul cerea neîncetat cartaginezilor predarea lui Hanibal pentru a fi adus și judecat la Roma. Ura față de promotorul războiului și totodată crudul cuceritor era pe deplin întemeiată, dar senatul Cartaginei nu putea să satisfacă cererea romanilor, fiindcă Hanibal se afla într-o continuă goană, cînd în Africa, cînd în Asia Mică. În acest timp membrii facțiunii aristocratice de la Cartagina i-au urmărit pe barchiști pînă la exterminare. Ei au obținut punerea lui Hanibal în afara legii, distrugerea casei lui din temelie ca și confiscarea averii.

Ura lui Hanibal față de romani nu slăbise însă deloc. Aflat în Siria, acesta aproape că-l convinsese pe regele Antiochus să pornească cu armata împotriva Italiei. Dar în ultimul moment regele Siriei, un om mediocru și suspicios, refuză să declare război romanilor. Lupta s-a dat totuși între flota siriană și cea din Rhodos. În timp ce Antiochus a fost nimicit, corăbiile conduse de Hanibal au repurtat victoria.

Pierzîndu-și încrederea în Antiochus, Hanibal plecă în Creta și-și găsi loc de refugiu în orașul Gortyna. Știind că pribeagul are cu sine mult aur și argint, cretanii l-au primit exagerat de amabil, ceea ce, se înțelege, l-a frapat imediat pe vicleanul Hanibal. Conștient de aviditatea pecuniară a celor din Gortyna, Punul puse de îndată la cale o înșelătorie: umplu mai multe amfore cu plumb, le acoperi la suprafață cu aur și argint, apoi le duse pe toate în templul închinat Dianei, lăsînd impresia că-și încredințează zeiței atît viața, cît și averea. Statuile de bronz pe care, ca un mare amator de artă, le lua peste tot cu sine, fură într-ascuns umplute cu aur și argint și lăsate să zacă împrăștiate, aparent la voia întîmplării, prin curtea sanctuarului. Cretanii au instituit o pază strașnică veghind cu grijă asupra amforelor. Se temeau, nu atît de alți hoți cît de însuși Hanibal, care ar fi putut să le răpească comoara de sub nas. Astfel, în timp ce cretanii păzeau plumbul, oamenii lui Hanibal au ridicat într-o noapte statuile de bronz din curte și duși au fost.

După aceea, Punul își găsi un nou azil la curtea regelui Prusias al Bithyniei, un stat din Asia Mică situat

lîngă Bosfor. Ura lui față de romani se întețise parcă. El se apucă imediat să-l convingă pe rege să-și pregătească armata și să purceadă la lupta împotriva Italiei. Dornice de harță și jaf, neamurile războinice din jurul regatului pontic începură să se strîngă în număr cumplit de mare, rugîndu-l pe Hanibal să-i ducă cît mai repede asupra romanilor.

Dar Eumenes, regele Pergamului, prieten și aliat al Romei, porni cu armată împotriva Bithyniei. Hanibal hotărî să-l nimicească pe Eumenes, zicîndu-și că, de-l va ucide pe el, îi va cîștiga și pe cei din Pergam de partea lui.

Se pregătea bătălia pe mare. Hanibal avea mai puține vase, de aceea se decise să-l biruie pe Eumenes prin viclenie. El porunci războinicilor săi să prindă un mare număr de șerpi otrăvitori și să-i pună în amfore și tăvi de pămînt. În ziua hotărîtă, Punul își chemă luptătorii cei mai de vază și le ținu o scurtă cuvîntare.

— Războinici, sîntem în ajunul unei bătălii navale cu un adversar de două ori mai puternic decît noi. De aceea ordon ca toate corăbiile noastre să se năpustească asupra vasului regelui Eumenes, iar de celelalte să se apere doar.

— Și cum vom afla care este corabia regelui? întrebă un oștean bătrîn.

— De asta o să am grijă eu, îi răspunse Punul. Pe rege trebuie fie să-l prindeți, fie să-l ucideți.

Înainte de începerea luptei, Hanibal trimise inamicului o barcă cu doi crainici negociatori. În timp ce unul vîslea, celălalt striga cît îi ținea gura, fluturînd deasupra capului sulul în semn că scrisoarea trebuie înmînată regelui însuși. Fără să bănuiască că sînt trași pe sfoară, cei din Pergam l-au condus pe sol la corabia lui Eumenes. Astfel au aflat războinicii lui Hanibal care este vasul regelui.

Eumenes se miră însă negăsind pe papirus nimic altceva decît cîteva cuvinte de batjocură.

Cînd se încinse lupta, oștenii din Pergam rămaseră uimiți văzînd că dușmanul năvălește cu toată puterea asupra corabiei regelui. Simțind însă că sînt mai tari

decît adversarii, ei înconjurară imediat flota lui Hanibal, convinşi că-l vor birui. Cînd fură la cîţiva paşi de vrăjmaş, aceştia începură să arunce amorfe şi tăvi care se opreau pe punţile corăbiilor potrivnice. Marinarii din Pergam urmăriră ploaia asta de străchini rîzînd în hohote. În curînd însă se îngroziră văzînd că pe punţile corăbiilor se tîrăsc din toate părţile şerpi. De frică, unii săriră în mare iar alţii, zbierînd cît îi ţinea gura, îi obligară pe comandanţii vaselor să se îndrepte spre mal. În această învălmăşeală Hanibal reuşi să scufunde cîteva corăbii ale celor din Pergam, iar regele Eumenes, dîndu-şi seama că i se pregăteşte pierzania, fugi cu corabia sa spre ţărm, unde el avea o cetate bine aprovizionată şi întărită, în care se refugie şi scăpă astfel de moarte.

Într-o bună zi, la Pont sosiră trimişii Romei. Aceştia începură să-i reproşeze imediat regelui că ţine la curtea sa pe cel mai înverşunat duşman al lor, spunîndu-i că s-ar cădea să li-l predea pe Hanibal mai bine de voie, decît de nevoie. Prusias se dezvinovăţea zicînd că nu vrea în ruptul capului să calce legea ospitalităţii, dar dacă ei, solii lui, îl vor pe Hanibal, n-au decît să-l caute singuri.

Romanilor nu le-a fost greu să găsească casa în care se ascundea Hanibal, o vilă înconjurată de pădure, dăruită cartaginezului de către rege. Clădirea avea ieşiri pe toate cele patru laturi ale sale, fiindcă Hanibal, vigilent, se aştepta oricînd să fie trădat.

Soldaţii romani împresurară casa din toate părţile, înaintînd în grup compact cu săbiile scoase din teacă, de parcă aveau să lupte cu o întreagă oaste.

Pe atunci Hanibal avea şaptezeci de ani. Băiatul aflat în serviciul lui îi dădu de veste că nişte oameni înarmaţi îi încercuiseră casa. Punul se apropie de uşă şi se uită afară printr-o mică deschizătură. Văzîndu-i pe oştenii romani, el sorbi otrava pe care o avea întotdeauna asupra lui.

Centurionul care a pătruns primul în casă, a auzit ultimile cuvinte ale marelui războinic:

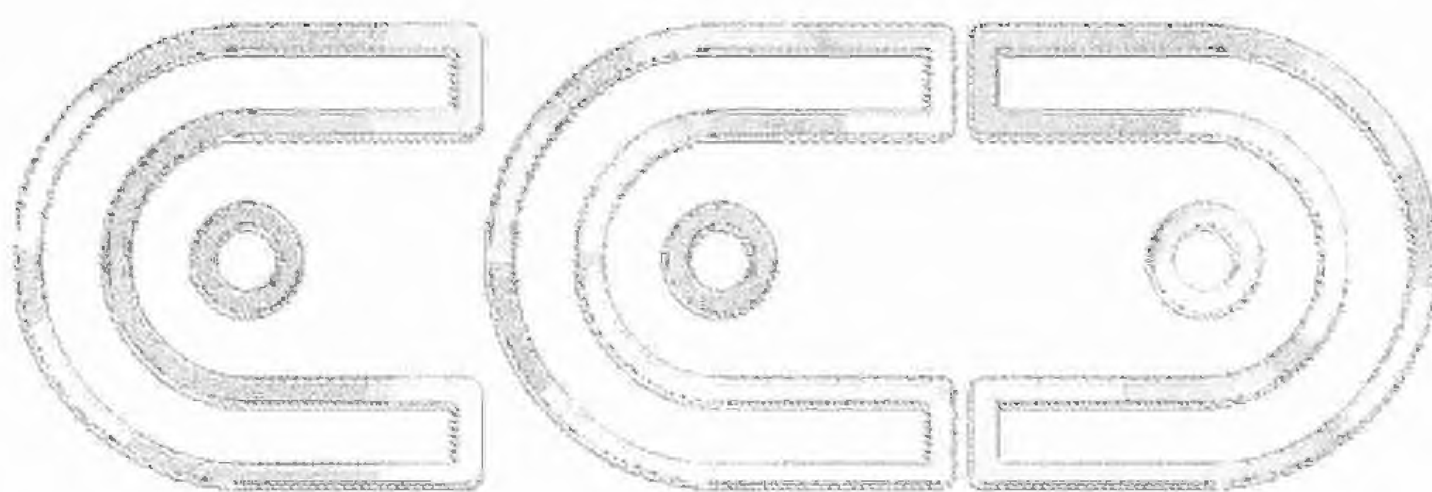
— Mor ca să-i scap pe romani de cumplita frică ce-i chinuie, nelăsîndu-i să aştepte ca un biet bătrîn să se stingă de moarte bună!

Astfel s-a sfîrşit viaţa unuia dintre cei mai mari generali şi strategi din istoria lumii. O mare parte a Europei a tremurat aproape cincizeci de ani în faţa cumplitului, crudului şi inteligentului pun. Din fragedă copilărie viaţa lui a îmbrăţişat războiul, iar spiritul său a născocit necontenit noi şi noi acţiuni, adesea surprinzătoare. Războiul a stăpînit toată fiinţa acestui viguros cartaginez însetat de glorie, dar în acelaşi timp lacom de aur, zeu atotputernic şi în antichitate. Orice interpretare s-ar da războiului purtat cu romanii, un lucru este clar: Hanibal a fost în stare să ţină piept vicleniilor Romei, silind-o, poate pentru prima dată în istoria ei, să se apere eroic, cu demnitate, ca un leu încolţit.

Este interesant de amintit că viaţa lui Hanibal s-a sfîrşit în anul 183 î.e.n., anul în care a murit şi Publius Cornelius Scipio Africanus, unul din romanii care i-a fost aproape egal ca strateg.

Sfîrşit

Scanare și prelucrare digitală

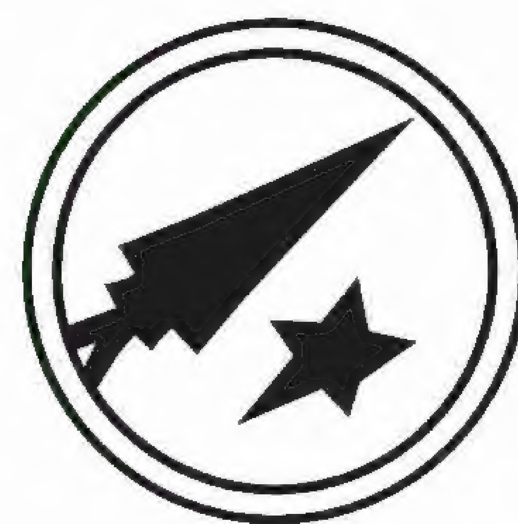

de

Anonim

și

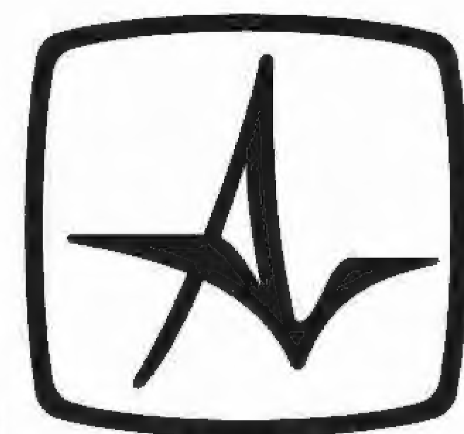
CAT Graur

Antwerpen

2024

